

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

33:e och 34:e Häftena.

3:e årgång.

Roman-Bibliotek

med
Illustrationer.

Redigeradt af Sigurd Sigurdsson.

V.

HÄMNDENS SON.

ROMANTISERAD SKILDNING UR STOCKHOLMSLIFVET.

SVENSKT ORIGINAL

AF

FÖRFATTAREN TILL "DEN SKÖNA SYNDERSKAN".

STOCKHOLM

EXPEDITION AF ROMANBIBLIOTEKET
WESTERLÅNGGATAN 58 I TR. UPP.

J. W. SVENSSONS BOKTRYCKERI 1881.

R. S. M. Sjögren, del. A.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

35:e och 36:e Häftena.

3:e årgång.

Roman-Bibliotek

med
Illustrationer.

Redigeradt af Sigurd Sigurdsson.

V.

HÄMNDENS SON.

ROMANTISERAD SKILDNING UR STOCKHOLMSLIFVET.

SVENSKT ORIGINAL

AF

FÖRFATTAREN TILL "DEN SKÖNA SYNDERSKAN".

STOCKHOLM
EXPEDITION AF ROMANBIBLIOTEKET
WESTERLÄNGGATAN 58 1 TR. UPP.

J. W. SVENSSONS BOKTRYCKERI 1881.

R.S. Al. Skogstrand. del. X.A.

STANDARD
STATIONERY

634

ales af den 25/26
passas i
sista heftet

HÄMNDENS SON.

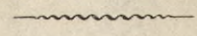
ROMANTISERAD SKILDNING UR STOCKHOLMSLIFVET.

SVENSKT ORIGINAL

AF

FÖRFATTAREN TILL "DEN SKÖNA SYNDERSKAN." =

Josef Lindqvist.

STOCKHOLM

J. W. SVENSSONS BOKTRYCKERI'S FÖRLAG.

STOCKHOLM

FRANCIS & TAYLOR

FRANCIS & TAYLOR

FRANCIS & TAYLOR

FRANCIS & TAYLOR

STOCKHOLM,
J. W SVENSSONS BOKTRYCKERI 1881.

FÖRSTA KAPITLET.

En utflykt till landet.

En mörk och stormig vårnatt år 1835 sågs en ensam medelålders man utkomma från den åt gårdsplanen vettande förstugan i ett större stenhus vid Malmskilnadsgatan.

Han kastade en blick upp mot fönstren, och då han, synbarligen till sin belåtenhet, fann dem allesammans mörka, skred han raskt öfver gården, hvars andra sida upptogs af en stor magasinsbyggnad. Utanför en af de många dörrarne stannade han, öppnade slaget på en medförd blindlykta och lät skenet falla på låset. Han uppläste dörren och befann sig i ett vagnshus.

I detta ögonblick utbröt det oväder, som länge hotat. På en genomträngande blåblek blixtnö följde ett våldsamt åskdunder och, som om detta varit en signal, öppnade sig i samma ögonblick de hopade molnmassorna och ett häftigt störtregn, snarlikt ett skyfall utbröt.

Mannen visade sig nu åter i dörren till vagnshuset, dragande efter sig en täckt schäskärra af lätt konstruktion. Ett ögonblick bländad af en blixtnö, lika skarp som den första, såg han derefter upp mot de svarta molnen, från hvilka regnet, piskadt af stormen, nedstörtade i strömmar. Han sammanbet hörbart tänderna och mumlade något liknande en vild ed, men liksom om den tanken i samma stund genomflugit hans hufvud, att denna väderlek var för hans förehafvande lämpligare än hvarje annan, ljusnade hans drag och han utdrog schäsen på gården.

Han igenstängde dörren till vagnshuset och öppnade en annan, som ledde till ett stall samt utledde derifrån en vacker fuchs med ståndman och synnerligen fina, men muskelstarka lemmar. Det lifliga djuret skyggade häftigt för blixtnö och regnet, som af stormen drefs mot dess hufvud, men ledarens vänliga tilltal, hvarvid denne likväl undertryckte rösten ända till hviskning, lugnade hästen lika mycket som den ur stallet medförda hafretornisten, och han lät villigt spänna sig för schäsen.

Allt detta arbete hörde synbarligen icke till mannens hvardagsgöromål, ty mången rörelse, månget handgrepp dervid vittnade om ovana och ohändighet, hvartill kom att hans ålder tvang honom

att hemta andan vid ansträngningarne, hvilka i viss mån ökades deraf, att han tydligen bemödade sig att förrätta arbetet med minsta möjliga buller, hvarvid äfven ovädret kom honom rätt bra till bistånd.

Han hade emellertid förspänt hästen, stängt stallet och drypande lika mycket af svett som af regn, körde han nu upp framför dörren till den förstuga, hvarifrån han utkommit. Han band hästen och gick in. Efter en stund utkom han åter, medförande ett fruntimmer iklädd en vadderad sidenkappa och hatt med tät flor för ansigtet. Utkommen i förstugudörren studsade hon och utropade:

“O min Gud, hvilket Herrans väder!”

Och den molnhöljda himlen, det forsande regnet, den tjutande stormen, de hväsande blixtarne och den dånande åskan allt bildade ett sceneri och en konsert, som kunnat komma äfven ett äldre och modigare sinne än en ung kvinnas att bäfva.

Och ung var hon, kanske icke tjugu år, det hördes på hennes röst och sågs på hennes hållning, huru besvärad denna än nu syntes af någon oförklarlig anledning, och den dyrbara dragten vittnade, att hon var van vid livvets bekvämligheter.

“Vädret är ohyggligt,” medgaf mannen, “men för vårt förehafvande kunde det icke vara bättre, om jag ock sjelf förskrifvit det.”

Hon varseblef nu hästen och schäsen, som mörkret förut hindrat henne att upptäcka.

“Har någon sett pappa under förspänningen?” frågade hon.

“Jag är öfvertygad att litet hvar dragit sängtacket öfver hufvudet vid blixtnes sken och visst icke haft tid att tänka på, mycket mindre att titta efter någon annan. Men stig upp, vi skola fara.”

Vid skenet af en ny blyxt uppsteg det unga fruntimret i schäsen, dervid med en viss försigtighet underhjelpt af fadern, som derefter lossade hästen, fattade tömmen, kastade sig upp i schäsen, körde ut genom en bakport och öfver en då ännu obebyggd tomt samt kom ut på Beridarebangatan och tog vägen åt Hötorget.

Den skakning som dåvarande gatläggning, hvilken med skäl kallades “vällofiga magistratens previligierade stjälpningsanstalt,” förorsakade, framkallade ett högt rop af det unga fruntimret, i samma ögonblick schäsen utkom på gatan. Hon kastade sig ovilkorligen, liksom för att söka ett stöd, mot sin fader, men ryckte sig lika häftigt tillbaka.

“Bevara mig, hvad pappa är våt!” utbrast hon.

“Man blir det, då man icke kan hålla paraply öfver sig medan det regnar, men spara dina lungor för alla öfverflödiga utrop

som möjligen kunna väcka uppseende och följaktligen skada, men i intet hänseende gagna.“

“Så sträf pappa nu är!”

“Nej jag är våt och för öfrigt tror jag, efter hvad vi på senare tiden förklarar för hvarandra att alla ömhetsbetygelser oss emellan äro lika öfverflödiga som dina utrop.“

Samtalet, som dessutom genom åkdonets skramlande mot den ojemna stenläggningen, var svårt att hålla i gång, afstannade.

Emellertid hade mannen i schäsen haft orätt deruti, att ingen hade tid att “titta ut“, ty i ett fönster vid Beridarebangatan midt emot utkörsvägen från tomten stod en qvinna i nattdrägt och då schäsen vände åt Hötorgssidan, öppnades fönstret ett ögonblick, men stängdes genast åter, sannolikt emedan regnet ville göra sin visit hos den tunnklädda qvinnan.

Schäsen hade ganska snabbt passerat Holländaregatan förbi Observatorium och längs den långa, trädplanterade Norrtullsgatan fram åt Norrtull.

Man var ännu i landtullsväsendets samt i skyddstulls- och införselförbudssystemets tider och lurendräteriet florerade derföre i stor skala. Att färdas ut ifrån Stockholm plägade likväl vanligen icke möta något hinder men den sena timman, då schäsen nu kom i stark fart körande, måtte hafva väckt underliga tankar i tullbesökarens hufvud, ty han icke blott icke öppnade den som vanligt nattetid stängda tullbommen, utan gaf äfven den vid tullen postande gardisten en vink att närma sig.

Ovädret hade upphört, endast stormen, likväl saktad till blåst, fortfor och med samma ifver, som den förut hopat molnen på hvarandra, sönderslet och förjagade den dem nu och redan tittade då och då en månstråle fram mellan de häftigt undanilande skyarne.

Den körande hade stigit ur och närmat sig bommen samt befallde helt kort:

“Öppna!”

En månstråle belyste i detsamma hans ansigte.

Tullkarlen tog med en min af igenkännande höfligt af mösan och öppnade ögonblickligen.

“Ursäkta, herr grosshandlare, jag trodde . . . jag tänkte . . .“

“Ni behöfver hvarken tänka eller tro,“ tillrättavisade mannen, som blifvit kallad grosshandlare, i det han vid betslet ledde hästen in på tullplanen. “Er tillhör endast att se och rapportera. Visitera nu!” tillade han.

Tullmannen ville framstamma något om att det icke behöfdes. Vid en förnyad vink uppklef han likväl på schässteget, men tumlade ögonblickligen tillbaka mumlande:

“Ursäkta!”

Grosshandlaren uppsteg i schäsen och körde utan vidare omständigheter derifrån.

“Hvad såg du?” frågade gardisten den, efter den utåt landsvägen ilande schäsen, stirrande tullkarlen. “Hvem satt i schäsen?”

“Der satt ett fruntimmer, vacker som en Guds engel men med ett par ögon som sjelfva fan! De voro stora och bruna, men kalla och genomträngande och hon spände dem i mig, så att det kändes, som om jag fått tvenne knifvar på en gång i hjertat.”

Gardisten skrattade.

“Ni tullsnokar ä' ändå alltid ena krukor, göra af er hvad man vill,” försäkrade han, “tacka vill jag en militär. Men hvem var hon?”

Tullbesökaren ämnade svara, men om på tillmälet om krukorna eller på frågan, förblef oafgjordt, ty korporalen, som hade befälet öfver den vid tullen förlagda gardespiqueten, utkom hojtande och svärjande öfver att postkarlen icke gifvit gevärstrop till aflösning, ehuru klockan redan slagit tolf.

“Gud bevara korporalen, jag har icke försofvit mig,” svarade gardisten och rapporterade i få ord, hvad som förefallit, ropade i gevär, blef aflöst och försvann i vaktstugan.

De åkande hade redan hunnit i närheten af Frösunda, af hvars då ännu höga och branta, först flera år derefter sänkta backe, den eldiga hästen fann sig hejdad i sitt språng och endast i tungt gående kunde taga sig uppföre. Vägen var dyig och ojemn och de hopp hjulen gjorde öfver stenar och hjulspår tycktes synnerligen plåga den unga damen, ty vid sådana tillfällen sågs hon bita dels i floret, dels i näsduken, liksom för att undertrycka de utrop, som ville bana sig väg öfver hennes läppar och hvilka hon ju redan en gång blifvit anmanad att bespara sig. Då de kommit uppför backen frågade hon:

“Huru långt hafva vi kvar?”

“Ungefär trefjärdingsväg,” svarade grosshandlaren och satte åter hästen i traf. Då han passerat Jerfva, tog han af in på Westeråsvägen och från denna in på en sockenväg, samt från denna ytterligare in på en illa uppräjd och underhållen byväg, der hästen endast kunde gå steg för steg. Lyckligtvis för det unga fruntimret, som hade allt svårare att återhålla utbrodden af den smärta, denna eländiga väg förorsakade henne, stannade schäsen snart utanför en stuga, på hvars trappa tvenne tarfligt, men snyggt klädda qvinnor, en äldre och en yngre, redan stodo väntande och skyndade genast fram till schäsen i hvilken de nyfiket tittade under det de ifrigt nego, utbristande:

“Välkommen, go'a herr patron! Vi började tro att patronen inte skulle komma.”

“Patronen” som han här kallades, hjälpte sin dotter ur schäsen med samma försigtighet, som han hjälpt henne upp deri, dervid biträdd af den yngre qvinnan, medan den äldre skyndade före

och öppnade förstugudörren och dörren till ett större rum på nedra botten, i hvars öppna spis en treflig brasa flammade.

“Vill inte herrskapet stiga in i storstugan?” frågade den yngre qvinnan.

“Vi ha kaffet färdigt, om herrskapet vill vara så goda och taga en kopp,” inbjöd den äldre.

“Nej,” svarade grosshandlaren, “min dotter önskar att genast blifva förd upp på den kammare, der hon skall bo. Ni kan komma efter med kaffet.”

Den yngre qvinnan skyndade upp för en kort, brant trappa och öppnade dörren till ett litet på loftet beläget gafvelrum. Grosshandlaren hjälpte sin dotter uppför trappan och införde henne i rummet, som var enkelt, men snyggt inredt, med en sparlakansäng vid ena väggen. Det af månen å den nu nästan upplárnade himlen, belysta fönstret, vette mot söder och å en liten spis invid dörren brann äfven en brasa.

Qvinnan var den unga damen behjelpig att aftaga hatt och kapp, hvarefter hon gick ut. Grosshandlaren såg sig omkring, liksom för att öfvertyga sig att allt var i föreskrifven ordning, medan hans dotter, som nu befanns iklädd fullständig promenad-drägt, nedsjönk på en stol med en min af vedervilja och trötthet samt utbrast:

“Min Gud hvad här är trångt!”

“Ja,” medgaf fadern, “inte får du här alldeles så stort utrymme, som i våningen derhemma.”

“Inte en gång en kakelugn, utan en sådan der köksspis,” knötade hon vidare.

“Spiseln är bra,” genmälde grosshandlaren och för att bevisa rättigheten af sitt påstående, ställde han sig framför densamma, hvars värme genast angrep hans genomvåta ytterrock och omgaf honom med en sky af imma. “För öfrigt,” fortfor han, “har jag till punkt och pricka beskrifvit allt detta, kanske med undantag af just spiseln, för dig redan förut. Nu är det för sent att söka något bättre, hvilket äfven svårligen torde stå att få. Ty hvad som kan vinnas i ett hänseende, torde förloras i ett annat och kanske mest i det, som är oss angelägnast, nemligen förtegenheten. Dessa qvinnor tyckas vara redbara människor, som vilja lemna full valuta; jag ser det på åtskilligt af inredningen i detta rum, som verkligen är mera propert, än jag väntade mig, och mera fullständigt, än jag kunde föreskrifva. De veta icke hvem jag är, endast att du är min dotter, som behöfver undandraga dig människors nyfikna blickar och närgående ord under ett par veckor. De hafva lofvat förtegenhet och skola sannolikt äfven hålla den, just derföre att de veta så ringa om oss. Penningar hafva de fått och mera skola de få, ty . . .”

Dottern hade stigit upp och närmat sig sin far. Hon lade nu handen på hans axel.

“Förlåt mig, pappa, att jag knotade,” sade hon afbrytande, “jag har ju redan gått in på allt och erkänner, att ni ombestyrt allt till det bästa, som kunnat åstadkommas. Hvad jag sade var snarare ett uttryck af missnöje öfver att allt detta ens behöfver ifrågakomma.”

“Det kan du visserligen ha rätt i, men då det nu ifrågakommit, måste vi taga saken sådan den är, hvilket jag ock sagt dig och du tyckes klarligen insett. Derföre förvånades jag öfver att nu höra dig knota öfver en jemförelsevis så ringa sak som denna spisel.”

“Pappa må icke allt för ifrigt taga hans parti, ty det börjar osa om rocken,” sade hon leende.

I detsamma öppnades dörren och den yngre qvinnan inkom med en kaffebricka, den äldre följde efter med en rågad brödkorg. Med ett visst misstroende läppjade gästerna på kaffet, men det tycktes falla dem i smaken och de tömde sina koppar i botten. Deremot röjde de ingen håg för kaffebrödet, oaktadt båda qvinnornas, i synnerhet den gamlas öfvertalningsförsök; grosshandlaren hade så brådtom och hans dotter saknade aptit.

Grosshandlaren steg upp, förklarade sin belåtenhet med anordningarne, varnade för öfverflödiga eller skadliga forskningar eller frågor, påminde om nödvändigheten af förtegenhet, lade några sedlar på bordet, lofvade mera framdeles, ett löfte som han ansåg dem så mycket mera kunna trygga sig till, som han ju hittills hållit, hvad han lofvat, tog farväl af sin dotter och återvände till staden.

Icke långt derefter var det mörkt och tyst i det ensliga torpet.

ANDRA KAPITLET.

Hämndens son.

Låtom oss ett par dagar senare titta in i loftskammaren, der vi sett den unga grosshandlaredottern blifva inqvarterad.

Det är en herrlig vårmorgon. Derute skiner solen från klarblå himmel och sprider sina strålar genom fönstret vida öfver det lilla rummet. Der ute sjunga foglarna, blomma sipporna,

knoppa träden och de landtliga ljuden af både djur- och menniskoröster och en af den friska vårmorgonen lifvad verksamhet höres på afstånd och tränga emellanåt obestämda, bortdöende och städse åter förnyade ända in i kammaren.

Der i den bäddade sängen med dess hvita omhängen och lakan hvilar grosshandlaredottern, som vi sågo ditföras af sin fader. Hon är blek, men hennes drag röja intet spår af smärta, sorg eller saknad. Den lätt rynkade pannan vitnar om otålighet och den hårdt slutna munnen om beslutsamhet. Dragen voro icke regelbundna, näsan var måhända för tunn och spetsig, pannan måhända för låg och läpparne för skarpt skurna och fasta, synnerligast vid munvinklarna, men det tjocka, nu hårdt sammanflätade, djupt mörkbruna håret, de mörka ögonbrynen och de stora bruna ögonen samt hela anletets rena oval gån åt henne denna onämnbare, oemotsändliga tjusning, som ovilkorligen utöfvar sitt inflytande på hvarje mannasinne, som kommer i tjuserskans närhet, under det hon sjelf förblifver kall, endast behandlande maunen såsom en lekboll för sina nycker, sina lustar, någon gång af beräknande högmod, då han visar sig vara ett villigt verktyg, en undergifven docka i hennes händer, drivande honom fram till magt, rikedom, ära och glans, hvars återsken alltid måste återfalla på henne, men ock, om han visar sig sjelfständig, lika högmodig, och tillika utan förbarmande trampande honom under sina fötter och störtande honom utför undergångens brant. De bojor, som påläggas af en sådan qvinna, skära djupast, ty de tränga intill hjertrötterna och de upphöra icke att martera förr, än den marterade funnit dödens ro och grafvens hvila.

De yngre af de båda qvinnor, som bebadde torpet, inträdde med en väl försedd frukostbricka. Hon kunde vara omkring tjugufem år gammal, ehuru hon vid hastigt påseende såg äldre ut, emedan sannolikt arbete och bekymmer kommit henne att tidigt åldras.

Hon nedsatte brickan på bordet vid sängen och sade höfligt i det hon neg:

“Här är frukost, såsom mamsell befällt, men inte kan mamsell äta så mycket nu?”

“Jag måste återhemta krafter, så att jag så snart som möjligt kommer härifrån.”

Hon sökte sätta sig upp i sängen och lyckades äfven, om ock med någon ansträngning, samt grep sig genast an med en tallrik varm soppa. Efter denna förtärde hon kaffe med bröd och smakade äfven något på de öfriga rätterna.

Qvinnan som tagit plats på en stol vid dörren, betraktade henne med en förvåning, åt hvilken hon icke i längden kunde afhålla sig från att gifva uttryck.

“Aldrig trodde jag att en så fin mamsell från sta'n kunde vara så rask och dugtig både nu och då, när jag...”

“Spar era jemförelser,” afbröt mamsellen, “huru smickrande de kunna vara för mig, äro de likväl tröttande. Duka af!”

Qvinnan närmade sig bordet och, i det hon fattade brickan, sade hon, lika höfligt, som nyss förut, oaktadt den erhållna tillrättavisningen:

“Vill mamsell, att jag skall bära upp barnet?”

“Jag vill minnas att bland det sista min far sade åt er, innan han i går natt återvända till staden, var att ni skulle afhålla er från öfverflödiga frågor!” svarade mamsellen afmått.

“Inte visste jag att den frågan var öfverflödig,” invände qvinnan ödmjukt, ehuru hon ej kunde hindra en viss ovilja att framträda i ton och uttryck. “Det är ju ert eget lilla, endast några timmar gamla barn!”

Mamsellen vände sina ögon emot henne med en blick, som kom henne att studsa och så när släppa brickan.

“Jag vet icke af något barn, vill ej heller veta af något. Om ni har något eller några barn hos er, så kommer det mig ej vid, blott de icke störa mig.”

“Men, mamsell...” vågade den enkla landtqvinnan ännu försöka invända.

Invändningen afbröts hastigt.

“Inga men, min bästa madam! Då min far fullgör sina förbindelser till er, fordra både jag och han att äfven ni fullgör hvad ni åtagit er. I den mån ni gör det, skall min far å sin sida gå ännu längre. Tänk derföre på er egen fördel!”

Hon gjorde en otålig rörelse med handen och madamen gick ut. Nedkommen i “storstugan” ställde hon brickan ifrån sig på första bästa plats vid dörren och skyndade fram till en vid ena fönstret stående vagga, hvare tvenne barn, det ena synbarligen några månader gammalt, men det andra helt spädt, hvilade “skafötters,” som det heter.

Gråtande knäföll hon vid vaggan.

Så hade hon legat länge, då den äldre qvinnan inkom och skyndade fram till henne

“Kära hjertandes, barn, hvad är det åt dig? Du gråter så själ och kropp kunna gå åtskiljs och så glömmar du både middagen och allt annat; men hvad i Herrans namn har händt?”

“Jo, mamma, jag var uppe med frukost hos mamsellen på loftskammaren och så frågade jag, om hon ville se sitt barn och då såg hon på mig så, att det kändes som ett iskallt jern trängde genom min kropp och svarade, att hon icke visste af och icke ville veta af något barn. Hvilken moder!”

“Jag känner igen både blicken och orden från i natt. Hon förnekade barnet i samma ögonblick det kom till världen och då

jag ville tala till hennes modershjerta, befalde hon mig tiga och förrätta hvad mig ålåg, samt sedan utan vidare aflägsna mig. Det var, då du kom tillbaka och jag gick ned med barnet. Jag var rädd.“

Det späda barnet, möjligen stört af det ifriga samtalet, började qvida. Den unga qvinnan upptog det och lade det till sitt bröst samt betraktade det med det varmaste medlidande. Den äldre gick till spiseln, suckande:

“Det är en hårdstint qvinna, och ännu så ung!“

“Du arma öfvergifna barn!“ sade den yngre halfhögt. “Du är långt olyckligare än mitt eget barn, ehuru det förlorat sin fader, men fölle äfven jag ifrån, skulle likväl slägt och bekanta alltid kännas vid det. Men vid dig kännes ingen i hela vida världen. Jag lofvar dig likväl, att, om Gud gifver mig helsa och krafter, skall jag så veta använda din verkliga eller föregifne morfaders penningar, att, om du har lika mycket godt att brås på som du har rikt och förnämt, skall du blifva en sådan man i staten, att dina föräldrar, hvilka de än må vara, skola vara tacksamma och anse såsom en ära, att du är deras son i fall du i din tur vill erkänna dem. Det må blifva din hämnd och till den skall Gud se med blida ögon. Tager du någon annan, ingifven af mörkrets makter, så må Gud straffa dig! Jag inviger och välsignar dig!“

TREDJE KAPITLET

Grosshandlaren Jern.

På förmiddagen närmast efter den nattliga utflykten finna vi grosshandlaren på hans kontor, ifrigt fördjupad i en stor handelsbok. Han är en undersättsig man utan korpulens och synbarligen af mera seg än stark kroppskonstitution. Ansigtet är jernfärgadt litet, men skarpt skuret och den tunna, hvassa näsan dominerar det hela, som omgifves af ett par yfviga, rödbruna, något gråsprängda polisonger. Pannan synes hög, emedan den sammanfaller med den kala hjessan, men den är tvärtom låg och bakutstupande. Det hela vittnade om en kall, beräknande, sjelfvisk och för hvarje upphöjd känsla främmande natur.

Vid den andra pulpeten satt en högväxt man af omkring tjugufem års ålder. Det mörka håret, de blåa ögonen och den ganska regelbundna ansigtsbildningen, i förening med det öppna

redbara uttrycket, berättigade honom ovilkorligen till benämningen en vacker karl.

Kontoret var för öfrigt stökigt och otrefligt, med förgallrade fönster och öfverallt kringspridda propåsar, som spridde en stark lukt af kryddor och saffran.

Den tunga plåtbeslagna dörren öppnades och in trädde en äldre qvinna, utstyrd i peruk och långa löslockar, samt för öfrigt iförd en stoppad, så kallad rysk rock, en stor shawl och en kolossal hatt efter den tidens mod.

Vid det grosshandlaren såg upp, neg hon och började omedelbart:

“Herr grosshandlaren Jern var väl icke ute och åkte i natt?”

Grosshandlaren Frans Jern hoppade ned från den höga skrifstolen, hvarå han setat uppspetad och gick mot frågerskan med en min, som om han genast velat affärda henne. Men han hejdade sig och frågade:

“Hvad föranleder frun att göra en sådan fråga?”

“Jo, herre Gud, under det förfärliga väder, som väl herr grosshandlaren vet grasserade i natt, kunde jag icke soffa, inte ligga en gång, utan jag steg upp och tände på ljus och satte mig att läsa i psalmboken den der psalmen herr grosshandlaren vet, n:o 398, som man skall läsa när åskan går, ty jag trodde verkligen att det var på världens sista tid. Hå hå, ja ja!”

“Och derföre ville ni blifva funnen med psalmboken i hand, på det vår Herre skulle tro er vara gudfruktig!” gäckades grosshandlaren.

“Jag skall säga herr grosshandlaren,” svarade gumman stucken, “att jag är så gudfruktig som någon; jag läser mina morgon- och aftonböner och går hvarje söndag i kyrkan och gråter mina modiga tårar!”

“Men i natt somnade ni vid psalmboken och drömde att det var jag, som var ute och åkte, då åskan mullrade.”

“Nej, herr grosshandlare,” invände gumman ifrigt, “jag sof icke. Jag stod vid fönstret och såg tydligt herr grosshandlarens schäs och bruna häst, som jag förväl känner igen, för att kunna misstaga mig. Och så skall jag säga herr grosshandlaren, att det var två personer i schäsen och den ena var ett fruntimmer.”

Jern hade återvändt till sin pulpet. Han syntes obeslutsam. Skulle han söka förneka allt? Fåfång möda! Den talträngda frun skulle vidhålla sina påståenden och deraf tillverka en synnerligen pikant historia, som hon skulle berätta för alla, som ville höra på henne, och att dessa voro många, det visste han ganska noggsamt, likasom att dessa i sin tur skulle utbrodera historien och kända slutligen komma sanningen på spåren.

“Han måste således söka föra gumman på villospår alltifrån början och sade därför:

“Kände ni igen de personer, som sutto i schäsen?”

“Åh, Gud bevara mig, herr grosshandlaren, det var ju alldeles kolmörkt,” svarade gumman öppenhjertigt.

Det blixtrade till i Jerns ögon, han öppnade ett åt gården vettande fönster och ropade:

“Lemon!”

Till detta rop lystrade en ung mansperson, som stod stödd mot det midt emot varande magasinets vägg och solade sig med händerna instuckna under bröstslappen på förskinnnet. Han vankade långsamt öfver gården, steg in på kontoret, strök fubbligt af sig mössan, spottade framför sig och frågade med något osäker röst:

“Hvad befaller grosshandlarn?”

Jerns ögon gnistrade lika mycket af harm som af belåtenh då han såg karlen drucken.

“Hvad har du för dig, min käre Lemon?” frågade han.

Lemon tycktes icke märka skärpan i frågan och svarade som förut i det han vände på snusbussen:

“Förskinnnet, herr patron!”

Detta oförskämda svar inbringade honom en bastant örfil.

“Hvem har varit ute och åkt i natt med Brunte och schäsen?” återtog Jern.

“Jag trodde att herr patron...”

“Du medger således att hästen och schäsen varit ute i natt, såsom fru Lindberg berättar?”

“Ja, schäsen var alldeles förb— nedsmutsad och hästen var tröttkörd, när jag kom ned i morgse.”

“Och derom säger du mig icke ett enda ord!” fortfor Jern, skyndande bort till ett skåp och kom tillbaka med en karbas, hvilken genast sattes i verksamhet på drängens rygg.

“Vill du bekänna, att det var du, som utan mitt tillstånd tagit ut häst och schäs!” röt Jern.

Lemon gjorde ett försök att neka, men karbasen lemnade honom ej tid dertill.

“Om du nekar,” fortfor Jern, “så piskar jag dig blå och gul och kör dig ur tjensten. Och jag skall rekommendera dig hos polisen, så blir du insatt på Långholmen ett par år såsom försvarslös. Vill du bekänna! Var det kanske bagarns Lotta, som var med dig?”

Man var i husagans, tjenstehjonsstadgans och försvarslöseförordningens af år 1829 numera glömda tid och Jern var såsom husbonden i sin fullt lagliga rätt.

Hufvudyr af ruset och de bestämda beskyllningarne, skrämde af hotelserna och dignande under slagen, erkände drängen slutligen

villigt allt, hvad husbonden fordrade, hvarpå denne jagade ut honom med befallning att sköta väl om hästen och rengöra åkdonet, så framt icke det utlofvade straffet ändock skulle honom vederfaras.

Den omförmälda fru Lindberg slog i hop händerna.

“Bagarns Lotta, jo jag tackar, den oppnosiga nippertippan! Fara ut om nätterna med en tocken der! Men jag skall ge henne, jag! Tjenarinna go'a herr grosshandlarn, nu har jag icke längre tid att dröja.”

“Vänta ett ögonblick,” uppmanade grosshandlaren, tog en papperspåse, framdrog en mindre säck, fyllde derur påsen med kaffe och lemnade den åt frun sågande:

“Se der ett litet bevis på min tacksamhet för att jag fått veta sanningen; den kommer så sällan osminkad till en husbondes öron.”

Gumman utgjöt sig i tacksägelse öfver den “gode, rare grosshandlarens frikostighet”, och försvann slutligen. Jern återtog sin plats vid pulpeten.

Den unge mannen vid den andra pulpeten hade med uttryck af intresse, otålighet och ovilja bevittnat detta upptråde, utan att yttra ett ord. Nu sade han:

“Männe det verkligen var Lemon och bagarns Lotta, som voro ute och åkte i natt?”

“Hvad menar ni? Hörde ni inte att han sjelf erkände det?”

“Jo, men jag tror det icke ändå,” vidhöll bokhållaren.

“Kanske det var herr Hemming sjelf som jemte någon käreста gjorde min Brunte och min gamla schäs den äran?” frågade Jern snäsigt.

“Herr grosshandlaren vet allt för väl att jag står långt utom en sådan misstanke,” genmälte Hemming.

“Nå, så tig då och sköt det ni skall!” affärdade Jern honom.

Men Hemming tycktes icke vara hugad att så låta affärda sig. Han bortlade pennan, vände sig helt och hållet till sin principal och frågade:

“Hvar är mamsell Jern?”

“Det kan väl ännu mindre angå er än Lemons och Lottas åkning,” menade Jern afvisande.

“Jag frågar, emedan jag icke sett mamsell Jern hvarken i går eller i dag,” fortfor Hemming.

“Kanske ni tror, att min dotter skulle göra fönsterparad här utanför, för er skull?” hånade Jern.

“Det skulle väl icke vara så alldeles första gången,” svarade Hemming leende.

“Herre!”

“Ja, herre,” sade Hemming bibehållande sitt lugn gent emot Jerns häftighet, “vi äro nu komna till den punkt, der vi måste tala oförblommeradt med hvarandra.”

“Nå, hvad skulle ni då hafva att säga?” frågade Jern, skrufvande sig på stolen med någon otålighet, som om han inom sig tillagt: “Nu kommer det!”

“Jag vill påminna er, herr grosshandlare, att jag för nära ett år sedan begärde af er mamsell Almas hand.”

“Och jag gaf er då ett så tydligt svar, att jag icke ens ansett nödigt att låtsa om de antydningar, ni sedan gjort i samma syfte.”

“Jag anser mig likväl skyldig att i dag förnya detta anbud.”

“Det obehaget hade ni kunnat bespara både er och mig. Jag upprepar, hvad jag sade er då. Rika grosshandlare Jerns dotter gifter sig icke med en borgerlig person och allraminst med en kontorist, som ingenting eger mer än sin lön. Är det nog nu?”

“Nej, herr grosshandlare. Den kärlek, som då redan fanns mellan Alma och mig, har sedermera allt mera utvecklats; våra själar, våra sinnen hafva funnit hvarandra och . . .”

“Hvad är det för prat? Jag har talat med min dotter och hon är fullkomligt af samma tanka som jag, om er och ert frieri. Om ni gått och såsom det heter, förälskat er i henne, så är det er ensak. Min dotter vill icke hafva någonting gemensamt med er.”

“För att tro det, måste jag likväl höra det upprepas af Alma sjelf. Jag önskar ett samtal med henne i er närvaro.”

“Behöfs ej, jag vet allt!” sade Jern med eftertryck.

Den unge mannen bleknade.

“Nå?” frågade han andlös.

“Jag vill råda er, att icke med en halfdragen anda förråda, hvad som förefallit mellan er och min dotter.”

“Men barnet, herr grosshandlare, er dotters barn, mitt barn! För att skaffa det föräldrar, ett hem och äkta börd, vill jag gifta mig med dess moder, vill arbeta och uppbjuda allt för att det må erhålla uppfostran och bildning och kunna förvärfva en ansedd plats i samhället. Och hvad skall nu blifva af det?”

“Bekymra er icke derom,” sade Jern kort.

Hemming steg upp, framträdde till principalen och sade i beslutsam ton:

“Jag fordrar mitt barn och jag vill taga dess moder till äkta. Om ni fortfarande vägrar, så anropar jag lagens bistånd.”

“Och jag skall veta att tysta er, om ni icke vill rätta er efter det råd jag gaf er nyss. Icke ett ord vidare om denna sak hvarken nu eller framdeles till mig eller min dotter, så framt ni längre vill qvarstanna på mitt kontor.”

“Jag tror ni hotar mig?”

“Ja, jag vågar det, min gunstige herre, och för att visa er att det är alvarsamt, så sätter jag hotelsen i verkställighet,” ut-

ropade Jern ursinnig. "Det finnes ingen annan utväg för mig för att slippa byta ord med er i detta förhatliga ämne och är ni väl härifrån, så skall, om ni upplåter er mun derom, enhvar anse er för en eländig skräflare och bakdantare. Afsluta era räknenskaper och haf allt klart, så att ni kan inventera ifrån er till den nye bokhållare, som jag redan i dag skall skaffa mig. Jag hoppas ni förstått mig?"

"Fullkomligt!" svarade Hemming halfhögt.

"Nå det var bra; rätta er då derefter!" tillade Jern, fattade sin hatt och gick ut för att begifva sig till börsen.

Hemming förde sina båda knutna händer till sin panna.

"Att blifva bortkörd," utropade han, "blef alltså slutet på min dröm om kärlek, sällhet, lycka och rikedom! Alma har aldrig älskat mig, ju mera jag kommer till insigt deraf, har äfven den berusande glöd, hon väckt hos mig, börjat svalna. Men för barnets skull ville jag fortfarande vara hennes slaf. Och då stöter hon mig hjertlöst tillbaka, bortkastar mig som en leksak, vid hvilken hon ledsnat. Och hennes fader står troget vid hennes sida för att undanrödja ända till sista spåren af hennes felsteg. En förnäm måg är hans enda tanke och denna delar hon fullkomligt. Hvilken sjelfviskhet. Hjertats ädlaste rörelser förstå hvarken far eller dotter och dess värdigaste känslor betyda i deras ögon intet, jemförda med rang och rikedom. O, om jag egde dessa, om jag kunde nedlägga dem för hennes fötter, det vore en värdig hämnd. Men jag saknar utvägar såväl dertill, som till hvarje annan. Jag står helt vapenlös inför dem båda; det bevisar det afsked jag nyss fick. Hvar är Alma? Hemma är hon icke, våningen är stängd. Den ena pigan är bortrest, men den andra bortkörd för oredlighet, hette det. Måhända, när jag är borta, att Jern gör mig samma tillvitelse. Hans anseende inom grosshandelssocieteten är stort och då blifver det omöjligt för mig att erhålla ny anställning. Jag vill likväl hoppas bättre; de tio år, jag varit här, borde höja mig öfver hvarje sådan misstanka." Han gjorde några slag fram och åter bland varupåsarne på golfvet. "Min själ återkommer ovilkorligen till frågan: hvar Alma är och på hvad sätt har hon obemärkt kunnat föras härifrån. Ha! Min aning. Den besynnerliga åkningen förleden natt. Jag måste tala med Lemon."

Han blickade en stund öfver gården, då han slutligen fick se drängen utkomma ur stallet. Hemming vinkade in honom på kontoret.

Karlen inträdde med rädd uppsyn och synbarligen ännu lidande af den behandling han rönt.

"Var ni verkligen ute och åkte i natt med patrons häst och schäs?" frågade Hemming.

Drängens blickar sväfvade osäkra kring rummet.

„Ja!“ *hviskade han.*

„Jag tror det icke,“ återtog Hemming. „Jag vill veta sanningen.“

Lemon rätade sig, det blixtrade i hans dittills slöa blick och han såg stadigt på Hemming.

„Jag skall tala sanning,“ svarade han. „Jag bedyrar för bokhållar'n, att jag förleden natt sof i min säng så stadigt, att jag icke ens visste af ovädret, förrän man berättade om det för mig på morgonen.“

„Hvarföre sade ni icke det åt grosshandlaren?“

„Patron gaf mig ju icke rådrum dertill; han bara slog och hotade mig, så att jag väl påtagit mig, hvad som helst blott för att slippa mera.“

„Hvem var det då, som var ute och åkte?“

„Jag vet det icke,“ stammade Lemon.

„Hvad tror ni? Svvara mig bestämdt!“

Lemon såg skygg mot dörren, gick Hemming ett steg närmare och *hviskade:*

„Jag tror det var patron och mamsell!“

Hemming nickade, emedan denna tro öfverensstämde med hans egen, men han invände likväl:

„Hvad grund har ni för denna tro?“

„Ingen annan än patron har kunnat åtkomma nycklarna till stallet och vagnshuset och mamsell var hemma ännu i går afton, men i dag är hon borta. Derföre sade jag ej heller något åt patron, när jag i morse fick se huru det stod till med hästen och schäsen, ty jag trodde att han icke ville höra talas om det, då han ju icke sagt något åt mig, utan jag gjorde ren schäsen och allt hade varit godt och väl om icke den förb— Lindbergskan varit. Men jag hittar henne nog!“

Lemon såg helt morsk ut.

„Hvem är bagarns Lotta?“ frågade Hemming.

„Det är en flicka, som tjenar hos bagaren Riton här bredvid; jag har 'slagit för henne', men hon vill icke vid mig,“ svarade Lemon åter helt nedslagen.

„Stackars Lemon!“ sade Hemming leende, ehuru han icke kunde undgå att tänka på sitt eget öde. „Hvart tror ni grosshandlaren har fört mamsell?“

„Ja, det vete Karl den trettonde, hade jag så när sagt; men någonstädes å landet är det, det såg jag på schäsen. Om man skulle höra efter vid tullarne...“

„Det skulle föga gagna!“ invände Hemming. „Om man ock får veta, åt hvad håll de farit, så gifver det likväl ingen upplysning hvar de hamnat.“

Lemon instämde tigande och Hemming fortfor i det han framtog och räckte Lemon ett par sedlar:

“Der har ni ett par ‘hackor“, behåll dem liksom detta samtal för er sjelf.“

Sedlarne vore af det slag, som riksbanken då utfärdade till 8, 12 och 16 skillingar bankos valör.

Lemon bugade sig djupt och tacksamt, hvarefter han aflägsnade sig.

Hemmings farhåga, som han likväl icke sjelf velat lyssna till, besannades. Jern försummade icke att liksom händelsevis å börssen och annorstädes omtala, att han uppsagt sin bokhållare att genast afflytta och frågor om anledningen dertill svarade han med axelryckningar och hemlighetsfulla miner och uttryck, som hvar och en trodde sig nogsaamt begripa och tydde derhän, att den ‘hederlige‘ grosshandlaren icke af blott illvilja ville för alltid skada en person, som i tio år varit på hans kontor, utan att denne gjort sig skyldig till någon grof förseelse. Och då Hemming ett par dagar derefter utan vidare ordbyte med Jern lemnade sin plats åt sin efterträdare, besvarades han i sin tur med axelryckningar och beklaganden att man icke behöfde honom. Det till ordalydelsen ganska förmånliga betyg, Jern utfärdat åt honom, tog man ingen notis om.

FJERDE KAPITLET.

Giftermålskandidaten.

Grosshandlaren, kommerserådet och Nordstjerneriddaren E—s stora och eleganta våning vid Skeppsbron var på det praktfullaste eklärerad med vax- och spermacetiljus i kronor och kandelabrar, den rikes lysmedel vid den tid, då gas ännu var obekant. På de bonade golven i de ekpanelade salarne, som uppförts för mera än ett århundrade tillbaka och der gammaldags och modern prakt på ett om solid smak vittnande sätt voro förenade, böljade redan en stor del af hvad Stockholm då egde lysande inom embets- och köpmannaverlden med deras fruor och döttrar. Äfven högre militärer sagnades icke, medan man såg unga män i verken och

løjtnanter vid gardesregementerna rota sig tillsamman i särskilda grupper, och nya gäster anlände oupphörligt.

Bland dessa sågs äfven grosshandlaren Jern och hans dotter. Sylfidiskt sväfvade hon fram, lätt stödjande sig vid sin faders arm. De blixtrande ögonen, med hvilka diamanterna i det djupt mörkbruna håret och på den bländande halsen icke förmådde uthålla täflan, förhöjdes ytterligare af en lätt blekhet, hvilken gjorde hennes uppenbarelse endast ännu mera retande.

Värdinnan var snart denylanlända till mötes och underrättade sig ifrigt om mamsell Jerns helsa; medan Jern omhändertogs af kommerserådet, förde hon dottern till en grupp unga flickor, som ovilkorligen beundrade och afundades henne, helsade henne med den väl spelade vänskap och förtjusning som unga qvinnor alltid och synnerligast i männers närvaro iakttaga mot hvarandra. Hennes helsa, som hon berättade hafva under de senaste veckorna varit störd genom följderna af en lindrig förkylning, blef för en stund samtalsämnet, men konversationen öfvergick snart till andra ämnen. En och annan officer bröt sig ur kamraternas grupp och ryckte modigt an mot damerna, en och annan civil ung man följde exemplet och Alma Jern egde snart en lika stor krets af tillbedjare som döttrarne i huset.

Blixtrande som hennes ögon voro hennes repliker; med en utstuderad koketts hela skicklighet visste hon att uppmuntra alla, att dela sina leenden och sina blickar till alla, utan att likväl någon kunde anse sig gynnad eller föredragen framför de andre. Mången erhöll på sitt bäst uttänkta smicker ett svar, som kom honom att draga sig tillbaka, men då han åter såg emot henne, hade hon för honom en varm blick, som åter helade såret, medan hon samtidigt gaf blott ett svar på ett allvarsamt yttrande, men hvilket svar kom båda talarne att skratta åt hvarandra och åhörarne åt dem båda.

“Hvem är den der lilla mamsellen, som låter kurtisera sig så starkt i afton?” sade en medelålders herre med ett blaseradt, men genom toilettens hjälpmedel någorlunda sauveradt yttre och hvar mustacher röjde, att han var eller åtminstone varit militär, sedan inga andra vid denna tid begagnade mustacher.

“För tusan, grefve Riddersköld, det är en dotter till grosshandlaren Jern; hon vill naturligtvis gifta sig,” svarade hon tillfrågade, en liten tjock herre, om sextio års ålder och utulerad grosshandlare, ehuru han numera dragit sig från affärer.

“Nå, min bästa grosshandlare, hvarföre försöker du icke er lycka?” sade grefven skämtande.

“Jag tror icke, att jag dervid skulle göra mera lycka än de unga män, som der svärma kring henne likt myggen kring ljuslågan och blott sveda vingarne.”

“Hvarthän syftar hon då?” frågade grefven.

“Hin vete! Hon har gifvit korgen åt både solida embetsmän och köpmän. Huru finner ni henne, herr grefve?”

“Åh inte illa. Hvad väger hon?”

“Hon har redan efter sin salig moder ärft sextiotusen och hennes far, den der hvassnäste herrn, som står och samtalar med värden, torde väl en gång lemna efter sig minst dubbelt.”

“Sextiotusen riksdaler nu och dubbelt upp framdeles,” mumlade grefven vridande sina mustascher. “Den lilla mamsellen är verkligen en retande varelse.”

“Vill ni närmare öfvertyga er derom, herr grefve?”

“Huru menar ni?”

“Jag presenterar herr grefven för fadern, så presenterar han er sedan för dottern.”

“Men under hvilken förevändning?”

“Som giftermålskandidat.”

“För tusan, ni går raskt till väga, min herre!”

“Jag är affärsman, herr grefve.”

“Kan ni med detta ordna mina affärer så . . .”

Grefve Riddersköld, hvars grefskap bestod i ett med konung Adolf Fredriks namnstämpel försedt pergament, som hans farfader erhållit för riksdagsmeriter, hade börjat sin bana som underlöjtnant vid lifgardet till häst, der han efter hand avancerat till ryttmästare, men ock derunder förslösat den förmögenhet, han ärft efter sin moder, en rik godsegares dotter från Vestergötland, som hans fader, ehuru blott löjtnant på ett regemente i den landsändan, hade lyckats dåra med sin grefvetitel, alldeles så som sonen nu med ens fått hopp att göra med ‘den lilla mamsellen’. Dertill hade han åsamkat sig 30,000 riksdaler i skulder och nödgats för de i stark kör brummande björnarne taga afsked från regementet och lemna hufvudstaden. Sedan han vistats på landet någon tid, hade han nu återvändt i hopp att kunna vigilera sig till en civil befattning, ett postkontor eller dylikt, till sin utkomst, vilken af brist på hvarje inkomst var ganska osäker. Det förste honom i största förvåning att hans kreditorer sedan hans återkomst icke gifvit ringaste lifstecken ifrån sig och han kände sig mera än en gång frestad att fråga sig sjelf:

“För tusan, det måtte väl ingen i hemlighet hafva betalt mina skulder!”

Så förklarligt grefven och för detta ryttmästaren blifvit solid, kunde ha likväl icke värja sig för en rysning vid tanken på hvad ovillkorligt en gång komma skulle.

Lika förklarligt föreföll det honom, att han i afton blifvit inbjuden till det rika kommerserådet och nordstjerneriddaren, der han icke varit mera än en gång tillföre och då som nyss blefven löjtnant. Det glada och nobla ungarkslif, han sedan fört, sammanföll ej med denna krets.

Presentationen försiggick i den ordning, den tjocke herrn sagt. Grosshandlaren Jern betraktade grefven med samma min, som han skulle betraktat en allt för litet solid kund, men hans ansigte upplurnade vid hvad den tjocke hviskade i hans öra om giftermålskandidaturen och annat mera som, om ock med något broderande på sanningens bekostnad, kunde sägas till grefvens fördel.

Jern skyndade att presentera grefven för sin dotter och meddelade henne lika hemlighetsfullt, hvad den tjocke sagt om honom. Alma kunde vid åsynen af hans af strapager i nöjets verld illa medfarna personlighet icke hindra en tanke att ila tillbaka till den vackre och hurtige Hemming, men det blef en afskedstanke, och för det öfriga af qvällen fanns hon ej till för någon annan än grefven, som uppbjöd hela sin förmåga att visa sig älskvärd och intresserad. Liksom grefvetiteln i hennes ögon fick öfverskylla hans blaserade personlighet, fingo de 'sextiotusen och dubbelt opp framdeles', i hans tankar utplåna intrycket af hennes kalla, djerfva blickar och beräknande ord, hvilka för den med qvinnohjertats hemligheter bekante verldsmannen röjde erfarenhet af lifvet och dess fröjder, medan den bleka hyn förtäljde om dess lidanden.

Det spelades upp till dans. Grefven förde sin dam i polonäsen och en anglais. Fransäsen var ännu ej modern. Många voro de blickar af både afund och hån som fästades vid grefven och Alma, men desse läto sig ingenting bekomma och då det spelades upp till en yrande vals, drog Alma sig tillbaka, under förvändning att hon efter sin så nyligen öfverståndna sjukdom icke vågade eller förmådde dansa mera. Grefven betraktade henne genomträngande, men då Alma djerft och utmanande mötte hans blick, nedslog han ögonen, bugade sig djupt och bjöd henne armen att föra henne ur salongen in i ett kabinett, der han förblef hennes *cavaliere servante* för aftonen, till dess supéen serverades, då han förde henne till bordet och äfven tog plats vid hennes sida. Och då gästerna troppade af, följde grefven och den tjocke herrn grosshandlaren Jern och hans dotter till vagnen och Jern inbjöd grefven på visit till följande dagen.

Grefven och den tjocke herrn kvarstodo ett par minuter under portalen. Grefven blickade efter den bortilande vagnen och den andre betraktade honom med ett listigt leende. Slutligen utbrast grefven med en viss värma:

"Min bästa herr grosshandlare, den der lilla mamsellen är förtjusande. Jag känner, att jag får er att tacka för min lefnadslycka och jag är villig att alltid erkänna det. Hvad har ni sagt fadren om mig?"

"Att ni såg hans dotter på senaste balen i Innocencen och förälskat er allvarsamt i henne, men hvarken då eller sedermera lyckats blifva presenterad för henne, förr än ni kom i tillfälle att vända er till mig."

“Måhända är det äfven ni, som föranledt att jag blef inbjuden till kommerserådet i afton?” undrade grefven.

“Ja,” svarade den tjocke blygsamt.

“Jag beundrar er, herr grosshandlare!” utropade grefven skrattande. “Och hvad kan förmå er, att visa mig en så utmärkt tjänst, mig som från synpunkten af det stadgade affärslifvet, hvilket ni tillhör, måste ses med minst sagdt likgiltiga ögon?”

“Det skall ni få veta på er bröllopsdag, efter vigseln, herr greve. Begagna er af Jerns inbjudning och nu — god natt och ödmjukaste tjenare, herr greve!”

De togo ett synnerligen cirkladt afsked af hvarandra och gingo åt hvar sitt håll.

Grefven tänkte under hemvägen:

“Hälften af den lilla mamsellens modernearf skola mina björnar sluka, men resten måtte väl räcka tills svärfar dör; hvarom icke, får han lossa på pungen.”

Grosshandlaren Jern tänkte i det han drog nattmössan öfver hufvudet:

“Jag kan undra, huru stora grefvens skulder äro? Bah, några tusen riksdaler. Hufvudsaken är, att jag får en greve till måg.”

Alma kastade en hvass blick i den stora spegeln uti sin sängkammare och tänkte:

“Pappa säger, att grefven älskat mig allt sedan sista Innocens-balen. Det är mig likgiltigt. Han är hvarken ung eller vacker mera, men — jag blir grefvinna.”

Den lille tjocke herrn hade hunnit till trappan utanför sitt vid Kornhamn belägna hus; der stannade han, gned sig på näsan och mumlade:

“Min vän Suber är ännu i besittning af en af grefven utfärdad revers på 2000 riksdaler. Han vill ej förlora mera än femtio procent — jag köper reversen.”

FEMTE KAPITLET.

Grosshandlardottern.

Grefve Riddersköld hade aflagt sin visit, han hade på det mest förekommande och uppmuntrande sätt blifvit mottagen af grosshandlaren Jern och hans dotter och han hade mot denna senare utvecklat hela den ridderliga artighet, hvaraf han var mäg-

tig, och Alma hade gäldat den med att gent emot honom utveckla hela sin tjusningsförmåga. Den erfarne verldsmannen lät likväl icke bedraga sig deraf. Han såg klart och tydligt, att hennes hjerta, hennes känslor icke hade någon del i hennes uppförande mot honom, utan att det endast var hans börd, hans greivlekrona för hvilka hon koketterade. Han ryste tillbaka, då han besinnade att hennes hjerta syntes vid tjugu års ålder vara lika utbrunnet som hans vid några och fyrtio och han insåg att köld och den strängaste konvenans skulle alltigenom komma att stämpla hans äktenskap med henne. Men han måste tillstå för sig sjelf, att han icke älskade henne, liksom han öfver hufvud aldrig älskat någon mera än sitt eget kära jag och hvad rätt egde han då att begära kärlek af henne? Det borde vara honom nog, då hon till gengäld för hans namn gaf honom sin rikedom att dermed tysta sina björnar och föra ett angenämt och lysande lefnadssätt.

Då grefven skulle gå, bad Alma honom vara välkommen åter och grosshandlaren försäkrade, det hans hus ständigt stode grefven öppet. Grefven gick med tveksamma tankar hvälvande i sin hjerna, men farhågan att oförmodadt få höra sina björnars olåt tystade alla betänkligheter och han beslöt att redan vid sitt nästa besök formligen framföra sitt frieri. Han bade för öfrigt redan i dag sagt så mycket i sådant syfte, att han omöjligen kunde återkomma, utan att ånyo upptaga ämnet. Grosshandlarens och hans dotters afskedsord bevisade äfven att de väntade det.

Följande dagen vid middagstiden, då Jern begifvit sig till börser, satt Alma i förmaket och byggde luftslott för den tid, då hon skulle blifva grefvinna, ty efter hvad grefven låtit förstå föregående afton, återstod blott det formliga frieriet och om detta var hon säker.

Då öppnades dörren och in störtade — Hemming.

“Alma!” utropade han i det han sökte fatta hennes hand. “Ändtligen är jag nog lycklig att få samtala vid dig, sedan — sedan din far afskedade mig. O, Alma om du visste...”

En svag rodnad, lika mycket af blygsel som af ovilja drog vid Hemmings åsyn öfver hennes ansigte. Hon vände sig bort och kastade en blick i spegeln och i nästa ögonblick stod hon kall och stolt inför honom.

“Min herre, huru vågar ni intränga här?”

“Hvarföre denna främmande ton, Alma, äro vi icke för oss sjelfva? Jag har begagnat tillfället af din faders bortovaro, för att fråga dig, om det verkligen är din vilja och med ditt bifall, som din fader afslagit mitt förnyade anbud att gifta mig med dig och derigenom upprätta din heder och göra vårt...”

Alma lät honom icke tala ut.

“Hvarken min far eller jag äro skyldiga er någon räkenskap, och om min heder behöfver ni icke bekymra er.”

“Ah, jag förstår; detta svar är nog! Men Alma, hvar är vårt barn?”

Den blyxt hennes ögon vid detta ord slungade mot honom, kom honom att ovilkorligen rygga tillbaka.

“Jag vet ej af något barn!” svarade hon med hårdhet

“Alma, du är förfärlig!”

“Era omdömen måste jag undanbedja mig, de äro mig fullkomligt likgiltiga.”

“Jag vet, att du födt det till verlden någonstades på landet. Jag vet, att din far helt hemlighetsfullt reste bort med dig en natt, att han samma natt passerade Norrtull, att han icke färdats synnerligen långt utom tullen, emedan han få timmar senare återvände och då var icke du med. Säg mig, hvar vårt barn är, jag skall ingenting förråda!”

“Ni har ingenting att förråda!” svarade Alma sträft.

Hemming slog sig för pannan.

“Du har rätt. Din fader sade mig det också. Ingen skall tro mig. Men jag besvär dig vid vår kärlek besvara min fråga?”

Alma hänskrattade.

“Min fader har gifvit er besked och jag har ingenting att tillägga!”

“Har du då aldrig älskat mig?”

“Nej,” svarade Alma utan ett ögonblicks tvekan, “och en förvillelse begången af ungdom och oerfarenhet ämnar jag i intet hänseende låta inverka bestämmande på min framtid. Och om det kan vara er till någon tröst, må jag upplysa er att i denna punkt äro jag och min far fullkomligt ense såväl som om de åtgärder som betingas deraf.”

“Är det sant att grefve Riddersköld gör er sin kur och att ni har förhoppning att blifva grefvinna?”

“Jag känner ingen skyldighet att besvara sådana frågor alls, som framställas af er.”

“Men, Alma . . .”

“Jag har undanbedt mig denna förtroliga ton och jag gör det ännu en gång, på samma gång jag säger er, att ni kunnat bespara både er och mig obehaget af detta samtal, som dessutom varat allt för länge. Jag hoppas ni förstår mig och icke bringar mig att lemna rummet.”

Hemming betraktade henne med ett uttryck af raseri och förtviflan. Ett ögonblick tycktes han ännu en gång vilja taga sin tillflykt till bönfällen, men då Alma steg upp och närmade sig dörren till sängkammaren, hejdade han sig och i det han höjde handen liksom besvärjande sade han:

“Mätte er ånger, ert straff icke blifva så hårda som ni förtjenar.”

Alma besvarade hans önskan med en försmädlig nigning och skyndade ut.

Som en drömmande vandrade han framåt gatan uppåt Johannisplan. Det var Lemon, som genom förfrågningar vid tullarne lyckats uppspana, hvilken väg grosshandlaren Jern hade under ovädersnatten tagit, och derom underrättat Hemming och denne hade redan flera gånger vandrat långa vägar utom Norrtull i hopp att upptäcka något vidare. Han hade spanat kors och tvärs vid Solna, öfre och nedre Frösunda med flerstädes, ända till Ulriksdal åt ena hållet och Sundbyberg åt det andra. Öfverallt der späda barn funnos, hade han gjort förfrågningar. På ett och annat ställe hade han verkligen påträffat såkallade fosterbarn, vilkas föräldrar utackorderat dem å landet för att vara dem qvitt och kanhända i en tyst förhoppning att äfven blifva dem qvitt. Ifrigt hade han då sökt locka ur fosterföräldrarne, hvilka barnet tillhörde. Någon gång fick han ett öppet okonstladt svar, men ofta väckte hans nyfikenhet misstroende och endast efter långa underhandlingar och medelst penningåfvor kunde han erhålla sådana upplysningar om föräldrarnes samhällsställning eller barnets ålder eller någon annan omständighet, som sade honom att det icke var det barn han sökte.

Nedslagen hade han då vandrat tillbaka till staden för att kanske redan följande dagen förnya de fruktlösa spaningarne. En oemotståndlig magt dref honom ut genom Norrtull och så äfven nu. Det samtal han nyss haft med Alma hade alldeles förvirrat hans sinnen. Den kärlek han hyst för henne hade alltid varit uppblandad med en god del fruktan, men så dämonisk som i dag hade hon aldrig förekommit honom. Han kände att han gent emot henne spelat och fortfarande spelade en ömklig roll. Han blygdes för sig sjelf och tankar på död och graf uppstego, visserligen icke för första gången, i hans sinne. Men han var nu en gång den man, som hvarken till ondt eller godt förmådde ingripa i sitt eget öde. Äfven återhölls han i någon mån af den tanken, att Alma icke med saknad eller missbelåtenhet skulle veta honom försvunnen från jorden och han beslöt lefva för att se huru den framtid skulle gestalta sig på hvilken hennes förhållande till honom icke fick utöfva något inflytande, och för att någon gång om ock tigande likväl städse förebrående kunna träda i hennes väg. Hurudant hans eget lif skulle blifva, var honom likgiltigt. Det såg mörkt ut, men det bekymrade honom icke. Någon anställning hade han icke erhållit och han sökte ej heller numera någon. Den sparpenning, han egde, sammansmälte dagligen, men han gaf ej akt derpå, utan tänkte vid detta som vid allt annat "kommer dag, kommer råd".

SJETTE KAPITLET.

I regementsexpeditionen.

De råd man på sådant sätt väntar på, blifva ej alltid de bästa och det som kom på Hemmings del var af det slag som åtminstone på denna tid ansågs såsom det värsta näst sjelfmord, och som derföre vanligen i vredesmod eller förtviflan tillgreps af sådana som genom eget eller andras förvällande lidit skeppsbrott på lifvets ocean. Hemming förbannade Alma som beröfvat honom lefnadsmod och arbetslust, men han kunde likväl icke upphöra att tänka på henne och på sitt och hennes barn, hvars upptäckande han en dag, efter alla de spaningar han anställt, måste för sig sjelf erkänna vara hopplöst. Han måste alltså ställa denna sak på framtiden.

Hvad som deremot icke tycktes afvakta någon framtid, var hans garderob, som blef allt mera trådsliten och hans kassa som blef allt mera läns. En förmiddag på högsommaren sågs Hemming taga vägen åt Ladugårdslandet. Försänkt i tankar, hvilka han likväl stundom sökte slå bort med en hvissling och en blick omkring sig, vandrade han Storgatan framåt och stannade slutligen vid stenbalustraden midt för lifgardets till häst kasern. Från ett af stallarne hördes en sträng kommandostämma svärja och smäda och utanför en af ingångarne till logementerne hundfilades en lifgardist i släpuniform af en löjtnant. Det var inga inbjudande prof på huru det gick till vid regementet, men sannolikt visste Hemming liksom hvar och en annan, att hvad han kände och såg, gaf ett högst ringa begrepp om det sätt, hvarpå diciplinen vid denna tid handhafdes och huru de behandlades, som varit nog olyckliga eller tanklösa att sälja kropp och själ, frihet och meniskovärde för den spottstyfver som kallades värfningspenningar. Alltsammans lockade också endast ett sardoniskt löje på Hemmings läppar och han gick fram till den å kaserngården vandrande postkarlen samt frågade honom, hvar han kunde finna ryttmästaren Oxehufvud. Karlen betraktade honom med en undrande blick och skulle synbart gerna genom en fråga sökt bekräftelse på den gissning, som uppsteg hos honom. Men det stred mot instruktionen att på post inlåta sig i samtal med någon och endast medelst en rörelse med armen hänvisade han på den ingång, hvarutanför den ofvannämnda hundfilningen ännu pågick, samt sade helt kort:

“I squadronsexpeditionen!”

Hemming ville räcka gardisten en "hacka" som det då kallades, det vill säga, en sedel å 8 skillingar banko = 25 öre, men huru begärligt denne än såg på den, vände han likväl, för att undgå frestelsen, Hemming ryggen och fortsatte sin för ett ögonblick afbrutna vandring. Hemming gick åt det anvisade hållet och då officeren såg en civilklädd person nalkas lemnade han gardisten i fred och gick hastigt derifrån. Gardisten ruskade på sig och tyckte icke obelåten med hvad han fått, liksom om han derigenom undgått något ännu värre. På Hemmings fråga efter expeditionrummet pekade han på en dörr i förstugan och gick. Hemming stannade, med handen på dörrlåset som om han ännu velat besinna sig. Det var likväl blott ett ögonblick.

"Det är för sent!" mumlade han, "ingen tvekan vidare!"

Han uppryckte dörren och steg beslutsamt in. Vid ett bord i det enkelt möblerade rummet satt en mager, groflemmad man i regementets dåvarande uniform: ljusblå pelsbrämrad sourtout och en hög svart cylinderformig skärmlös hufvudbonad. Framför bordet stodo några underofficerare och soldater i dels ljusblå dels hvita kolletter och med hufvudbetäckningar lika den nyss beskrifna. Vid åsynen af den civilklädde Hemming utbrast mannen vid bordet med djup och skorrantle röst:

"Hvad vill herrn?"

Frågan tycktes icke vara Hemming obekant, ty han svarade obesväradt, i det han bugade sig:

"Jag önskar blifva gardist vid herr ryttmästarens squadron."

"Jaså, min gosse," utlät sig nu Oxehufvud. "Hvad är du för slag, har du betyger?"

Hemming framtog några papper och lemnade dem tigande åt ryttmästaren. Tilltalet, som genast antydde det afstånd som skulle blifva rådande mellan honom och den talande, stötte och sårade honom. Hvad han sett på kaserngården borde dock redan sagt honom att denna förnedring icke var den största som kunde drabba honom.

Oxehufvud ögnade igenom betygen och frågade:

"Hvar är den, som värfvat dig?"

Hemming hade hemtat sig och svarade i en ton som om han tilltalat en jemnlige:

"Jag har icke sökt värning, utan fritt och otvunget inställt mig här."

Oxehufvud betraktade honom mönstrande och genomträngande med sina skarpa ögon och sannolikt inseende såväl af betygen som af Hemmings yttre att han i någon mån förhastat sig, sade han:

"Herrn har varit kontorist, ser jag och sådana äro dåliga gardistämnen. Till en början skall jag lära herrn att det tillhör en soldat att hålla sig rak i ryggen, då han står inför en officer."

Hemming rätade sig och mötte leende och lungt hans blick. Oxehufvud tittade åter i papperen och sade:

“Här fattas läkarebetyg. Herrn skall få en korporal med sig till regementsläkaren. Aproberar han herrn så kom tillbaka och fanjunkaren skall lemna herrn värfningspenningar till vanligt belopp.“

Hemming stod rak som ett ljus inför den barske ryttmästaren och svarade:

“Jag säljer mig icke, utan önskar gå in vid regementet frivilligt eller såsom det heter “fritt“.

Oxehufvud såg om möjligt skarpare på honom ~~än~~ förut.

“Jaså, herrn är af den ullen! Men jag skall säga herrn att det oakadt skall ingen lägga fingrarna emellan herrn och regementet eller krigsartiklarne. Korporal Stålbåge!“

En högväxt, ljuslagd karl med svärtade mustacher och hvit dolma skyndade hastigt fram och gjorde ställningssteg:

“Gud bevara ryttmästaren!“

Oxehufvud betraktade honom noga, men intet i hans hållning eller mundering tycktes gifva anledning till anmärkning och han sade:

“Följ den här karlen till doktor Nërman!“

Korporalen gjorde honnör och ‘höger om vänder er’ som den tidens kommando för helt om hette, samt gick mot dörren. Hemming såg ryttmästaren stint i ansigtet och då denne gaf honom en nick, besvarade han denna helsning med en böjning på hufvudet och följde korporalen.

Utkomne på Storgatan kunde Stålbåge icke återhålla sig att genom frågor göra sig underrättad om den blifvande kamraten, och då han tillika lät Hemming förstå, att denne sannolikt skulle blifva enrollerad vid hans korporalskap, fann Hemming skäligen att icke visa sig “stram“ eller hemlighetsfull mot sin blifvande näraste förman. Han berättade derföre med en ton af uppriktighet att hans f. d. principal, grosshandlaren Jern, afskedat honom och hos sina kolleger så illa förtalat honom, att han icke kunnat erhålla ny anställning. Och allt detta endast derföre att han, Hemming, vågat protestera mot en af Jern vidtagen affär, som Hemming icke ansåg hederlig. Hemming tänkte dervid naturligtvis på Jerns handlingssätt mot honom, hvilket han visserligen kunde kalla affärsmessigt, men alldeles icke hederligt. Den beskedlige korporalen harmades icke ringa öfver detta beteende och menade att om han hade den der grosshandlaren “på sqvadron“ skulle han nog lära honom uppföra sig som hederlig karl. På Stålbåges vidare fråga, hvarföre Hemming, som icke blifvit värfvad just ville komma in på Oxehufvuds sqvadron genmälte Hemming, att han, som i den mån kassan smält ihop, nödgats intaga sina måltider på

en billigare restauration, der hört några lifgardister tala om sitt befäl och dervid, såsom han uppfattade, betecknat ryttmästare Törne Oxehufvud såsom synnerligen human och rättrådig.

“En tusan d—l är han,” utbröt Stålbåge. “Men,” tillade han, “om man lyder order och instruktion och gör sin skyldighet, så är det inte farligt, ty han är icke kittslig såsom många andra.”

“Det var just hvad gardisterna sade,” bekräftade Hemming, “och jag tycker att det icke bör vara svårt att göra sin pligt, blott man får veta hvori den består.”

“Åh, tro inte, att det alltid hjälper. Det finnes officerare, som man aldrig kan vara till nöjes, man må bära sig åt huru som helst. Men på vår squadron finns ingen sådan, ty ryttmästaren ser lika väl upp med löjtnanterna och underbefälet som med manskapet och han är icke en bit bättre mot den ene än mot den andre.”

“Gardisterna talade också om löjtnant Kræpelin,” började Hemming.

“Gud fader,” såsom vi kalla honom!” utbrast Stålbåge. “Det är den värste vi hafva på hela regementet. Det kan icke gifvas någon kittsligare menniska på jorden. Han går och smyger och officerarne äro lika rädda för honom som manskapet, ty han är Brahes öga och högra hand och den som råkar i hatet för honom är då rent af olycklig; strafftjänst och prygel riktigt regna öfver honom. Mången som icke kunnat uthärda har redan tagit lifvet af sig för hans skull och flera komma nog att göra det.”

De båda männen hade nu uppnått regementsläkaren, doktor Nermans bostad. Denne stod just i begrepp att begifva sig ut i sin enskilda praktik och såg med missnöje sig uppehållen. Besigtningen blef derföre verkställd i en något brutal stil, men då Hemmings hvarken yttre eller inre kroppskonstitution gaf någon anledning till anmärkning, rafsade Nerman hastigt ihop en approbationssedel, som han lemnade Stålbåge, på samma gång han med ett gäckande leende såg på Hemming och sade:

“Lycka till!”

Hemming kände sig något underlig till mods, då han och Stålbåge gingo utför trappan. Doktor Nermans leende och ton hade nedstämt honom ännu mera än det bemötande han i öfrigt rönt både af denne och ryttmästaren Oxehufvud. Och detta var likväl ännu knappt början af hvad komma kunde och skulle under de sex år han måste qvarstanna vid regementet, så framt helsa och krafter stodo bi. Men han hade redan alltför ofta sagt sig sjelf att all återgång var omöjlig, om han ock velat tänka derpå, ty hvad skulle han företaga.

Stålbåge, som gick tigande vid hans sida, skrufvade på sig som om han haft något på sinnet. Slutligen vid det de skulle gå förbi en restauration, saktade han på stegen, hostade och menade

att en en. "middagsrisp" skulle smaka bra, sedan de varit ute och gått så mycket. Hemming stannade och, besinnande att det ju var den sista dag för lång tid som han var fri och kunde kalla sin, så ville han öfver densamma kasta en återglans af det finare lif han varit van att föra såsom kontorist, när han någon gång slog sig lös med sina vänner, skulle nu ock hans sista sedlar springa. Det blefve tids nog att göra sitt intåg på krogen, när han fått den ljusblå kostymen på sig.

"Kom med, korporal Stålbåge," sade han, "så skola vi taga en droska och fara till något utvärdshus, der jag vill bjuda på middag."

"Jag tackar," sade Stålbåge med ljusnande blick och slickade sig om munnen i förvåg. "Men," fortfor han, "för tusan, icke till Djurgården, ty då måste vi åka förbi kasernen och då är fan riktigt lös!"

"Åh nej," svarade Hemming lugnande och leende öfver hans förskräckelse, "vi kunna fara till Norrbacka."

De hade redan vänt om och togo vägen till Brunkebergstorg, för att å dervarande åkarestation taga sig en droska. Hemming skakade lika betänkligt på hufvudet öfver de mer än tarfliga åkdonen som Stålbåge öfver de eländiga hästarne. Ty om man antager, såsom ock förhållandet var, att hyrkuskverkens åkdon ännu vid denna tid voro nästan sämre än åkarnes nu, så kan man föreställa sig huru de senare skulle vara beskaffade då, och Stockholms åkarehästar voro vida beryktade såsom de mest utsvultna och illa medfarna varelser på Guds gröna jord.

Det åkdon Hemming slutligen bestämde sig för såsom det till utseendet hyggligaste var likväl i sanning icke mycket att ge emellan på, jemnfördt med de öfriga. Hästen tycktes dock icke länge varit i åkarehänder, ty om den ock var mager, var den ännu ganska senfull och drog med en viss lätthet sin börda öfver de knaggliga gatorna ut genom Norrtull. Ett stycke derutanför tog man af till venster in på vägen till Solna och snart stannade droskan utanför det ofvannämnda, på sin tid högeligen trafikerade värdshuset Norrbacka.

Hemming var icke obekant för uppasserskorna och att se honom i sällskap med en gardeskorporal tycktes hos dem väcka en viss undran, hvilken en af dem icke i längden kunde återhålla, utan frågade på det hennes slägte tillhöriga näbbiga sätt, om herr Hemming, som icke varit på Norrbacka på så länge, tagit värfning vid "de ljusblå" och i dag fått permission.

"Nej, mitt söta barn," svarade Hemming kort och sanningsenligt, "icke har jag tagit värfning och ej heller kommer jag att göra det, så i det hänseendet kan ni vara fullkomligt lugn."

Svaret tycktes icke tillfredsställa den sköna, ty det upplyste ingenting, af hvad hon önskade veta, men hon hade af tonen,

hvarmed det afgafs, trots sig finna att, om hon ock gjorde vidare frågor, hon likväl icke skulle komma det verkliga förhållandet närmare, hvarföre hon med en svängning sväfvade ut.

Efter måltiden gjorde Hemming och Stålbåge en tur i droskan till Ulriksdal och togo på återvägen in på Hagalunds värdshus för att dricka kaffe. Detta värdshus, som sedermera innan det upphörde nedsjönk till en simpel krog, var då lika renommeradt som Norrbacka. Stålbåge, som tillföre varit handelsbetjent innan han påtog kommissjackan, och såsom sådan äfven varit med "i vilten", glömde under inflytande af den goda middagen och kaffet med dess tillbehör kasernen och den inom densamma rådande jargonen samt blef en ganska treflig sällskapsmenniska, hvars godsintet återverkade lifvande på Hemming. Några hederliga handverkare, som till en början sett något generade ut vid åsynen af uniformen, funno sig snart intresserade af den glade och språksamme mannen, hvars infall och ordlekar ovilkorligen retade deras skrattlust. Derföre då man bröt upp, presenterade sig en målare Flack och en vagnmakare Winberg, samt en skomakare Löfgren, alla tre boende vid det då så benämnda Packartorget, numera Norrmalmstorg och frågade om de icke kunde få se herrarne på en toddy å Stallmästaregården. Deremot var intet att invända. De bjudande hade äfven vagn som de förhyrt af sadelmakaren Wagner, inom hvars egendom Flack bodde, och så bar det af till detta drottning Christinas fordna jagtslott, som under namn af Stallmästaregården var och ännu är ett bland Stockholms finare utvärdshus. Dess glansperiod inföll likväl måhända just vid den tidpunkt, hvarom här är fråga, då det innehades af fransmannen Pierre Bichot och var beryktadt för sina biffstekar liksom samtidigt det sedermera af vådeld ödelagda Blå porten för sina abor-rar och värdshuset vid Lidingöbro för sin lake.

Sedan toddare inmundigats kom sexan med thy åtföljande biffstekar, men nu började Stålbåge visa sig orolig och på fråga upplyste han, att han ej vågade vara utom kasernen efter tapt klockan nio; det kunde nog komma surt efter att han utan egentlig permission icke återkommit förr. De andre herrarne, åtminstone traditionsvis kännande den stränga disciplinen inom garnisonen yrkade icke på längre uppehåll, utan gjorde sällskap till staden. Vid hörnet af stora Surbrunnsgatan togs afsked och åkdonen togo hvar sin väg. Hemmings och Stålbåges körsven, som ej heller blifvit utan välfägnad, lät hästen sträcka ut längs Vestra och Norra Humlegårdsgatorna, Seved-Bååtsgatan, Ladugårdslandstorg och Storgatan och droskan körde upp framför kasernen just i det ögonblick en trumpetare å gården började af alla krafter blåsa tapt, dervid biträdd af en trumpslagare som å Andra gardets midt emot varande kaserngård i samma ändamål af hjertans lust larmade å sitt kalfskinn.

Medan Hemming uppgjorde affären med åkaren, som efter åtskilliga försök att "hugga för sig", måste åtnöja sig med endast en drickspenning utöver hvad taxan föreskref, skyndade Stålbåge att rapportera sin återkomst. Då Hemming kom efter fann han Stålbåge hafva råkat ut för en fanjunkare som på Stålbåges uppgift att här åtföljt en rekryt till regementsläkaren, röt:

"Och der han I uppehållit er så länge?"

Stålbåge iakttog reglementsenlig hållning, men teg.

"Hvar är rekryten?" fortfor fanjunkaren.

Hemming inträdde i detsamma.

"Här är han!" svarade denne godlynt.

Fanjunkaren betraktade bådas upphettade ansigten, och ehuru han icke kunde anse Stålbåge för egentligt drucken, såg han dock att båda offrat åt Bacchus och domen föll genast.

"Stålbåge går genast på stallvakt och vi få se om icke korporalsränderna flyga åt helvete vid hasselkäppens hviftvingar i morgon bittida!"

Stålbåge bet sig i mustacherna, men han visste lika såväl att hvarje invändning endast skulle förvärra hans sak, som att han i straffstallvakten icke skulle få en blund i sina ögon och således vid rapporten följande morgon presentera sig i ett synnerligen förstördt skick, så framt icke någon vän ville hjälpa honom med att i tid varsko honom för visitationsronderna och han sålunda kunna lyckas soffa något. Han marscherade ut.

Hemming som under dagens lopp fått åtskillig instruktion och bland annat den att, huru orättvist befälet än trätte eller förfor, aldrig försöka ett ord till försvar eller ursäkt, bön eller förbön, ty det skadade oftast och gagnade aldrig. Han teg derföre och betraktade leende den välfödde fanjunkaren och hans bistra fysionomi. Detta generade sannolikt fanjunkaren ty han utbrast i det han närmade sig Hemming:

"Gå du åstad och lägg dig, min gosse!"

Hemming var icke i sinnesstämning att med samma jemmod fördraga fanjunkaren duande som på förmiddagen ryttmästarens och han svarade skämtande i det han klappade fanjunkaren på hans trinda mage.

"Åh jo men, farbror lilla, det skall jag göra, men kom ihåg att jag icke svurit sabeln ännu!"

Fanjunkaren såg ilsket efter honom och mumlade:

"Jag skall nog lära dig att låta bli att grina åt mig."

Inkommen i logementet anmälde sig Hemming till vice korporalen, efter den anvisning han fått af Stålbåge och hänvisades på en ledig liggplats. Han satte sig på sängkanten och såg på gardisterna som voro fullt sysselsatta med att putsa sina vapen och munderingspersedlar. Efter en stund gjorde hans upprymda sinnesstämning sig gällande och han utbrast:

“Det var fan, kamrater, hvad I sen torra ut!”

Gardisterna tittade upp och på hvarandra och en lång linhårig för detta uplandsdräng skyndade fram och sade:

“Här kan visst skaffas blötmedel, om herrn vill bestå.”

Hemming sålunda tagen på orden framletade sin sista sedel. Den var grön och lydde å 6 riksdaler 32 skillingar banko = 10 kronor och genmålde:

“Från och med morgondagen är jag gardist som ni. Låt om oss derföre skölja ned herradömet med ett glas punsch. Kan du skaffa sådant för alltihop? Det går nog åt, om jag ser rätt på er.”

Ingen svarade och upländningen sneglade misstroget bort till vice korporalen, men då denne satt och gned sin sabel som om han icke hört det ringaste, utbytte den andre en blick med kamraterna, fattade ett par tältflaskor, aftog skorna och var i blinken utom dörren. Hvad vägar han gick och huru han bar sig åt att undkomma befälets och posternas argusögon förblef länge Hemming en hemlighet, men han lärde sig ock i sin tur att kringgå den jernhårda disciplinen både i dylikt och andra hänseenden.

Efter en knapp halftimme återkom den linhårige. Vice korporalen som hela tiden gnidit sin sabel och icke velat deltaga i det samspråk Hemming sökt inleda med sina nya kamrater, frågade halt barskt:

“Hvar har du varit?”

“Jag har skaffat oss litet att dricka“, svarade den linhårige.

“Tag hit, jag är törstig!“ sade vice korporalen i befällande ton, satte den ena fältflaskan för munnen och drack i långa djupa drag. Då han slutat räckte han med en liten nick flaskan åt Hemming, som höjde densamma i handen sägande:

“Skål, bröder öfver lag! Jag hoppas att det måtte varit i en lycklig stund, jag gjort mitt inträde här och önskar att vi broderligen och kamratligen måtte stå vid hvarandras sida i alla skiften. Jag för min del utfäster mig att i allt, hvad på mig kan ankomma, aldrig svika.“

Han drack och lemnade fältflaskan till den linhårige som, sedan han druckit, lät den gå vidare.

Kamraterna sågo på hvarandra vid Hemmings ord. Helsningen var synbarligen något ovanlig. De fleste nyköulingar plögade vara antingen slöe och likgiltige, eller druckne och stojande. Mången gick derföre, sedan han druckit, fram till Hemming, tryckte varmt hans hand och tillförsäkrade honom godt kamratskap. Då fältflaskorna voro torra sade vice korporalen om ock med något osäker röst men tillräckligt bestämdt för att blifva åtlydd:

“När I nu ären otörstiga, så gån och lägg er!“

Han befarade sannolikt att punschen skulle stiga karlarne åt

hufvudet och buller uppstå, för hvilket han i första hand gjorts ansvarig. Manskapet tycktes ock förstå honom, ty några minuter derefter lågo alla i sina sängar.

Följande morgon stod Hemming, iförd regementets uniform, utanför högvakten, som gått i gevär. Hållande tvenne fingrar af högra handen å vakthafvande löjtnantens framsträckta sabel, aflade Hemming den föreskrifna krigsmannaeden, hvarefter för honom upplästes några kapitel ur krigsartiklarne, rikligen späckade med löften om prygel, naturligtvis till uppmuntran att i farans stund hafva lif och blod osparda för konung och fädernesland.

SJUNDE KAPITLET.

Frieriet.

Hemming var nu gardist. Han hade brutit med hela sitt förflutna lif och för lång tid, kanhända för alltid lemnat den bana han förut vandrat. Han måste erkänna för sig sjelf, att det såg mörkt ut med att återkomma dertill och han tänkte knapt mera derpå. Den hårda, hänsynslösa rekrytskolan lemnade honom ock knapp tid öfrig till nödig hvila och ännu mindre till att tänka eller grubbla och det gick snart honom som mången annan, hvilken påtagit gardistjackan, att han egde blott ett dunkelt minne af den öfriga verlden, och lifvet utom kasernen blef honom ett kaos, i hvilket han icke kände sig hemmastadd, emedan han icke der hörde de kommandon, de rop och det med svordomar späckade språk, som dagligen och stundligen susade kring hans öron på excercisplatsen, i ridhuset, i stallarne och logenenterne. Fann han någon gång rådrum till en tanke, så ilade den till hans barn och huru tung han än fann sin egen lott, ryste han likväl, då han besinnade det öde, som plägade komma sådana späda värn- och föräldralösa varelser till del och som han antog icke besparades hans barn, i fall det ännu lefde och var det dödt, så var detta honom äfven till ringa tröst, ty hvad skulle det lilla lifvet icke hafva lidit, innan det utandats sin sista suck och i denna händelse

var honom äfven betaget hoppet att en gång kunna med detta barn framtråda bestraffande inför dess onaturliga moder. Då hans tankar togo denna riktning, afbröt han dem likväl genast och egnade sig ifrigare än någonsin åt något af de många bestyr, tjensten ålade honom. Han kunde icke förlåta Alma, men han ville icke uttala en straffdom eller en förbannelse öfver sitt barns moder.

Grefve Riddersköld fortsatte ifrigt sina uppvaktningar i grosshandlaren Jerns hus och i alla kretsar, der detta var bekant, var man ense om, det grefven åsyftade att med grosshandlarens penningar uppförgylla sin grefvekrona. Äfven Almas väninnor började försöka bry henne såsom den blifvande grefvinnan. Men Alma var icke den som ville låta bry sig, utan svarade obesväradt, att om grefven friade, skulle hon antaga hans anbud, ty hon visste med sig sjelf att hon vore i stånd att upptråda värdigt en grefvinna, det måtte vara hvar som helst till och med i hofvets salar. Väninnorna afstodo då ifrån att tala till henne derom, och hvad de bakom hennes rygg tisslade med hvarandra om högfärd och håg att flyga högt, brydde hon sig icke om.

Alma tyckte likväl inom sig, då det började lida framåt sommaren, att grefven dröjde väl länge med sitt frieri och undrade öfver anledningen till hans tveksamhet. Han borde ju likväl af det mottagande han rönt både af Alma och hennes fader kunna inse, det han icke hade att befara någon korg, och att någon slags blyghet återhöll honom, dertill var han både för gammal och hvad ännu mera var, för verldsvan. Att taga hans smicker och hans i vanlig konversationston, gjorda antydningar såsom frieri och sålunda i mera eller mindre mån öfverrumpla honom, ville hon icke, ty dels ansåg hon honom ega tillräcklig ledighet att om han ej ville låta fånga sig obesväradt kunna draga sig tillbaka, dels ville hon undvika allt, som i ringaste mån förr eller senare kunde tydas såsom att hon påskyndat frieriet eller, hvad ännu värre vore friat sjelf. Hon afvaktade derföre om ock icke utan en viss otålighet, att han skulle i tydliga och klara ord framställa sitt anbud; om sitt svar derå var hon icke tveksam.

Grefven å sin sida hade flera gånger haft för afsigt att taga bladet ifrån munnen, men lika ofta åter hejdat sig. Almas hela sätt att vara mot honom sade honom tillräckligt, att icke hyste hon någon kärlek för honom, och ej nog dermed, han trodde sig icke kunna med visshet antaga, att han i någon synnerlig mån egde ens hennes aktning. Det var således endast hans namn och titeln af grefvinna hon efterfikade. Han frågade sig dervid, huruvida icke dessa förmåner voro mera värda än den förmögenhet hon kunde medföra i boet, synnerligast som han klarligen såg, att ingen egentlig hemtrefnad skulle åtfölja densamma. Hennes kalla och deciderade uppträdande redan nu, sade honom, att det skulle blifva hon, som komme att föra spiran vid hemmets härd. Och

ehuru han under sin militära bana sannolikt, om krigets genius ställt honom gent emot faran, utan tvekan skulle tillämpat ordspråket, 'bättre fly, än illa fäkta', så insåg han likväl, att om detta var tillräckligt för krigaren, det likväl inom äktenskapet kunde förekomma tillfällen, der dess omvändning skulle hölja den äkta mannen med åtlöje. Alma var ju ung, knapt tjugo år. Hade hon redan älskat? Älskade hon ännu? Grefven trodde sig så pass känna qvinnorna, att han tryggt kunde besvara den förra frågan med ja och den senare med nej. Intet drag af svärmeri hade han kunnat spåra hos henne, men så mycket mera glödande passion. Hon skulle sannolikt komma att älska ännu en gång. Och måhända mera än en gång. Och hvem? Visst icke honom, grefven! Med hela sin sjelfkärlek kunde han icke tro att turen någonsin skulle komma till honom och hvad min skulle han väl hålla i slikt spel?

Ju vidsträcktare dessa tankar utvecklades hos honom, desto villrådigare och tveksammare blef han. Dertill kom att han i hennes närvaro kände henne utöfva på honom den tjusning, som ovilkorligen låg i Almas hela personlighet och gjorde sig gällande å enhvar, som kom i hennes närhet, men hvaremot han, grefven, trott sig af ålder och lifserfarenhet vara stålsatt. Han kände att inför denna tjuvningsförmåga skulle han småningom blifva hennes slaf, hennes viljelösa verktyg, en docka i hennes händer, med hvilken hon skulle i hvarje hänseende förfara efter godtfinnande. Redan hade hos honom uppstått tanken att draga sig tillbaka, då en händelse inträffade som i stället oemotståndligen dref honom framåt.

En morgon innan han ännu uppstigit presenterade sig djupt bugande i den lilla dubblett han bebodde vid Fyrverkaregatan en figur, hvars åsyn kom honom att rysa. Han igenkände nemligen i den länge magre mannen med det quasi-militäriska utseendet, en af Stockholms argaste indrifvare på sin tid. Mannen hette von Kalden och var allmänt bekant under vedernamnet 'Spanska Satan'. Grefve Riddersköld anade att hans björnar eller åtminstone någon bland dem vaknat och att hans reverser nu skulle börja att 'gå igen' likt hotande dämoner från en förfluten tid. Och han misstog sig icke. Von Kalden började smilande och bakslugt:

"Jag har ju den äran att stå inför herr grefven och ryttmästaren Riddersköld?"

"Ja, huru har ni kommit in?" frågade grefven sökande under en viss barskhet i tonen dölja den oro och sinnesrörelse han erfor.

"Nyckeln satt i dörren och ingen fanns att anmäla mig; jag kunde ju icke veta att herr grefven ännu icke var uppstigen."

"Den satans slarfviga städerskan!" mumlade grefven. Han hunde å sin sida icke veta att det var von Kaldens vana att helst stiga oanmäld in till dem han sökte. Denne hade äfven andra

vanor, hvartill vi måhända återkomma. "Hvad vill ni?" fortfor grefven högre.

"Jag skall i största ödmjukhet hafva äran nämna för herr grefven, att jag erhållit i uppdrag anmoda herr grefven att till kapital och ränta inlösa en af herr grefven redan för en längre tid sedan utfärdad och behörigen bevakad revers å 1000 riksdaler banko."

"Hvem innehar reversen?" frågade grefven i hopp att kunna få underhandla direkt med sin fordringsegare.

"Jag, med herr grefvens tillåtelse?"

"Huru fan har min revers kunnat komma i era händer?" utfor grefven med en viss afsky.

"Den är stäld på innehafvaren och jag har mot receptis mottagit den med den anmodan jag redan haft äran nämna."

"Hvem har gifvit er denna anmodan?" återtog grefven, som icke ville uppgifva det hopp han hyste.

"Herr grefven må icke af mig begära den indiskretionen, att jag skall förråda någon som visar mig förtroende."

Grefven såg af von Kaldens visserligen höfliga men illsluga min, att denne skulle i detta fall förblifva förtegen och han begrep tillika, att den som anlidade von Kalden såsom ombud, icke ville låta underhandla med sig. Han åtnöjde sig med att säga:

"Man har eljest aldrig skylt er för att vara diskret! Nå", fortfor han, "om jag nu vägrar betala?"

En blyt framskymtade under von Kaldens slappa ögonlock och han svarade med en viss skärpa:

"Då följer exekution med bysättningstvång innan klockan 12 i middag."

"För fan, det der låter alvarsamt!" utbrast grefven, som emellertid stigit upp och påtagit nattrocken. "Men är det då äfven säkert, att jag utfärdat den revers ni innehar?" fortfor han för att vinna rådrum.

Von Kalden framtog en portfölj, lade den på grefvens bord, öppnade den och tydde på ett deri befintligt papper, hvarpå han likväl stadigt lade handen.

"Herr grefven och ryttmästaren kännes väl godhetsfullt vid sin namnteckning?"

Grefven, som genom lorgnetten på afstånd kastat en flyktig blick på papperet utbrast:

"Tag bort ert solkiga kram från mitt bord! Kan jag icke erhålla vidare respit?" tillade han.

"Jo, Gudbevars, om herr grefven uppgifver någon slags säkerhet för liquid inom den närmaste tiden."

Grefven tänkte:

"Jag måste fria ännu denna dag och förlofningen kungöras om möjligt redan denna vecka, det må sedan gå huru i Guds namn det vill!"

Högt sade han:

“Jag gifver er mitt ord att inom en vecka skall er hufvudman vara i kännedom om ett arrangement, som tillförsäkrar honom likvid inom den närmaste tiden.”

Von Kaldens beslöjade blick betraktade grefven skarpt. Han tycktes inse att det låg alvar under dennes ord. Måhända kände han äfven till grefvens konnäsans hos grosshandlaren Jern och hade sålunda icke någon svårighet att fatta meningen med dennes antydan. Bugande drog han sig derföre tillbaka mot dörren i det han sade:

“Å min hufvudmans vägnar hoppas jag att herr grefven icke sviker sitt ord!”

Han försvann.

Medan grefven klädde sig, sökte han att för sig reda såväl orsaken till von Kaldens uppträdande som till hans medgörlighet att på ett blott ord om framtida säkerhet och betalning draga sig tillbaka. Hans kreditorer sofvo således icke eller hade glömt honom. Tvertom fans det någon eller några bland dem, som hade ögonen oafbrutet fästade på honom, som visste att ingen betalning var att vänta genom honom sjelf, utan blott genom att han skulle göra ett rikt parti och nu hade blifvit otälig genom dröjsmålet samt derföre ville påskynda resultatet. Grefvens inre uppreste sig emot att på detta sätt låta drifva sig framåt som en marionett, men å andra sidan hade han nu gifvit sitt ord och om han sveke det, skulle sannolikt samme eller ock möjligen någon annan af hans fordringsegare uppträda och då visst icke visa honom ens samma undseende som han icke kunde inför sig sjelf neka nu vederfarits honom genom von Kalden.

Ju mera greve Riddersköld tänkte på saken, ju mindre fann han det möjligt att frånräda det beslut, han under von Kaldens besök uttalat för sig sjelf, att fria ännu samma dag. Hans verkliga ställning kunde ju blifva Jern bekant och föranleda denne att, om icke rent af gifva honom afslag, likväl göra svårigheter eller sätta sin dotters förmögenhet i säkerhet, hvarigenom grefven skulle blifva utsatt för sina björnars hela raseri. Han klädde sig derföre med den största omsorg, omtänksammare än någonsin sökande dölja de råfvor tiden alstrat å hans yttre. På eftermiddagen tog han vägen till Djurgården, der Jern hade sitt sommarnöje. Ingen hade ännu ens en tanke på att man kunde hafva sommarbostäder hela milen och deröfver aflägsna från hufvudstaden och att kommunikationer skulle kunna uppstå, som kunde förflytta den så aflägsset boende nästan lika skyndsamt på hans kontor eller embetsrum, som då endast från stadens utkanter, der man således sammanträngde sig så tätt som möjligt för att å ena sidan kunna njuta af sol, frisk luft och grönska och å den andra kunna medelst roddbåt eller vefslup, den tidens enda fortskaffningsmedel

sjöledes, vara i snaraste förbindelse med staden. Ännu en farhåga uppstod hos grefven, nemligen att Alma icke skulle vara hemma utan möjligen på besök hos några af de på Djurgården boende familjerna, der han saknade all rimlig anledning att uppsöka henne. Detta bekymmer betogs honom likväl genast vid framkomsten, då han på sin förfrågan, om mamsell Jern vore hemma och toge emot, fick till svar att hon befann sig i förmaket. Utanför dörren till detta rum stannade han ännu ett ögonblick, tvekande om han vore att jemföra med Cæsar vid Rubicon eller med åsnan mellan de begge hövålmarna. Harmsen öfver denna senare tanke, ryckte han upp dörren och klef beslutsamt in i det eleganta, luftiga rummet, som genom sitt läge gaf å ena sidan en präktig utsigt åt det vexlande rörliga lifvet å Djurgårdsslätten och å den andra en verkligt herrlig öfver Saltsjön med dess många seglare och pittoreska stränder. Alma, som sett grefven komma på vägen med en viss högtidlighet i minen, steg upp från hvilstolen, hvori hon setat vårdslöst uppkrupen, och sökte icke dölja ett uttryck af undran öfver hans hastiga sätt att inträda och hans stormlöpningsmessiga utseende. Grefven märkte det. Han beherrskade sig genast och anslog en ledig konversationston, underrättade sig på det mest artiga verldsmannamanér om Almas och hennes herrfars helsa, talade om väder och vind, instämde med henne i beröm öfver den vackra sommaren, men kunde icke undgå att med en suck erinra, att den kulna otrefliga hösten tyvärr skulle göra slut på all naturens herrlighet. Han öfvergick derefter till tal om sig sjelf, sitt ensliga ungarlslif, det allt mera oemotståndliga behof han kände att ega ett väsen, som ville dela ljuft och ledt med honom på livets stråt, som skulle förhöja trefnaden i hemmet, der det nu vore honom så ödsligt, förljufva hans stunder och för hvilket han å sin sida skulle göra allt för att bereda dess lycka och välgång.

Alma log inom sig åt detta tal. Hon insåg genast hvarthän grefven syftade, hvilket hon ock redan anat af hans högtidliga utseende, då hon såg honom komma. Hon kunde icke undgå att finna, det hans ord skulle tagit sig mera natursanna ut, om han varit tjugo år yngre än han var. Nu förekommo de endast som en med ett visst efterryckt uppläst lexa, synnerligast som hon hört tillräckligt om hans ekonomiska ställning för att veta, det han icke kunde göra synnerligt för sin blifvande makas lycka i den materiella mening hon fattade detta ord. Men hon skulle blifva grefvinna och dervid finga alla betänkligheter försvinna. Hon visade sig derfor synnerligen intresserad, vid allt hvad grefven sade, så att denne slutligen kände sig upplifvad till en viss hänförelse, störtade på knä vid hennes fötter och utbrast:

“Ålskade mamsell Alma, blif min maka!”

Alma hade för länge väntat på detta anbud, för att nu känna någon synnerlig segerglädje öfver att det äntligen blifvit fram-sagdt. Hon anslog likväl en ton af förlägenhet, då hon sade:

“Herr greve, besinna likväl att jag är alltför ringa att blifva er maka.”

“Jag har besinnaat allt och jag bedyrar att jag icke kan lefva utan er!”

Alma dolde ett spefullt leende bakom solfjädern och fortfor:

“Men jag är ju blott en ofrälse flicka!”

“Ack, mamsell Alma, hvad betyda ståndsskillnad och ståndsfördomar, när man älskar!”

Alma lösgjorde sig från den arm, hvarmed grefven i sin knäböjande ställning sökt omfatta henne och steg upp.

“Stig upp, herr greve,” sade hon, “denna scen påminner i sanning för mycket om teatern. Låtom oss återkomma till verkligheten och må jag derföre säga er, att jag för min del är villig att blifva den följeslagerska genom lifvet ni önskar. Men i denna punkt har jag, såsom ni torde inse, icke afgörande bestämningsrätt. Min far har naturligtvis sista ordet i fråga om min hand. Vänd er alltså, herr greve, till honom med er sak. Hvad han beslutar, skall jag ställa mig till efterrättelse. Jag hoppas emellertid det bästa för oss båda!” tillade hon med en uppmuntrande blick i det hon räckte grefven handen, som han lifligt kysste.

Då Alma dervid kom att se ut genom det åt slätten vettande fönstret utbrast hon:

“Se der kommer pappa redan från staden. Så mycket bättre, då kan ni genast framställa ert ärende. Tillåt mig lemna er ensam med honom!”

Hon helsade grefven på det mest intagande sätt, som helt och hållet tjsade honom och skyndade ut. I salen stannade hon likväl, till dess fadern inträdde, då hon i flygande fart hviskade till honom:

“Grefve Riddersköld har friat och jag har gifvit honom mitt ja. Han afvaktar nu i förmaket ert afgörande, min far.”

Grosshandlaren nickade tigande och Alma begaf sig till sitt rum.

I förmaket mottog grefven grosshandlaren med hela den aristokratiska aplomb, han trodde sig böra ådagalägga för att antyda denna hvilken ära han gjorde honom och hans dotter, utan att just säga detta i tydliga ordalag. Grosshandlaren bugade sig djupt och tackade i så valda uttryck som det var honom möjligt för den heder grefven bevisade honom och synnerligast hans dotter genom att begära henne till äkta och gaf genast obetingadt sitt bifall. Han ville likväl gerna föra samtalet ifrån det ceremoniöst sentimentala område, hvarpå grefven hållit det, in på det materiellt affärsmessiga, der han kände sig mera hemmastadd. Men då han

började beröra kapitlet om sin dotters hemgift och modernearf, anade grefven att det var en inledning att göra sig underrättad om hans egna affärer och sådant ville han i det längsta undvika. Han tillbakavisade derföre detta ämne med en sådan ädel nonchalans att grosshandlaren insåg det han icke utan att stöta både skick och ton och grefven med för hufvudet, kunde framställa några frågor om dennes egna angelägenheter. Han visste att dennes tillgångar voro knappa, men han antog att hans skulder icke kunde vara af synnerligt stort belopp, då grefven visade sig så litet mån att få veta hvad hans blifvande maka kunde medföra i boet. I denna goda tanke lemnade han saken alldeles åsido och fattade en ringklocka. Vid ringningen inträdde en näpen jungfru, hvilken grefven icke kunde undgå att med en viss kännaremin betrakta genom lorgnetten. Jern sade helt kort:

“Bed mamsell komma in!”

‘Jungfrun’ besvarade grefvens lorgnerande med en skalkaktig blick samt neg och försvana.

Några ögonblick derefter inträdde Alma. Hög och kall utan något tecken till sinnesrörelse stannade hon innanför dörren och frågade i lika okonstlad som obesvärad ton:

“Hvad befaller pappa?”

“Herr greve Riddersköld,” svarade Jern, “har hos mig anhallit om din hand och det skulle synnerligen glädja mig, om du vill gifva ditt ja-ord till denna för mig ej mindre än för dig hedrande anhållan.”

Almas kinder röjde ingen färgskiftning, men hon nedslog likväl ögonen med ett uttryck af blygsamhet i det hon svarade:

“Grefven och jag äro redan ense i denna punkt; vi hafva endast att afvakta ert bifall, min far.”

Jern fattade Almas hand och förde henne mot grefven, som vid hennes svar gått ett par steg emot henne och i det Jern lade bådas händer tillsammans sade denne med ett försök att lägga högtidlighet i tonen:

“Omfammen hvarandra, mina barn, jag välsignar er!”

Omfamningen försiggick ungefär som sådana pläga rangeras å teatern, det vill säga, Alma och grefven förde armarne om hvarandras lif och hufvudena öfver hvarandras axlar och stodo så en stund.

Några timmar senare sågs greve Riddersköld försjunken i tankar vandra framåt slätten. Han var ju nu förlofvad karl och förekom sig sjelf som om han förlorat något, utan att rätt kunna utreda hvad. Han måste dock medgifva, att han ju icke egentligen hade något att förlora, och att han således ovilkorligen måste hafva vunnit, om till en början icke mera, så åtminstone att vara befriad från sådana besök som det han haft på morgonen. Han

stördes i dessa funderingar deraf, att han hörde sig helsas af en något kraxande stämman tätt invid sin sida:

“Ödmjukaste tjenare, greve Riddersköld!”

Framför honom stod den lille korpulente mannen, som på kommerserådet E:s bal presenterat honom såsom giftermålskandidat för grosshandlaren Jern.

“Fägnar mig att se herr grosshandlaren,” sade Riddersköld, “hoppas helsan är vid?”

“Ja, Gud ske lof,” svarade den tjocke. “Men tillåt mig en fråga, herr greve. När skall bröllopet stå?”

“I höst!” svarade greven kort.

“Herr greven har således friat?” återtog den tjocke med en så omiskänlig glädje i blick och ton att den ovilkorligen måste väcka grevens undran.

“Ni tyckes synnerligen intressera er för mitt öde, herr grosshandlare!”

“Det gläder mig alltid när menniskor, som förtjena att blifva lyckliga, verkligen blifva det,” sade den tjocke med salvelse.

Greven betraktade skarpt den sålunda talande, men dennes ansigte var nu åter lika glatt och intetsägande som alltid.

“Ja, jag har friat i dag och förlofningen kommer att eklateras om söndag,” sade greven slutligen helt afmätt.

“Nå, jag gratulerar af allt mitt hjerta!” utbrast den tjocke bugande och lyftade på hatten. “Jag hoppas blifva i tillfälle att på förlofningskalaset få dricka ett glas för er välgång. Ödmjukaste tjenare, bästa herr greve.”

Han lyfte ännu en gång på hatten och gick bugande vidare. Vid en krökning af vägen såg han sig förstulet om efter greven och mumlade:

“En god idé hade jag, då jag skickade ‘Spanska Satan’ till honom. Det synes hafva påskyndat katastrofen. Nå, jag har alltid goda ideer.”

Riddersköld hade ett ögonblick stått qvar och sett efter den bortgående. Då han slutligen vände sig om och gick vidare, sade han för sig sjelf:

“Obegripligt hvad som kan intressera den der gamle lufvern för mig. Aha, måhända han innehar någon eller några af mina reverser. Nå, om så är, kan jag vara lugn, ty han har ju sjelf lofvat att först på min bröllopsdag uppenbara hemligheten och då har jag ingenting vidare att befara. Jag är honom till och med tack skyldig för hans diskretion. Värre torde det blifva med den satan som skickade den der indrivaren mig på halsen i morgse, men måhända äfven han lugnar sig, när förlofningen blifver bekant.

ÅTTONDE KAPITLET.

Landtvärnisten.

I det enkla torpet, der vi sågo grosshandlaren Jern dölja sin dotter och hennes vanära undan verdens blickar satt en söndagsmiddag på eftersommaren den äldre qvinnan i 'storstugan' och vaggade sitt dotterbarn och det förskjutna, af sin moder förnekade, försin fader såväl som för alla andra okända fosterbarnet, der de slumrade tillsamman i den gemensamma vaggan. De sågo båda friska och blomstrande ut. Gumman tycktes nyss hafva läst i psalmbooken, ty denna låg på bordet bredvid henne, nu sjöng hon under fortsatt vaggande en af dessa enkla landtliga sånger, der de okonstlade orden äro af helt underordnad betydelse och den visserligen enkla men gripande melodien med sina molltoner är hufvudsak. På afstånd ljöd klockringning och qvinnan blickade litet emellan genom fönstret i den rigtning hvarifrån ringningen hördes, som om hon väntat någon. Hon såg derföre icke att från motsatt håll nalkades en högväxt, medelålders man, hvars yttre röjde en söndagsklädd arbetare. Inkommen i stugan helsade han:

"Guds frid härinne och god dag, mor Annika."

Vid dörrens öppnande hade den gamla vändt sig om och utbrast helt lifligt:

"Gusigne! Se Westerberg! Nå, jag må säga, i dag måste det blåsa underligt väder!"

"Ja, det må ni säga, ty söndag efter söndag har jag tänkt komma hit ut, men sedan jag fått knoga och mura från bitti' till sent hela veckan, har jag varit så trött om söndagen, att jag helst hållit mig hemma för att hvila upp mig."

"Det är då godt om arbete i sta'n?"

"Ja, byggmästar Landelius har i sommar haft fullt upp åt så många arbetare han kunnat få. Men," fortfor mannen, som nu fick sigte på vaggan, "hvad tusan, mor Annika, jag tror ni fått tvenne dotterbarn i stället för ett?"

"Bevara oss väl," vidtog gumman, "huru kan ni tycka så? Det är ett fosterbarn, som en fin mamsell i staden är mor till. Men det är en hel historia, som Lisett må berätta, om hon har lust, när hon kommer hem. Jag måste nu se efter middagen."

"Hvar är madam Ek då?" frågade mannen.

"Hon är till kyrkan, men jag väntar hem henne hvar stund. Se der kommer hon," fortfor den gamla i det hon åter såg ut genom fönstret. "Jag förmodar att Westerberg äter middag hos oss?"

”Dertill säger jag visst inte nej, utan tvärtom tack; jag känner mig rätt sugande efter den långa promenaden från sta'n.“

I förstugan möttes moder och dotter och Westerberg hörde den förra säga:

”Din salig mans farbror, muraren Westerberg är derinne,“ hvartill dottern svarade:

”Nå det var rätt roligt! Och jag kan berätta att jag bjudit ett par grannar på kaffe.“

”Intet ondt i det,“ utlät sig den gamla och madam Ek inträdde i storstugan.

Hon och Westerberg helsade hvarandra rätt hjertligt och efter åtskilligt tal om väderleken och den långa tid, som de icke sett hvarandra, sade Westerberg:

”Nå, madam Ek, jag ser att du skaffat dig ett fosterbarn. Kan sådant löna sig? Du har väl eljest inte mera än du behöver sjelf.“

”Jo, vet farbror, att om jag endast skulle tänka på lön för mitt besvär, så har jag fått öfver höfvan derför redan. Men jag vill ock tänka på detta öfvergifna barns framtid samt om han får lefva, göra honom till en lärd och hög man i samhället. Hans föräldrar hafva betalt och betala så rikligen, att jag tror det skall räcka godt till.“

”Det vore nog! Men huru skall det gå till härute på bondlandet?“

”När han blir så gammal, att han skall börja gå i skolan, ämnar jag flytta in till sta'n“, svarade madamen med en viss hänförelse. ”Jag har redan hört mig före och vet, att han så snart han är nio år, kan komma in i en storskola och då kan han vara student innan han blifver tjugu år. Sedan må han följa sin egen håg, om han vill blifva prest, läkare eller lagkarl.“

”Nå än ditt eget barn?“ vidtog mannen.

”Han får blifva arbetare, såsom hans fader varit.“

”Men då du har så god råd att kosta på det främmande barnet, hvarföre försumma ditt eget?“

”Jag hvarken vill eller skall försumma det, men jag skulle icke till dess förmån vilja undandraga det andra kräket ens det ringaste. Hans föräldrar betala rikligen har jag sagt, ty de tyckas tro att allt kan värderas i penningar och derföre vill jag försöka, hvad med penningar kan åstadkommas. De tillhöra ju egentligen och uteslutande honom.“

”Det der är visserligen mycket rätt tänkt, men jag ger mig tusan plåtar på, att icke en bland hundra skulle handla så.“

”Väl möjligt,“ svarade madamen, ”men om Gud gifver mig helsa och krafter skall jag icke vika en tumsbredd från min plan.“

Båda tego en stund. Derefter återtog Westerberg:

“Hvilka äro den blifvande ‘storkaxens’ föräldrar?”

“Det vet jag icke och jag har heligt måst lofva, att icke ens berätta det lilla jag vet eller anställa några forskningar. Det må stå i Guds hand, om jag eller barnet genom någon tillfällighet skola komma till kännedom om, hvilka som skaffat honom till världen.”

“Det är som jag mången gång hörde min salig brorson säga och äfven sjelf funnit, att du är en märkvärdig menniska.”

Middagen framsattes och förtärdes under samtal om hvarje-handa. Någon stund senare kommo de inbudna, en gårdssmed och en rättare med sina hustrur, samt en frodig blomstrande tös om sjuotton år, hvilken presenterades som smedens dotter. Både smeden och rättaren voro anställda vid Hesselby säteri som då innehades af excellensen grefve Gustaf Bonde, hvars slägt redan då egt detsamma i två århundraden. Det var ur den på landet rådande ganska stränga rangskilnadens synpunkt sett riktigt storfrämmande, som gjorde torparenkan den äran att dricka kaffe hos henne. Det krusades också icke litet å ömse sidor, ‘smedsan’ och ‘rättesan’, som de vanligen kallades då grannar och bekanta talade om dem, visste isynnerhet icke rätt på hvilken fot de skulle stå, medan de gingo öfver golfvet, men sedan det lyckats madam Ek och hennes mor att efter mycken kruserlighet få dem att taga plats i soffan, hvars trälock, högtiden till prydnad var täckt med en duk af någon slags gammaldags konstväfnad, tycktes de snart vara hemmastadda. Männen togo deremot utan många omständigheter plats vid ett bord vid ena fönstret och flickan hade helt blygsamt satt sig på en stol vid dörren, hvarifrån hon, sannolikt till följe af någon hemma erhållen instruktion, icke lät rubba sig. Kaffet serverades och ‘rättesan’ öppnade språklådan med att tala om sin son, som var välbestäld snickaregesäll i Stockholm och samma sommar excrerat beväring å Ladugårdsgärdet, hvarvid han enligt hennes förmenande slitit aldeles fasligt ondt och blifvit högst illa behandlad af befälet. Detta gaf Westerberg anledning att infalla:

“Det kan nog hända och har ofta sports att officerare vid lif-beväringaregementet, som under större delen af året icke hafva något att göra, vilja visa sig så mycket duktigare, när de få de naturligtvis otympliga och om all slags pli och militärväsende okunniga beväringarne om händer och derföre icke känna någon gräns för sin kittslighet mot dessa. Men dessa fjorton eller rättare tolf dygns exercis, om man afräknar in- och utryckningsdagarne, äro dock ett lekverk, ett himmelrike, mot den behandling, som på sin tid kom landtvärnet till del, hvilket vi litet hvar hört talas om, måhända äfven sett.”

“Ja,” utbrast smeden, “jag såg och minnes tillräckligt af det eländet för att hafva nog deraf i all min dar. Jag var bara pojken och nyss kommen i smedsläran, då jag en dag traskade öfver Norrbro och tyckte att jag i mina trätöfflor och mitt dåliga förskinn samt trasig och sotig för resten, var en bra olycklig varelse mot alla de granna och välklädda menniskor, som der vandrade fram och tillbaka. Då kom en trupp landtvärn tågande. De vacklade och raglade under gevärens tyngd och tycktes hafva all möda att orka ens med sig sjelfva. Jag och många med mig, som voro vana att se gardisterne rycka an helt annorlunda i skick och hållning, skrattade tanklöst. Men många tystnade snart och jag med, då man närmare betraktade huru magra och utsvulna de voro och att de, ehuru det var långt lidet på vintern, icke hade några kappor, samt att de gråa paltor, som skulle föreställa uniformer, voro så utslitna att blotta skinnet lyste genom på mången. Jag råkade titta uppåt slottsönstren, och i ett af dessa öfver Lejonbacken stod kungen, som sedan blef afsatt, och såg ned på bron. Hans ansigte, som genom den höga, hårdt åtdragna halsduken såg ännu större ut än det var, var stelt och orörligt som alltid. De sade att han var galen och nog saknade han begrepp om skillnaden mellan godt och ondt, rätt och orätt. Bredvid honom stod en bugande, ordensprydd herre i grann uniform. Man har sedan sagt att det var öfverste af Tibell och att denne, då konungen yttrade sin förtrytelse öfver landtvärnisternes brist på militäriskt skick, skall hafva svarat, att manskapet i hoppet att få se sin kung, blifvit så glada, att de tagit sig ett glas för mycket. Om det är sannt, vet jag icke, men nog är det troligt, ty en sådan hovviskare som Tibell var, visste nog hvad svar kungen ville ha och att det icke gick an att säga honom, att det var hunger och köld, som förorsakade den vinglande marschen och manskapets förstörda utseende.”

“Så gick det till,” bekräftade Westerberg, “der landtvärnet släpades af och an genom landet. För fiendehand föllo högst få men likväl omkommo allra största delen och det endast genom samvetslöse, roflystne officerare, som lät oss frysa och svälta och stoppade i sina bottenlösa fickor ända till det minsta som var anslaget åt oss.”

“Har herrn också varit landtvärnist?” frågade ‘rättesan’.

“Ja, det har jag varit, gunås,” svarade Westerberg, “och ar-tillerist med, men jag slet icke på de fem åren, till dess jag såsom blesserad fick afsked, så ondt som för hvarje dag jag var landtvärnist. Jag såg huru det tillgick, huru både vi och kronan bestulos, men vi hade ingen att klaga för, utan måste tåga, lyda och lida, så länge lifhanken hängde med. Bäst var det kanske för dem hvilka döden snarast gjorde slut på eländet.”

“Det låter i sanning som en saga“, menade rättaren, “då man hör berättas, huru folk kunde behandlas på det sättet, ty säga hvad man vill om Karl Johan, så har han sjelf varit soldat och omhuldar derföre militären på det allra bästa.“

“Åh, det sker mycken orättvisa och mycket skinneri nu med“, genmålte Westerberg, “ty kungen och de högre, som vilja att soldater skall ha sin rätt, kunna icke veta allt, men icke går det så skamlöst till nu som då. Hören på, skall jag berätta huru jag och mina kamrater hade det. Sannolikt funnos de, som hade det ännu värre, ty åtminstone några af oss kommo undan med lifvet. Jag är född i Westerplana socken på Kinnekulle. Då den beryktade kungörelsen af den 14 Mars 1808 upplästes, blef allmän uppståndelse, jemmer och olät. Bror min var äldre än jag och redan gift, men jag och många andra syndapaltar samlades på utsatt dag vid Trufve tingsställe, der vi uppskrefvos och ordnades i kompanier. Det dröjde dock frampå sommaren, innan vi inkallades till vapenöfning i Mariestad. Vi voro morska och arga öfver att vi drogos från våra yrken och arbeten och menade tro på, att det skulle ryssen eller norrmannen dyrt få umgälla, så snart vi fingo sigte på dem. Vi hade order att inställa oss i Mariestad, utan att medföra mera än hvad vi gingo och stodo i, ty vi skulle snart få kläder af kronan. Följaktligen voro vi i afvaktan på de varma och rara kronopersedlarne ganska skralt utrustade med både kläder och skodon och i detta skick fingo vi efter några dagars vistelse i Mariestad marschera till Göteborg, der vi jemte andra skaror från både Westergötland och Halland till en styrka af som man sade 1,200 man, instufvades på nio sluppar och fördes till en vid norska kusten belägen ö, som jag aldrig hörde annat namn på än Holmen. Här blefvo vi hvarannan dag kommenderade till vaktgöring i bergen eller på sluparne och fingo dermed fortsätta dygnet om utan aflösning. Hvarannan dag skickades vi till skogs på kusten för att hugga och till stranden nedsläpa timmerträd, hvilka sedan öfverfördes till Holmen, der vi fingo upphugga en del till bjelkar och mastträd och resten till bränsle, men divisionschefen, en löjtnant Salvius, förbjöd oss att deraf taga minsta sticka för att upptända eldar. Den som gjorde det skulle straffas med 5 prygel, ehuru det blifvit oss sagdt, att landtvärnet skulle vara befriadt från kroppsstraff. Maltsäden och veden försälde han och stoppade penningarne i sin egen ficka. Icke så mycket som en drickspenning kom på vår del för allt vårt arbete. Vid timmerträdens nedsläpande till exempel spändes vi 50 à 100 man för hvarje träd.

Men det blef väl värre än. I slutet af Oktober minskades maten, så att vi fingo endast hälften af de dittills ovanligt små ärt- och grötrationerna. Denna förknappning gjorde oss förtviflade och tvenne gånger begärde vi i massa, att chefen måtte föra oss mot

fienden, innan vi blefvo alltför utmattade af hunger. Men han svarade att han hade inga order till något sådant. I slutet af November indrogs all gröt och vi ålades att dela på den halfva årtportionen till både middags- och aftonmåltid; sedan indrogs ytterligare halfva brödet och halfva soffet och vi fingo endast $2\frac{1}{2}$ mark bröd hvar femte dygn. Då vi klagade, upplyste befälet oss att proviantfartyget gått i qvaf. Vi fingo likväl se det en tid efteråt men — tomt. Hvert innehållet tagit vägen förblef en hemlighet för oss och vi fingo svälta som förut. Under vintern måste vi i våra nu utslitna sommarkläder fortfarande ligga i tält utan så mycket som litet halm att betäcka den kalla stenbundna marken med. De utlovade kronopersedlarne sågo vi lika litet till som till någon lägerhalm. Under vintern dogo och nedgräfdes omkring 600 man eller halfva styrkan. I April månad, sedan kungen blifvit afsatt, blefve de af oss, som ännu kunde kallas lefvande, förda till Göteborg, der vi mönstrades å Gamla varfvat. Der uppläste en adjutant hos general Armfeldt för oss en order, att vi genast skulle på sjötjänst. Då framträdde en landtvärnist, skyldrade gevär och förklarade att ingen af oss ginge ombord förr, än vi bekommit de redan nio månader förut lofvade kläderna. Karlen fördes genast i arrest, men då följde vi alla efter som en färskock och skralade att han borde släppas lös eller ock vi allesammans arresteras, emedan han endast uttalat allas vår mening. Adjutanten, som kort förut försvunnit, återkom nu och sade till oss: "Jag vet både, att ni ej fått er rätt och att era egna officerare undanhållit er den. Generalen deremot vill icke beröfva en bankovittens värde. Vill ni gå ombord, om jag ger er karlen åter och lofvar er på mitt krigsmannaord, att ni från denna stund skolen få er fulla rätt samt kläder från hufvud till fot?" Vi hurrade och gingo några dagar derefter glade ombord. Den unge mannen höll ock redligen sitt löfte, men huru vana officerarne voro att sko sig på vår bekostnad syntes deraf att äfven nu under generalens ögon, vågade en kapten Koskull utkräfva 16 skilling per dag af hvarje man, som han gaf permission att under vistelsen i Göteborg gå ut på handräkning eller arbete. Sedan voro vi till sjöss intill slutet af November, då vi till följd af den sjuklighet vi ådragit oss under den föregående vintern sammansmålt till 190 man. Af dessa hemförlofvades 90 och återstoden, deribland äfven jag, fördes till Malmö. Vid jultiden fingo äfven vi marschera hem och då vi aftackades på landskansliet i Mariestad, ålade oss landshöfding Hjerta, aldeles som om vi varit nyss utsläppta straffade förbrytare, att inom åtta dagar skaffa oss laga försvar, så framt vi ville undgå att häktas som lösdrifvare."

"Det var en faslig historia!" utlät sig smedshustrun, som nu tömde sin tredje kopp kaffe.

"Åh", svarade rättaren, "den är hvarken bättre eller sämre

än många andra jag hört af för detta landtvärnister. Alla öfverensstämma de deri att de fingo svälta och frysa genom befällets af ingen kontroll hejdade snikenhet.“

“Det är likväl verkligen uppskakande“, gentog smeden, “när man tänker på att 1000 unga och kraftiga ynglingar tillsatt sina lif icke för fosterlandets väl eller räddning, som väl skulle vara ändamålet med deras utskrifning, utan endast för att tillfredsställa slik rofgirighet.“

“Ni borde hafva blifvit belåten på militärlifvet“, sade rättesan till Westerberg, “och likväl tyckte jag ni nyss sade att ni äfven varit artillerist. Huru kom det till?“

“Hvad skulle jag göra? Att midt i vintern och då efter det nyss slutade kriget allting låg i lägervall erhålla arbete och laga försvar inom så kort förelagd tid, var omöjligt. Värfvare svärnade omkring öfverallt för att skaffa fyllnad till de illa medfarna regementerna. Jag råkade ut för en sådan från Vendes artilleri. Hellre soldat igen än på fångkärnan, tänkte jag, och så bar det af tillbaka till Skåne och Kristianstad. Tjensten var hård, manskapet behandlades som hundar och officerarne voro ingen bit bättre mot hvarandra graderna igenom uppifrån och ned. Cardell var regementets chef och ordet skonsamhet fans bestämdt icke i hans ordbok. Han låg dock med lifbataljonen i Stralsund, men öfverste af Klærcker, som var chef för den i Kristianstad förlagda andra bataljonen, gick troget i hans fotspår och de andra följde exemplet. Men voro de inga knuslare på slängar, så undanhölo de aldrig soldaten, hvad honom tillkom och stundom kunde det äfven vankas en extra ranson, likväl aldrig i samma proportion som stryk. Då afbröts i Maj 1813 det evigt enahanda kasernlifvet af nyheten att bataljonen skulle afgå till Tyskland. Så skedde ock. Vi tågade till Malmö, inpackades der med kanoner, hästar och allt på ett af kronans fartyg som förde oss till Stralsund. Sedan bar det af kors och tvärs i norra Tyskland. Vid Grossbeeren fingo vi stå overksamman och se på huru preussarne tumlade om med fransmännen. Vid Dennewitz fingo vi ändtligen skjuta på dem i tio minuter, men det var tillräckligt för kartescherna att göra en förfärlig verkan i deras täta fyrkanter. De franska infanteristerna, mestadels småväxta gossar, som ännu knapt nått tjugo år, störtade högtals öfver hvarandra, aldeles som när ved stjälpes från en åkarekärna. Då hade Cardell roligt. Jag ser honom när jag vill der han med sitt aflånga hufvud och sin ofantliga mage riktigt hoppade af skratt på hästryggen. Så kommo vi till Leipzig. Det var redan eftermiddag, då vi inryckte i slaglinien och började genast damma på. Från alla håll hördes kanondunder. Kruströken var snart så tjock att man ej såg hvarken hvarifrån skotten kommo eller på hvem man sköt, men vi sköto ändå. Denna gång satte fransmännen hårdt mot hårdt och de sköto icke falskt.

Rundkulor och kartescher hveno rundt omkring oss. Inom kort voro mina kamrater vid den kanon, jag biträdde att servera, döde eller sårade, kanonens ena hjul sönderskjutet och slutligen kom en kula och strök öfver min högra axel, der den borttog klaffen, ett stycke af tröjan och sjelfva skinnet ända intill benet. Kejsar Napoleon lærer sjelf hafva varit artillerist och kanonen var hans bästa och käraste vapen, men nu tycktes de allierade hafva lärt konsten af honom, ty mot qvällen tystnade hans batterier efter hand. Då äntligen en ambulans kom, var det mörkt, men jag stod ännu med kanonviskaren hårdt inklämd mellan högra handens fingrar och med den venstra stödjande mig mot det söndriga lavethjulet. Jag hade mera än en gång under de sista timmarne väntat mig döden, men han hördes icke af. Ett par månader derefter var jag återställd och fördes jemte andra konvalescenter tillbaka till Sverige. I Kristianstad fick jag afsked såsom tills vidare krigstjenst oduglig och fick således icke vara med hvarken om tåget till Brabant eller kriget i Holstein och i Norge. Sedan har jag försörjdt mig med murareyrket, ehuru det ibland går något styft att föra slevven.“

Westerberg tystnade och gjorde en yrkesmessig rörelse med högra handen. Sannolikt skedde det likväl något för häftigt, ty han förvred ansigtet till en grimas och gned sin vid Leipzig sårade axel.

“Det var fasliga historier allt det der“, tyckte rättesan. “Nej, låtom oss tala om något roligare“. Och hon var genast beredd att börja orda om inspektorns på Hesselby och om grannar och sockenboer. Ett lifigt samtal i detta ämne var ock snart i gång mellan de fyra qvinnorna. Männen deremot ville höra mera om krig och militärlif och bådo Westerberg berätta. Denne undskyllde sig med att han var torr i halsen, men då madam Ek var så rangerad att hon kunde framsätta vederbörlig toddyreqvisita, var torrheten snart botad och Westerberg fann uppmärksamma åhörare ända till sent på aftonen, då madam Eks gäster gingo hem till herregården och Westerberg tog vägen till staden.

NIONDE KAPITLET.

Bröllopet.

Grosshandlaren Jern hade föranstaltat ett lysande bröllop för sin dotter med greve Riddersköld. Män med penningar och män med namn rörde sig om hvarandra i de med vaxljus rikt upplysta

rummen. Af män med bådadera funnos deremot få och flera hög-adliga familjer, med hvilka greffen räknade slägt och vänskap, hade rent af afslagit inbjudningen. Detta hade egentligen sin anledning i damerna, hvilkas ätteborna blod uppreste sig mot greffvens messallians och därför aldeles icke ville med sin närvaro gilla densamma, hvarigenom ju den ofrälse grefvinnan skulle ansett sig upptagen i deras krets och såsom genast blefven deras jemnlige, något som de aldrig ämnade medgifva. Männen voro mera toleranta, ty en och annan hade verkligen inställt sig, görande för sin ädla maka en ursäkt, som vanligen lydde på migrän men hvars rätta halt just därför var lätt genomskådad. Grosshandlarens anlete mulnade, greffen såg generad ut och då bruden inträdde samt vid en blick öfver salen saknade just dessa damer, på hvilkas närvaro hon bespetsat sig för att dermed skryta inför sina, som hon alltför väl visste, afundsamma väninnor, fick hennes ansigte ett uttryck af harm, som följde henne till kullerstolen och väckte undran hos många, icke minst hos vigselförrättaren, doktorn och kyrkoherden J. O. Wallin i Klara, som sannolikt för att framkalla ett mera andaktsfullt och ödmjukt utseende hos bruden började sitt föredrag med så imponerande ton han kunde åstadkomma. Ännu en gång öfverflög Almas blick salen, men hon såg inga andra damer än några ofrälse embetsmäns samt gross- och minuthandlarefruor och döttrar och hon sänkte nedslagen sitt hufvud. Det skänkte henne visserligen någon tillfredsställelse att såsom hennes marskalkar stoltserade tvenne adliga officerare i lifgardets till häst lysande uniform, hvilken på budgummens anmodan åtagit sig att göra sin fordue kamrats brud denna tjänst. Men det var långt ifrån detsamma.

Den ene marskalken var ryttmästaren Oxehufvud och såsom hans ordonans stod i tamburen orörlig som en staty — och öde — Hemming! Ryttmästarens uppmärksamhet hade särskildt fästats vid den unge mannen, icke så mycket för hans undergifvenhet och punktlighet i tjensten, ty sådan borde han ju vara, för att icke komma i kollision med krigsartiklarne, hvilket icke var någon lätt sak att undvika ens då man bjöd till som bäst. Men Hemming hade vid ett tillfälle gjort ryttmästaren en tjänst eller, såsom det på militärspråket heter, handräckning, för hvilken den senare icke ville inför sig sjelf förneka, att han stod i någon förbindelse hos Hemming, åtminstone så pass en squadronschef kan stå till en nummerkarl. En dag då vaktparaden under klingande spel kom marscherande från Svea gardets kasern, satt ryttmästaren till häst i närheten af det ena af lifgardesstallarne. Hästen var ung, den bullraude musiken skrämde honom och han började slå och stegra sig. Oxehufvud sökte med tygel och sporrar förmå djuret att hålla sig vid jorden, men fåfängt. I detsamma kom en svärm rekryter uppmarscherande på kaserngården och bland dessa Hem-

ming. Seende ryttmästarens fara, glömde han både disciplin och krigsartiklar, störtade ur ledet fram till hästen, som stod aldeles upprätt på bakfötterna, fattade honom i betset och gaf derigenom ryttmästaren rådrum att kasta sig ur sadeln ögonblicket innan hästen 'gick öfver', hvarvid äfven Hemming störtade till marken. Han var likväl genast på fötter igen och skyndade att intaga sin plats i truppen. Men nu var den af alla afskydde underlöjtnant Kræpelin till hands. Han klappade Hemming på axeln och sade med en ton, som skulle vara deltagande och faderlig, men endast var en genklang af den belåtenhet han alltid kände, då han kunde befordra en karl till prygelbänken:

“Det der var mycket raskt gjordt, min gosse, men jag är tvungen att rapportera dig, för det du utan tillåtelse sprang ur ledet. Du får dina fem och tjugo, men sedan är allt bra igen. Och herre“, förtfor han i mildt förebrående ton, vänd till sergeanten, som anförde truppen, “hvarföre arresterar herrn icke karlen genast, jag är tvungen att rapportera herrn med.“

Oxehufvud, som emellertid varit sysselsatt med att få sin skrämnda häst på fötter och som hastigast undersöka, om han var skadad af fallet, kom nu till och hörde Kræpelins sista ord. Sergeanten var röd i ansigtet af harm och blickade ilsket på Hemming, som var orsaken till den ofärd han hade att vänta, ty han visste alltförväl, hvad Kræpelins rapporter betydde och var just i begrepp befalla Hemmings arrest, då han fick höra ryttmästarens röst bredvid sig, som i bister ton men med vänlig blick, sade till Hemming:

“Upp i logementet med dig och rengör din uniform och sedan går du genast ned i stallet och ser om min häst!“ Och till Kræpelin sade han: “Jag rapporterar sjelf till tjenstgörande majoren!“

Ryttmästaren gick. Sergeanten saluterade med sabeln och kunde icke låta bli att räcka ut tungan efter den bortlommande Kræpelin.

Vid majorsförhöret följande morgon dömdes Hemming att för det han utan order eller tillstånd gått ur ledet att extra judicialiter afstraffas med tre dygns arrest med tjenstgöringsskyldighet, ett straff som måste anses synnerligen lindrigt, emedan krigsartiklarne och deras verkställare alltid haft för sed tillämpa dem strikte efter bokstafven utan allt undseende. Genom tjenstgöringen blef straffet ytterligare inskränkt förnämligast till nätterna och ryttmästaren inknappade ännu mera derpå genom att kommendera Hemming till ordonnans hos sig, hvarigenom han undslapp att tillbringa många timmar i det ruskiga arrestrummet, der det icke bestods några sängkläder, utan han måste, sådan han gick och stod, söka hvilat, så godt sig göra lät, på en trädbrits.

Sedermå, så ofta Oxehufvud behöfde ordonnans, kommende-

rade han Hemming dertill och så hade han äfven denna kulna Novembrafton, då han skulle infinna sig på grefve Ridderskölds bröllop. Hvert det skulle bära af, visste Hemming icke, der han på förskriftsenligt afstånd följde sin i en kappa inhöljde paradkläddesquadronschef i spåren och att hans barns moder i afton skulle vigas vid en annan var honom äfven obekant. En bäfvan påkom honom, då han nalkades Jerns hus och såg den upplysta våningen och då ryttmästaren gick in i porten, skulle Hemming gerna för sin del gått hvart som helst utom ditin, men han var tvungen att lyda och följa. Han tog plats i tamburen, talade till ingen och tilltalades af ingen. Han gjorde inga frågor, emedan han fruktade att få bekräftad den aning, som allt mera trängde sig inpå honom. Och att denna aning var riktig, erfor han snart af samtalen såväl mellan domestikerna som mellan de personer, hvilka redan började samlas för att få se bruden. De sade bland annat, att den fattige utlefvide grefven gifte sig med den rika grosshandlaredottern endast för hennes penningars skull, men de spådde honom icke synnerligen glada dagar, ty de betecknade henne såsom en qvinna den der hade såsom de sade 'skinn på näsan' och han finge sannolikt en i henne mycket styf kam till de få hårstrån han ännu egde kvar under sin välfriserade peruk. Kallsvetten perlade på Hemmings panna, det svartnade för hans ögon och han måste bedja om ett glas vatten, som han med skälfvande hand förde till sina läppar. De närvarande sågo undrande och leende på den darrande gardisten och gjorde halfhögt sina anmärkningar sinsemellan öfver honom, men skämtet tystnade åter, då Hemming, så snart han sansat sig, återfick hållning och lät sina blickar lugnt till och med utmanande öfverfara hopen.

Vigseln derinne var förrättad, dörrarne till salen öppnades och den väntande skaran, som fyllt både tambur, förstuga och till en del sjelfva gårdsplatsen, strömmade in. Äfven Hemming lemnade sin plats och liksom dagen af en oemotståndlig makt skred han in genom salsdörren. Belyst af de stora silfverarmstakar hennes marskalkar höllo och af vaxljusen i kronor och konsoller, stod Alma der i lysande bruddrägt med krans och krona, slöja och blommor, siden, juveler och guld. Hon var skön och tjusande, men hon saknade helt och hållet denna doft, som man så gerna vill finna och vanligen finner hos en ung brud. Hennes hållning, som hon tycktes vilja gifva uttryck af lycka, stolthet och ädelhet, talade blott om högfärd och utmanande djerfhed. Hopen uppfattade det äfven så och var icke skonsam i sina anmärkningar, hvilka temligen halfhögt yttrades och sålunda icke alldeles kunde undgå hennes öron. De hade likväl ingen annan verkan, än att hon höjde sitt hufvud ännu högre och blixtarne från hennes ögon blefvo ännu hvassare. Sådan hon stod der, trängde sig ovilkorligen på Hemming den tanken att huru ringaktad ställning han

iråkat, var den likväl att föredraga framför det att vara Almas brudgum. Och det oaktadt skulle han ännu velat underkasta sig äfven detta, om hon blott velat säga honom hans barns öde. För första gången gjorde han en af de närmast stående en fråga, nemligen hvem som vore den lycklige brudgummen till en så skön, ung och lysande brud. Man visade honom på en blaserad något böjd man, som genom toalettens hjälpmedel fått ett visst affekteradt ungdomligt utseende och som stod fördjupad i samtal med en liten korpulent herre, som bugande visade honom några papper, vid hvilkas åsyn brudgummens ansigte fick ett lögst egendomligt utseende. Hemming trängde sig fram i de åskådandes främsta led och fixerade Alma så ofrånvänt och förebrående, att hon för att bibehålla kontenansen började ett samtal med sina marskalkar, samt slutligen fästade Oxehufvuds uppmärksamhet vid den orörligt på samma ställe stående lifgardisten. Oxehufvud kastade en blick af undran på sin ordonnans bleka, markerade drag och besynnerliga på bruden fästade ögon, tog ett par steg mot honom och sade kort:

“Gå ut i tamburen och afvakta order!”

Hemming gjorde honnör och gick ut. De öfriga beskådande drogo sig äfven något tillbaka och Jern, som märkt att något var i olag, tillsade ett par för uppsässningen tillkallade vaktmästare att utrymma salen. Folket drog sig villigt tillbaka, dock icke utan att yttra en och annan speglosa öfver ’penningebruden’ och hennes ’onda ögon’.

Gästerna sammanträngdes nu i smårummen, medan supéen framdukades i salen. Riddersköld stod fördjupad i tankar eller rättare alldeles förvirrad vid ett fönster och måste erhålla en påstötning innan han kom sig före att bjuda sin brud armen till att föra henne in i förmaket.

Den lille korpulente herrn, som vi nyss sågo tala med grefven, var ingen annan än grosshandlare Tallenberg. Han hade under brudförelisningen språkat med brudgummen och bland annat sagt:

“Min bästa herr grefve och ryttmästare, jag hoppas ni ännu minnes den aftonen, då vi voro tillsammans hos kommerserådet E., förliden vinter?”

“O ja, herr grosshandlare“, svarade grefven med en viss hänyckning, “aldrig skall jag glömma den aftonen! Det är ni, förträfflige man, som jag...”

“Låtom oss icke tala om det, herr grefve. Jag sade er ju, att ni skulle på er bröllopsdag få efter vigseln veta, hvad som förmådde mig att vara er till tjänst.“

“Ack, säg det, jag är verkligen nyfiken!”

Tallenberg vände ryggen åt det öfriga sällskapet, framtog en

bundt papper ur fickan, uppvecklade dem till någon del och sade förbindligt i det han visade dem för grefven:

“Nå väl, här äro era reverser, herr grefve, hvilka jag köpt, då jag erfor att ni återkommit till Stockholm. De äro i behörig ordning bevakade och det står mig fritt att, när jag behagar, låta bysätta er.”

Grefven var alldeles förbryllad.

“Huru”, stammade han, “ni skulle...”

Tallenberg lät icke afbryta sig.

“Jag lemnar er en månads anstånd att inlösa era reverser med trettiotusen riksdaler banko”, sade han, stoppande papperen tillbaka i fickan och drog sig med en artig bugning åt sidan.

Grefven slog sig för pannan. Han hade således låtit framdrifva sig som en viljlös marionett i denne sluge procentares hand till den punkt han nu kommit, blott på det denne skulle få full valuta för dessa reverser, å hvilka grefven bekommit föga mera än två tredjedelar af nominelbeloppet och för hvilka Tallenberg sannolikt icke betalt mera än hälften och knapt det. Hvad nu företaga? Vid denna fråga stod hans förstånd stilla och i denna sinnesstämning fanns han af dem, som manade honom att föra sin brud ur salen.

Supéen afåts; de sedvarliga talen höllos och skålarne druckos. Grefven hade stigit upp för att besvara den af marskalkarne föreslagna skålen för honom och hans brud, men råkade dervid kasta en blick på den snedt enot honom sittande, välvilligt leende grosshandlaren Tallenberg; han förstummades af harm och förlägenhet och satte sig åtr. Skålen förblef obesvarad. Med en känsla af att något var i olag, utan att någon kunde gissa hvad, steg man upp från bordet. Grosshandlaren Jern var dock för mycket affärsman, för att icke vid allt tänka på penningar och sålunda uppstod hos honom en aning om rätta förhållandet. Han tog Tallenberg afsides och frågade honom helt obesväradt om anledningen till grefvens förlägenhet, men Tallenberg svarade undvikande, att han på hela attonen icke talat mera än några få ord med grefven och att han aldeles icke ville tro att de voro orsaken till den sinnesrörelse grefven visat. Vidare frågor afbrötos derigenom att gästerna började taga afsked och Tallenberg skyndade att göra så med. Jern ville likväl icke släppa saken, utan då grefven och hans unga maka framträdde för att säga farväl, frågade Jern:

“Hvad var det, min måg, som grosshandlaren Tallenberg sade åt dig i afton?”

“Åh”, svarade grefven, “han sade blott att han ville uppvakta mig om en månad.”

“Och det kunde göra dig så förbryllad, att du ej kunde svara på skålen?”

“Åh nej, tro icke det, svärfar, det var något helt annat, ett tillfälligt illamående . . .“

Grefven återgick ledigt till sjelfva afskedstagandet och Jern märkte alltför väl att han icke skulle få mera upplysande svar på vidare frågor. Alma betraktade sin make genomträngande. Hon hade sett manövern med reverserna och hade tillräckligt ofta i sin faders hus hört talas om affärer och skuldsedlar för att icke genast misstänka att de papper, hon sett, voro af sistnämnda slag. Hon sade likväl ingenting och efter ett par mera ceremoniösa än hjertliga omfamningar foro grefven och hon till deras nya hem.

Oxehufvud hade, åtföljd af sin ordonnans, äfven begifvit sig hem. Innan han afskedade Hemming frågade han denne:

“Hvad föranlät dig att gå in i salen, då bruden visades?“

“Gud bevare ryttmästaren“, svarade Hemming, “jag ville se henne, jag som de andra.“

“Hvarföre stirrade du på henne som om du velat sluka henne? Kände du henne förut?“

Hemming dröjde med svaret.

“Ja!“ sade han slutligen.

“Huru skall jag förstå det?“

“Jag har varit kontorist hos hennes far?“

“Det kan icke fan minnas, hvad alla marufflar varit innan de komma på gardet!“ utfor ryttmästaren. “Jaså, min gosse“, återtog han. “Då förälskade du dig förmodligen i henne, men hon ville icke ha dig och derföre tog du till gardet. Nå, så godt var det. En flicka tar icke en kontorist, då hon kan få en grefve. Det är så världens gång, min gosse!“ tillade han tröstande.

Hemming teg.

“Du kan gå!“ sade ryttmästaren afskedande.

“Gud bevare ryttmästaren!“ svarade Hemming förskriftsenligt och marscherade ut.

Utkommen på gatan i den mörka af de tarfliga argandska oljeliktorna illa upplysta Novemberratten, drefs han ovilkorligen ännu en gång tillbaka till Jerns hus. Han spejade uppåt våningarne, som om han velat utgissa, hvar den kammare kunde vara belägen, der hon dvaldes, som bordt vara hans brud. Han visste icke att grefven hemfört henne till deras nyiredda eleganta våning vid Drottninggatan. I Jerns hus var mörkt öfverallt och med en tung suck ur det qualda bröstet vandrade gardisten derifrån till kaser- nen, hans hem.

TIONDE KAPITLET.

De nygifta.

I det med all komfort och elegans möblerade förmaket suto grefven och grefvinnan Riddersköld följande förmiddag vid kaffebordet. Man har sagt att äktenskapen stiftas i himlen och, om det är sannt i den mening att många nygifta par dagen efter bröllopet äro som fallna från skyarne, så förnekade dessa båda makars utseende visst icke detta ursprung. Tigande förtärde de sitt kaffe och liksom efter öfverenskommelse undveko de hvarandras blickar, men båda voro ifriga att betrakta hvarandra, så snart den andre såg bort. Hos Alma röjde sig dervid harm och trots och på grefvens anlete hvilade ett sardoniskt smålöje, medan hans panna likväl låg i djupa veck. Slutligen steg han upp, tittade i dörrarne till de tillstötande rummen, om någon af betjeningen fanns i närheten, återtog sin plats vid bordet, såg stadigt, men med samma leende på Alma och sade:

“Nå, min ljuftva vestal, låtom oss nu bikta för hvarandra!”

Alma svarade, utan att se upp:

“Jag har ingenting att bikta; har du?”

“Innan jag friade till dig, min dufva“, sade grefven, “hade jag uppgjort räkningen med mitt förflutna lif och derifrån skall intet moln uppstiga på vår äktenskapliga himmel.”

“Det har äfven jag gjort, till och med innan du blef presenterad för mig, så att du i det fallet kan vara lika trygg från min sida“, svarade Alma.

“Ah, jag förstår, förstår fullkomligt“, sade grefven med samma leende. “Men du kunde likväl, min ämabla grefvinna, vara litet mera uppriktig mot mig och i djupaste förtroende omtala för mig, hvar det barn finnes, som du födt till verlden.”

Alma hade blifvit ytterligt blek; hennes fina händer grepo hårdt om spetsnäsduken och för första gången såg hon sin man djerft i ansigtet:

“Hvad vet du derom?“ frågade hon.

“Ingenting, du älskvärda ungmor, därför frågar jag.“

“Jag vet heller ingenting!“ svarade Alma vårdslöst.

“Du bör finna, min söta vän“, vidtog grefven, “att jag såsom din älskade man icke kan vara belåten med ett sådant svar.“

“Det bryr jag mig icke om!“ genmålte Alma i samma ton som förut.

“Åh jo, men gör det likväl, min hulda maka“, utlät sig gref-

ven. "Du bör inse att det är bättre, om du gifver mig ett tillfredsställande besked, än om jag nödgas göra förfrågningar på andra håll, hvilket måhända icke kan ske utan att väcka uppseende."

"Jag begriper icke", menade Alma, "hvarföre du gör så mycket väsen af en sak, som passerat för snart år och dag sedan, och är färdig att blott för att tillfredsställa din nyfikenhet tillstålla skandal."

"Är barnet dött?" frågade grefven kort.

Alma dröjde med svaret; slutligen sade hon:

"Jag vet det icke!"

"Icke mycket upplysande", sade grefven med en böjning på hufvudet, "men det kan vara sanningsenligt och då äro vi på god väg att förstå hvarandra. Är det på barnhuset?"

"Det tror jag icke, men hvar det än må vara, skall det aldrig träda i vår väg. Är detta dig nog?"

"Åh, jag är högst tacksam, min grefvinna", försäkrade grefven. "Men låt mig ännu en fråga: Hvem är fader till barnet?"

Almas förtrytelse tycktes ökas.

"Om honom behöfver du ännu mindre bekymra dig!" påstod hon afgörande.

"Måntro det?" undrade grefven med sitt oföränderliga leende.

"Men om han fortfarande gör eller kommer att göra dig sin kur?" Grefvens blick och en åtbörd som han gjorde mot sin panna, avslöt frågan.

Alma tänkte på Hemming som hon föregående qväll sett i gardistuniform och hon svarade med min och rörelse af djupaste afsky:

"Aldrig!"

Grefven betraktade henne forskande.

"Ah min dufva", sade han, "du måste hafva förhastat dig vid valet af älskare, eftersom blotta tanken på honom nu synes framkalla din vämjelse. Nå, af skadan blir man vis och du bör deraf hemtat den lärdomen att se sig bättre före framdeles, i händelse din älskade man icke skulle vara dig nog."

Alma steg upp.

"Jag föraktar att svara på sådant tal", sade hon; "det är icke blott sårande, utan äfven likt oberättigadt, som hela det förhör du nu anställt med mig. Hvad ville du af mig, då du begärde min hand? Hvad du talade om kärlek, trodde hvarken du eller jag på. Du önskade min förmögenhet för att dermed förgylla upp ditt grefliga namn, utbyta din fattigdom mot ett komfortabelt lif och framför allt betala dina skulder. Neka icke", fortfor hon, då grefven gjorde en otålig åtbörd, "du har skulder och sannolikt till ganska betydligt belopp. Det kunde icke vara annat än skuldsedlar, som grosshandlaren Tallenberg visade dig i

går afton och de vore icke få till antalet, hvarföre deras åsyn äfven var nog att beröfva dig kontenansen för det återstående af aftonen. Nåväl, jag tror, att hvad jag medför i boet skall räcka till både det ena och det andra och jag skulle aldrig berört din ekonomiska ställning, om du icke sjelf börjat uppröra det förflutna, hvartill du under sådana omständigheter aldeles icke har någon rättighet. Låt det vara glömdt som det är gömdt! Och hvad framtiden beträffar, beror det af dig sjelf, att jag aldrig må glömma det jag är din maka. Och såsom sådan, såsom grefvinnan Ridder-sköld vill jag blifva behandlad; der du går fram, der vill jag vara vid din sida. Jag anser mig ega rätt att fordra det, då det är jag som satt dig i stånd att åter kunna uppträda värdigt din börd. Verlden låter icke bedraga sig i fråga om motiverna till vårt giftermål. Hvarföre gifva denna verld till ytterligare samtalsämne, att vi alltifrån dagen efter bröllopet lefva i fullkomligt krigstillstånd med hvarandra? Vill du det? Nå väl, må göra, jag har äfven tänkt mig möjligheten deraf. Men jag vill, innan jag upptager stridshandsken, göra dig ett förslag: Låt oss gifva verlden skådespelet af ett konvenantsgiftermål, der makarne, oaktadt skillnaden i ålder och börd, aldrig hvarken offentligt eller enskildt i sitt uppförande mot hvarandra göra sig skyldiga till ringaste brott mot den goda tonen, hvartill fordras att vi alltid komma ihog det ingendera af oss eger något att tillvita eller förhäfva sig öfver den andra. Tänk på mitt förslag, grefve Riddersköld; jag är af den bestämda åsigt att det förtjenar behjertas."

Hon vände sig nu för att gå in i ett annat rum. Medan hon ännu talade, hade grefven blifvit alvarsam. Hvad önskade hon? Jemnlighet, likställighet. Nå, derpå hade han bordt vara beredd. Hon hade med sitt förslag genast drifvit saken till det yttersta och på ett afslag liksom på en fortsättning af denna dags samtalsämne skulle följa det krigstillstånd, hvarom hon talat. Och hvad erbjöd hon, om han i fråga om det förflutna lät udda vara jemnt? Husfred, måhända hemtrefnad! Kan hända, att om han ock i dag lyckats beherrska både sig och henne, så var det mera genom en viss ohåga och oförmåga hos henne att upptaga striden. Den harang, efter hvars afslutande hon nu stod i begrepp att lemna rummet, hade ock i icke ringa mån trubbat hans vapeu och gjort dem en hel hop mindre brukbara nästa gång.

"Alma!" sade han.

Alma vände sig om i dörren och betraktade honom frågande, men utan ovilja. Tonfallet i hans röst, då han uttalat hennes namn, verkade lugnande på henne.

"Jag antager ditt förslag", fortfor grefven. "Se här min hand!"

Alma såg, att hon segrat, men hon var för slug att låta märka någon slags triumf öfver sin seger, emedan sådant möjligen kun-

nat såra greffen och komma honom att rygga sitt anbud eller åtminstone föreskrifva vilkor. Det förra ville hon undvika, emedan hon insett af den scen hon nyss haft med honom, det hon hade svårt att kämpa mot hans kalla hån, och vilkor ville hon icke veta af, om hon icke fick föreskrifva dem sjelf. Hon besinnade detta i ett ögonblick, gick tillbaka till bordet, lade sin hand i hans. Deras handslag var likväl mindre tvenne makars än snarare tvenne personers, som ingå i kompaniskap med hyarandra och hvar för sig ämna vara ärliga mot den andre så länge denne visar sig ärlig.

En månad senare intrusade grosshandlaren Jern en dag vid middagstiden i samma förmak, der vi sett de båda makarne sluta fred eller åtminstone stillestånd med hvarandra. Alma halfåg vårdslöst på soffan, mera lekande med än arbetande på ett broderi i silke och guld, som hon höll i handen.

“Hvar är din man?” frågade Jern häftigt.

“Han har farit upp till slottet att uppvakta excellensen Brahe, för att erhålla hans förord hos hans majestät konungen. Men hvad har händt, eftersom pappa är så ifrig?”

“Vet du, att han redan gjort öfver med mera än två tredjedelar af ditt modernearf.”

“Jag och min man tala aldrig i affärer”, berättade Alma.

“Han hade ju skulder?”

“Det visste jag redan på balen hos kommerserådet E., ty eljest hade han icke genast med sådan ifver gjort sin kur för en ofrälse flicka, hvilken ryktet sannolikt utpekade för honom såsom rik.”

“Ofantliga skulder!” fortfor Jern gående af och an på golfvet.

“Beloppet var det er sak, min far, att göra er underrättad om, innan ni gaf ert bifall”, sade Alma kallt.

Grefven hade under den gångna månaden varit synnerligen uppmärksam och förekommande mot henne. Säsongen hade börjat och inom sällskapslifvet voro supéer och baler i full gång. Grefven hade fört Alma med sig öfverallt, der han sjelf kunde vinna inträde, och dit han icke kunde medföra henne, hade han ej heller begifvit sig om han ock varit inviterad. För både detta och den utmärkta artighet han alltid, synnerligast i sällskapslifvet visade henne, höll hon honom räkning, ehuru hon insåg att han dermed gjorde sig sjelf lika mycken heder som henne. Hon var derföre icke hugad att taga parti emot honom inför sin far.

“För hvarje gång”, fortfor Jern, “jag ville tala med honom om hans ekonomiska ställning, svarade han mig på ett så stolt afböjande sätt, att jag icke utan att göra mig skyldig till indiskre-

tion kunde fortsätta ämnet. Han förnekade visst icke, att han hade skulder, men längre kom jag ej. Han talade derom få nonchalant, att jag trodde beloppet vara jemförelsevis obetydligt. Nå, jag bekostade inredningen af denna våning, utan att göra invänning mot någon af dina eller hans önskingar, lemnade honom räkningarne derå, hvilka jag betalt till sista skillingen samt sextusen sexhundra sextiosex riksdaler, trettiotvå skillingar banko kontant såsom din morgongåfva och dagen efter bröllopet ditt modernearf i goda räntebärande papper. Och hvad händer? Jo, när jag i dag kommer upp på börsen, utbjudes der just samma papper med all makt.“

“Hvem bjöd ut dem?“ frågade Alma.

“En mäklare, förstås, men jag gaf mig icke, förr än jag fick reda på hans hufvudman och kan du gissa hvem det var?“

“Grosshandlaren Tallenberg!“ svarade Alma kort.

En bild af den mest oförställda förvåning, stod Jern framför sin dotter.

“Hvad vet du derom?“ utbrast han slutligen.

“Jag vet, att på vårt bröllop visade Tallenberg en bundt reverser för min man och orsakade derigenom den sinnesrörelse, han sedan röjde hela aftonen.“

“Ja just den satans Tallenberg! Förtjust öfver sin lyckade spekulation, har han icke kunnat tiga, utan jag fick efter hand reda på allt sammans. Han har småningom uppköpt din mans förfallna reverser, hvar han kunnat påträffa dem, naturligtvis till betydligt underpris. Sedan presenterade han grefven för mig och var så ifrig, att han ett par gånger frågade mig om han icke snart skulle blifva bjuden på bröllop. Jag anade då ingenting, men nu förstår jag anledningen till hans brådska. Han har i dagarne tvingat din man att inlösa reverserna till fulla beloppen, hvilka utom räntor uppgingo till trettiotusen riksdaler banko. Hade jag kunnat tro det, skulle han fått så lagom. Jag skulle bestyrt om att Riddersköld aldrig fått uppburit mera än den årliga räntan och kapitalet reverserats för era blifvande barns räkning.“

“Och skulle ni, min far, velat göra mig till enka, straxt efter det jag blifvit gift?“ frågade Alma.

“Hvem menar ni?“

“Ni torde känna Tallenberg tillräckligt, min far, för att veta, att han, om han funnit sig sviken i sin spekulation, icke skulle tvekat att hålla Riddersköld bysatt för hela hans öfriga lifstid.“

Jern slog sig för pannan.

“Du har rätt!“ medgaf han. “Men“, återtog han, “om nu hela ditt modernearf åtgår till att betala hans skulder och I blifven lika utfattiga som han var innan han blef gift?“

“Så hoppas jag, att min far gifver oss ett så pass stort års-

underhåll, att vi kunna lefva efter vårt stånd“, sade Alma i en ton, som om den saken varit oemotsäglig.

Jern hoppade till.

“Åh, jag skall så tusan . . .“

I detsamma slogs dörrförhänget åt sidan och grefve Ridder-sköld inträdde. Hans anlete var så klart skinande af belåtenhet, att den som visste, hvar han varit, genast kunde gissa att en stråle af nådens sol fallit på honom.

“Se god dag, svärfar!“ helsade han och räckte sin hand åt Jern.

Denne stod tigande och mörk i hågen, men han lade likväl sin hand i Ridderskölds.

“Det är horribelt, hvad svärfar ser dystert ut!“ fortfor Ridder-sköld. “Måhända skall den nyhet jag medför något bidraga att muntra opp sinnet!“

“Jag har redan fått veta en nyhet i dag och den torde jag hafva godt af för lång tid. Grosshandlaren Tallenberg . . .“

“Lemna det, svärfar!“ sade grefven vårdslöst och kastade sig en hvilstol; det är ju en redan arrangerad affar!“

“Måhända flera sådana återstå?“

“Nej, den satans blodsugaren hade så väl uppspanat hvarenda lapp jag utfärdat, att jag ett ögonblick trodde, det jag icke skrifvit dem alla, men det var tyvärr riktigt. Och han trodde sig visst göra mig ett nöje dermed, att han försäkrade sig vara öfvertygad, att jag icke hade några vidare skuldsedlar ute, så att nu kunde det icke blifva någon svårighet för mig vid att få nya lån. Den gamle skälmen, han tänkte visst, att jag skulle begära sådant med detsamma. Men som sagdt, låtom oss icke tala derom. Det förderfvar både lynne och aptit för mig.“

Då grefven med ett något buttert uttryck tystnade, sade Alma:

“Huru aflopp besöket hos excellensen Brahe?“

“Jo, förträffligt“, svarade grefven med åter ljusnande anlete, “excellensen var mycket nådig, beklagade oändligt att sådana förtjente män, som jag och svärfar, blifvit bortglömde, och försäkrade att i hvad på honom berodde, skulle han inlägga sina bona officia för oss inför hans majestät konungen, så att vi vid nästa ordenskapitel, det vill säga å hans majestäts höga namnsdag, Karlsdagen, hafva att vänta, jag svärdsorden och svärfar för sina förtjenster om handel och näringar, vasen.“

Grosshandlarens anlete blef vid dessa ord åter idel solsken Alma skyndade upp och omfamnade med tillgivenhet sin far.

“Ack, huru lyckligt att pappa blifver riddare af vasaorden. Nå det kan då ingen säga annat än att pappa längesedan förtjent den! Och du, min vän, är dock bra god“, fortfor hon, i det hon räckte sin man handen, “som icke ryggat för mödan att framhålla pappa inför excellensen Brahe, som är konungens både öra

och hand. Jag hoppas, pappa aldrig skall glömma detta sonligt värdiga bemödande", tillade hon med något eftertryck, syftande på hvad hon sagt kort före sin mans hemkomst.

Riddersköld såg på sin maka, men något tillfälle till begäran om förklaring gafs icke. Jern var strålande glad, omfamnade dem båda två, försäkrade att de voro hans älskade barn, mot hvilka han för den kärlek de bevisade honom alltid skulle visa sig varmt tacksam. Hans humör hade undergått en alldeles fullständig förändring och om Riddersköld i denna stund begärt till och med ett förskott på sin makas blifvande fädernearf, så hade Jern sannolikt i sin glädje öfver utsigten att blifva riddare beviljat det. Wasaorden har visserligen alltid ansetts såsom den anspråkslösaste af de svenska ordnarne, men för den, efter dylik gränslåt lystne, hade den då samma betydelse som nordstjerneorden nu. Den sistnämnda räknade då icke tredjedelen så många riddare, som nu och den utdelades då endast undantagsvis till handlande. Skedde det, så var det någon medlem af den så kallade skapps-broadeln, hvilken var van att frotera sig med hofvet, som hugnades dermed. Handelns och industriens män fingo åtnöja sig med vasen.

Jern spisade denna dag middag hos måg och dotter och allt var godt och lofvande.

ELFTE KAPITLET.

Birger Jarls snusdosa.

Hade grosshandlaren Tallenberg gjort en lysande affär genom uppköpet af grefve Ridderskölds reverser, hvilket han ock inför sina vänner med en viss skrytsam blygsamhet erkände, då talet föll derpå, så drabbades han i samma dagar af Nemesis hand på ett sätt, som utom den kontanta förlusten gjorde honom till ett åtlöje inför hvar man och beredde honom obehaget att blifva utskrattad hvar han kom. Såsom gammal ungarl och både af natur och vana synnerligen sparsam såg han, ehuru han älskade att lefva godt, likväl alltid noga på att det skulle ske till billigaste pris. Endast i tvenne fall lyssnade han icke till sparsamhetens röst. Det ena var i fråga om snus, ty han var en passionerad snusare och i sin om möjligt ännu större passion för att samla snusdosor.

Psyko­lo­ger, som ve­lat ansetts för rik­tigt klyfti­ga, hafva på­stått, att stor å­trå ef­ter och kon­sumtion af snus för­råda en man af genom­trängande för­stånd och utmärkta själs­för­mög­ne­heter och dessa själs­ransakare upprä­kna en lång för­teckning på starka snu­sare, som tillika varit stora snillen och berömda män. Men om alla psyko­logiska iakttagelser icke hvil­a på fastare grund än denna, så skulle det icke vara mycket be­vändt med dem; ty Tallenberg var, oak­adt sin egen­skap af 'storsnusa­re' och sin slughet, i åt­minstone det slags affärer som for­dra mera fyndighet än redbar­het, ett distingueradt dumbufvud, så dum att allt tal i allmänna an­gelägenheter var för honom arabis­ka och tillika så okunnig, att, om han möj­ligen hört orden geografi och historia, dessas be­grepp likväl voro honom obekanta.

Det tyckes som om hans vurm att samla snusdosor skulle gifvit honom någon idé om historien, ty vid inköp hörde han ofta den eller den kunglige eller furstlige personen, stats- eller vetenskaps­mannen nämnas såsom dosans ursprunglige egare, men han fästade intet afseende dervid, utan skötte affären på sitt eget sätt. Det var dosans egendomliga facon och dernäst dess ålder, i fall säljaren kunde på något sätt konstatera densamma, som voro be­stämmande för honom. I detta hänseende blef han likväl stundom obarmhertigt lurad och i sammanhang dermed försvarligt prejad, utan att prejaren deröfver gjort sig något samvete, tvertom tyckte mången, att han dermed gjort en gudi behaglig gerning. Tallenbergs dos-samling var derföre, huru rikhaltig den än var, likväl af långt ringare värde, än han betalat derför. Samlingen uppgick till omkring fyrahundra dosor och hvarje dag begagnade han en annan dosa, än den han haft den föregående dagen, så att mera än ett år gick om, innan han började raden på nytt. Folknumorn, ofta grotesk, men alltid träffande, hade ock åt honom up­funnit ett hans båda hufvudpassioner betecknande binamn: han kallades allmänt för Dos-näsan.

En förmiddag vid jultiden klef herr Tallenberg in på det tarfliga schweitzeri, som då var beläget invid hörnet af Lilla Nygatan och Kornhamnstorg, i det hus som tillföre­ne för sina många dåvarande ingångar kallades 'Sju-helvetes-portar.' Tallenberg slog sig ned vid ett bord, nickade välvilligt åt den framskyndande, bugande uppässaren och rekvirerade en stenborgare och Dagbladet. Denna tidning, som då och äfven långt senare innehöll endast kungörelser, polisären­den och annonser var mest och bäst i herr Tallenbergs smak, sedan han, under det han smuttade på sitt glas, läst handelsunderrättelser, tillkännagifvanden om konkurser, proklamer och dylikt, hoppade han öfver 'Till salu finnes', 'Utbjudes hyra' m. m. och vände upp tidningens fjerde sida. Der fästades genast hans uppmärksamhet af följande, under rubri-

ken "Förloradt", med särdeles i ögonen fallande stil införda annons:

"Femtio riksdaler banko i belöning utlofvas åt den, som till egaren återlemnar Birger Jarls snusdosa, hvilken i förrgår förlorades under gående från Hötorget till Norrtull. Närmare upplysning lemnas å Dagbladskontoret."

"Kypare!" ropade grosshandlaren Tallenberg.

"Hvad befaller herr grosshandlaren?"

"Kan du säga mig, min gosse, hvad det måtte vara för en Birger Jarl, som i förrgår gått och tappat sin snusdosa?"

"Birger Jarl", upprepade kyparen, en genuin Stockholmsungdom. "Nej, den herrn känner jag icke. Kanske herr grosshandlaren behagar se efter i adresskalendern. Han står säkert der."

"Har du adresskalendern, så är du väl snäll och lånar mig den."

Kyparen hade redan skyndat efter den och framlade den nu på bordet.

Grosshandlaren grep den med ifver och slog genast upp bokstafven J. Flera med namnet Jarl funnos, men ingen af dem bar förnamnet Birger.

"Hvad är det jag alltid sagt!" utbrast herr Tallenberg förtretad. "Den här tillställningen med en adresskalender i Stockholm, som puffats så mycket för, är bara elände. Man finner aldrig i den det man söker."

"Kanske att han blifvit utesluten?" gissade kyparen.

"Utesluten! Af hvem?"

"Af polisen, herr grosshandlare."

"Har polisen äfven med adresskalendern att göra?" undrade grosshandlaren. "Den lägger sig då i allt!"

"Nå ja, den der Birger Jarl kan ju vara en rabulist!" förmodade kyparen och såg sig med en viss räddhåga omkring. Det rådande spionerisystemet hade hos alla samhällsklasser injagat en skuggräddsla, hvilken kom dem att bäfva för minsta ord eller yttrande, som man visste vara af för regeringen misshaglig klang.

"Men han måste vara rika karlen och en sådan älskar och vördar alltid sin Gud och sin kung", invände Tallenberg. "Tänk bara", fortfor han, "han lofvar femtio banko åt den som skaffar honom igen hans dosa. Herre Gud, hvad det måtte vara för en dosa! Den måste jag se! Den önskar jag att jag hade!"

"Jag ock", inföll kyparen; "men blott för de femtio bankonas skull."

"Och en sådan karl står icke i adresskalendern!" knotade herr Tallenberg. "Hvilket spektakel!"

Straxt derefter inträdde en ung man, med ett något trådslitet och affekteradt yttre. Grosshandlaren Tallenberg hade sammanträffat med honom tillförene å samma ställe och visste, att han varit skådespelare vid 'hofsekte' Berggrens kringresande teater-

sällskap samt hette Fahlgren men fått afsked såsom mindre lämplig för scenen. Nu vistades han i Stockholm utan sysselsättning. Ursprungligen hade han varit kryddkrämare, men oaktadt det besked han fått af Berggren, saknade han all lust att åter träda inom disken, utan talade om för en hvar, att han ånyo ämnade söka engagement. Nu försörjde han sig med att i sådana samkväm, der han kunde hafva tillträde samt på offentliga ställen, der det tilläts, deklamera monologer eller sjunga kupletter och visor, för att derföre blifva bjuden på ett mål mat eller åtminstone ett glas.

“Ödmjukaste tjenare, herr grosshandlare“, helsade Fahlgren med ett slags teatralisk bugning och tog plats vid ett bord närmast Tallenberg. Denne nicka högdragat, men sade likväl efter något besinnande:

“Det var bra, herr Fahlgren, att ni kom. Känner ni måhända en viss herr Birger Jarl?“

“Birger Jarl!“ upprepade Fahlgren. “Det namnet förekommer mig helt bekant, jag tror bestämdt att jag hört det förr och, om jag ej misstager mig, var det i ett lustspel, hvori jag uppträdde i hufvudrollen i Askersund.“

Fahlgren hade aldrig haft annat än obetydliga roller, men han sökte inbilla andra och sig sjelf med, att han alltid innehåft endast hufvudrollen.

“Den herrn kan icke i förgår hafva förlorat sin snusdosa. Se här — var god och läs!“

Med tummen på annonsen lemnade Tallenberg tidningen åt Fahlgren, som, sedan han genomläst annonsen ett par gånger, sade:

“Grosshandlaren tyckes ej rätt förstå denna annons.“

“Huru så; den är väl icke svår att begripa?“

“Åh nej“, medgaf Fahlgren, “denna dosa har ej herr Jarl förlorat . . .“

“Hvem då?“ frågade grosshandlaren förvånad.

“Ja, det kan jag icke upplysa.“

“Huru? Hvarföre icke?“

“Emedan jag icke vet det“, berättade Fahlgren. “Men om herr grosshandlaren är angelägen om att få veta det, så är bäst att höra efter på Dagbladskontoret.“

“Det var en god idé. Jag vill gerna veta hvem denne Jarl är“, sade grosshandlaren och steg upp.

“Förmodligen har han förut varit egare till do—. Ah, för tusan, nu mins jag något!“

“Hvad skulle det vara?“ sade Tallenberg som redan närmat sig dörren.

“Jo, nu kommer jag ganska väl ihåg namnet. Det var icke i ett lustspel, utan i ett dramatiskt skådespel, som rollen före-

kommer. Vi uppförde det i Borås. Den der Birger Jarl hade en bror som hette Bengt.

“Och den der Bengt Jarl, hvad var det för märkvärdigt med honom?” frågade grosshandlaren, som med ens tycktes intressera sig för familjen.

“Huru, vet inte grosshandlaren hvem han var?”

“Jag har aldrig i mitt lif hört talas om honom.”

“Se det är följden“, utbrast Fahlgren, “af att det i Stockholm icke får finnas någon annan teater än den kungliga och der uppföras aldrig några riktigt bra historiska pjäser, ehuru det bland personalen finnes förmågor, som godt skulle kunna mäta sig med mig. Ni kan då naturligtvis icke veta, att Bengt gifte sig mot sin broders vilja med Sigrid den fagra.”

“Nå, hvad hade brodern med den saken att skaffa?”

“Jo, han var riksföreståndare i Sverige, medan hans son, som ännu var bara pojken, var konung.”

“Hvad säger ni? Det måste hafva varit före Gustaf den tredje, ty så långt minnes jag tillbaka.”

“Ja“, det är flera hundra år sedan“, tillkännagaf Fahlgren.

“Omöjligt!“ protesterade Tallenberg både glad och misstrogen.

“Jag ger grosshandlaren mitt hedersord derpå!“ sade Fahlgren och höjde handen bekräftande i vädret.

“Ni skämtar blott?” menade grosshandlaren.

“Med mitt hedersord?” frågade herr Fahlgren med viktig min.

“Ah nej, herr Fahlgren“, sade Tallenberg blickande. “Jag menar blott ert infall, att den der Birger Jarl skulle lefvat för så länge sedan.”

“Jo“, vidhöll Fahlgren, “jag vet det så mycket mera bestämt, som vi, då vi uppförde pjesen hade mycket gammaldags kostymer och några till och med rustningar af papp, som skulle föreställa jern.”

“Det skulle då verkligen vara en mycket gammal dosa“, antog Tallenberg. “Men“, fortfor han, “inte kan den der Jarl tappat den.”

“Nej, det har jag ju redan sagt herr grosshandlaren!“ påminde Fahlgren.

“Ja, det var sannt“, vidgick Tallenberg. “Men hvem då?”

“Det får grosshandlaren veta på Dagbladskontoret.”

“Aldeles ja, jag går genast dit. Denna dosa måste jag ega, kosta hvad den vill. Adjö herr Fahlgren; aktörer äro verkligen rätt förståndigt folk!“ mumlade Tallenberg och försvann.

Han tog vägen längs Lilla Nygatan till Munkbron, hvarest i det så kallade Bergstrahlska huset vid hörnet af Riddarhustorget Dagbladskontoret då var beläget. Detta kontor förestods af en medelålders mamsell, känd för sin korta men massivt byggda korpus och sitt äfvenledes korta sätt att affärda folk. Och mycket

folk kom i beröring med henne, icke blott genom att inlemna annonser till Dagbladet, utan ock derigenom att nästan alla, som ville hafva skriftligt svar på sina annonser eller, såsom egaren till "Birger Jarls snusdosa", icke ville i tidningen uppgifva sina adresser, hänvisade de reflekterande till Dagbladskontoret. Visserligen fanns äfven ett annat af den annonserande allmänheten i samma ändamål mycket anlitadt ställe, nemligen en vid Jakobs-torg belägen möbelbod, men det var hufvudsakligen svar å giftermålsannonser, som genom denna förmedlades.

Ännu en gång i tankarne upprepande sitt beslut att blifva egare till dosan, kostade hvad det ville, tillade han i det han steg in på kontoret:

"Jag förtjente så pass på Ridderskölds reverser, att jag utan afsaknad kan låta något deraf springa. Var god och säg mig", sade han högt till den bastanta mamsellen, som långsamt och högtidligt rörde sig inom disken, "hvem den herrn är, som i förrgår förlorat Birger Jarls snusdosa?"

"Han heter Sigurd Josefsson."

"Hvar bor han?"

"N:o 20 vid Holländaregatan tre trappor upp", svarade mamsellen. "Just nu har han skickat bud hit, att dosan kommit till rätta."

Tallenberg stirrade på henne med förvåning och glädje.

"Är den verkligen återfunnen?" utbrast han.

"Ja, hör herrn!"

Tallenberg böjde hufvudet och påsatte sin hatt, som om han under den samma velat söka skydd för det klubbslag, hvarmed han tyckte mamsellens svar hade mycken likhet och han var i blinken utom dörren. Vid åkarestationen i Myntgränden tog han en droska och så bar det af till Holländaregatan. Framkommen till n:o 20 tyckte han visserligen det vara underligt att en person som kunde bjuda femtio banko = 75 kronor, i hittelön för en snusdosa, bodde hela trenne trappor upp i ett så tarfligt hus. Men hans tankar öfvergingo genast åter så fullständigt till dosan, att han till och med förbisåg en temligen primitiv skylt med orden 'Rum för resande', hvilken satt öfver porten. Tallenberg stultade pustande uppför de trenne trapporna, befann sig på en vind och bultade på en dörr, i hvars lås en nyckel satt.

"Stig in!" ljöd det inifrån. Tallenberg gjorde så och befann sig i ett nödortftligen möbleradt rum, der en herre, iklädd en brokig nattrock och rökande på en tobakspipa med messingstrådom-spunnen läderslang och turkhufvud, låg utsträckt på en soffa.

"Jag söker herr Sigurd Josefsson!" berättade Tallenberg.

"Det är jag!" upplyste mannen och steg upp.

TOLFTE KAPITLET.

Birger Jarls snusdosa. (Forts.)

Det var en medelålders och medelstor man, mager och med ett markeradt ansigte, der sturskhet var parad med illslughet, hvilken senare ofta framblixtrade ur de gråbruna, klippskagenomträngande ögonen. Håret var något gråsprängdt, kammadt i en hög tupé och med tjocka brända lockar vid tinningarne medan det på hela bakhuvudet var kortklippt. Om halsen hade han en hög svart spännhalsduk samt höga löskragar af det slag, som kallades fadermördare, med hvilken utstyrsel han sannolikt ville gifva sig ett hvad man kallar reputerligt utseende.

“Herrn har förlorat en snusdosa?” började Tallenberg gående rakt på saken.

“Ja, förlorat, men lyckligtvis återfått den“, svarade herr Josefsson.

“Skulle ni vilja vara god och visa mig denna dosa?” hemställde herr Tallenberg.

“Hvarföre det?”

“Emedan jag är en synnerlig vän af snusdosor“, berättade herr Tallenberg.

“Det är mycket möjligt“, genmälde herr Josefsson kallt.

“Och jag köper alla som jag tycker om“, fortfor herr Tallenberg.

“Jag säljer icke den dosan!“ förklarade herr Josefsson.

“Hvarföre icke, om ni får bra betaldt?” undrade Tallenberg, i det han mönstrade mannen och rummet.

“Den dosan är mig kärare än allt annat i verlden. Åt mannen som hittade och återlemnade den gaf jag med uppräckta händer 50 riksdaler banko, såsom jag utlofvat i annonsen. Se här hans qvitto.“ Han visade ett papper deri en person vid namn Nordström erkände sig hafva mottagit nämnde summa såsom hittelön för en snusdosa. “Deraf kan ni förstå“, fortfor han, “huru dyrbar den är mig. Ur denna dosa snusade för sexhundra år sedan konung Waldemars fader, den store riksföreståndaren Birger Jarl till Bjelbo, Stockholms grundläggare. Kungliga museet har redan genom hofintendenten von Röök bjudit mig femhundra riksdaler banko för den, men jag har tillbakavisat anbudet!”

“Men jag kan väl likväl få se den?” yrkade Tallenberg.

“Ah jo, jag skall visa er den“, sade Josefsson och framtog samt öppnade ett temligen solkigt fordral af rödt marokin. Derur

lyftade han en dosa af just icke fina dimensioner för att vara en snusdosa, uppslog locket och bjöd herr Tallenberg en pris, sägande: "Snuset är nytt, ehuru dosan är gammal. Denna dosa", tillade han, "är ett mästerverk af italiensk konst. Den spelar..."

"Hvad? spelar den?" frågade herr Tallenberg med förbluffelse.

"Ja den spelar en kyrkomessa af den berömde kompositören Palestrino. — Ni skall förvånas, när ni får höra denna musik."

Herr Josefsson tryckte på en liten knapp vid dosans underkant. Den började genast klinka på en speldosas vanliga manér. Grosshandlaren spetsade öronen.

"Hvad är detta för musik?" frågade han.

"Det är katolsk kyrkomusik af den berömde Palestrino, som var kapellmästare både hos Birger Jarl och kung Waldemar. Det fanns på den tiden ingen annan religion i världen än den katolska, utom judarnes förstås", meddelade herr Josefsson undervisande.

"Jag har hört det", medgaf herr Tallenberg. "Men denna musik tycker jag liknar en dansmelodi, som jag härom aftonen hörde i Trädgårdsföreningen."

"Ni tycks hafva ett fördömt dåligt musiköra, min herre, då ni icke kan göra skilnad på kyrkomusik och dansmusik. Dessutom spelar dosan äfven "Bevare Gud vår kung", som var vår folksång redan på Birger Jarls tid. Äfven spelar den Näckens polska, som är en urgammal folkmelodi, alltifrån kung Orres tid."

"Herre", utbrast Tallenberg, "låt mig köpa er dosa!"

"Min Gud, hvad tänker ni på?" utropade herr Josefsson studsande.

"Begär hvad ni vill för den — jag tycker om sådana gamla märkvärdiga dosor och jag eger tillräckligt för att icke behöfva pruta — särdeles mycket." De sista orden tillades efter en liten paus.

"Jag må påminna att kungliga museet bjudit mig femhundra riksdaler banko för den", invände herr Josefsson.

"Jag ger er 100 banko mera!"

Josefsson lade tigande dosan i fordralet.

Tallenberg såg det med oro och frågade:

"Skulle ni icke vara nöjd med 800 banko?"

"Jag har ju sagt er, min herre", gentog Josefsson, "att denna dosa är mitt käraste i världen. Den har i flera generationer tillhört min släkt och utgjorde nästan mitt enda arf efter min far."

Tallenberg vändades. Han såg dosans egare beredd att inläsa densamma och trodde den sålunda aldeles gå sig ur händerna.

"Ni vill tvinga mig att bjuda er 1000 banko för den", utropade han med ansträngning, "men ni må vara belåten dermed, ty jag ger icke ett öre mera."

"Jag tvingar ingen", sade herr Josefsson med känsla. "Ni

gör mig tvärtom en tjänst genom att icke söka förmå mig att sälja den. Jag är visserligen icke i den ställningen att tusen banko icke skulle vara frestande för mig. Men min far manade mig ännu på sin dödssäng, att alltid behålla den, emedan den förr eller senare skulle medföra lycka.“

“Nå, det gör den ju nu, om ni antager mitt anbud“, sade herr Tallenberg gripande hans ord i flykten. “Besinna, att tusen banko är ett kapital, hvarmed mycket kan åstadkommas.“

“Ja visst, min herre“, medgaf herr Josefsson, “men äfven för den summan skiljer jag mig ogera från den dyrbara klenoden.“

Tallenberg såg honom vackla, ville hindra honom att åtra sig och sade derföre.

“Tag på er och följ med mig hem, så skall ni få penningar.“

Mannen tycktes tveka ännu ett ögonblick, men derpå for han hastigt ur nattrocken samt påtog en redan då urmodig frack med kort lif, högt uppstående krage och långa smala skört. Dess lullitenhet hade med omsorg dolts genom sorgfällig pressning och borstning. Utanpå fracken iklädde han sig en syrtut, som syntes vara temligen välbehållen, men tog sig ut som ett rymligt fodral på hans magra figur. Straxt derpå voro de båda herrarne på väg till staden. Under färden spelade dosan på herr Tallenbergs begäran Palestrinos berömda messa och Tallenberg var utom siig af glädje.

En stund senare var affären uppgjord; Tallenberg hade dosan och Josefsson de 1500 kronorna.

På aftonen samma dag gick den nye och lycklige egaren till Birger Jarls dosa, in på den sedermera efter omkring två hundra års tillvaro upphörda källaren “Dufvan“ vid hörnet af Westerlånggatan och stora Gråmunkegränd, för att fägna sig med en vintoddy. Tallenberg var nemligen ingen vän af rafflande spirituosa och när han någon gång kostade på sig något i den vägen, skulle det ’smaka lent’.

Uti inre rummet som vette åt Westerlånggatan satte före honom den förmögne hofchirurgen och badaremästaren Gustaf Herrbert d. ä., som i närmare fyrtio år hade rakstuga i stora Gråmunkegränden, samt kryddkrambandlaren A. M. Brinck, hvilken sedermera såsom riksdagsman och talman lärar varit den förste som gjort den upptäckten, att Europas blickar voro fästade på svenska borgareståndet. För båda var grosshandlaren Tallenberg ingen obekant personlighet och då han inträdde fryntligt helsande:

“God afton, mina herrar!“ svarade båda med ett:

“Mjuka tjenare, herr grosshandlare!“

Tallenberg, som medförde sin nyinköpta dosa, framtog den,, bjöd en pris och sade:

“Herrarne känna förmodligen min lilla vurm för gamla snusdoser. I dag har jag gjort en visserligen dyr, men ganska lycklig affär. Se på denna dosa!”

Båda herrarne tycktes förundra sig öfver dosans storlek och Brinck frågade:

“Hvad är det för märkvärdigt med den snusässjan?”

“Det är ingen snusässja!” tillrättavisade Tallenberg, “Dem spelar...”

“Kort?” frågade Herrbert gäckande, men med allvarlig min..

“Nej musik!” upplyste Tallenberg. “Vilja herrarne höra em kyrkomessa af Papastrina?”

“Ja, om det icke kostar något“, svarade Herrbert, som var stark fiende till onödiga och oförutsedda utgifter.

Herr Tallenberg lät dosan spela.

“Hvad var det, herr grosshandlaren sade att det der är för ett musikstycke?” frågade Herrbert.

“En berömd kyrkomessa af Pastivana“, upplyste Tallenberg.. Han kunde omöjligt minnas kompositörens namn och högg till hvad han i hast hittade på.

“Gå på med det“, sade Herrbert, ett uttryck, hvarmed han vanligen betygade en protest eller ett misstroende, när något påstods, som han icke kunde gilla eller instämna uti: “Eljest är det“, fortfor han, “en vals af Strauss, hvarmed min yngsta dotter plägar plåga pianot derhemma dagen i ända.“

“Det är fullkomligt misstag, min herre“, utlät sig Tallenberg,, som icke gerna ville blifva rubbad i sin tro på dosan och de uppgifter han erhållit om henne. “Vet ni huru gammal denna dosa är? Jo, sexhundra år, det har den mannen sagt mig, som sålde den åt mig i dag. Ur denna dosa har en svensk riksföreståndare snusat.“

“Hvilken då?” frågade Brinck.

“Birger Jarl.“

“Hvem?” frågade Brinck ännu en gång.

“Birger Jarl!“ upprepade Tallenberg med eftertryck.

Brinck föll i ett ohejdadt skratt. Äfven Herrberts ansigte förvreds till ett löje, som han endast med möda kunde återhålla. Grosshandlaren tycktes upptaga skrattet mycket illa.

“Herr kryddkramhandlare“, sade han, “hvarföre skrattar ni?”

“Emedan jag ganska väl inser, att ni, herr grosshandlare,, denna gång råkat ut för någon, som förmått draga er vid näsan.“

“Jag? Huru så?”

“Birger Jarl, har aldrig snusat“, svarade Brinck och föll ånyo i skratt.

“Hvarföre icke?” frågade Tallenberg ifrigt.

“Af den enkla orsaken“, sade Brinck allvarsamt, “att tobaken icke blef känd förr än närmare tre hundra år efter hans död.

“Kors i herrans namn!“ utropade grosshandlaren och sjönk tillbaka i stolen.

“För all del, hjälp karlen, herr Herrbert“, sade Brinck; “jag tror att han i förskräckelsen ger upp sin själ.“

“Det kan vara ovisst, om han har någon!“ tviflade Herrbert, men han requirerade likväl ett glas vatten, hvaraf han stänkte något i ansigtet på Tallenberg.

Sedan denne återhemtat sig så, att han kunde tala och svara, fick han på sina frågor en liten historisk lektion af Brinck om Amerikas och tobakens upptäckande och den senares öfverförande till och spridning uti Europa samt noggranna årtal för såväl det ena som det andra. Då han alltid hört Brinck nämnas såsom en redlig, kunskapsrik och sanningskär man, så kunde han icke längre betvifla sin olycka. Han lemnade toddyn halfdrucken och gaf sig på väg till Holländaregatan. Denna gång nändes han icke åka, för att icke med denna utgift ytterligare öka den förlust han lidit. Framkommen krafade han sig, så skyndsamt han förmådde, upp för trapporna och bultade på dörren till det rum, der han sammanträffat med herr Josefsson. Den förblef stängd. Vid hans bultningar öppnades slutligen en dörr i våningen inunder och en hvass kvinnoröst frågade.

“Hvem är det som håller ett så förskräckligt väsen deruppe?“

Tallenberg gick några trappsteg utföre och fick sigte på en stor robust kvinna med ett ansigte, som motsvarade hennes stämma.

“Jag söker herr Josefsson, som bor här uppe“, sade Tallenberg.

“Han har flyttat!“ svarade kvinnan vresigt.

“När?“

“För två timmar sedan.“

“Hvart?“

“Det får ni fråga honom, när ni träffar honom.“

Kvinnan vände honom ryggen, gick in i det rum, hvarifrån hon utkommit och slog dörren i lås efter sig.

Mera död än lefvande kom Tallenberg ned på gatan. I en närbelägen hökarebod efterfrågade han och erhöi traktens gevaldigers adress. Men denne befanns icke hemma men efter åtskilligt letande, återfanns han å ett traktersställe vid Tullportsgatan. Tallenberg androg sitt ärende, visade dosan, berättade huru han blifvit bedragen och fordrade gevaldigerns biträde till bedragarens upptäckande. Gevaldigern, som fann sig obehagligt störd i sin toddyverksamhet, påtog sig en veritabel polismin, låtsade förmena att dosan kunde vara stulen, att grosshandlaren alltså kunde få stånda ansvar för handel med misstänkt person, samt att dosan borde stanna i polisens förvar för att i vederbörlig ordning utlysas, då man, när rätte egaren infunne sig, äfven kunde få spaning

på tjuften. Tallenberg erinrade att härvidlag icke vore fråga om tjufnad, utan om ett oerhördt bedrägeri samt yrkade att gevaldigern genast samma afton skulle börja spaningarne. Denne öppnade sin hand på ett sätt, som tydligen visade, att han väntade en tryckning och med svidande hjerta framtog Tallenberg ur sin plånbok en sedel och lade i den framsträckta handen, hvarefter båda försvunno i gevaldigerns väldiga byxfickor. Han krånglade sig nu upp från stolen och det bar af till Holländaregatan. I n:o 20 klefvo herrarne in i det rum, der grosshandlaren sett den qvinnan ingå, som så snävt underrättat honom, att herr Josefsson flyttat. Samma qvinnua anträffades, och det befanns att det var hon, som hyrde ut rum för resande. På gevaldigerns frågor uppgaf hon, utan att ändra sin snäsiga och motvilliga ton, att herr Josefsson kommit till henne tvenne dagar förut och förhyrt vindskammaren, att han, utom hvad han gick och stod i, endast medfört en liten nattsäck, att han erlagt hyran för en vecka, att han uppgifvit sig senast förut hafva bott i den så kallade Gamla prestgården vid Besvärsgatan å Söder, att hon ordentligt 'poliserat' honom, hvarpå hon företedde bevis, att han afflyttat innevarande dag på eftermiddagen, utan att återfordra, hvad som återstode på den i förskott erlagda hyran och att hon hade annat att göra, än att hålla reda på hvar personer togo vägen, som flyttade från henne. Mot allt detta var ingenting att invända. Men då grosshandlaren yrkade att gevaldigern skulle åtfölja honom till Besvärsgatan, för att der fortsätta spaningarne, invände denne att det icke var hans trakt och finge grosshandlaren i så fall vända sig till dervarande gevaldiger. Tallenberg befarade att få utgifva ännu mera pennningar i gagnlösa handtryckningar och beslöt att till en början ensam göra förfrågningar å ort och ställe. Men när han kom på Hötorget, var han så trött, att han såg sig nödsakad vid åkarestationen derstädes taga en droska för att komma vidare. Det var redan långt lidet på Decemberqvällen, innan han anlände till Besvärsgatan, men äfven det besväret hade han gjort sig förgäfvos. I det stora, talrikt befolkade hus, som kallades Gamla prestgården, fanns ingen, som visste något om herr Josefsson. Någon med det namnet hade icke på den tid, någon af de många hyresgästerna kunde minnas, bott der i huset. Redan af det föregående beredd på detta, satte sig Tallenberg med förtviflans lugn åter i droskan och lät köra sig till sin bostad. När han åter stod på trappan till sitt hus och ungefär på samma fläck, der han fattat sitt beslut att inköpa den af Ridderkölds reverser som Suber ännu innehade, utropade han:

"Ack, jag åsja! Bedragen! Bestulen! Två hundra banko i årlig ränta förlorade!" Grosshandlaren Tallenberg tog alltid tjugo procent, dem han afräknade i förskott, men reversen skrefs på sex procent.

“Jag tror bestämdt att jag skickar efter ett par stadssoldater, som skola få prygla mig så mycket de hafva lust till för sex styfver!”

Med denna föresats stultade han in i huset. Om han höll ord, förmäler ej historien.

TRETTONDE KAPITLET.

Garnisons-sjukhuset.

Stockholm hade länge varit i besittning af en störd ro och med fullkomligt lugn åsett det politiska lifvets fram- eller måhända baksteg, då Junidagarne 1838 oförmodadt företedde en rikt omvexlande, mot hvardagligheten skarpt afstickande tafva. Crusenstolpe, hvilken tillförene äfven han, likt många andra af hans samtida, fiskat i riksmarskalksflygelns grumliga vatten, men öfvergifvit detta besoldade, ovärdiga yrke, hade sedermera ihärdigt motstått hvarje lockelse att återgå till detsamma. Han ådrog sig derigenom den hätskaste ovilja från de magthafvandes sida, och dessa lurade begärligt på tillfälle att straffa honom för, hvad de kallade, hans affall. Ett sådant tillfälle trodde man sig funnit, då den hatade mannen i sitt andra bref om ‘Ställningar och Förhållanden’ beskyldde ‘konseljen’ hafva vid hofmarskalken Flemings utnämning till major vid Svea garde begått sabbatsbrott, emedan utnämningen skett Söndagen den 28 Januari 1838. En jury, hvars majoritet icke tvekade att för utsigten till fördelar gå hofvets vilja till mötes, förklarade beskyllningen brottslig och Svea hofrätt, å sin sida lika villig, dömde Crusenstolpe till trenne års fängelse å Waxholms fästning. En folkets man blef Crusenstolpe visst icke genom detta, lika litet som genom något annat, ty sådant låg hvarken i hans skaplynne eller åsigter, men allmänna opinionens deltagande kom honom till del. Men opinionsyttringarne i hofrätten den 19 Juni, då domen atkunnades, på Ålandsgatan den 21 Juni utanför bryggaren Gnospelii hus, der justitiekanslären Nerman bodde och samma afton utanför stadshuset, der Crusenstolpe satt arresterad, framkallade inom slottet en sådan skrämsel att redan samma natt vakterna fördubblades och om morgonen var hela slottet omgärdadt af soldater och kanoner, en division kanonjollar liggande på strömmen, Ålandsgatan besatt med både häst- och fotfolk, en division af lifgardet till häst posterad på Karl XIII:s torg, stadshuset besatt af en stark infanterikommendering, och hvarje soldat

försedd med 20 patroner. — I ett sådant krigsläger vaknade Stockholmarne följande morgon. Huru ringa den inom konungaborgen rådande skrämseln var motiverad åskådliggjordes bäst af en samtidigt utkommande karikatyr, föreställande en man med krusigt hår, stor näsa och iklädd den vanliga marskalksuniformen, ridande på en gånghäst och som med sabeln i högsta hugg, vid det invid honom korken springer ur en sodavattensflaska, utropar:

“*Sacre la carnaille!*”

Sent på qvällen den 22 Juni satt Hemming jemte hela svadronen till häst vid högvakten å yttre borggården, då ryttmästaren framkallade honom och lemnade honom en skriftlig order med befallning att i sporrsträck begifva sig till kasernen och aflemna densamma till jourhafvande majoren. Hemming gaf hästen sporrarne och satte af utför Storkyrkobrinken genom Stadssmedjegatan och öfver Mynttorget, här och der helsad med ett hurrarop eller en hvissling. Det var nemligen med sådana oläten folket först yttrade sin ovilja mot de personer, som ansågos gått orättrådigt tillväga i Crusenstolpes process och sedan sitt åtlöje öfver de krigiska tillrustningarne. Det var likväl dessa oläten samt det obestämda begreppet 'folkskockning', som försatt vederbörande i sådant ursinne, att polisen och militären fingo sträng befallning att med battonger, sablar och bajonetter hugga in och arrestera öfverallt der någon eller några gjorde sig skyldiga till dessa för den bestående ordningen vådliga försyndelser. Det gick så långt att om tvenne personer samtalade på gatan, blefvo de med våld åtskiljda, den som vågade protestera, blef genast arresterad och då gällande lag icke gaf befogenhet åt sådan godtycklighet, åberopades ett af Karl XI:s förmyndareregering utfärdadt så kalladt 'excessplakat.'

På Nornbro stötte Hemming på en kompakt folkmassa och, då han, endast tänkande på de order han erhållit, sökte genom bryta densamma, ville ingen vika undan. Hemmings vänliga anhängan till de närmast stående att lemna rum, besvarades med hänskratt och skärande hvisslingar och några af de djerfvaste, måhända ock modigare genom Hemmings höfliga beteende, måhända ock sådane som nyss förut nödgats allt hvad tygen höllo fly undan den bekanta lifgardes-chocken i löfmarknaden vid Munkbron och nu ville hämnas på åtminstone en man af samma garde, utan att fästa afseende vid, om han då möjligen befunnit sig på en helt annan plats — fattade tag i både häst och ryttare under rop till hvarandra att vråka omkull den förre och kasta den senare icke blott ur sadeln, utan äfven i strömmen. Hemming, inseende att det gällde alvar, måhända hans lif, drog sabeln och i det han med denna måttade slag och hugg till höger och venster, höll han genom sporrhugg hästen i rörelse. De händer, som redan fattat tag måste vid dessa evolutioner släppa. En ny storm gjordes likväl

genast mot honom, hvarvid hästen nedträngdes i rännstenen och redan beredde sig flera att bringa honom på fall, då Hemming, stående i stigbyglarne ryckte upp djuret på trottoaren och der med ryggen vänd mot barrieren fortfor att försvara sig. Men nu haglade ett regn af stenar öfver honom. Kännande sig träffad i både hufvud och ansigte, å axlar och bröst, beslöt han, drifven af smärtan till det yttersta, att söka bana sig väg derifrån. Han sporrade hästen ännu-en gång; vid det språng denne dervid tog, kullkastades de närmast framför stående, en väg öppnade sig och Hemming störtade i karrier framåt. Först då han kommit öfver Nybron och tog af till höger för att öfver Artilleriplanen taga genaste vägen till Storgatan, saktade han farten. Han kände då något varmt rinna öfver sin venstra kind. I tanke att det var svett strök han sig med ärmen i ansigtet, men vid efterseende i den ljusa sommarnatten såg han den hvita dolman färgad röd. Derjemte kände han en häftig smärta i hufvudet och ena axeln. Han fortsatte likväl sin väg till kasernen, men framkommen stannade han orörlig utanför högvakten, utan att förmå stiga ur sadeln eller besvara postens anrop, hvarföre denne ropade 'korporal ut' Stålbåge och ett par gardister utkommo och hjälpte Hemming ned från hästen. Den senare kunde visserligen stå, ehuru han skälfde och var blodig i sidorna. den förre måste stödjas af en gardist för att hålla sig uppe. Stålbåge runkade på hufvudet öfver båda-dera och gick in i vakten för att enligt sin pligt rapportera. Vakthafvande löjtnanten, störd i sin sömn, utbrast:

"Han är naturligtvis full. Sätt honom i arrest!"

"Gud bevara löjtnanten", svarade Stålbåge. "Karlen har en order till jourhafvande majoren."

"Tag hit den, jag skall sjelf framlemna den!"

Stålbåge gick ut och återkom genast med ordern samt rapporterade:

"Karlen har ett blödande sår i ansigtet och förmår hvarken ala eller svara?"

"Nå, laga att han blifver förbunden!" befalde löjtnanten kort. Han hade blifvit fullkomligt vaken och erinrade sig det i staden pågående gatutumultet, hvarunder möjligen något kunnat hänt karlen, men han ville derföre icke ändra sin förra befallning.

Stålbåge begaf sig upp på regementets sjukrum, der naturligtvis ingen läkare fanns så dags på dygnet, utan endast en gardist och i. d. barberare, som förordnats till sjukvaktare. Denne begaf sig ned i arresten, undersökte Hemming, förband honom och förklarade honom hafva flera med stenar eller andra grofva tillhyggen förosakade svullnader å hufvud och axlar. Stålbåge rapporterade äfven detta. Löjtnanten fann nu skäligt att inställa sig i arrestrummet, der Hemming emellertid under sjukvaktarens behandling kommit så pass till sans, att han med svag stämma kunde

redogöra för den batalj, hvori han varit å Norrbro. Sjukvaktaren yrkade att Hemming skulle föras upp på sjukrummet, hvilket löjtnanten medgaf under yttrande att krigsrätten nog i sinom tid skulle lära honom att på sådant sätt marodera, då han vore stadd i tjänstgöring.

I trenne dagar låg Hemming utan medvetande och då han uppvaknade, befann han sig i en för honom främmande omgivning. Det var ett stort rum med sjuksäng vid sjuksäng och öfverallt såg han obekanta ansigten. Med möda framhviskade han:

“Hvar är jag?”

“På garnisonssjukhuset?” svarade kort hans granne, i det han vände sig på andra sidan. Detta svar upplyste honom, att han måtte vara mycket illa sjuk, eftersom han icke blifvit fortfarande vårdad å regementets sjukrum. De skador han vid stenkastningen erhållit i hufvudet hotade med att öfvergå till hjerninflammation och då flera under gatukravallerna lindrigt skadade fordrade vård inom regementet, hade han och ett par andra svårare sjuke blifvit afförda till garnisonssjukhuset. Förhållandet var att vården derstädes stälde sig temligen dyr för de passevolanshafvande squadronscheferna, hvarföre dessa med sekundschefen greve M. Brahes bifall anordnat det ofvannämnda sjukrummet inom kasernen och endast i sådana fall, då utrymmet der blef för strängt tillitades garnisonssjukhuset.

Denna sjukvårdsanstalts upprättande hade ock under då rådande misshushållning med statsmedel varit så dyr, att vården derstädes icke kunde ställa sig billig. Behovvet af en allmän sjukvårdsanstalt för garnisonen hade länge varit känt och erkänt, men först 1811 apterades dertill ett i närheten af det nuvarande sjukhusets plats beläget kronan tillhörigt hus, som dittills varit kasern för Lätta Dragonregementet, sedermera Lifgardet till häst. Lokalen befanns emellertid snart för liten och vid 1816 års riksdag beviljade rikets ständer på regeringens förslag 160,000 riksdaler banko = 240,000 kronor till ett nytt garnisonssjukhus att uppföras på en höjd invid det gamla. Regeringen lät utföra och antog utan vidare omständigheter ett storartadt byggnadsförslag, till hvars verkställande den äfven af egen maktfullkomlighet tillsatte en komité. Arbetet gick trögt och vid 1823 års riksdag bögärde ständerna byggnadsplanens inskränkning. Något sådant överensstämde emellertid icke med konung Karls Johans åsigt och år 1828 hade kostnaden uppgått till 375,000 riks. banko = 562,500 kronor. Ständerna klagade samma år, att komiterade under hand afslutit öfverenskommelser om leveranser i stället för sitt utbjuda dessa på entreprenadauktion, då de ovilkorligen skulle ställt sig billigare, ej heller hade kostnadsförslagen varit behörigen detaljerade och man hade aldeles förbigått öfverintendentsembetet, som likväl bör granska alla förslag om offentliga byggnader. Be-

träffande arbetets öfverdrifna dyrhet anfördes bland annat, att oljemålningen kostat 10,664 riksdaler banko = 15,996 kronor efter 16 skilling banko = 50 öre kvadratalnen, ehuru kronan fått sådan verkställd med dyrare färger för 10 skill. banko = 31 öre och med lika dyra för 7 skill. 4 runst. banko = 23 öre. Hvad ständerna icke kände eller kunde anföra, men som var ett slags offentlig hemlighet, var att den som under hand ackorderat med komiterade om måleriarbetet, sannolikt icke betalade ens det senast anförda priset till dem som verkställde det. Ständerna hade vidare funnit konungens, uti hans skrifvelse af den 19 November 1816, då byggnaden beslöts, yttrade förväntan om de komiterades omtanke och nit, icke hafva blifvit af dem motsvarade, hvilket alltså måste falla till last antingen komiterade sjelfve eller den arkitekt, som blifvit tillförordnad att arbetet utföra, hvarföre ständerna ansågo sig böra anmäla de anmärkta förhållandena till den påföljd regeringen pröfvade nödig. Dessutom anmärktes den dryga sjukvårdskostnaden som ensamt i medikamenter uppginge till 2 riksdaler banko = 3 kronor pr man för hela garnisonsstyrkan, medan den vid flottans stationer bestreds med 1 riksdaler banko = 1 krona 50 öre pr man. Hvarken det ena eller det andra ledde emellertid till rättelse och den hos regeringen påyrkade påföljden blef ingen.

Hemming hade legat en månad på sjukhuset då dit fördes några i likhet med honom af stenkastning skadade fotgardister. Dessa berättade skrytsamt huru de utanför stadshuset den 19 Juli utan urskiljning skjutit på en der församlad folkhop, hvarvid flere personer stupat, hvarefter de tappert jagat undan de öfriga med bajonetten. Hemming frågade, hvad det var för menniskor och om de varit beväpnade. Gardisterna svarade med förakt att det varit lika mycket qvinfolk och pojkar som fullväxta karlar och att de icke haft ringaste tillstymmelse till vapen förrän de bröto upp gatläggningen och kastat stenarne först på fönstren i stadshuset och sedan på vaken, men för denna djerfhet hade de ock blifvit vederbörligen tuktrade. Hemming tyckte att det icke var mycket hedrande att skjuta på qvinnor och barn och obehägnade. Men nu bröt det löst öfver honom med tillvitelser, att lifgardet till häst hade med sina chocker gjort alldeles det samma som de, att det icke kunde vara mera skamligt för de ena än för de andra, att det icke vore 'synd med packet', att Hemming sjelf bestämdt vore 'rabulist', då han kunde tala så och att om befälet hörde honom, kunde han räkna på att blifva arkebuserad eller åtminstone få sina hundra prygel och sedan blifva för lifstiden 'bortskänkt' till Karls-

borgs fästning. Hemming hade redan förut hört tillräckligt i samma anda för att veta hurudant åskådningssättet var inom både högre och lägre militära kretsar, hvarföre han fann skäliligaste att tiga och behålla sina tankar och åsichter för sig sjelf.

Då han några veckor derefter utskrefs från sjukhuset och inställde sig i kompaniexpeditionen, helsades han af ryttmästaren med några berömmande ord för sitt välförhållande å Norrbro, hvilket han uppgaf att en hög person, ryttmästaren nämnde likväl icke hvem, skulle hafva åskådat från slottsönstren, utnämnde Hemming till korporal och tilldelade honom en liten penningegratifikation. Hemming var likväl ännu så svag, att han icke förmådde inträda i tjensten, utan måste intagas på regementets sjukrum. Der infann sig en dag, såsom han emellanåt plögade göra, sekundchefen greve M. Brahe. Straxt efter det han inträdde, varnade han en vacker karl liggande till sängs. Synbart intresserad, gjorde han sig af sjukvårdssoldaten noga underrättad om den sjukes tillstånd, samt förordnade åt honom buljong och vin.

”Doktorn har sagt . . .” ville sjukvårdssoldaten invända.

”Jag säger,” gentog Brahe med sin skorrande skrikiga röst, ”att hvad jag nu föreskrifvet skall på mitt ansvar och för min räkning gifvas karlen.” Den sjuke var alltså en af Brahes ’gossar’ och hvad som berättades om anledningen till dessas omhuldande, gjorde deras öde alldeles icke afundsvärdt.

Då Brahe kom fram till Hemming som gjorde front och hönör framför sin säng, frågade han:

”Hvem är du?”

Hemming uppgaf namn och nummer och Brahe fortfor:

”Jag vet det var du, som uppförde sig så raskt på Norrbro. Jag skall hafva dig i minnet.” Han klappade dervid Hemming på axeln på ett sätt, som liknade en smekning, hvilket lika mycket som en blick hvarmed han betraktade Hemmings figur, kom denne att genombäfvast af en känsla af vämjelse, hvilken han ej förmådde dölja. Brahe såg det och fästade på honom en basiliskblick, som ovilkorligen kom honom att tänka på hvad han hört om skallerormens förmåga att tjusa sitt offer. Han anade att han fått en svår och mäktig ovän i sekundchefen.

Några dagar derefter återkom Brahe, denna gång åtföljd af kronprinsen sedermera konung Oskar I. För denne tycktes icke Hemmings namn vara obekant, ty så snart han läst på vid den sängen befintliga lilla svarta taflan, sade han med sin skorrande röst och halfhviskande som alltid:

”Du har visat ett prof på tapperhet, som förtjenar uppmuntran, och om du vill tjena kvar efter din kapitulationstid, skall jag förhjelpa dig till befordran.”

Hemming rätade sig och svarade reglementsenligt.

”Gud bevarare ers kunglig höghet!”

Brahe inföll bugande:

“Han är redan befordrad till korporal, ers kunglig höghet, så att för närvarande är intet vidare att göra för honom.”

“Jaså!” utlät sig prinsen och gick vidare. Hemming insåg att detta var första verkan af den ovilja Brahe fattat till honom,

“Nå ja,” tänkte han, “det är så mitt öde: just i det ögonblick lyckan vinkar, skall hon svika mig.”

FJORTONDE KAPITLET.

Hemming får se sin son.

Sex år hafva förflutit sedan Hemming gjort sitt inträde vid lifgardet till häst. Hans kapitulationstid var utlupen, men han hade likväl kvarstannat vid regementet, der han erhållit rang af distinktionskorporal, detta helt och hållet genom egen förtjenst, ty af den lofvade frustliga hjälpen hade han icke förmärkt det ringaste. Mången, som tjenat med mindre utmärkelse än han, hade erhållit förmånlig befordran till underbefälsplatser vid indelta arméén eller förhjelpts till indrägtiga befattningar bland kronans civile betjente. Men på Hemming tänkte ingen; till och med hans fordne gynnare squadronschefen tycktes icke vidare bry sig om honom. Denne ansåg sig förmodligen genom den välvilja han någon tid visat honom, hafva betalt sin skuld. Det var icke för kärlek till militärlifvet, som kvarhöll Hemming inom kasernen. Det var snarare liknöjdhet, ty han kunde icke sägas hafva förkärlek för något. Han skötte sin tjenst punkligt, men automatiskt och utan att intressera sig för densamma. Disciplinen hade på honom utöfvat sin fulla verkan, i det den hade dödat så att säga hans sjäslif. Han hade brutit med hela världen, då han påtog den ljusblå jackan och ännu mera främmande hade han blifvit för samma verld under de sex år han burit denna jacka. Hvart skulle han ock taga vägen, huru finna sin utkomst, om han aflade den. Derföre fingo dagar gå och dagar komma nu som förut, utan att han tänkte vidare derpå.

En dag på sommaren 1841 vandrade Hemming framåt Strandgatan, numera kallad Hamngatan, då hans uppmärksamhet fästades vid tvenne, som det tycktes, jemnåriga gossar, som lekte utanför en klädmåklarebod. Han hade sett dem förr derstädes, men utan

att närmare eller mera gifva akt på dem än på något annat han såg eller mötte, så framt det icke var någon uniformsklädd person, ty hvar en sådan nalkades var han pligtig att stanna och göra honnör. Nu såg det ena barnet på honom och det var något i denna blick, som frapperade honom så, att han ovilkorligen måste stanna och i sin tur betrakta det. Till en början förvånades han öfver de båda gossarnes olikhet. Den ene var ljuslagd; hans hår var hvitt som halfblekt lin, ögonen voro blå och kinderna frodiga och blomstrande. Men var det hos honom intet, som skiljde honom från barn i allmänhet vid hans ålder, så var detta så mycket mera händelsen med den andre, hvars blick ännu liksom forskande var fästad på Hemming. Denna blick kom nemligen från ett par flammande bruna ögon, och väckte hos honom ett oredigt minne af något liknande, som han sett till örene, utan att nu oförberedd kunna med visshet säga sig när och hvar. Kasernlifvet hvilade på hans sinne lik en tung dimma, ur hvilken det förflutna endast stundom framskyntade i dunkla, otydliga gestalter. Så äfven nu. Barnets ögon, dess visserligen icke magra, men likväl i jmförelse med den andre gossens, betydligt markerade anlete och det mörka nästan svarta håret, lät allt tydligare framstå en gestalt, på hvilken han icke ens nu efter så många år kunde tänka, utan på samma gång med ovilja och bedröfvelse. Han hade sett henne någon gång åkande i en elegant kalesch, med det grefliga vapnet måladt på vagnsdörren, öfvervara manöverna å Ladugårdsgärdet, han hade äfven sett henne likaledes åkande fara till Djurgården, då han stått på kaserngården, men vid intet af dessa tillfällen tycktes han ådraget sig hennes uppmärksamhet äfven om hon sett åt det håll, der han stod. Han hade mött henne på gatan och gått rakt emot henne, men hon hade djerft och ringaktande sett honom i ögat och dermed tvungit honom att vika åt sidan. Detta brunögda, mörklockiga barn påminde för mycket om henne, för att icke tankar af många slag skulle tränga sig stormande in på honom. Han fick dervid ett bistert utseende, som tycktes skrämna barnen, ty dessa lemnade sin lek och drogo sig tillbaka in i boden, den ljushåriga gråtande och med fingrarne i munnen, hvaremot den mörklagde icke lemnade Hemming ur sigte, utan väl inkommen i boden, stannade han inom dörren och fortfor att ihärdigt möta dennes blickar. En qvinna framkom ur bodens inre, upplyftade den gråtande gossen och frågade, hvarföre han gret. Båda barnen pekade då på Hemming, som i detsamma närmade sig och, inträdande i boden, frågade qvinnan:

“Är det frus barn båda två?”

Qvinnan betraktade Hemming med en min, som tydligen röjde att hon ansåg det vara en sak, som icke komme honom vid, hvarföre hon svarade undvikande och sträft:

“Hvems skulle de eljest vara?”

“Jag tycker blott,” genmålte Hemming, “att de äro hvarandra för olika för att vara bröder.”

“Det hafva många sagt,” svarade qvinnan bekräftande, “men det förändrar icke saken.”

“Icke det ringaste,” medgaf Hemming, som icke anade någon tvetydighet under svaret. “Äro de tvillingar?” fortfor han.

Qvinnan dröjde ett ögonblick, liksom hon tvekat om svaret.

“Ja!” sade hon slutligen tvärt. “Men,” tillade hon, “hvad kan det intressera herrn?”

“Jag trodde, jag...” stannade Hemming. “Jag tyckte att den mörkhåriga pysen så mycket liknar ett fruntimmer som jag kände för några år sedan. Huru gamla äro de?”

“Sex år.”

“Åldern slår in. Och de äro fruns barn båda två? Det var besynnerligt.” Hemming gjorde en helsade rörelse med handen mot tschakoten och gick.

“Besynnerligt!” upprepade qvinnan och blickade efter honom, ända tills han vek af om hörnet af Nybrogatan. “Att han förundrade sig öfver barnens olikhet var ingenting ovanligt, ty det göra alla, men ingen har talat om hans likhet med någon. Skulle han kunna veta något om modern. Åh nej, den fina mamsellen och en lifgardist! Dumt! Men han kan hafva varit något för mer, innan han tog till gardet. Dumt var det också att jag straxt sade, det båda barnen voro mina, ty sedan kunde jag icke rimligtvis göra honom några frågor. Men jag var väl icke skyldig en gardist mera sanning än andra obekante. Sigr jag sanningen, så pläga människorna vanligen straxt falla mig besvärliga med frågor om gossens föräldrar och då jag sanningsenligt svarar att jag ingenting vet om dem, så hänskratta de vanligen eller blifva förtretade, troende att jag endast drifver ett hemlighetsmakeri, som de naturligtvis i sin nyfikenhet anse opassande eller törnärmande.”

Under denna monolog hade qvinnan lugnat sin skrämde ljushåriga gosse, hvarefter båda barnen åter begifvit sig ut på gatan, den nyssnämnde likväl dervil tveksamt följande i den andres spår, hvilken, ehuru af samma ålder, med långt mera tillförsigt såg sig omkring i världen och bland människorna. Hemming hade verkligen återsett sitt och Alma Jerns, numera grefvinnan Ridderskölds barn. Dess fostermoder hade gjort början till att hålla hvad hon lofvat vid dess vagga. Hennes moder var död och kort derefter hade hon satt sitt beslut, att flytta in till Stockholm i verkställighet. Redan i förväg hade hon uträknat att hon der skulle försöka försörja sig och sin gosse genom att hålla klädmålerihandel. Detta var nemligen ett af de få utkomstmedel, som då gällande skräffattningar lemnade öfrigt åt en qvinna. Sedan hon skaffat sig lokal, inköpte hon på auktioner ett litet lager af gamla kläder m. m. och snart var hennes bod synnerligen besökt af kunder, emedan

hon hade nog mycket affärsgeni att beräkna måttlig förtjenst för att finna snabb omsättning, hvilket ock lyckades. Barnen hade hon satt i en skola, som hölls af en vid Artillerigatan boende smedshustru, för att inhemta de nödiga förkunskaperna i läsa och skriva. Folkskolan var då ännu en fullkomligt okänd institution, ty första förordningen till ordnande af allmän folkundervisning utkom ej förr än 1842 och ändock frodades ännu i mera än ett tjugotal år den mångenstädes och i många afseenden tarfliga privatskolan. Enkor, äldre ogifta qvinnor, afskedade soldater och dylika, sjelfva ofta icke stort längre komna på vetandets område, än att de med nöd kunde läsa innantill, företogo sig att som försörjningsmedel 'hålla skola'. Hurudan undervisningen skulle i de flesta fall blifva är lätt att fatta. En och annan fick likväl under årens lopp en viss praktisk förmåga att lära barnen 'stafva och lägga ihop' och så pass långt tycktes ifrågavarande smedshustru hunnit, ty de båda fosterbröderna förmådde redan efter några månaders skolgång läsa någorlunda rent i a-b-c-boken, ett kunskapsmått hvaröfver deras fostermoder icke var litet glad och stolt, ty, såsom född och uppfostrad på landet, hade hennes undervisning i bokliga konster ända till hennes första nattvardsgång inskränkt sig till hvad hennes moder kunde meddela af det denna i sin tur tillförene lärt af sin moder. För öfrigt utgjorde de båda barnen och icke minst fosterbarnet hennes stolthet och glädje. Den intelligens och uppfattningsgåfva, samt den af en viss vekhet mildrade bestämdheten i tanke och vilja detsamma utvecklade, undgick icke att göra sin verkan på hennes enkla och okonstlade natur. Hon såg deri ett förebud, att han icke skulle svika de förhoppningar hon hyste om hans framtid, för hvilkas förverkligande hon städse fertfarande var beredd att göra allt, hvad hon förmådde.

Klädmäklerskan hade, utan att rätt kunna skilja sina tankar från lifgardisten, sysslat i sin bod, då hon fick höra barnen derutanför muntert ropa:

"Se farbror, se farbror Westerberg!"

Vid det hon tittade ut, fick hon se sin afidne mans farbror, den förut omnämnde muraren. Barnen visade sig synnerligen förtroliga med honom, ty de hängde sig en vid hvardera af hans armar och följde honom in i boden. Inkommen helsade han:

"God dag, madam Ek, ja så, ursäkta, jag skall väl säga fru nu, jag som andra."

"God dag, farbror," svarade den helsade och räckte Westerberg trohjertadt handen. "Oss emellan betyder det ingenting, men då andra klädmäklerskor låta kalla sig fru, så tycker jag att en ann' är så god som en ann' och håller till godo med titeln."

"Ja, det var också min mening," förklarade Westerberg, "fastän jag försade mig af gammal vana. Nå det var ingen som

hörde't mera än pysarne. Släpp mig, pysar," fortfor han, vänd till dessa, "I tagen ju alldeles ned mig! Se, här han I ett par slantar till karameller, bara jag slipper er!" Gossarne voro i en blink utom dörren och Westerberg fortfor: "Nå, huru går kommersen?"

"Åh jag bör inte klaga," svarade madam eller numera fru Ek, "jag reder mig och, hvad jag lånade af Roberts penningar för att börja med, har jag redan till en del återbetalt."

"Alltid lika samvetsgrann!"

"Det är icke mer än i sin ordning. Hans föräldrar kunna en dag återfordra honom och om de ock icke göra det, är jag likväl inför Gud ansvarig för både gossen och hans penningar."

"Jag medgifver nu som alltid, att du handlar makalöst rätt. Men om nu Robert, han heter ju så, den der svartögde bytingen, skulle tycka att han är något för mer än hans fosterbror och vilja förhåva sig öfver honom?"

"Jag har allt intill denna dag," svarade fru Ek, "behandlat båda barnen lika och Robert blifver icke något förmer än Wilhelm, om han ej sjelf har förmåga att bringa sig upp. Penningen ensam kan aldrig göra det och hvarifrån den härrör liksom att någondera af dem eger andra anhöriga än mig, hafva de ingen känedom om. De veta icke och Robert skall icke förr än han uppnått myndig ålder få veta något närmare om sin börd."

"Nå jag hoppas du skall få heder af pojkarne, ty det förtjenar du," sade Westerberg, "men nu till något annat. Jag har varit hemma der du bor."

"Hvem sökte farbror der?"

"Jo. jag mötte på Norrlandsgatan en person, som jag bestämdt tyckte mig känna igen, utan att kunna erinra mig, hvem han var. Han hade på något sätt sett annorlunda ut, då jag senast såg honom, men hvori olikheten bestod, kunde jag ej reda. Så mycket var mig klart, att det måtte varit för flera år tillbaka efter som han kunnat till den grad fallit mig ur minnet. Jag vände om och följde honom och såg honom slutligen gå in i n:o 2 Packartorgsgatan. Jag gick in på krogen i hörnet för att söka stärka tankeförmågan med en gammal sup, men, för fan, den var så färsk att den smakade rå potatis och Gud vete om den höll ens 2 grader, vare sig efter nya eller gamla profvaren. Den krögaren måtte stå väl i vantarne hos polisen. Också satt han nu derinne och skröt för ett par andra gäster att han aldrig behöft haft sin krog stängd någon timma på dagen, men så kostade det honom också årligen modiga 5 riksdaler banko, sade han."

För att förstå dessa Westerbergs uppgifter är det måhända nödigt nämna, att år 1817 hade utkommit en förordning, hvilken såsom det hette, för dryckenskapens utrotande, sedlighetens och ordningens vidmakthållande, föreskref att krogarne skulle hållas

öppna endast från kl. 7 till 9 om morgonen, 12 till 2 middagen och från 8 till 10 på aftonen under sommaren, men blott till kl. 9 om vintern. På de öriga tiderna af dygnet finge dricka och mat, men icke bränvin, utlemnas genom en lucka på dörren. Böter och slutligen rättig eternas förlust drabbade den, som deremot bröte. Man synes likväl redan från början hafva förutsatt att denna författning, som äfven i andra hänseenden var ett kuriosum, aldrig skulle efterleivas och det skedde heller aldrig fullständigt, ty blott de krögerskor, som råkat i delo med polisbetjeningen, rönste de menliga följderna af författningens stadganden. Efter tjugu års jemkningar blef den i sjelfva verket upphäfd genom en ny förordning, som mot en afgift af minst 5 och högst 10 riksdaler banko om året (7 kr. 50 öre à 15 kr.) till poliskassan uthyrde rättigheten att hålla krogarne öppna hela dagen. Förbudet skulle likväl kvarstå i hela sin stränghet mot den, som icke ville betala nämnda afgift, hvilken rent ut sades vara anslagen till förbättring af polisbetjeningens lönevillkor. Sederna, ordningen och nykterheten utarrenderades således af regeringen mot det ringa beloppet af 7 kr. 50 öre.

Hvad 'profvaren' beträffar, så var stadgadt att bränvinet å krogarne skulle hålla 4 grader efter den s. k. gamla profvaren, men destillatorerna, från hvilka krögare och krögerskor måste dels till följd af gällande författningar, dels genom dessas förvända tillämpning, lemnade, varan efter den nya profvaren, som var $\frac{1}{2}$ à $\frac{3}{4}$ grad underhaltigare och gjorde polisen beslag på undergradig vara, så var det icke destillatoren utan krögaren eller krögerskan som fick böta därför.

"Nå, men huru såg den oigenkänlige karlen ut?" frågade fru Ek.

"Han var medelstor och mager, med grått hår och tjocka gråa polisonger, men det var egentligen hans ögon och skarpa drag, som jag tyckte mig hafva sett förut," svarade Westerberg.

"Ah, då gissar jag hvem det är," sade fru Ek leende. "Nå fick farbror någon reda på den der oigenkänlige?"

"Så länge jag satt på krogen, stod mitt förstånd stilla, men då jag kom ut, fick jag sigte på en skylt och då gick ett ljus upp för mig. Der stod nemligen G. F. Nordström, Skräddare. En sådan logerade för flera år sedan på samma tid som jag hos en fru Lindberg vid Beridarebangatan. Han stod på synnerligen god fot med Lindbergskan och det troddes, att det skulle blifva giftas af, åtminstone trodde hon det bestämdt sjelf. Skrädderiarbete var likväl icke hans sak, utan han lefde hufvudsakligen på knep, ty han var synnerligen slängd i konsten att lura folk. Så gjorde han äfven med Lindbergskan, sedan han på hennes bekostnad förbättrat sin garderob och derjemte aflockat henne en summa penningar, försvann han spårlöst. Om nu käringen skämdes därför, att hon

lätit bedraga sig af den hon öfverallt presenterat som sin fästman, eller hon haft någon del i något af hans föregående fuffens och befarade att han skulle hvälva hela skulden på henne, om hon angäfvé honom, allt nog, sedan hon hemtat sig från första förskräckelsen, teg hon som ett godt barn och ville alldeles icke lyssna till den som rådde henne, till att anmäla bedragaren i polisen. Nå, med den är det icke godt att hafva något att skaffa ens som klagande eller vitne, ty man blir genast på det mest hutlösa sätt behandlad som om man i samma stund vore både tilltalad, dömd och straffad och nyss lössläppt från Långholmen. Kort derefter läste jag i Dagbladet, huru en grosshandlare Tallenberg vid Kornhamn, blifvit af en vid Holländaregatan boende person vid namn Josefsson bedragen på 1500 riksdaler för en speldosa. Beskrifningen på skälmen slog temligen in på Nordström, men jag kunde ju ingenting bevisa och icke visste jag var han fanns. Tallenberg hade jag hört omtalas såsom en gammal procentareskäl, hvilken tålde, hvad han fick. Dessutom var jag öfvertygad, att jag genom att sedan nödgas springa i polisen och rådsturätten skulle förlora mera än den lumpna belöning af 25 riksdaler som utfästats, äfven om icke polisen skulle vetat ställa så till, att jag icke finge ett runstycke af densamma. Jag vore icke den förste som blifvit lurad på det sättet. Jag låtsade därför om ingenting och ingenting hvarken såg eller hörde jag af sedan.“

“Nå, är denne skräddare Nordström densamme?” inföll fru Ek.

“Vänta skall du få höra!” uppmanade Westerberg. “Jag gick upp till Nordström och frågade efter en skrädaregesäll Carlberg, som jag sade mig hört arbeta hos Nordström. Han fanns naturligtvis icke; men Nordström kände jag nu riktigt igen, oaktadt det gråa håret och de tjocka polisongerna samt bristen på ögonbryn, hvilka jag ville minnas tillföre varit temligen yfviga. Jag tackade honom för sist, sedan vi bodde tillsammans hos fru Lindberg, men det ville han icke kännas vid, utan lät mig veta att jag gått vilse. Jag höll likväl i mig, sade att fru Lindberg bestämdt skulle blifva glad, om hon finge återse honom och gratulerade honom slutligen till den lyckade Tallenbergska speldoseaffären. Men då morskade han till, hotade att kasta ut mig och skicka efter polis. Jag satte mig på en stol och försäkrade honom, att till utkastningen skulle fordras mer än *en* skrädare och att jag ville tåligt afvakta polisens ankomst.“

“Hvad tyckte den gamle lufvern om det anbudet?” frågade fru Ek skrattande.

“Jo, han ändrade taktik,” svarade Westerberg, “och menade inställsamt, att tvenne för hvarandra fullkomligt främmande personer icke behöfde komma i tvist om saker, hvarmed de icke hade

att skaffa. Jag påstod, det vara onödigt att vi längre lekte främmande för hvarandra, men derpå svarade han icke, utan frågade om han finge bjuda på en 'risp', så skulle han säga till sin hustru att 'duka fram'. Jag biföll, han ropade 'Constance' och in kom en qvinna, som kunnat vara den gamle lufverns dotter, vacker som en dag, men trasgrann och utstyrd med glasperlor kring halsen, armarne och i håret. Han lemnade henne några slantar och efter en stund återkom hon med ett halft kvarter bränvin i en halfbutelj, som hon stälde på hans arbetsbord och lade der bredvid en bit ost och ett stycke af en hård sexstyfvers kaka. Glasen voro orena, omaka och det enas fot bestod af ett barkstycke. Tallenbergs penningar måtte vara slut, eftersom det står så klent till i skaffariet, tänkte jag, och icke måtte det vara mycket begrepp om ordning och skick hos det der barnkräket, han kallar för hustru. Nordström och jag söpo emellertid och han sade sig hoppas, att vi hädanefter skulle vara vänner, hvar vi träffas. Jag svarade rent ut, att det skulle vara bäst, om han aldrig komme i min väg, hvarpå jag gick. Han följde mig ända ut i förstugan under många vänskapsbetygelser, men nog såg jag på hans lömska blick, att han gerna skulle velat strypt mig. Är han verkligen gift med den vackra flickan? slöt Westerberg.

"Ja," svarade fru Ek, "det är han. Han bodde i huset, redan när jag flyttade dit och då 'hofverade' han sig som en riktig storkaxe. Förleden höst stod han brudgum och de, som bodde förut i huset och kände honom, visste berätta, att han lånat penningar åt flickans fader, en snickare vid namn Rosenlind och då tiden var ute, hotat att om han icke finge dennes dotter till hustru, skulle han bysätta fadern. Flickan var icke ännu sjutton år och begrep ingenting. Hon lydde sin faders befallning och trädde i brudstol med den gamle lurifaxen, måhända mest för att få bli klädd som brud. Och ännu i denna stund förstår hon ingenting annat, än att vilja kläda sig; en husmoders skyldigheter och åligganden gå helt och hållet öfver hennes förnuft. Det är nog som farbror säger, att penningarne äro slut. Huru styf Nordström än fortfarande söker hålla sig, tittar likväl fattigdomen fram öfverallt och till och med det allra nödvändigaste måste hustrun stundom låna af grannarne, men sällan kommer hon sig före att betala igen. Hon klagat att hon icke får några penningar af sin man och han säger att hon använder till grannlåt allt, hvad han lemnar henne. Till en början tyckte vi synd om henne och hjälpte hvad vi kunde, men man kan tröttna på bättre än så. Dertill är hon slamsig och sladdrar med hvem det vara må, både om likt och olikt, så att det äktenskapet hvarken kan blifva lyckligt eller ens räcka länge."

"Nordström har således," återtog Westerberg, "gått lika illslugt tillväga för att skaffa sig hustru, som förut att skaffa sig

utkomst. Det är honom så likt! Men han borde fått en som blifvit honom 'kammen till håret' som det heter. Det må gå huru det vill, så är hon likväl alltid mest att beklaga."

Detta medgaf fru Ek obetingadt och båda kommo öfverens om, att Nordström vore en person, från hvilken man borde hålla sig så långt åtskiljd som möjligt.

FEMTONDE KAPITLET.

'Gubbarne' och de unga.

Grefve Ridderskölds våning var elegant upplyst. Det var grefvinnans födelsedag och på denna dag skulle äfven de grefliga makarnes yngsta barn, en dotter, genom dopet upptagas i den evangeliska lutherska kyrkans sköte. Grefvinnan låg på en divan i sin sängkammare, något blek och medtagen naturligtvis, men hennes utseende blef derigenom endast så mycket mera intressant och de bruna ögonen blixtrade lika eldigt som förr. På det med en tjock persisk matta belagda golvet lekte en tvåårig gosse, hvars anletsdrag, så späda de ock ännu voro, lifligt påminde om modern, medan det ljusa lockiga håret och de blåa ögonen häntydde på ett helt annat ursprung. Detta hår och dessa ögon ingåfvo ofta grefven bekymmer i hans dystra stunder och sådana hade han numera många. Åldern och hans fordna glada ungarlif började göra sig gällande och ofta måste den hulda makan ensam begifva sig till de baler och supéer, till hvilka det grefliga paret voro inbjudna, liksom till de soiréer, spektakler och assembléer, som det under säsongen ansågs höra till goda tonen att bevista. När så skedde aflägsnade hon sig visserligen aldrig utan att taga afsked af mannen, men hon gjorde det i så kall konvenanston, att han aldrig kunde hysa något tvifvel, det hon beqvämade sig dertill endast för formens skull. Något mera hjertlighet, om ock icke verklig, skulle kommit honom att bättre finna sig i sitt öde.

Han hade en gång uttalat den önskan att hon vid ett sådant tillfälle skulle afstå från nöjet och stanna hemma hos honom. Men det svar och den blick, han dervid erhö, sade honom en gång för alla, att hvarje sådan bön skulle vara fåfång. Efter fredsslutet på morgonen efter deras bröllopsdag hade visserligen intet uppträde af sådan art som då egt rum. Men orsaken låg deri att Alma förstätt att visserligen försigtigt och varsamt, men oafbrutet

draga åt sig de äktenskapliga regeringstyglarne, och då han märkte bojan och ville skaka på den, märkte han ock på den öfverlägsenhet och den isande köld, hvarmed hon behandlade honom, att det var för sent. Hon hade skickligt vänjt honom ifrån det sardoniska löjet, de gäckande smeknamnen och då han nu försökte dessa vapen, studsade de tillbaka mot hennes kalla lugn, på ett sätt som bragte honom ur fattningen, och han insåg, att han om han fortsatte i samma stil, skulle lätt öfvergå till grofhet eller råhet och således sjelf vara den som först bröte den fred, hon tillbjudit och hvarpå han obetingadt ingått. De skulle icke bryta mot goda tonen, hade Alma sagt, och den artighet, han derföre visat henne utomhus, hade genom det sätt, hvarpå Alma upptog den, småningom blifvit en vana äfven i hemmet. Hennes kalla ord och hvassa blick, kom honom ock att ovilkorligen rygga tillbaka i det ögonblick, han stod i begrepp att bryta deremot. Han tystnade derföre och Almas seger var fullständig. Då sonen föddes kände han deröfver en faders hela stolthet och glädje: det fanns nu en arfvinge till hans namn och om äfven, såsom redan nämnt är, barnets ljusa hår stundom väckte hans bekymmer, fanns dock intet håll, åt hvilket han kunde vända sina misstankar. Han sökte läsa i andra människors tankar, ty han visste att den äkta mannen är vanligen den siste, som i sådana visst icke tvetydiga fall erfar sanningen. Men blickarne sade honom ingenting; måhända läste han äfven icke nog uppmärksamt, ty han kände sig lycklig öfver att ega en son och derföre älskade han äfven barnet så mycket hans egoistiska natur tillät honom älska något annat än sig sjelf.

Långt mera eller måhända mindre tvehogsen var grefven ifråga om den nyfödda dottern och der han nu stod i salen för att helsa de ankommande gästerna (grefvinnan skulle icke visa sig förr än omedelbart vid dopakten) gjorde han fysiognomi snarare som en likbjudare än som en lycklig fader och gästerna blefvo vid hans åsyn frestade att framstämman en sorgbetygelse i stället för en gratulation. Den lutande ryggen, det slappa skrynkliga anletet, de magra armarne och benen omöjliggjorde för toilettens alla hjälpmedel att gifva honom det utseende af en väl konserverad mau, som han ännu egde för blott få år tillbaka. Den svartbruna peruken, som väl skulle vara kronan på verket, tog sig till och med löjligt ut på hans numera alldeles kala hjessa och vid bugningarne vacklade den på det magra hufvudet.

De flesta gäster hade redan anländt, då dubbeldörrarne häftigt uppslogos och in trädde en kraschanpydd man i general-löjtnants-uniform. Det platta bröstet, de utstående axlarne, de små svärtade, uppvidna mustascherna, det framkammade håret och det gulbleka anletet voro på sin tid kända af hvarje barn i Stockholm och djupt böjdes alla ryggar för konungens gunstling, den mäktige excellensen Brahe. Kring honom slöt sig, så snart han helsat vär-

den och tagit plats, en talrik krets af hofvets och statens högre funktionärer, kammarherrar, presidenter, embetsmän och militärer, alltsammans ålderstigna män. Samtiden klagade, att vid tillsättande af statens högsta befattningar aldrig togs hänsyn till den sökandes duglighet, utan endast till det antal år han uppnått, att gamla män icke blott uppmanades att bibehålla sina befattningar, utan äfven befordrades långt efter det de voro utslitna och pensionsmessiga samt att den oreda och förvändhet i förvaltningen, som verkligen förefanns under Karl XIV Johans senaste regeringsår endast vore att tillskrifva 'gubbarne'. Men den sjelf åldrige konungen älskade dessa åldringar och de företräden, han gaf dem, återgäldade de med orubblig tillgifvenhet och en konversation, som hos många icke stod ett skilja från servilism.

Riddersköld hade verkligen lyckats att sammanföra en beaktansvärd skara af dessa inom samhället genom börd, titlar och embeten framstående 'gubbar'. Sedan helsuingarne undanstökats och samtalet kommit i gång, var helt naturligt, att det skulle beröra statens angelägenheter och uttala sig i tillbedjande beröm öfver konungen och alla de storverk de ansågo honom hafva gjort för landet samt i ovilja mot oppositionen vid riksdagarne och framför allt mot tidningspressen. Brahe sjelf gaf samtalet denna riktning i det han yttrade:

"Trettio år äro förflutna sedan vårt åldriga fosterland, nedböjdt af motgångar vände sina blickar till den man, vår nuvarande allernådigaste konung, såsom den ende, hvilken troddes ega makt att ej blott återupplyfta staten utan äfven återgifva den det rum inom Europa, som den sedan ett tidskifte förlorat."

"Ack ja, ers excellens," sade en åldrig president med runkande hufvud. "Hans majestät har gjort för landet långt utöfver, hvad man väntade af honom. När högstsälig konung Karl den trettonde öfvertog riksstyrelsen, återstod blott spillorna af vårt fädernesland och den fred, som vanns genom Finlands uppoffring räckte ju föga mera än tvenne år, så att landet icke kunnat vinna tid att henta sig. Den franske usurpatorn ville sträcka sitt välde äfven öfver Norden. Hans majestät, då blott kronprins, var likväl den förste att afböja ett sådant öfverherrskap." Presidenten hejdades af andtappa och en general, grefve och excellens vidtog:

"Hans majestät, eburu utan här, utan vapenförråd, utan penningettillgångar och utan ett tidens kraf motsvarande krigsväsen, men stark genom sin egen kraft och försynens skydd lifvade modet hos Sveriges återstående befolkning och upptog en statskonst, hvars vckosamhet just bevisat dess riktighet."

"Ja, mina herrar," sade Brahe, "denna statskonst var och är enda villkoret för Sveriges fortlevande bestånd, ty genom den har landet nu i mera än ett fjerdedels århundrade njutit lugn och trefnad."

“Jernet,” sade en friherre och fullmäktig i jernkontoret, “som är vår förnämsta utförselvara har stigit till fördubbladt värde.”

“Under hans majestäts regeringstid,” sade en adelsman, rid-dare och statskommisarie, “hafva högst betydliga tillgångar, som ingen förut anade, blifvit skapade och penningställningen med-gifver bestridande af alla statens utgifter utan några extra eller utomordentliga pålagor. Tvärtom hafva åtskilliga af de bördor, som sedan långliga tider tryckt jordbruket, blifvit lindrade och ned-satte, oakadt allmänna arbeten under de sista fyrtio åren verk-ställts för en summa af mera än femton och en half million riksdaler banko.”

“Alla dessa fördelar,” bekräftade Brahe, “äro frukten af det inre och yttre fredslugn, hans majestät skapet och försynen väl-signadt. Och likväl finnas de, som om de icke just vilja störa dessa goda förhållanden, likväl söka förneka dem, utan att be-sinna, det de dermed sätta fosterlandets välfärd i fara och blott-ställa det för äfventyrliga och vidtutseende strider, ja slutligen bryta trohetsedens heliga band och samla oberäkneliga olyckor öfver fosterlandet.”

En f. d. statssekreterare och sedermera president, alltid känd för sin häftiga konservation tog till ordet:

“Det är naturligtvis från denna orostiftande fraktion, som de många förslagen komma om ändringar i representationen. Sedan flera år hafva de skrikit derpå och hafva till och med besvärat hans majestät med petitioner, att han af egen maktfullkomlighet skall rubba den af honom besvurna statsförfattningen. Grundlagen bestämmer likväl tydligt den ordning, hvori en förändring af den-samma skall verkställas och folket må lugnt afvakta, tills det eller de förslag, som blifva af rikets samtliga ständer antagna, hinna af konungen öfvervägas med all den sorgfällighet ett så viktigt ämne fordrar.”

“Allt som kan befästa fosterlandets sällhet och lugn,” sade Brahe salvelsefullt, “är föremål för hans majestäts skärskådande och odelade omtanke och hvad som är utförbart skall aldrig af honom lemnas utan afseende.”

“Det är också endast,” sade en friherrlig fullmäktig i riksgäldskontoret, “hans majestät man har att tacka att det i stället för den brist, som för några år sedan befarades inom riksgäldskontoret, detta verk nu visar ett betydligt öfverskott på inkomt-staten.”

“Den högste,” började nu en ordenskappellan och hofpredi-kant, som sannolikt blifvit biskop liksom hans far var, om ej döden kommit emellan, “som i sin outransakeliga vishet fördelar åt folken lyckliga och pröfvande skiften, har sändt oss det ena som det andra. Stränga vintrar och svaga skördar höra till de varningar försynen sänder ett folk, när det under en längre tid af

lycka tror sig kunna anse densamma såsom en rättighet utan att eftersinna den högre hänvisning, som varnar mot sådan villfarelse. Genom vår store kenungs vishet och omvårdnad blef med försynens bistånd pröfningen ej lång. Hans storartade frikostighet fyllde de händer, som nöden framräckte. Han mättade och klädde de hungerande och frysande och han har understött dem, hvilkas boningar sköflats af lågorna. Dessa utomordentliga ansträngningar att lindra lidandet är en ny länk i den kedja som binder svenska folket vid dess konung. Lyckliga år samt yttre och inre lugn, det ena som det andra skapelser af vår konungs visa och kraftfulla styrelse, äro nya anledningar till tacksamhet mot honom."

"De goda åren och de växande utvägarne till utkomst som konungens omvårdnad skapat hafva betydligt bidragit till folkstockens tillväxt", sade en landshöfding och kommandör, som tillföre hettat Öhrvall innan han 1826 blef adlad. "Hans majestät har likväl bevarat oss för den i alla land dermed förenade följden, pauperismen, genom polis- och skydds författningar, som förbjuda arbetsföra personer att flacka omkring i landet och arbeta här och der, utan ålägga dem att taga årstjenst och under vissa omständigheter icke ens tillåta dem att flytta utom länet samt rättvisligen gifva oss landshöfdingar befogenhet att insätta den deremot bryter på behaglig tid på arbetshus eller korrektionshus. Man måste deri tacksamt se ännu en åtgärd af hans majestäts omtanka för det allmännas lugn och allas säkerhet."

"Och likväl", sade Brahe med förtrytelse, "finnas uenniskor, som äro otacksamma nog att, oaktadt alla dessa ädla handlingar, alla dessa storverk, knota och klaga. Men det är som hans majestät med så mycket skäl plägar säga: De förstå icke sin regering!"

I detta ögonblick inbars det nyfödda barnet. Dopakten för rättades af den förstnämnde ordenskapellanen. Alma hade önskat en ordensbiskop eller annan biskop, men någon sådan fanns för tillfället icke att tillgå i Stockholm. Hennes högmod hade vuxit i kapp med de förödmjukelser, som vederfarits henne vid hennes sträfvanden att inkomma i de kretsar, till hvilka hon såsom grefve Ridderskölds maka ansåg sig höra och den nedlåtenhet, hvarmed hon bemöttes flerstädes, der hon mottogs. Ännu var till hennes harm mången dörr och hvad ännu mera var sjelfva hofvet stängdt för henne — och detta högmod kände nu inga gränser. Hon utvecklade i sitt hem och i sina dräkter den högsta lyx, hon förmodde, för att åtminstone på detta område öfverträffa de högförnämna damer, hvilka icke ville erkänna henne som gelike, men ökade dermed hos dem som i rikedom och smak icke kunde täfla med henne, endast oviljan mot den de sinsemellan kallade grefve Ridderskölds fru eller *la parvenue*. Så stod hon nu der i en lysande dräkt efter den tidens nyaste mod och gnistrande af juveler. Hon var ännu skön; och de blixtrande ögonen kastade djerfva

blickar omkring sig i männens krets, blickar, som kommo många att kasta sina ögon på den skröplige måken och derefter besvara dem med ett leende af självlåtenhet och hemligt förstånd, i tanka att hafva gjort en eröfning. Alma egde likväl ännu takt och beherrskning nog, att, der hon varnade detta leende, besvara det med en iskall blick och såmedelst tillintetgöra de möjligen gryende förhoppningarne. De funnos dock, som gäldade kölden med att frågande se på greiven och barnet och trodde sig dervid bemärka att moderns ögon nedslogos eller sökte något annat föremål eller antog hon en spotsk utnånande min, men intelldera tyddes till fördel för hennes dygd och ärbarhet och framkallade hos en och annan kvinnojägare beslutet att försöka sin lycka.

Barnet, som sålunda genom sin tillvaro föranledde dessa tysta frågor och beslut, var oroligt och tycktes med sitt skrikande synnerligen genera den elegante hofpredikanten och han förmådde icke aldeles undertrycka sin otålighet, hvilken ock røjde sig i hans anlete. Men han kunde nu en gång icke förbigå ens ett ord i de många och långa börer, som ritualen föreskrifver. Det ena som det andra kunde verkligen utan afsaknad vara mindre. För de äldre förgår snart andakten om sådan funnits och förbytes i trötthet och otålighet och det späda barnet kan i sanning äfven med mindre blifva en god kristen. Ceremonien var ändligen slut, herrarne bugade och damerna nego, de senare förfogade sig tillbaka i det eleganta förmaket der de efter rang och värdighet återtogo sina nyss förut innehafda platser i soffan och på stolarne, förfriskningar kringbjödos, de äldre herrarne begåfvo sig in i ett par mindre rum, der spelbord voro ordnade, men de yngre stannade kring en punschbricka i salen.

”Hå”, sade en ung man i hofrättsuriform, i det han klingade med de öfriga, ”nu kan man då ärdligen andas ut, sedan man blifvit af med gubbarne. Det är förbålt, hvad de ega förmåga att höja hans majestät till och öfver skyarne. Jag tillhör icke dem som ens i minsta mån vilja förringa, hvad han alltifrån sin hitkomst gjort och än i dag gör för land och folk, men då jag hör dessa män, som varit eller äro hans rådgifvare eller som genom sina befattningar stå regeringen lärmast, så tala, då förekommer det mig som om de berömdo honom, endast på det så mycket större glans från hans gloria måtte återfalla på dem.”

”De behöfva i sanning icke så litet deraf att skylta sin nakenhet med”, sade en annan ung man, då anställd i kunglig majestäts kansli och sedan blefven en annan konungs rådgifvare och chef för ett på sin tid liberalt kalladt och ansedt statsråd. ”Låt oss icke förkättra konungen att han sätter mesta förtroende till och arbetar helst tillsammans med jernåriga, ty det göra vi alla, och hvad som är hans största förtjenst, nemligen att vilja göra rätt eller åtminstone godt åt alla samt den omständigheten

att han icke förstår svenska språket hafva de vetat begagna sig utaf, så att de gjort denna välvilja till ett fel och genom sitt sätt att framställa ärendena föranledt beslut, rakt stridande mot lagens anda, ständernas samfälda önskningsar och folkets bästa.“

“De hafva fört både konung och riksdag bakom ljuset!“ påstod en tjänsteman vid 1840 års riksdags kansli, hvilken sedermera innehade en högställd plats inom statsförvaltningen. “Man behöfver icke gå längre tillbaka än de senaste sex åren för att finna huru regeringen öfverträd nästan en hvar af grundlagarnes föreskrifter, det allmännas bästa förväntat eller illa förstått och ofta ännu sämre bevakadt, folkets vätt åsidosatt, dess fordringar ej aktade, rikets ständers önskningsar ej hörda, lemnade utan svar eller rent af förkastade, dess beslut ouppfyllda eller öfverträdade, och statens medel ryckta från sina ändamål samt använda mot ständernas vilja.“

“Efter departementalstyrelsens införande kan man räkna på en förändring till det bättre“, hoppades någon i laget.

“Jag skulle instämna i denna förhoppning“, sade den förste talaren, “om jag bland departementscheferna funne andra än de förutvarande rådgifvarne eller om de förklarar, att de icke vilja hafva något att skaffa med det förutvarande systemet, utan gå en egen väg utan krokur eller slingringar och efter deras bästa insigt ledande till målet: nationens ära, välfärd och lycka.“

“Jo, det skall en se“, sade en annan med ett kort skratt. “Jag finner dem deremot stadda på samma bana som förut, denna bana som allt mera aflägsnar oss från detta mål, samt trögt och ovigt framvältande den nötta statsmaskinen i samma hjulspår, beqvämt sedan efter det nödortfuga dagsverket uthvilande sig på de lugna stolarne, dit nåden kallat dem och der de anse sig placerade icke för att tänka och handla för landets bästa, utan att för eget bästa uppbära den rika lönen för det knapphändiga arbetet.“

“Man kan icke annat än instämna deri“, sade f. d. riksdagskanslisten. “Det är nästan samma personer under förändrade titlar och samma anda eller rättare samma andelöshet, samma bristande lif i formerna, samma obenägenhet för all förbättring af dessa, samma lust att regera mycket och samma oförmåga att regera väl, samma bränd efter makt och samma oförmåga att begagna den, samma liknöjdhet för nationen och samma eftergifvenhet för kasterne och skrånarna, med ett ord samma system som i trettio år fallit sin fläckande och förderfvande honungsdagg öfver den svenska jorden.“

“På de skäl du med rätta anført“, sade en ung officer, som sedan blef statsråd och finansminister, “kunna de anklagas för att intet blifvit gjort för de viktiga reformer ständerna allt sedan 1809 yrkat, för det motstånd, hvarje förbättring rönt, för det tillstånd af förslappning, hvori folkets företagsamhet nedsjunkit, för de tilltagande fordringarne på anslag till likt och olik, hvilka lik-

väl ofta användas till helt andra ändamål, för indragningsmaktens bibehållande, för förföljelserna mot tryckpressen, för kränkning af föregående riksdagars beslut om näringarnes frihet, med ett ord för allt, hvaröfver Sverige så länge klagat och till hvars afhjelpande framtiden företer samma mörka utsigter.“

“Ja“, inföll en annan, “för så vidt hjälpen skall komma från dessa gubbars klokhet, kraft och goda vilja. Men huru skola de kunna frångå sin frändskap med de förra misstagen och lagbrotten och slå in på en bana af bättre tankar och handlingar som befordra rikets väl?“

“Det kunna de naturligtvis icke“, sade en liten man, hvilken sedan som publicist gjorde sig ett namn, “och förblifva fullkomligt oberörda ef folkets billiga förtrytelse, öfver hvad som nu i trettio år kunnat ske, och ännu mera af dess fordran att det icke mera måtte ske. Detta folk uttalar med ledsnad sitt ogillande, sin förkastelse öfver de begångna felen, huivudsakligast för att ej se dem förnyade. Det fordrar att det system regeringen hittills följt, detta system af tröghet, overksamhet, svaga insigter och starka anspråk, af missaktning för folkets rätt och oupphörliga fordringar på dess penningar. Det fordrar att statens högsta embeten ej skola anses som sinekurer, der man försummar allt, som kan försummas, der man söker allt af nådens blickar och föraktar folket, der man har en enda önskan, ett enda syfte, att få stanna kvar i orubbad besittning af platsens fördelar, endast verkande för sig sjelf, sina vänner och relationer, och sålunda fortfarande bygga på detta oredans Babelstorn, som mörkt och hotande höjer sig öfver landet och som en gång måste ramla, när långmodighetens tid är förbi och förbistringens frukter mogna.“

“Men, mine herrar“, inföll en man med gladlynt utseende och goda anlag för enbonpoint, “I talen alldeles för alvarsamt och djupsinnigt för att icke säga farligt, om det blefve bekant i vestra slottsflygel. Kommen ihåg“, fortfor han med sänkt röst, “att mannen sjelf är derinne och tystnaden kring honom kan allt medgifva att ett och annat ord från oss når hans öron och resten kan han sjelf tänka sig. Låtom oss derföre tala om något roligare.“

“Till exempel om Wexiö konsistorii senaste herdabref!“ föreslog någon.

“Det är ett godt förslag“, återtog den förre. “Vår store Tegnér måtte varit mycket ond på bondeståndet eftersom han kunnat utfärda ett sådant bref. Men så hade ock detta stånd föreslagit att biskopsembetena skulle afskaffas eller biskoparne åtminstone tillhållas att se till sina stift och sysselsätta sig med gudeliga skrifter i stället för att skrifva sagor, visor och dylikt kram. Men så har han ock från både höger och venster råkat ut för en kritik, hvilken väl torde göra honom ursinnig, han som alltid varit känslig för sådant och nu på äldre dagar blifvit det mera

än någonsin. Han har kallat Aftonbladet för 'bondebibel' och nu läser den tidningen å sitt vanliga manér både lagen och evangelium för honom både på vers och prosa. "Se här", han framtog ett tidningsexemplar ur fickan, "ett poem, som jag torde våga läsa upp, medan vår vresige president håller ordenskapellanen varm vid virabordet. Titeln lyder: 'Till biskopen i Wexiö från en tenn-gjutare', hvilken utgjuter sig sålunda:

Högvördige biskop, ursäkta jag ber,
 Att jag är så näsvis att skriva
 Ett bref till Hans Vördighet, ej till Tegnér:
 Så dristig jag icke törs blifva.
 Men tiden är ond, ja verkligen stygg,
 Mot envisa sofwares skara;
 Och folket ikring den, som insomnat trygg,
 Blott vill att man vaken skall vara.
 Det derföre höfves hvar omtänksam man,
 Som önskar i skymning få sofva,
 Att skyndsamt sig vända till hvar och en ann',
 Som honom sitt bistånd vill lofva.
 Och när som i böndernas bibel jag sett,
 (Så nämns ju i Wexiö det bladet,
 Som ständigt predikar om bildning och vett
 Och yrkar på märter, ej spar'det.)
 Hur ifrigt herr biskopen stretar emot
 Mest allt, hvad den besten hörs yrka;
 Och har som Ers nåde med lock och med hot
 Försökt sina satser att styrka,
 Och när som till sist jag förnummit med harm,
 Att bönder tenngjutare blifvit,
 Då blef jag på en gång båd' frusen och varm,
 Herr biskopen sjelf det ju skrivvit!
 Jag kasta' båd' förskinn och stöpslef i vrån
 Och svor, att den hin skall anamma,
 Som djerfves att fuskå i borgarnes skrän,
 Herr biskopen visst gjort detsamma;
 Jag ropte: "hvad ska' de med kunskap och vett,
 De ha ju potates och finkel,
 De böra arbeta med möda och svett,
 Ty de ha ju barn i hvar vinkel;
 Men icke dem höfves till riksdagen gå
 För att säga nej emot kungen,
 De böra helt enkelt beskedligt se på
 Och sedan blott öppna på pungen."
 Högvärdig herr biskop ställ derför så till
 Att jag blifver riksdagsman bara,

Man då skall få göra med mig, hvad man vill
 Och ja uppå allt skall jag svara;
 Och sams ska' vi vara som oxar i ok,
 Mot bildningens ström ska vi sparka
 Och hota hvarenda förständig och klok,
 För öfrigt blott sofva och snarka.“

Åhörarne skrattade, fyllde glasen ånyo, klingade och drucko. Efter en stunds muntert glam skingrade de sig i våningen, för att under afvaktan på supéen antingen söka sig plats vid spelbordet eller hålla damerna sällskap.

SEXTONDE KAPITLET.

Eldsvådan.

Den 18 November 1842 vid fyratiden på morgonen väcktes Stockholms invånare af klämtslag från Jakobs kyrkotorn, hvilka genast åtföljdes af de sedvanliga skotten från salutbatteriet å Skeppsholmen, det ena som det andra förkunnande att elden var lös på Norrmalm. För de vid de olika distriktens sprutor anställde borgarne och arbetarne liksom för massan af respektive 'vådels-springare' visade ett starkt sken att elden utbrutit vid Packartorget. I det brinnande huset hade allt, naturligtvis utom 'påtuttaren' varit försänkt i djup sömn, då förbigående personer varsnat elden och genom att med händer och stenar slå på luckor och portar började väcka de derstädes boende. En af de första som vaknade och hastade ut var fru Ek. Hon såg då husets egare sadelmakaren Wagner midt på gården stå med händerna instuckna i rockfickorna och elden rusa i ett prång å hvars ömse sidor funnos vedbodas och uthus och deröfver en rymlig vind, endast skiljd från de förra genom bräder, spikade å bjelklagret och utan trossbotten. Vinden sträckte sig äfven öfver en rad vagnshus och ett stall, och en s. k. fritrappa af träd ledde från gården upptill densamma. I prånget hade å några spjälor uppe under vindsbotten legat ett parti näfver tillhörigt en i samma hus boende skomakare Löfgren. Sådant begagnades den tiden allmänt till mellanlägg och mellanbottnar i skodon. I denna näfver hade antändningen skett,

vindsbottnen var redan genombränd och elden rasade med all makt i sjelfva vinden, der hö och en väldig massa stoppspån, tillhörigt en vagnmakaren Winberg, som bodde i smeden Norstedts hus vid andra hörnet af Packartorgsgatan var upplagdt. Fru Ek gick tillbaka in till sig, väckte och klädde barnen i all skyndsamhet, för att hafva dem undan, i händelse elden skulle sprida sig till den del af boningshuset, som hon bebodde. När hon utkom med dem, stod hela vindstaket i lågor, folk, sprutor och vattenkörare hade anländt, vagnshuset hade öppnats och man var syselsatt att draga ut de deri befintliga vagnarne, hvilket likväl icke lyckades med alla, ty elden grep med sådan våldsamhet omkring sig, att huru vana än Nordstedts arbetare, som dervid biträdde, kunde vara vid hetta, måste de likväl lemna ett par vagnar i sticket. Fru Ek förde gossarne till en med henne bekant barnmoriska vid namn Michelsson, som bodde i samma Nordstedts hus och som medlid-samt mottog de yrvakna och vid åsynen af de flammande lågorna förskrämda barnen. Derefter återvände hon för att om så behöfdes låta undan elden utbära sitt bohag, något hvarmed de öfriga hyresgästerna för sin del redan voro i full verksamhet med, så att gatan och en del af torget redan voro belamrade med möbler och husgeråd af alla slag. Sprutorna voro nu i full verksamhet med, men elden trotsade dem och grep oupphörligt omkring sig. Det vid eldsvådor den tiden sedvanliga oljudet, som uppkom deraf att alla befallde, hojtade och skreko, på en gång och ingen lydde hördes vida omkring, men ännu längre, ja ända till Blasieholmshamnen förde blåsten brinnande stoppspånknippor. Afdelningar af garderna hade uppmarscherat och posterat sig här och der för att afhålla obehöriga, men i den allmänna oredan hände att personer, som ingenting hade att beställa vid brandstället, släpptes igenom vaktkedjan, medan andra, som bodde i huset och undan elden räddat ett eller annat och nu återvände för att bärga mera, afvisades. Så gick det nu fru Ek och endast genom bemedling af en polisbetjent, som kände henne, blef hon insläppt. Tillräckligt rådig att sjelf kunna bedöma en sak och tillräckligt beslutsam att kunna följa eget omdöme, antog hon att branden icke skulle kunna framtränga till den lägenhet hon innehade eller att det åtminstone skulle dröja en god stund, synnerligast som vinden låg åt annat håll, så ville hon icke riskera att få sina effekter skadade och sönderslagna genom en måhända onödigt undanflyttning. Hon brydde sig derföre icke om sina grannqvinnors skrik, hvilka, i det de sjelfve ifrigt bortburo allt, manade henne att göra sammaledes. Dermed kunde vara tid nog, när elden komme närmare, menade hon och som hon redan förut stoppat sina penningar och värdesaker på sig och stängt dörren, så stannade hon på gården, der en lifgardespiket nyss inryckt, för att biträda till ordningens upp-rätthållande.

Elden hade emellertid angripit äfven den del af boningshuset som låg uthusen och vinden närmast. På nedra botten nalkades den en der belägen verkstad, som innehades af en målare Flack, i mellanvåningen, som samme målare bebadde, hade den inträngt i innersta rummet och i öfversta våningen hade den basat sig väg in i en korridor, till hvilken dörrarne till trenne på denna sida varande boningsrum ledde. Med ens slogs ett fönster upp i nämnda våning och en ung kvinna visade sig, uppgifvande genomträngande rop om hjälp. Bakom henne syntes rummet uppfyllt med rök, som bolmade ut genom fönstret. På gården började man ropa på stegar, men de som funnos voro redan upptagne af strål- och slangförare och innan en sådan blefve ledig, kunde dröja en god stund. Några behjertade personer, deribland ett par lifgardister, skyndade derföre uppför trapporna, men då de, uppkomne i förstugan, möttes af tjock rök från korridoren, vände de flesta om, ropande på vatten, det vill säga, att en spruta skulle så placeras, att en slang kunde ledas dit upp genom trappuppgången. Endast den ene lifgardisten, hvars distinktioner visade att han var korporal, stannade kvar. Han nedlade sig på förstugugolfvet, kröp långs korridoren, der elden frossade i taket och fann en öppen dörr. Nära att qväfvas af rök och hetta, kröp han in och drog igen dörren efter sig. Nu kunde han andas lättare, ty då ingen vidare rök kunde inkomma i rummet, drog den som fanns der, straxt ut genom det öppna fönstret, hvarvid kvinnan ännu stod och skrek om hjälp.

Lifgardeskorporalen, som icke var någon annan än Hemming, fattade henne om lifvet för att föra henne med sig och sade:

“Fort, låt mig rädda er; här kan ni blifva innebränd innan de hinna sätta upp någon stege!”

Han gjorde dervid en åtbörd åt dörren till korridoren, men den unga kvinnan tycktes vara fattad af en oöfvervinnelig skräck för denna, ty hon grep med begge händerna i fönsterposterna och föll in i ett oartikuleradt skrikande. Hemming kastade en blick omkring sig; rummet var utrymdt, så när som på ett skräddarebord och ett par rankiga stolar. Han fattade och upplyfte kappan, som hon hade på sig, stjalpte den öfver hufvudet på henne, utan undseende för hennes påhafda moderna, högkullige och bredbordade hatt samt korsade hörnsnibbarne om hennes midja. För att frigöra sig från kappan, måste hon släppa fönsterposten. Hemming tog henne genast på sina armar och skyndade ut ur rummet, icke utan att vid passerandet af korridoren få både hår, skägg och uniform illa svedda. I trappan mötte han manskap, som medförde en sprutslang för att mota den på detta håll framträngande elden. Nedkommen på gården anvisades Hemming att inbära sin förda i sadelmakareverkstaden, hvarifrån man i händelse af vidare bara lätteligen kunde genom den innanför liggande våningen komma

ut på Packartorgsgatan. Qvinnan skrek ännu och fortfor dermed till och med en stund, sedan hon befriats från kappan och nedlagts på en i hast ordnad bädd. Hon sansade sig likväl småningom, såg sig omkring och utbrast:

“Är jag då icke innebränd?”

“Ah Lej, fru Nordström,” svarade fru Ek, som äfven medföljt in i verkstaden. “En lifgardistkorporal bar ned er. Men,” fortfor hon, “hvad i Herrans namn skulle fru Nordström göra uppe i rummen, sedan alla sakerna voro nedburna?”

“Ack min Gud,” svarade hon, som verkligen var den förstnämnde skräddarens hustru, “jag hade ju förlorat mitt ena armband, vet jag,” hon höll upp armarne och å den ena fanns ett armband af det slags komposition, som kallades pinsbach, siradt med färgade glasperlor, “och jag trodde, jag tappadt det deruppe. Då min man väckte mig och sade att elden var lös, trodde jag aldrig att det kunde vara så nära eller komma så häftigt, att jag icke skulle få tid att kläda mig ordentligt. Innan jag rätt visste huru, var han redan klädd och sprang ut och kom tillbaka med ett par karlar, som buro ut våra saker.”

“Följde inte fru Nordström med då?” frågade fru Ek.

“Herre Gud, jag var ju icke klädd än, men så kommo de igen och då togo de äfven toalettspegeln, så att jag var tvungen att följa med. Men när jag kom ut på torget, saknade jag armbandet. Jag sprang tillbaka, frågade alla människor om de sett till det och bad dem hjälpa mig leta. Några gjorde det, men de andra hade fullt göra med att gapa på elden och brydde sig hvarken om mig eller mitt söta armband. Jag letade sjelf så mycket jag kunde, men jag hittade det icke.”

“Och då gick ni upp för att söka det?”

“Ack ja, jag tänkte jag förlorat det deruppe och sprang upp för trapporna. Det var rök i korridoren, men det brydde jag mig icke om, utan gick in. Jag letade under bordet, flyttade stolarne fram och tillbaka, men fann det icke. Då ville jag gå ut i korridoren, men när jag öppnade dörren, slog eld och rök emot mig. Då sprang jag till fönstret och öppnade det för att få hjälp.”

“Stängde fru Nordström icke dörren om sig?” frågade fru Ek.

“Ack, hvem kom att tänka derpå? Rummet blef ju alldeles fullt af rök, då jag öppnade dörren. Men om jag det gjort, så hade den der otäcke lifgardisten icke kommit in.”

“Men då hade han ju icke kunnat rädda er.”

“Kors ja, det var santt! Men huru bar han sig åt?”

“Jo, han bar er genom korridoren och utför trapporna,” upplyste fru Ek.

Den räddade gaf till ett ångestrop.

“Genom korridoren! Och jag är icke innebränd!”

Hon sprang upp från den improviserade bädden och råkade dervid att få se sin bild i en på väggen fästad spegelbit, som sannolikt utgjorde sadelmakaregesällernas trymå, och utbrast:

“Herre Jesus, så min nya vackra hatt ser ut.“

Derpå började hon bittert gråta.

Hemming hade emellertid, så snart han lagt fru Nordström ifrån sig, åter begifvit sig ut på gården, der han forskriftsenligt inför befälhafvande löjtnanten aflade rapport, om hvad han gjort. Denne, som åsett alltsammans, sade blott:

“Det är bra!“

Efter en stund ropade han likväl:

“Korporal Hemming!“

Denne skyndade fram och löjtnanten fortfor:

“Hvem var det korporalen bar ned. Var hon ung? Huru ser hon ut?“

“Gud bevare löjtnanten,“ svarade Hemming. “Hvem hon är, vet jag icke, men hon är ung och mycket vacker.“

“Det skulle jag sjelf vilja bedöma,“ förklarade löjtnanten, i det han strök sina mustascher och vände sina steg mot verkstaden inom hvars dörr han försvann. Han inträdde just i det ögonblick, då fru Nordström gret som värst öfver sin förderfvade hatt.

Sedan löjtnanten hos de närvarande underrättadt sig om hvem hon var, framträdde han till den gråtande och sade:

“Jag har hört att en af mitt folk räddat er! Hvert skola vi föra er nu? Hvar är er man?“

“Ack, min man, det odjuret!“ utropade den unga frun. “Då jag ville vända om, för att söka mitt förlorade armband, tog han mig i armen för att släpa mig med sig i folkträngseln. Jag slet mig likväl lös och då skrek han efter mig: Nå, så gå och gör mitt gamla arbetsbord sällskap; det är väl nu som bäst i farten att brinna upp! Men det var icke sannt,“ fortfor hon, “ty när jag kom upp fanns ingen eld i rummet.“

Löjtnanten hade härunder betraktadt henne närmare och måste medgifva att hans korporal haft rätt, då han betecknat henne såsom mycket vacker. Det ljusbruna håret ringlade sig i naturliga lockar på ömse sidor om en panna som visserligen var låg, men slät och hvit, näsan var rak, ögonen högblå, munnen liten med yppiga svällande läppar, ansigtet, visserligen något magert, bildade likväl en intagande oval och hela hennes figur, som var af föga mera än ordinär längd var smärt och välbildad. Men gång, hållning och tal röjde deremot en icke ringa brist på bildning och qvinlig takt.

“Det var en faslig karl,“ sade löjtnanten deltagande, “som ville att ni skulle brinna upp!“

“Ja,“ svarade hon ifrigt, “och det blott för att jag ville hafva reda på mitt stackars armband!“

“Jag skall med nöje,” sade löjtnanten tröstande, “skaffa er ett par nya, mycket vackrare armband, om ni tillåter.”

“O, jag tackar er, herr officer!” utropade han lifligt.

“Är er man ung?” frågade löjtnanten vidare.

“Usch nej!” sade hon med en ovillig svängning på kroppen. “Det är en gammal, ful, grå och tandlös gubbe; jag har aldrig tyckt om honom!”

Löjtnanten bet sig i mustascherna för att dölja ett leende och den unga frun, som aftagit sin hatt, synade den på alla sidor och fortfor:

“Store Gud, huru skall jag få mig en annan hatt? Inte kan jag visa mig för någon människa i den här fågelskrämman! Gardisten, som förderfvade den, borde också betala den!”

“Han skall göra det!” förklarade löjtnanten. “Men jag skall med er tillåtelse lägga ut penningarne i förskott och sända er en ny hatt redan i middag, på samma gång som armbanden.”

“Ack, hvad ni är snäll...” började fru Nordström, men då hon såg ett tvetydigt leende å de kringstående anleten och en ogillande min hos fru Ek; tystnade hon, ehuru hon icke tycktes rätt förstå anledningen till hvarken det ena eller det andra. Löjtnanten fortfor käckt:

“Hvart får jag skicka sakerna?”

“Kors, så ledsamt!” klagade fru Nordström. “Jag vet ju icke hvart jag skall taga vägen sjelf och icke vet jag hvar min man håller hus, fast honom bryr jag mig rakt icke om, sedan han sade så der åt mig. Kanske jag kan få bo hos fru Ek?” tillade hon, vänd till denna.

“Nej, min söta fru,” svarade fru Ek bestämdt, “det går inte an! Jag är, som ni vet, borta hela dagarne, så ni finge bra ledsamt att sitta ensam hemma och dessutom, om branden fortfar vet jag i denna stund icke, hvar jag sjelf skall få tak öfver hufvudet.”

“Fru Nordström kan få bo hos mig,” sade en annan qvinna, som måhända var mera tolerant och hoppades att af löjtnantens frikostighet äfven något skulle komma henne till del. “Jag heter fru Nyström,” sade hon nigande för den sistnämnde, “och bor två trappor upp här i stora huset och,” fortfor hon munvigt, “jag talade nyss med en brandmästare och han sa, att om blåsten inte kastar om, så är det ingen fara för det här huset. Frun kan derföre stanna hos mig, till dess hennes man kommer,” slöt hon liksom öfverskylande.

“Tack, söta, snälla fru Nyström!” sade den unga qvinnan. “Jag vinnar han aldrig komme!” tillade hon.

I detsamma ljud ett mångstämmigt skrålande hurrarop utanför.

“Fru Nyström, det var ju så?” upprepade löjtnanten, hvarpå

han med en flyktig helsning skyndade ut, för att efterse hvad som stode på. De flesta öfriga följde honom.

Derute hade eldsläckningsmanskabet, sedan det lyckligt och väl kommit i verksamhet på vederbörliga och lämpliga platser, hvilket den tiden plägade dröja temligen länge, hvarföre ock ett itändt hus vanligen var halfbrunnet och mera innan släckningen riktigt började, arbetat med den framgång, att elden kunde anses begränsad och, såsom brandmästaren sagt fru Nyström, inskränkts till i det närmaste endast vagns- och uthusbyggnader. Det var insigtig deraf, som framkallat hurraropen hos de arbetande och mången arm, som redan mattats af nära trenne timmars ansträngning, tog nya tag och mången som dittills endast varit åskådare aföste frivilligt de trötte. Elden rasade likväl ännu häftigt inom det begränsade området, men åtog efter hand och klockan åtta på morgonen var den inskränkt till blotta ruinerna, då den s. k. glädjetrumman låt höra sig. Garnisonskontingenterna aftågade till kasernerna, en del af brandmanskabet hemförlofvades, och de i huset boende, hvilkas lägenheter blifvit oberörda af elden eller släckningen, började åter inflytta, hvilket likväl icke var någon lätt sak, ty under den allmänna förvirringen vid eldens utbrott hade mången fått sina effekter ganska vidt kringspidda vid utbärningen, så att en stor del af dagen förgick, innan allt eller åtminstone i det närmaste allt återfanns. Ett och annat kom ej sin egare tillhanda förr än flera dagar därefter och åtskilligt var och förblef borta. Af den antända byggnaden återstodo endast de murade stenpelarne mellan vagnshusdörrarne, allt det öfriga var bränder, kol, aska och grus, bland hvilket allt elden ännu flammade. Våningarne ofvanpå målareverkstaden voro, utom det att gafvelväggarne rasat och elden såsom redan nämnts, illa medfarit de yttersta rummen, skadade af vatten från de sprutslangar som förts genom våningarne för att äfven på detta håll hejda det härjande elementet, hvilket ock lyckats.

Fru Nordström hjälpte ifrigt fru Nyström att bära upp hennes effekter. Den senare, som oaktadt den granna frutiteln var blott tvätterska, innehade endast ett rum i frontespiceen. Der sysslade den förra af alla krafter för att få allt icke blott i ordning utan äfven gifva det hela så mycken prydlighet som kunde åstadkommas. Hon uppsatte åter de nedtagna gardinerna, sökte efter dukar eller servietter att lägga på borden och byrån och då icke detta lyckades, nöjde hon sig med handdukar, bäddade upp sängen med hvad hon kunde få tag i för att göra den så hög som möjligt, ställde och omställde stolarne, upptvättade de mest i ögonen fallande ställena på golvet, skurning tycktes icke vara i hennes smak, hvarefter hon mot middagen satte sig att göra toilett. Men då hon saknade allt, utom hvad hon gick och stod uti, var hennes beslut snart fattadt: hon lånade, först af fru Nyström, men då

hennes förslag, af hvad hon ansåg sig behöfva af grannlåt och klädespersedlar, snart var uttömdt, gick hon till grannarne, af hvilka i synnerhet i samma förstuga boende skomakaren Löfgrens hustru och tjänstflicka fingo tillsläppa hvad hon trodde sig icke kunna undvara. Fru Nordström tycktes nemligen bespetsat sig på att löjtnanten skulle sjelf infinna sig vid middagstiden med de utlofvade presenterna och derföre velat försätta både sig och rummet i presentablaste skick. Men i denna väntan blef hon sviken, ty det led redan på eftermiddagen, utan att någon löjtnant afhöordes. Hon var på väg att förtvifla och barnsligt tanklös och häftig ville hon slita af sig sin med så mycken möda hopkomna paryr. Då inträdde en lifgardist och frågade efter fru Nordström, samt lemnade henne en stor kartong och ett mycket litet bref, hvarefter han gjorde höger-om-vänder-er och marscherade ut.

Den unga frun stod ett ögonblick tveksam, hvilketdera hon först skulle öppna, brefvet eller kartongen. Tanken på huru den nya hatten kunde se ut bestämde henne likväl för den senare och man må dömma öfver hennes förvåning och glädje, då för hennes syn tedde sig icke blott en hatt af eldfärgadt siden med långa breda band och svajande panasch, utan äfven en dyrbar shawl. Båda provades genast framför fru Nyströms spegel, hvilken hon likväl fann för liten och klagade bittert öfver att icke hafva tillgång till en större. Då ihågkom hon armbanden och vid efterseende i kartongen fann hon ett etui, som vid öppnandet befanns innehålla både armband, örhängen och en brosch allt af guld och inlagdt med äkta stenar. Nu kände hennes förtjusning inga gränser. Fru Nyström kunde icke nog berömma den rare löjtnanten, de vackra sakerna och huru väl de anstodo och klädde henne. Men icke nöjd dermed skyndade den unga qvinnan att visa sig för de qvinliga grannarne, som icke kunde undgå att instämma i samma loftal, men ej heller kunde afhålla sig ifrån att peppra det med uttryck af affund eller ovilja. Sådant gick likväl aldeles förloradt för henne, så upptagen som hon uteslutande var med sig sjelf. Då hon ändtligen kom tillbaka in i fru Nyströms rum, föll hennes blick på den dittills bortglömda biljetten. Nu öppnade hon den, men hennes insigter i konsten att läsa skrifvit voro högst knapphändiga och hon tillbragte resten af eftermiddagen med att stafva och lägga ihop för att kunna blifva förtrogen med innehållet.

Då glädjetrumman gick hemtade fru Ek barnen tillbaka och inträdde i sin bostad der allt befann sig i samma skick som

förut. Hon utrustade och afsände gossarne till skolan som vanligt, hvarefter hon begaf sig till Strandgatan, som om intet händt. Hennes rådighet att icke utflytta något, rönt visserligen grannarnes erkännande, men der de nu efterletade och hemsläpade sina effekter yttrade sig detta erkännande mera såsom förtrytelse öfver, att hon icke blifvit lika lätt skrämmd som de, utan derigenom undgått samma fördömelse som de, hvilken nu upptog icke blott denna utan flera dagar för dem.

Åtskilligt sådant tal hade hon hört redan på morgon och ännu mera fick hon höra, då hon hemkom på qvällen. Hon redde sig dock med den frågan, om de trodde, att det skulle varit bättre för dem ifall hon i skrämselfn burit sig lika tokigt åt som åtskilliga andra, t. e. fru Nordström.

“Apropos om henne,” tillade hon, “har hennes man afhörts?”

“Nej,” upplyste fru Nyström, “men hon har sjelf försvunnit.”

“Hvad vill det säga?” frågade fru Ek.

Denna fråga framkallade en lång historia om lifgardisten, om kartongen, hatten, shawlen, etuiet och nipperna, huru hon styrt ut, kråmat och visat sig samt huru hon sedan trälät med att stäva ihop innehället i en biljett, som åtföljt grannlåterna.

“Och,” slöt fru Nyström, “medan jag i skymningen sprang bort till högareboden, ty jag hade icke fått ett ärligt guds lån i mig i dag, mera än litet kaffe, så flög damen sin kos och medtog mitt halskrås och mina manschetter som hon lånade i middags.”

“Och en af mina hvita underkjolar!” sade fru Löfgren.

“Och mina bästa hvita strumpher!” tillade hennes piga.

Nu bröt stormen lös, ty flera hade att beklaga sig öfver sådana lån, de flesta likväl af äldre dato. Värst larmade dock fru Nyström, som genom den unga qvinnans försvinnande såg sina förhoppningar på löjtnantens frikostighet gå totalt i qvaf.

“Om jag kunnat ana,” sade hon, “att hon skulle vara ett så otacksamt och lättsinnigt stycke, så skulle väl sjelfve den sure och icke jag i morgse erbjudet henne att få bo hos mig. Nej, hon kunde ha fått gått och leta rätt på sin man eller tagit vägen hvar som helst.”

“Hurudan hon var och är,” sade fru Ek, “det stackars barnet, ty ett barn är hon och dertill ett fåkunnigt barn, så gift hon än är, det visste vi alla förut. Men jag befarar att det nu går riktigt på fallrepet för henne, så vida det icke var hennes man som afhemtade henne.”

“Jo, det skall man se!” inföll en gammal mamsell. “Nej, hon smög sig sin väg ensam. Jag stod i portgången, då jag hörde någon komma tassande i trappan. Jag smög mig in i mörkaste hörnet, och se, det var fru Nordström, som kom. Hon

gick till porten, tittade försigtigt till höger och venster och sedan bar det af för henne nästan halfspringande öfver torget.“

Fru Ek runkade på hufvudet och sade:

“Huru ni prata, blifva vi lika sluga på saken i qväll. Bäst är att sofva på den. Det kommer nog i sinom tid i dagen som allt annat. Jag för min del skall sofva grundligt, ty jag är verkligen riktigt trött. Jag hoppas att man i natt skall få vara i fred för eld och brand.“

“Gud gifve det,” sade fru Löfgren, “men så trött jag än är, tror jag knappt att jag vågar gå och lägga mig.“

“Inte jag heller!” försäkrade flera.

“Åh, i natt är ingen fara,” sade fru Ek lugnande, “ty det går ju vakt vid brandstället hela natten och blir det eldsvåda någon annorstädes, så blir åtminstone icke jag den som för den skull lemnar min goda säng. God natt!“

“God natt, god natt!”

Fru Ek stängde sin dörr. Gossarne sofvo redan. Hon gick fram till deras bädd, lutade sig ned till dem och hviskade öfver den mörklockige:

“Din börd har ännu icke kommit i dagen, men den kommer nog, liksom allting annat!“

Ransakningen om denna eldsvådas uppkomst pågick en längre tid vid både poliskammare och rådhusrätt. Att den var anlagd, antogs för oemotsägligt. Wagner och Löfgren, som tillföre varit goda vänner, hade på senaste tiden blifvit dödsfiender och beskyllde i samtal med andra hvarandra för mordbrännare, men att inför domstolen framträda med en direkt anklagelse vågade ingendera. Någon egentlig bevisning fanns icke, ty såsom sådan betraktades hvarken Wagners dröjsmål med att, då han varnade elden, väcka hyresgästerna och öppna porten, eller den omständigheten att Löfgren någon tid förut uti en materialbod vid Packartorget inhyst åtskilliga honom tillhöriga segelbåtsinventarier, som eljest, då de icke begagnades, plägat förvaras på samma ställe som näfverförlaget. Åklagaren antastade i stället en af Löfgrens lärningar, hvilken, då han en stund efter eldens utbrott gått öfver gården, skulle hafva yttrat: ‘Nu har det lyckats bättre än förra gången!’ Händelsen hade nemligen varit den, att en söndagsmorgon kort förut hade en i Löfgrens förstuga befintlig sophög jemte åtskilligt skräp hopats utanför Löfgrens dörr och der antändts. Han nekade icke för sina ord, men väl för all delaktighet i eller kändedom om mordbrandsanläggningarne. Han blef ock slutligen lös-

släppt i brist på bevisning och hela saken förföll. Hans bana var emellertid förstörd och han framsläpade sedan några mödosamma år såsom betjent och upppassare åt hjonerna på en vid Styckjunkaregränden befintlig renhållningsanstalt.

SJUTTONDE KAPITLET.

På Ladugårdsgärdet.

En strålande sol på en klar och högblå himmel belyste middagsmardagen 1843 Ladugårdsgärdet och de tätade och vidsträcktade tältraderna som i öster och söder omgärdade detsamma. Karl den fjortonde Johan hade i sin ungdoms och mannaålders dagar rört sig för mycket med och bland stora truppmassor, för att kunna i fredstid och på ålderdomen undvara dessa skådespel och dermed frammana minnena af det förflyttna. Han skulle hafva velat njuta deraf hvarje år, men emedan ständerna icke velat anslå tillräckliga medel dertill, begagnade han sig med fördel af den omständigheten att dessa vid nya mötespassevolanens antagande år 1829 glömt göra det förbehåll, att densamma icke borde betalas, det eller de år då inga möten höllos. Han indrog därför så många regements- och beväringmöten som möjligt och utbytte dem så ofta det iät sig göra, åtminstone hvart tredje eller fjerde år, mot storläger, som officiellt kallades öfningsläger, men egentligen voro och äfven allmänt benämndes lustläger. De afsågo ock i högst ringa grad soldatens öfning för manövern och fälttjensten, utan förnämligast parader och defileringar, dervid skrällande anfattningar vid handgevärsexercisen och snörräta liniemarscher utgjorde hufvudsaken, så att mången lefde i den fasta tron, att arméen egentligen var bestämd för dessa ändamål, ja, att sjelfva krigen, hvarom de traditionsvis hörde talas, icke bestodo i annat än en täflan att med största precision och starkaste skrammel kunna skyldra gevär.

Det lustläger, som ofvannämnda år var sammandraget å Ladugårdsgärdet, var bland de största under Karl Johans regering och det blef äfven det sista. Måhända den 79-åriga konungen anade något sådant, ty han gjorde det äfven till ett af de mest lysande och han utsträckte det äfven öfver den fjerde Juli, dåvarande kronprinsens, sedermera konung Oskar den förstes födelsedag, hvilket eljest icke plägade ske, utan brötos lägren vanligen

upp dagen efter midsommardagen, sedan kronar på verket satts sistnämnde dag med en stor parad för konungen, hofvet, möjligen härvarande kungliga eller furstliga gäster — 1838 till och med ryska kejsrerliga — främmande maktens sändebud med flera samt öfversködliga massor af trogna undersåter, många komna långa vägar för att fröjda sig åt ståten.

Den truppmassa, som skulle defilera ifrågavarande midsommarsdag beräknades till 22,000 man, Stockholms garnison inberäknad. I alla lägren hade varit synnerligen lifligt hela förmiddagen. Det syntes att något viktigt förestod, hvarvid erfordrades att icke blott hvarje trupp, utan äfven hvarje karl skulle visa sig i den fördelaktigaste dager, samt på samma gång all individualitet utplånas, så att linierna skulle förete den största genuina likhet. Korporalerna svuro och gormade med manskapet och när de ändtligen, i tanke att hafva gjort sitt bästa, hesa och med svetten i pannan uppvisade sina korporalskapet för sergeanten och fanjunkaren, vankades ovett och smädelse, ty ingenting var till lags. Sergeanten ryckte i karlarna, synade, granskade och trätte och trodde att han gjort sin sak bra, men när löjtnanten kom, fick han i sin tur veta annat. Och så gick det hela raden igenom. Manskapet var det likväl, som i sista hand fick umgälla allt och huru detta skulle befinna sig dervid är lättare att fatta än beskrifva. Framemot middagen sågs ändtligen regemente efter regemente, kår efter kår på öppna plutonskolonner men utan gevär hästar eller kanoner lemna lägren och marschera i riktning emot ett å slätten mellan Källhagen och Hakberget för tillfället uppfördt lusthus likt ett tempel, kring hvilket de uppställdes. Från stadssidan uppmarscherade garnisonen och tog vägen åt samma håll. Der skulle nemligen hållas en storartad kyrkoparad. Allt hvad hofvet och samhället kunde förete lysande i börd, rang, titlar, embeten, uniformer och toiletter var församladt i eller närmast omkring templet. Alla musikkårerna voro sammandragna på en punkt och den psalm-melodi de gemensamt uppstämde ljud i sanning herrlig och själslyftande, då den uppsteg mot den blåa æthern. Slätten utomkring den ofantliga fyrkant, trupperna bildade, och alla angränsande höjder voro betäckta af tusentals människor, som under djup högtidlig tystnad lyssnade till hymnen och sökte uppfånga predikantens ord, hvilka, huru stark hans stämma än var, icke kunde synnerligen uppfattas af dem, som icke fått sin plats dess närmare fyrkanten.

Bland dessa befann sig äfven fru Ek med sina gossar och i sällskap med fru Nyström. De hade fått plats på en liten upphöjning å marken alldeles invid vägen, som leder till Djurgårdsbrunn, och höllo turvis gossarne upp i luften, på det de skulle få en bättre öfverblick af ståten Roberts ögon blixtrade vid åsynen af de ly-

sande uniformer och dräkter som voro att skåda vid och i det improviserade templet, och han utbrast, i det han pekade ditåt:

“Der vill jag vara med!”

De kringstående skrattade åt barnets naivitet, men fru Ek sade:

“Förespå och efter gå! Der kan du nog med tiden få vara med, om du läser snällt och blifver en bra karl och ärligt tjenar kungen och fosterlandet.”

Fru Ek var royalist såsom den svenska qvinnan i allmänhet är och hon var oberörd likaså mycket af dagens polistiska vindkast som af den opposition hvilken då gäste i sinnena mot Karl Johans, hans riksmarskalks och hans 'gubbars' regerings- och förvaltningsssystem.

Wilhelm, den ljuslocklige, tycktes deremot bländas af all den granlåt han såg och han blickade upp mot solen liksom om han velat utforska luruvida det var ett återsken af denna, som tedde sig för hans undrande blick. Denna förvirrades och han kände sig besvärad till mods, då han öfverskådade den oräkneliga folkmassan. Han bad att åter få komma ned på marken, der han straxt satte sig framför sin moders fötter och började leka med några grässtrån, som han uppryckte, och några små stenar, som han frampetade ur jordmyllan samt aflog hvarje anbud att åter blifva upplyftad, för att se på de kungliga och all den öfriga granlåten, såsom fru Nyström uttryckte sig.

Den goda frun hade emellertid själf långt mera sinne för denna än för gudstjensten; hon hade ögon för allt, tittade åt alla håll och sökte uppfatta allt. Plötsligen stötte han till fru Ek och utbrast:

“Se ditåt bara, der nere på vägen, den der hyrvagnen med de magra bruna hästarne och de båda granna damerna!”

Fru Ek, som lyckats uppfånga predikantens ord, då han talade om människornas olika begåfning och de olika banor de genomlöpa i lifvet för att likväl alla erua samma slut, och dervid tänkte på sina gossar och det olika skaplyne de senast nyss visat, spratt till och såg åt det anvisade hållet, men vände sig genast bort.

“Låtsä icke vi sett dem,” sade hon, “jag befarar högeligen att den der fru Nordström är i stånd att här midt ibland allt folket vilja göra bekantskapen gällande och fast jag är endast klädmäklerska, så skule jag dervid blygas ögonen ur mig.”

“Jag kan undra, hvem det är hon har i sällskap?” sade fru Nyström.

“Det är väl ett likadant stycke, som hon är själf!” antog fru Ek bestämdt.

“Usch ja, den fru Nordström!” instämde fru Nyström. “Men hon var då aldrig annat än en slampa. Det är väl ingen annan

än den der löjtnanten, som består både ekipaget och den granna toaletten.“

“Naturligtvis,“ svarade fru Ek, “det var ju till honom hon sprang om qvällen efter branden och medtog fruns krås och hvad det allt var. Han ackorderade in henne vid Klara Norra Kyrkogatan hos fru Hamrén, barnmorskan, som har rum för kacherade fruntimmer och der bodde hon som sådant till i våras, då hon inflyttade i en egen våning vid samma gata.“

“Iluru i herrans namn vet frun det?“ utbrast fru Nyström.

“Åh det fiens alltid folk, som springa omkring och relatera andra med dylika historier.“

“Och det har frun aldrig talt om för mig?“

“Fru Nyström har aldrig frågat mig och jag talar dessutom ogerna om sådant.“

Fru Nyström såg missbelåten ut, men hon fick ej tillfälle att säga något vidare den gången. Gudstjensten var slut, den stora fyrkanten upplöstes, regementerna anträdde marschen tillbaka till lägren eller till staden, folkmassan satte sig äfven i rörelse, mångenstädes uppstod trängsel och de båda fruarna fingo fullt göra att taga vara på gossarne och icke tappa bort hvarandra. Det skulle blifva stor parad och defilering på eftermiddagen och fru Ek tyckte, att då hon en gång kommit ut till Gärdet, hon kunde stanna der med ens till aftonen, hvarföre hon hade öfverenskommit med fru Nyström att de skulle spisa middag hos en dem bekant näringsidkerska, som höll marketenteri för Lifbeväringens regementet. Dit begåfvu de sig nu, välkomnades och inbjödos att taga plats i marketenteritältet, der ett stort bord stod dukad. Middagsmåltiden var just framsatt, då fru Ek fick höra bekanta röster utanför och äfven fru Nyström spetsade öronen.

“Sitt ned här, herr Nordström,“ hördes muraren Westerberg säga, “och drick ett glas med mig. Det var herrn som bjöd sist och derfor hoppas jag herrn håller till godo, när jag bjuder igen.“

“Jag tackar, jag skall hafva den äran,“ svarade den bjudne i effekterad ton.

Fru Ek upptäckte en liten bristfällighet å tältduken och tittade ut. Alldeles utanför sutto Westerberg och Nordström vid ett bord; den senare såg ännu mera afsigkommen och äfven åldrad ut än tillföre. Ögonbrynen hade åter fått växa till och näsan hade börjat blifva röd.

“Skulle vi icke kunna lägga bort titlarne?“ föreslog Westerberg.

“Åh mycket smickrande, men vi äro så litet bekanta,“ invände Nordström.

“Åh mera än tillräckligt!“ påstod Westerberg, “skål bror!“

Nordström såg ut, som om han ville begära en närmare förklaring, men han teg, klingade och sväljde. Westerberg fortfor:

“Nå bror, du har undergått eld och brand sedan vi träffades sist!”

“Ja tyvärr!”

“Hvar bor du nu?”

“Jag logerar hos en madam i Yttersta Tvärgränd.”

“Hvar fan har du då din unga vackra hustru?”

Nordström teg.

Westerberg requirerade ny omgång förtäring hvarefter han upprepade sin fråga:

Nordström skrufvade sig något och svarade:

“När vi vid branden redan kommit ut på Packartorget, började hon skrika att hon tappat ett armband och vände om. Jag väntade en stund, men gick slutligen och tänkte: hon må reda sig på egen hand, så får hon se huru godt det är. Jag gick likväl dit dagen derpå, men då hade fan tagit bofinken. Nyströmskan berättade vidt och bredt huru Constance blifvit räddad af en lifgardist, huru en löjtnant skickat henne hatt och schawl och huru hon försvunnit på aftonen. Nu stod jag der och riktigt kände huru det kliade i pannan. Jag snodde omkring både här och der och i polisen med för att få reda på henne. Slutligen fick jag tag i gardisten, som räddat henne, en rätt hygglig korporal, som heter Hemming. Han visste ingenting, men af honom fick jag veta namnet på löjtnanten. Jag uppsökte denne, men det tog hus i h-e; jag kom långt fortare ut, än jag kommit in. Hans brutala beteende bevisade dock, att han var den rätte, men hvad var det mera dermed?”

“Har du icke sett eller hört af henne sedan?” frågade Westerberg.

“Hvar hon höll hus i vintras, vet jag ej och icke heller hvar hon nu bor, men jag har ett par gånger sett henne vara ute och åka i sällskap med ett annat fruntimmer, som ser ut för ‘huru som helst’, men fint utstyrda voro de begge två. En dag uppsöktes jag i logiet af en herre, som presentera mig en skrift, hvori Constance yrkade skiljsmessa och som jag skulle skriva under. Jag hade redan pennan i hand, men åtrade mig och sade till karlen, att hon må gå för min räkning så länge jag lefver, och der-vid blifver det!”

“Då du hvarken har heder eller glädje af henne, vore väl så godt att skiljas”, menade Westerberg.

“Ja, om det vore något för mig att förtjena på, men nu vore det endast hon som hade fördel af, att hon blefve fri och det unnar jag icke den satans markattan!” Nordström slog den knutna handen i bordet och såg vred ut.

Westerberg log i mjugg. I detsamma uppstod ett tumult in-vid beväringlägret. Westerberg betalade förtäringen och både skyndade bort för att se, hvad som stod på.

De båda fruarna hade lyssnat så ifrigt, att de låtit maten kallna, men den skadan fick ersättas af hvad de hört. I synnerhet var fru Nyström glad i sitt sinne, ty jemte hvad fru Ek berättat hade hon nu fått ett samtalsämne, som kunde räcka länge både hemma och borta. Sedan kaffe druckits, hvarunder fru Nyström nästan ensam skötte konversationen och för öfnings skull ventilerade Nordström och hans otrogna hustrus sak på alla sidor, redde man sig till att åter begifva sig ut på Gärdet.

Der hade nemligen åter blifvit lifligt Hakbergets och Drottningbergets slutningar voro tätt beklädda med menniskor ända upp till den så kallade kungliga borgen derstädes, hvars tillkomst också har sin för sin sid betecknande historia, i det regeringen helt visligen anordnat medel till dess byggnad, möblering m. m. af den förstnämnda af rikets ständer till soldatens underhåll anslagna mötespassevolansen. Trupperne uppmarscherade och uppställdes på tvenne långa linier från Ekbacken till början af Kaknässkogen. Hvimlet af åkande och gående var obeskrifligt. De båda fruarna kastade sig med gossarne djerft deri och lyckades framtränga ända i närheten af den med stolpar och tåg utstakade defileringsbanan, der de fingo en plats invid den på den sidan varande raden af privata vagnar, visserligen med risk, att blifva öfverkörda af de närmaste hästarne, i händelse desse af skrämsel eller annan anledning, oförmodadt sattes i rörelse, men de stodo i närheten af hela den lysande kungliga kortegen och kunde öfverskåda hvarje pluton som uppmarscherade.

Till häst och åtföljd af en lysande stab hade den åldrige konungen ridit förbi truppernas linier, helsad af hurrarop icke blott af soldaterna utan äfven af folket. Lejda hurrabasar funnos i massa och kunde alltid påräkna lifligt bistånd af alla sådana, som icke vilja försumma ett tillfälle att få skrika. Men många funnos äfven, som vid åsynen af konungens personlighet, funno sig manade att lägga sina royalistiska känslor i dagen. Konungen lyftade oupphörligt på hatten, helsande till höger och venster och ju högre steg entusiasmen.

Nu började defileringen. Trupperna uppmarscherade i parad på plutonskolonner och hade redan börjat uppställas till andra genomdragnings-stormmarsch och på kompani och sqvadronskolonner, då fru Eks uppmärksamhet fästades af ett ungt fruntimmer och en äldre herre, hvilka sutto i ett elegant ekipage alldeles i närheten af den kungliga kortegen, så att man kunde nästan antaga att de hörde till denna. Under föregifvande att kunna få se ännu bättre och måhända upptäcka sjelfva konungen, föreslog fru Ek fru Nyström att de skulle försöka jemka sig dit, der ekipaget stod. Denna tvekade ett ögonblick, men då fru Ek genast satte sig i rörelse, följde hon efter. Framkommen knotade hon likväl, ty ut-

sigten var verkligen sämre der än på förra stället. Fru Ek hörde likväl föga på henne, utan stirrade blott på fruntimret i vagnen. O Gud, det var ju Roberts moder, som satt der, stolt och förnäm prålände af siden, blonder och ponascher. Men hvem var den gamle mannen vid hennes sida? Måhända hennes fader? Men hvem var då han, som hon kallat fader, när . . . Eller var den grånade mot vagnsdyrnorna hopsjunkne obekante hennes make? Omöjligt! Han var ju så gammal! Hvilka voro de då? På vagnsdörren fanns måladt ett vapen med krona öfver och ehuru fru Ek visst icke var hemma i heraldiken, uppfattade hon likväl att det antydde något högförnämt, en uppfattning hvori hon styrktes deraf att både kusk och betjent buru livre af sådant slag, som man sagt henne endast fick bäras af adlig betjening. Damen i vagnen var således aldraminst fröken. Fru Ek kunde icke undgå att vända sig till fru Nyström med frågan:

“Hvem är den der gamle herrn som sitter bredvid den granna damen i vagnen der?”

Fru Nyström blickade åt det anvisade hållet och såg 'märkvärdig' ut, men hennes svar blef föga upplysande:

“Jag vet inte; jag har ofta sett det herrskapet vara ute och åka, men kusken tycker jag mig känna igen.”

Fru Ek runkade på hufvudet och fortfor att stirra på vagnen och de deri sittande. Hon väcktes först ur sina tankar deraf att defileringen var slut, hästar och fotgängare satte sig i rörelse och hon måste skynda undan med gossarne, för att icke de måtte blifva nedtrampade. Fru Nyström kom efter och beklagade sig att hon fått ett hattband afslitet i trängseln. Gossarne klagade öfver trötthet och kosan ställdes derföre utan vidare uppehåll till Ladugårdslandstull. Der, vid den smala infarten till staden, stodo flera vagnar väntande på turen att komma fram och bland dessa äfven det lysande ekipaget med den förnäma damen: Roberts moder. Kusken nickade bekant åt fru Nyström och denna utbrast:

“Kors det är ju Jonsson, vet jag. Han har“, fortfor hon vänd till fru Ek, “varit dräng i kungens stall och då tvättade jag kläder åt honom, men så flyttade han derifrån till ett grefligt hus . . . Att jag icke skall komma ihog namnet! Jag tror allt virrvarret på Gärdet i dag blåst bort mitt minne! Jo, nu vet jag! Han kom till grefve Riddersköld vid Drottninggatan.”

“Grefve Riddersköld!“ upprepade fru Ek halfhögt.

“Åh, jag vet mera“, fortsatte fru Nyström. “Grefven är icke så gammal som han ser ut, men han är mycket sjuklig; han har allt lefvat undan i sina dar. Grefvinnan vill på allt sätt vara med i stora verlden, fastän hon i sig sjelf icke är annat än dotter till gamle grosshandlaren Jern vid Malmskilnadsgatan. Grefven tog henne endast för penningarnes skull och hon gifte sig med honom bestämdt blott för att få heta grefvinna, ty han var temligen ut-

lefvad redan då. De hafva två barn, en gosse och en flicka, men såsom det lefves der i huset, är ovisst om något fins öfrigt åt dem en gång att uppehålla greffligheten med, ty svärfar har redan fått punga ut med stora summor.“

Det greffliga ekipaget hade längesedan kört sin väg. Fruarne hade under detta tal kommit in ett stycke på Grefgatan och fru Nyströms svada hade sannolikt flödat ännu länge, om hon icke låtit skrämma sig till en lika häftig som onödigt reträtt undan en bryggarkärria, som kom svängande om hörnet af Nya gatan. De närmast gående skrattade och såväl deröfver som öfver bryggardrängen harmades hon under det återstående af hemvägen.

Vid Roberts bädd satt fru Ek samma qväll länge försänkt i tankar. Hon strök gossen öfver hans mörka lockar och sade:

“Hon var således en rik grosshandlaredotter och derföre... Nå, derom är mindre att säga, men åtta år äro nu förflutna, hon är gift, hon lefver i pragt och glans och hvarken hon eller hennes fader hafva någonsin det ringaste forskat efter hurudant hennes förstföddes öde gestaltat sig eller ens om han ännu lefver. Han kunde ju hafva råkat i sådana händer, der man låtit honom tvina bort och dö, för att få behålla den rika penningegåfvan för intet. Måhända hon helst önskat det? Hu, jag vill icke tänka på sådant! Hvilken moder!“

ADERTONDE KAPITLET.

Fattigskolan.

Det var examen i Jakobs och Johannis församlings Fri- och Fattigskola såsom den officiellt kallades, denna vid Johannis plan belägna af grosshandlaren Grewesmühlen grundlagda och rikt doterade skola för nämnde församlingars fattiga barn, hvilka utan denna skulle allt intill folkskoleväsendets på senare årtiondena mera omfattande ordnande, uppvuxit i samma förvildning och okunnighet som tillföre. Skolan var afsedd för sextio flickor och fyrtio gossar, ett antal som, sammanförda i ett rum, då icke ansågs för stort för en lärare. Villkoren för intagning voro jemte föräldrarnes medellöshet nio års ålder och förmåga att kunna läsa innantill. Men då mångtaliga föräldrar, isynnerhet inom Johannis församling, befunnos icke kunna bibringa eller bereda sina barn

ens denna kunskap, anordnades en stafvareklass för ungefär ett lika stort antal barn, hvilken tillfölje af sitt läge i ett par sammanslagna hörnrum på nedra botten i det angränsande komministerhuset vauligen benämndes 'nedra skolan' till skilnad från den andra å öfra våningen i det af Grewesmühlen uppförda huset belägna afdelningen, som ock kallades 'öfra skolan'. I sistnämnda våning hade dennas lärare äfven sin bostad, bestående af fyra rum och kök. På nedra botten fanns en arbetssal, der flickorna undervisades i spånad och handarbeten, samt boningsrum för lärarinnan. På vinden bodde en skomakare, hos hvilken ett antal gossar tvenne dagar i veckan undervisades i väl. offiga skomakareyrket. Undervisningsämnen i öfrigt voro, i nedra skolan: Stafning, inläsning och skrifning, i hvilket ämne de första vacklande försöken gjordes med en trädpinne i sin hand, som utbreddes å skrifbordet och slätströks med en kafvel. Vidare katekesen, som skulle inläras ordagrant. Ve den, om hvilken läraren misstänkte, att han dervid icke gjort sitt bästa och det var ej heller alltid det hjälpte! Slutligen biblisk historia, i hvilket ämne likväl, tolerant nog, endast fordrades att lärlingarne skulle någorlunda fullständigt kunna berätta innehållet af lexan för dagen. I öfra skolan, der det för uppflyttning dit fordrades åtminstone försvarlig kunskap i nämnda ämnen, tillkommo geografi och svensk historia efter ett par små läroböcker, hvars pris af 8 skillingar banko stycket = 25 öre, må beteckna huru sammanträngda de voro samt räkning, hvilket ämne drefs deremot med synnerligt nit, men jemförelsevis human, hvarföre det ock med ifver omfattades af de aldra fleste och de funnos, som hunno ända till rabatträkning och quadratrötters utdragande, hvilka räkneseätt voro bland de sista i Junkers tabeller, som skolan bestod såsom materiel i detta ämne. Derjemte öfvades hufvud- eller minnesräkning, som uppöfvade tankeförmågan och i en tid då decimalsystemet icke fanns, måste det vara af verkligt praktisk nytta att genom ett par enkla i tanken verkställda multiplikationer eller divisioner kunna efter priset pr lod eller jumfru etc. uppgifva det pr skeppund eller tunnor o. s. v. eller tvertom. Äfven undervisades något i ritning, ehuru gagnet deraf var mera problematiskt. Katekesen var likväl hufvudämnet och för dess inpluggande ord för ord, sparade läraren hvarken tid eller möda. Disciplinen liksom undervisningen handhafdes med skonlös stränghet, dels emedan det öfverensstämde med tidens anda, dels var nödvändigt för ordningens och respektens upprätthållande bland en stor barnskara, bland hvilken mången från hemmet och från gatan medförde allt annat än klanderfria seder och vanor, ord och lämpor. För bristande flit eller bristande fattningsgåfva liksom för hoglöshet eller dåligt uppförande fanns intet annat korrektiv än stryk och detta utdelades både nitiskt och grundligt till en del i form af hårdragningar och örfilar, men mestadels medelst rottingsslag, hvilket

kallades 'stut'. En senare generation kan ej göra sig begrepp om huru mycket stryk blott af den sorten en lärare då kunde utdela på en enda dag!

Lärare vid skolan voro tvenne ograduerade prestmän: i öfra afdelningen Johan Strömdal, i den nedra Johan Hellman, båda begåfvade med sin tids pedagogiska både fel och förtjenster, ehuru deras skaplynnen voro olika. Hellman, måhända mera hård, var likväl mera rättvis och därför icke alldeles så snabb som hans kollega att gripa till rottingen, men gjorde han det, så var den af gröfsta slaget och de slängar han då utdelade kunde varit mera lagom för åkaredrängar än för barn mellan sex och tio års ålder. Strömdal deremot använde rottingen nästan oupphörligt och slog hvar han åtkom, på hufvud, hals och händer, när han icke gaf sig tid att upplägga den skyldige på en bänk, men då visade han också sina breda gulhvita tänder af förnöjelse, när delinquenten skrek och sparkade duktigt af smärtan. — Lektionerna pågingo från kl. 8 till kl. 12 förmiddagen med blott en kvarts timmas frukostrast samt från kl. 2 till kl. 5 eftermiddagen; lördagen var fridag. Vårterminen började vid medlet af Januari och räckte till medlet af Juni och höstterminen från 1 Augusti till medlet af December.

Denna gång hade sistnämde termin utdragits ända till den 18 December. Den stora med åtta fönster försedda öfra skolssalen var på bästa sätt smyckad med hvad årstiden kunde åstadkomma: en- och granris i grupper och festoner. Skolborden voro borttagna och bänkarne ordnade tätt tillsammans i salens midt med smala mellanrum. Å dessa sutto barnen, enkelt men snyggt klädda i de kläder skolans fond bestod nya till hvarje jul, nemligen åt gossarne tröja och byxor af gråmeleradt kläde och åt flickorna hvar sin mörkrutiga ylleklädning. Från samma fond erhöello de derjemte samtidigt hvardera tvenne linnen, två par strumpor och ett par skor eller kängor. På samma gång må nämnas att äfven vid höstterminens början erhöell hvarje barn ett par skodon och ett par bomullsstrumpor. Från den stora katedern räknadt och gent emot denna hade gossarne sin plats till venster och flickorna till höger. På ömse sidor om katedern voro stolar framsatta för skolans vänner och gynnare, för församlingens presterskap samt andra mera framstående personer, både herrar och fruntimmer som hedrade examen med sin närvaro. Men hvem är den åldriga gumman, som nu inträder, och för hvilken barnen resa sig med märkbar ifver och vördnad och inför hvilken äfven grånade bjessor bland de öfrige närvarande böja sig? Det är skolans afidne stiftares enka, som aldrig, så länge helsa och krafter tilläto, försummade en examen derstädes. Bakom barnen var nära en tredjedel af rummet upplåtet åt dessas föräldrar, målsmän, anhörige och andra, som ville öfvervara examen och denna plats var till trängsel uppfylld. Der

stod äfven fru Ek, med moderliga blickar betraktande sin Wilhelms ljuslockiga hufvud, der det framstack mellan kamraterna. Liten till växten, men undersätsig och kraftfullt byggd hade hans kroppsstyrka skaffat honom respekt inom den vilda härden, hvilken just genom den behandling den rönte både hemma och i skolan icke kände någon annan dygd än öfversitteriet och icke vek för annat korrektiv än styrkan. Men Wilhelm hade af läraren ock det vitsord, att han städe visat flit, uppmärksamhet och ett stadgadt uppförande, hvilket till fullo godtgjorde att hans fattningsgåfva föga öfversteg medelmåttan. Han hade endast tillbragt en termin i nedra afdelningen och var nu bland de främsta af dem som skulle kvarstanna i skolan under nästa läseår.

Nu framträdde några gossar och flickor till läraren, som stod uppsträckt i kaftan, otadliga prestkragar och svart peruk i stället för den vanliga rödbruna. En af flickorna bar en bricka med några silfverskedar, för hvilka läraren tackade med några ord och lät inbära i sina rum. Det var nemligen sedvana, att bland barnen gjordes vid hvarje termins slut en insamling, som visserligen skulle vara frivillig, men till hvilken ingen fick bidraga med mindre än 8 skillingar banko = 25 öre, och för dessa penningar ökades städe lärarens silfverförråd. Det kan tyckas, att han, som hade en mot sin bostadslägenhet svarande rundlig lön och derjemte hade inackordering för ynglingar, som gingo i högre läroverk, kunnat med sin familj reda sig utan dessa de fattiges tolfskillingar. Nutidens folkskolelärare få hjälpa sig fram med bra mycket mindre, ehuru penningen fallit en hel hop i värde sedan dess. Men mannen var prest och det förklarar saken något.

En stund senare berättades att examen i nedra afdelningen var avslutad; en del af dem som bevistat den samma inströmmade, platserna kring katedern fylldes och nu gaf läraren barnen en vink, hvarvid dessa reste sig och i samma ögonblick församlingarnes dåvarande kyrkoherde, sedermera pastor primarius theol. doktor A. Z. Pettersson inträdde, uppstämde de en sång. Det var nemligen hans namnsdag den 18 December och för att värdigt fira denna hade terminen såsom redan nämnt är utsträckt till denna dag. Läraren hade strängt sin lyra och inöfvat skolbarnen att på melodien "Stjernorna blinka" af E. Tegnér, komponerad af Sjögren sjunga en möjligen välmenad, men temligen enfaldig gratulationshymn, hvars första vers lydde sålunda:

"Abraham kommer,
Lösen för dagen han är;
Abraham kommer,
Julfröjd till barnen han bär."

Då den temligen långa hymnen var sjungen till slut, tackade doktor Pettersson både lärare och lärjungar i ordalag som kunde fattas och senteras af en hvar, ty ordet hade den mannen i sin

makt, men icke så sitt sinne, ty han var lika lätt rörd till tårar som till handgripligheter, om hvilket senare både hans adjunkter och andra kunde vitna. Derefter inledde han examen med ett förhör i kristendom, hvilket var måbända den enda verkliga lektionen i detta ämne dem bestods under hela terminen, som eljest nästan uteslutande upptogs af andefattig utanläsning. De förklaringar, som nemligen gåfvos eller tvenne gånger i veckan skulle inläras utantill äfven de, voro vanligen af så spetsfundigt teologiskt innehåll, att de i sin tur kunde tarfvat förklaring. Efter denna högtidsstund, började läraren ett förhör i historia och geografi samt derefter i hufvudräkning och denna hade han synnerligast heder af. Man såg gamla köpmän bland examensvitnena med en viss undran blicka på hvarandra, då barnen efter föga mera än ett ögonblicks betänkande uppgåfvo, hvad den största mått-, mål- eller vigtdelen kostade, så snart den minsta uppgafs för dem eller tvertom. Sedan han med dessa ämnen hållit på omkring en timma, hvarunder han, som var van att alltid under lektionerna hafva rottingen i handen, men icke rimligen kunde presentera sig med densamma på examen, i stället tillgripit och squadronerade med stråken till det ensträngade instrument, som kallades psalmmodikon och hvarmed han plögade angifva melodien till de psalmverser som sjöngos vid de dagliga bönestunderna, uppropade doktor Pettersson efter en för honom framlagd lista dem som icke kommit för sent till lektionerna under terminen, dem som aflagt ett vackert skrifprof, till examen, samt dem som ådagalagt synnerlig flit vid arbetet hos skomakaren och hos lärarinnan i handarbeten och tilldelades de belöningar som för sådant anslagits af skolans stiftare, nemligen för de båda första meriterna 8 skilling banko hvardera, men för de senare efter en viss beräkning pr arbetsslag, som kunde för åtskilliga uppgå till 2 à 3 kronor och deröfver. Barnen framträdde ett i sender till den grånade tobaksfabrikören A. G. Strömberg, som hade sin plats närmast till höger om katedern och utdelade belöningarne, hvilka bestodo af spritt nya då brukliga skillingssedlar.

Derefter uppropades de barn, som efter fulländad kurs, hvilken för gossarne var tvenne och för flickorna trenne år, voro i tur att afgå ur skolan. Början gjordes med flickorna bland hvilka de trenne, som genom flit och goda seder förvärfvat det bästa vitsordet, blefvo af doktor Pettersson bekransade och erhöilo jemte afgångsbetyg en penninggåfva af resp. 45, 30 och 15 kronor. Vidare erhöilo de liksom alla de öfriga afgående ett exemplar af nya testamentet och Pettersson uppläste derur ett bibelspråk för hvar och en och lade dertill en kort tolkning, till rättesnöre och vägledning genom lifvet. Sedan denna akt afslutats, inbjödos barnen att infinna sig tjugonde dag jul på eftermiddagen. Stiftaren hade nemligen till denna dag hvarje år anordnat en julfest för barnen,

med musik och dans, hvarefter de undfågades med stek och bröd, risgrynsgröt, ett glas vin och en stor strut russin, mandel och sviskon. Äfven fem gossar och fem flickor, de för flit och godt uppförande från nedre skolan bäst vistordade,ingo bevista denna fest. Denna gång inträffade det oerhörda att omedelbart efter inbjudningen tillkännagafs, att en gosse i öfra afdelningen för upprepade olydnad, gensträfvighet, tredska och lättja förklarades utesluten från testen. Detta tycktes under den allmänna sensationen djupt gripa denna gosse, på hvilken naturligtvis allas blickar fästades, ty huru styfsint och oefterrättlig han än varit emot den måhända icke alltid, synnerligast om han fattat agg till någon, rättträdige läraren, föll han likväl nu i en bitter nästan konvulsivisk gråt. Det var tyvärr försent, nu kunde ej gifvas någon nåd. Doktor Pettersson aftackade nu barnen, omnämnde särskildt med goda vitsord flera af dem, som under nästa läseår skulle qvargå i skolan och manade alla att bemöda sig om det goda inför Gud och menniskor, betygade i de amplaste ordalag läraren Strömdal sin, skolans principalers, barnens och deras målsmäns tacksamhet, kallade honom dervid 'skolans rektor' samt avslöt det hela med bön. Till sist sjöngo barnen sista versen af psalmen 500.

De barn som hade någon anhörig tillstädes uppsökte naturligtvis dessa och så gjorde äfven Wilhelm Ek. Glädjestrålände och med tindrande ögon skyndade han till sin moder, som undrande slöt den eljest så stilla och betänksamme gossen till sig.

"Se här," sade han och lemnade henne ett par sedlar, "dessa har jag fått för profskriften och för att jag inte kommit för sent, tag dem och köp något nyttigt. Men de här," fortfor han och visade några andra sedlar, "det är min första arbetsförtjenst och den vill jag behålla och gömma som en grundpenning till dess jag blifver stor och en gång kan blifva min egen."

"Hvad vill du då blifva, min gosse?" frågade en närstående person, som hört hans ord.

"Skomakare," svarade Wilhelm med bestämdhet.

"Skomakare?" upprepade mannen med en viss ringaktning och såg frågande på fru Ek.

"Ja," sade hon, "det har han redan sagt flera gånger och har han lust därför, så gerna för mig; det yrket föder sin man så väl som något annat, om man blott sköter sig."

"Ja," inföll Wilhelm med samma bestämdhet som förut, hvilket tycktes utgöra en integrerande del af hans natur, "det finnes skomakare, som hafva både stenhus och penningar, och om jag icke blifver så rik, så skall jag väl alltid få så mycket, att mamma kan slippa sitta i det kalla klädståndet dag ut och dag in."

"Du är en bra gosse," sade mannen. "Gud låte dig lyckas. Hvad heter du?"

Wilhelm uppgaf namn och adress, såsom hans moder lärt honom.

“Jag vill blifva din kund, när du blifver din egen,” fortfor mannen, klappande gossen på hufvudet, helsade och gick.

Nu var Wilhelm åter liflig.

“Ack, så roligt,” utbrast kan, “nu har jag ju både grundpenning och en kund med. Det skall nog gå bra mamma!” tilllade han, då han tyckte sig märka ett drag af tveksamhet i sin moders mot honom välvilligt leende anlete.

“Ja,” min gosse, det gör det nog, om du alltid är snäll och beskedlig. Då skall ingen stöta dig tillbaka, såsom det i dag gick med den gossen, som icke får vara med på julfesten.”

“Det är ändå synd om Calle Wennberg,” menade Wilhelm allvarligt. “Visst har han varit elak och stygg, men magistern har gjort honom värre, ty Calle är rättvis och hjälper alltid de små, när de stora vilja slå dem.”

Fru Ek, såg förundrad på gossen. Hon var likväl redan van vid hans bestämda, ofta träffande omdömen och visste äfven att motsägelser tjenade till intet, emedan han då iakttog envis tystnad. Hvad han sade om läraren, hade hon för dennes skull gerna velat vederlägga, men barnets ton af öfvertygelse röjde att det skulle endast uppröra honom och det ville hon icke på denna för honom så glada och betydelsefulla dag. Hon sade derföre afbrytande:

“Låt om oss skynda hem, du är väl hungrig, min gosse och det är jag med och Robert sitter ensam der hemma; han har ej heller fått någon middag.”

“Ah,” sade Wilhelm tryggt, “han sitter väl och läser som vanligt och har han då fått för sig den der fula latinska grammatikan som han kallar Streling, så glömmet han både hunger och törst. Stackars Robert,” fortfor han deltagande, “som är tvungen att läsa så svåra böcker. Hvarföre skall han det, mamma?”

“Emedan han har lust derför,” svarade modren undvikande, “och jag har ju alltid sagt att i skolen få följa er fallenhet båda två, blott det blifver bra och dugtiga karlar af er.”

De hade nu hunnit till hörnet af Regeringsgatan och påskyndade sina steg, utan att säga ett ord vidare.

NITTONDE KAPITLET.

Lärdomsskolan.

Elfva terminer hade Robert Ek gått i Klara lärdomsskola. Han hade vederbörligen börjat sin kurs i dervarande förberedande afdelningen till första klassen och nu hade han sin plats bland de främste i fjerde klassen, med viss förhoppning att till nästa termin vinna inträde vid gymnasium. De gångna fem och ett halft åren med dess fröjder och sorger voro nu för honom endast ett skiftrikt minne, hvare ungdomslynnnet helt naturligt kom skuggorna att försvinna och såmedelst dagarne att så mycket hjertare framstå. Han log då han tänkte tillbaka på den till vördnad gränsande aktning han vid inträdet i skolan känt icke blott för kvartanerna, till hvilka han då knappt vågade se upp, utan äfven införde så kallade superiorerna i förberedande afdelningen, småttingar, föga äldre än han sjelf. *Superiores* kallades nemligen de som gått ett läseår eller mera i samma klass, hvaremot nykomlingar kallades *Inferiores*, och från pennalismens tider förefanns ännu en skarp åtskilnad mellan dessa båda kategorier. Så hände aldrig vid de omflyttningar, som med fästadt afseende på ynglingarnes förvärfvade kunskapsmått, förekommo under läseåret, att en nykomling, om han ock var den kunnigaste i klassen, flyttades öfver en öfverliggare, huru lat eller korkad en sådan kunde vara. Först vid nytt läseårs början och uppflyttning till högre klass erhöilo lärjungarne inbördes de platser som deras kunskapsmått berättigade dem till. Äfven hade öfverliggarna det företrädet att under höstterminen kunde endast sådana få väljas till ordningsmän, eller som det med ett latinskt ord benämndes *custos*. En sådan utsögs nemligen genom val af lärjungarne sjelfva hvarje vecka. En och samma kunde icke omväljas tvenne veckor å rad men väl tvenne gånger samma termin, hvilket var nödvändigt på höstterminen, emedan det vanligen bland de valbare då endast var ett fåtal, som voro värdiga detta förtroende. Läraren var valförrättare.

Latinet var lärdomsskolans hufvudämne och genast vid Roberts inträde i skolan sattes i hans hand, samtidigt med "Svensk språklära" af And. Fryxell, äfven den af Johan Streling 'inrättade' och af Håkan Sjögren förbättrade *I. N. D. Grammatica Latina*, som ingifvit hans fosterbroder så mycken fasa. Denna utbyttes likväl senare mot rektor G. R. Rabes latinska grammatika. Lärare i förberedande afdelningen var då en ung man vid namn Samuelsson af semitisk börd, hvilken ofta gjorde sig gällande i en viss liflig-

het och excentricitet i hans undervisningsmetod. De små disciplinerna hade naturligtvis föga aning om, att det kunde vara annorlunda och underkastade sig lydigt hans pluggsystem. Det hände derföre att en och annan sackade efter betydligt, då han, väl kommen i en annan klass, icke längre drefs framåt af detta slags domkraft. Robert erinrade sig särskildt en kamrat som vid uppflyttningen i första klassen var den andre bland de tolf uppflyttade, men redan efter en half termins förlopp befanns sådan att till och med sista platsen i klassen ansågs för god åt honom.

Efter en termin i förberedande afdelningen hade Robert uppflyttats i första klassen, der han erhöi en lärare af annan och i visst hänseende sämre natur än Samuelsson. Han hette Anders Lorenz Lundvik, var prest och till åren kommen samt måhända just genom sin ålder mindre lämplig att handleda barn om 10 à 11 år, synnerligast då skaran, såsom vanligen i denna klass, bestod af mera än sextio stycken. Han var tillika dolsk, kittslig och tyrannisk och exempel saknades icke på sådana som icke förmått uthärda utan för hans skull lemnat skolan med öfvervinnerlig motvilja mot allt, hvad undervisning och kunskap hette.

Endast ett läsår satt Robert i första klassen. Han var visst icke någon af Lundviks gullgossar, ty då den rättrådighet hvori hans fostermoder uppfostrat honom, känt sig träffad af lärarens betende mot honom eller kamrater, hade det stundom händt, att denne funnit Roberts blick flammande och genomträngande, sådan han sannolikt ärft den af sin moder, fäst på sig. Denna blick tycktes försätta läraren i raseri, som naturligtvis i första hand urladdade sig å den olycklige delinqventen för tillfället, men sedan och genom någon sanningslös eller förstörad tillvitelse sökte sak med Robert själf och såmedelst anledning till en kältig straffpredikan, om icke just till bestraffning; ett förfarande som visst icke var egnadt att fördelaktigt inverka hvarken på Roberts eller hans kamraters medfödda eller i hemmet invanda begrepp om rätt och orätt. Vid ett sådant vredesutbrott hade Lundvik en gång mot läsårets slut hotat Robert med att icke blifva uppflyttad, men om nu hotet endast var ett uttryck af den om en åldrig qvinna påminnande ilska, som Lundvik ofta röjde eller Roberts kunskapsmått omöjliggjorde dess verkställighet med ringaste skynt af skäl, allt nog, han var en af de främste bland det fyrtiotal alumner, som Lundvik en dag uppropade till flyttningsexamens undergående. Nu var det såsom redan antydts slut med superioteten; ordningen bestämdes endast efter kunskapsmättet och mera än halfva antalet öfverliggare fingo åtnöja sig med platsen till och med efter dem, som gått endast en termin i klassen. Detta inträffade alltid vid flyttningar mellan klasserna och ehuru det var en af erfarenheten bestyrkt regel, att den som blifvit öfverliggare i första klassen vanligen blef det i en eller flera af de följande,

minskade den vissa utsigten till en sådan förestående nedflyttning under dittills varande inferiorer icke öfvermodet och öfversitterilusten hos en sådan korkbemängd hjerna, ett mod och en lust, som åtminstone under höstterminen stundom föranledde handgripliga sammanstötningar. Sådant kunde icke vara lärarne obekant, men de hade sjelfva gjort sin skolkurs under pennalismens tid och kunde sannolikt icke tänka sig skollifvet utan sådan.

I andra klassen fick Robert i hofpredikanten H. J. Öfverberg en lärare, hvars humanitet, alvar och jemmod voro egnade att upprycka det ogräs, som Lundvik, måhända utan insigt och medvetande deraf, utsatt i hans och hans kamraters sinnen. Lektionerna inför Öfverberg mindes han städse med nöje. Kom vid något tillfälle rottingen i gång, ty Öfverberg liksom alla den tidens lärare bar den städse i handen, så var det endast som ett behöfligt och behörigt väckelsemedel, för ouppmärksamma och deraf var Robert aldrig i behof. Dertill intresserade honom alltför mycket kunskapen och undervisningen, hvilken ju skulle sätta honom i stånd att förvärfva ännu mera kunskap. Allt ifrån inträdet i skolan hade han kunnat sina lexor, han hade aldrig behöft pröfva på att 'läsa rest', det vill säga att efter lektionens slut å onsdags- eller lördagsmiddagarne kvarstanna i skolan och der öfver- och uppläsa den eller de lexor, för hvilka icke kunnat nöjaktigt redogöras under de närmast föregående dagarne. Premium hade han redan erhållit tvenne gånger. Hans karaktär utvecklade sig allt tydligare. Kamraterna aktade och äfven fruktade honom. Den framstående plats han städse innehaft bland dem endast genom sin outtröttliga flit och sitt goda hufvud kräfde ovilkorligen deras aktning, lika mycket som hans vighet och kroppstyrka, hvilket gossar emellan alltid är ett afgörande plus. Han var likväl långt ifrån den, som ville göra styrkans rätt gällande och de i läroböckerna förekommande sagorna om forntidens väldiga kämpar framkallade hos honom blott ett medlidsamt eller föraktligt löje. Förolämpade någon honom, besvarade han sådant aldrig med annat än en ljungande blick ur de stora bruna ögonen, så framt han icke på samma gång blef tillika handgripligen anfallen. Han afvaktade sin tid och sällan undgick förolämparen sin lön på ett sätt, som var honom långt mera kännbart och nedsättande i både lärares och kamraters ögon, än det skulle varit att ensamt inför de senare få några slängar. Han intrigerade med en skicklighet långt öfver sina år och kamraterna, som hade föga begrepp om denna konst och ännu mindre förmåga deri, fruktade honom derför.

Under andra terminen Robert gick i andra klassen erhöi Öfverberg tjenstledighet och Samuelsson förordnades i hans ställe. De flesta af gossarna mindes honom alltför väl från förberedande afdelningen. Samuelsson var såsom lärare hvarken dålig eller

elak, men ung och ifrig och hans blod var österländskt hetsigt. Det för terminen bestämda pensum och möjligen något deröfver skulle inläras både fort och väl. De som förmådde det och äfvenså de, som han såg bjuda till och likväl komma på efterkälken voro hans vänner. De senare åter hjälpte han gerna på trafven till och med genom enskild undervisning, ty han skydde icke mödan, blott han såg den belönad genom lärjungens egna bemödanden. Men hans pluggsystem skiljde sig mycket från Öfverbergs jemna lärometod; hans hetsighet, så bjert afstickande mot den förres aldrig svikande lugn voro sekundanerna mindre hågade att underkasta sig. Redan från terminens början inleddes en opposition, hvori Robert Ek biträdd af någon likasinnad var den ledande. Flertalet af de öfriga slöto sig snart dertill, likväl utan att veta af någon komplott och läraren, som uppfattade det, men icke kunde åtkomma de förmodade ledarne, emedan dessa voro de flitigaste och kunnigaste och i öfrigt visade ett stadgadt uppförande, råkade stundom i sin uppbrusning förgå sig mot hela klassen. Om han, såsom vanligen hände, sedan måste gifva efter, bidrog sådant ej till ökande af respekten för honom. Så tilldrog sig vid ett tillfälle att Samuelsson tyckte att förrådet af latinska glosor var i en och annan skalle mindre, än hvad han trodde sig deri hafva inpluggat. Af förtrytelse hoppade han jemnfota på golfvet, såsom han plögade göra, när han råkade i detta predikament, och utropade: "Ni ä'n rakt renons på allt, hvad kunskap heter!" Ett mummel, det vanliga tecknet att oppositionen var beredd till konflikt, uppstod starkare än någonsin och då Samuelsson med hot och hårda ord sökte tysta det, öfvergick det till skråll. Läraren betraktade Robert liksom han i honom sökt upphofsmanen till oväsentet. Denne mötte djerft hans blick, steg upp och skakade sitt mörka lockiga hår till tecken att han ville tala, hvarvid sorlet afstannade.

"Om jag," sade han, halft leende, "icke eger så stora kunskaper, som rätteligen kan fordras af en sekundan, så är jag villig att återgå till första klassen."

Flera andra instämde med häftighet i samma yrkande, hvarpå Robert begärde rektorns mellankomst och ompröfning. Att en sådan fordran kunde framställas, visar huru spändt förhållandet var, ty både han och de andra orolighetsmakarne visste allt för väl, att rektorn icke så hastigt skulle gifva dem rätt emot läraren. Men denne hade sannolikt sina skäl att icke vilja inblanda rektorn, ty då lektionstimmen i detsamma var slut, lät han saken förfalla och skyndade bort.

Till denna mindre goda anda, denna oppositions- och själf-rådighetslusta, som sålunda allt mera trädde i dagen, hade Robert genom ord och gerning gifvit föredöme, i det han städse förklarade för kamraterna att läraren hade pligter mot dem så väl som de

mot honom och emedan de utan undseende bestraffades, när de öfverskredo eller försummade sina, så tillhörde det dem att, i den mån de förmådde, korrigera läraren, då denne glömde sig eller förifrade sig mot dem. Denna anda medföljde naturligtvis dem som följande läseår uppflyttades i tredje klassen, der den slöt sig till de mindre goda element, som redan förefunnos på en del af superiorsbänken. Den vände sig likväl aldrig mot den åldrige Bergius, hvilken alltid bemöttes med en vördnad, som föranledde honom till det vitsordet, att han vore frestad tro sig läsa med helt andra gossar än dem hans duplikant råkat ut före. Ty det var just mot duplikanten, sedermera kyrkoherden E. W—g som denna anda gjorde sig gällande och framkallade uppträden, hvilka föranledde rektorns inblandning samt förhör och skarpa tillrättavisningar från hans sida. Det var seden att, då något inträffade som ej öfverensstämde med god ordning, antingen att neka både för geringen och för att hafva åsett densamma eller ock att både skyldiga och oskyldiga erkände sig såsom den sannskyldige, hvarvid det blef svårt att utleta den rätte och saken vanligen förföll med en skrapa. Robert ville icke svika sina kamrater och efter första uppträdet trädde han tillika med dem, djerft inför rektorn, men det hot dennes ord inneburo att deras visade uppstudsighet skulle komma att ligga dem till last, så länge de qvargingo i skolan, bragte honom att studsa och derefter visligen draga sig tillbaka, när uppträdena öfvergingo den gräns, der de kunde komma i kollision med skollagen och följaktligen med rektorn.

Rektor J. Söderlind som upptagit den af August Blanche odödliggjorde J G. Tryséns spira eller hvad som var detsamma, rotting, hade vid ett af de få tillfällen, då han använde densamma yttrat att han aldrig förläte en förseelse utan ville afvakta att den skyldige måtte komma honom att glömma den. Att tertiorerna icke lyckats deri, fingo de erfara, som vid följande läseårs början skulle uppflyttas till fjärde klassen. Endast ett fåtal lyckades slå sig igenom examen och bland dem var Robert. Den tvååriga kursen i sistnämnde klass blef likväl för honom och flertalet af de, det visste de efter lång öfverläggning mellan rektorn och hans duplikant Lindström och Bergius, godkända, en verklig skärseld. En och annan härdade ej heller ut, utan lemnade skolan, dels för att på annan väg leta sig till gymnasium, dels för att egna sig åt något yrke eller handeln.

Robert och ett fåtal hade likväl hållit ut. Han satt der nu på samma plats, der de kvartaner setat, till hvilka han några år förut så aktningsfullt blickat upp, undrande om han en gång skulle kunna blifva såsom de. Han hade varit det nu tvenne år och han var viss om, att det var den sista offentliga examen, hvarunder han satt på denna slitna, ryggstöd saknande bänk. Det återstod

honom visserligen afgangsexamen till gymnasium, men i medvetande att hafva till fullo inhämtat allt, hvad som föreskrefs för att genomgå denna och måhända åtskilligt deröfver, blickade han djerft bort till rektorn, der denne examinerande vandrade fram och tillbaka på golvet. Om och motsträfvigt måste han för sig sjelf erkänna, att han ännu liksom från första stunden hyste samma respekt för den lille magre mannen och han kunde icke le vid tanken på den bäfvan han och hans kamrater alltid känt då rektorn, tyst och stilla vandrade genom klasserna, smygande förbi som en skugga, då allt var i behörig ordning, men nedslående som ett åskmoln vid minsta oskick. Han gick då alltid med mössan i handen och klädd i svarta nästan alltid söndriga handskar. I dag voro de likväl hela. Man påstod att han skaffade sig till hvarje examen ett par nya, hvilka sedan tjenstgöra hela terminen.

Det både hördes och syntes emellertid, att han väl intresserat sina qvartaner i både kunskap och respekt. Hvar och en som fick en fråga reste sig snabbt från bänken, stod rak och orörlig och afgaf svaret lika snabbt samt redigt och fullständigt. Men nu framträdde den olycklige Samuelsson och genast blef det annorlunda. Den fordna klassläsningen hade nemligen under senare åren upphäfts och hvarje lärare undervisade i vissa ämnen inom hvarje klass, der dessa ämnen förekommo. Samuelsson var en välvillig och pligtrogen man, som med all sin häftighet icke ville någon något illa, men just denna häftighet hade försatt honom i samma krigstillstånd med qvartanerna, som tillföre med sekundanerna och dessa hade beslutat att på sjelfva examen bereda honom en förödmjukelse. Han öfersåg skaran och det trots han trodde sig varsna å de flestas anleten försatte redan hans blod i svallning. Hans blick stannade på Robert Ek, i hvilken han såg sin gamle vederdeloman. Båda betraktade hvarandra med samma min, som tvenne gladiatorer innan de började striden. Samuelsson blef naturligtvis den som gjorde det. Han uppropade Robert och framslungade mot honom en fråga, som om det varit ett kastspjut. Robert steg upp, kastade leende en blick på kamraterna och molteg. Läraren såg skarpt på honom och upprepade sin fråga, men med samma resultat. Hans häftiga andedrägt röjde huru det kokade inom honom, men det kom dock icke till utbrott; han uppropade en annan och förnyade frågan. Denne tycktes tveka, men han märkte kamraternas hotande ögonkast och iakttog tystnad. Så gick det hela raden utefter. Då framträdde rektorn, tyst och sakta som vanligt och hviskade ett enda ord i Samuelssons öra, hvarvid denne spratt till och med alla tecken till raseri rusade på dörren. Rektorn såg på sina qvartaner, segerlöjet försvann och mången kind blef både röd och blek. Med mera än vanligt undertryckt röst, vitnande om qväfd harm, fortsatte han förhöret i samma ämne och nu visade det sig tydligt att den förra tystlåten-

heten icke härrörde af okunnighet. Svaren afgåfvos både fort och väl; rektorns anlete ljusnade något och examen fortgick utan vidare störanden, samt afslöts, sedan de öfriga klassernas lärjungar samlats i fjerde klassens rum, i vanlig ordning med premieutdelning samt bön och sång. Robert hade denna gång icke fått premium utan endast blifvit med beröm omnämnd för flit. Om den harm han kände deröfver vitnade den häftighet, hvarmed han efter examens slut trängde sig genom massan af åhörare fram till fru Ek, som var tillstädes. Lika häftigt banade han väg för sig och henne ur skolsalen och, utkommen på kyrkogården, utbrast han:

“Mamma, jag vill sluta skolan!”

Fru Ek studsade.

“Hvarföre det? Har du mist lusten att läsa?”

“Nej, visst icke“, svarade Robert med stor bestämdhet, “men jag har blifvit orättvist behandlad; jag fick ju icke premium!”

“Du hade väl icke förtjent något.“

“Jo, mamma“, påstod Robert, “likaså väl som E. Han sitter lägre än jag och han fick, men icke jag!”

“Du har sannolikt under terminen flera gånger uppfört dig mot magister Samuelsson på samma sätt som i dag.“

Det blixtrade i Roberts ögon.

“Hvarföre skall han också vara så bråkig!“ utbrast han. “Rektorn är mycket strängare, men aldrig gör han på det viset.“

“Så mycket mera tadelvärdt är det då att reta honom“, sade fru Ek tillrättavisande, “och af dig som fått enskild undervisning i latin af honom är det otacksamt. Du blef derföre med rätta utan premium.“

“Men det var orättvist!“ vidhöll Robert. “Derföre vill jag sluta! Och för öfrigt“, fortfor han, “har Wilhelm nu försörjt sig sjelf redan i tre år och icke kostat mamma mera än litet till kläder, medan jag dagligen kostar mamma penningar, utan att sjelf kunna bidra det ringaste till mitt uppehälle och det skäms jag för.“

“Har Wilhelm sagt dig något sådant!“ frågade fru Ek ifrigt.

“Nej, tvertom mamma“, sade Robert uppriktigt. “Han är så glad, att han slipper läsa, ty det tycker han är tråkigt, och han säger, att han alldeles icke vill byta med mig. Men det finnes andra, som tycka att det är orätt deladt mellan oss, och jag börjar äfven att sjelf förstå något.“

“Hvad förstår du då?“ frågade fru Ek oroligt.

“Jo, jag är icke mammas egen son såsom Wilhelm, utan blott fosterson och likväl har mamma alltid hållit mig bättre än honom och nu får han i tofflor och grönt förkläde springa ärenden, medan jag fint klädd går i skolan och för resten gör ingenting. Wilhelm behöfver snart ingenting af mamma, medan jag ännu behöfver allt.

Vore jag i något yrke, skulle jag väl också snart kunna reda mig sjelf.“

Fru Ek andades häftigt.

“Hvad vill du då blifva?” frågade hon.

“Det gör detsamma, blott jag slipper att längre ligga mamma till last.“

“Du föraktar således hvad jag kan göra för dig och vill derföre icke vidare mottaga något af mig.“

“O nej, mamma, säg icke så!“ utropade Robert och den blick han fästade på henne var fuktig; “men allt, hvad jag fått och får mera än Wilhelm, är en orättvisa mot honom.“

“Robert“, sade fostermodern rörd och alvarligt, “det är icke första gången du sagt mig detta och många andra hafva äfven trott sig böra klandra mig på samma sätt. Men tro mig, som varit dig i moders ställe, att jag icke begått någon orättvisa mot någondera af er och att hvad du fått och får likväl aldrig skulle kommit Wilhelm till del. Derföre, om du som du nyss sade, ännu har håg att läsa, så fortsätt, blif gymnasist och student och sedan prest, embetsman eller läkare, det är mig likgiltigt, blott du kan eröfra dig en framstående plats i samhället och komma dem att blygas som icke ville eller vilja kännas vid dig.“

“Så har mamma ofta sagt, men ännu återstå tio långa år innan jag på denna bana kan erhålla ett brödstycke, som det heter. Kan mamma, utan att neka sig sjelf det mamma behöfver, underhålla mig så länge?“

“Ja, om Gud ger mig helsa och krafter, och när du en gång kommit så långt skall jag anse mig tillräckligt belönad för min möda.“

Robert gick en stund tigande vid hennes sida. Slutligen fattade han hennes hand, såg henne djupt in i ögonen och frågade:

“Mamma, hvilka äro mina föräldrar?“

“Jag har sagt dig och jag upprepar, att ett löfte binder min tunga, så att jag lika litet kan gifva dig som någon annan ett svar på den frågan. Jag tror mig dock vara fri från detta löfte, då du fyllt tjuguet år eller blifver student, i händelse detta skulle inträffa senare. Då skall du få veta allt eller åtminstone så mycket jag sjelf vet.“

“Och mina föräldrar hafva betalt mamma så mycket, att mamma icke behöft eller behöfver taga något af egna tillgångar till min uppfostran, äfven under den långa tid som ännu återstår?“

“Ja! Med omtanka och sparsamhet kan det räcka ännu i tio år.“

“Jag tycker likväl“, sade Robert, “att Wilhelm gerna kunde fått litet med, om ock jag fått litet mindre. Vi hafva ju alltid varit vana att betrakta hvarandra som bröder och det vill jag

äfven göra hädanefter, ehuru han ibland kilar undan, när jag möter honom gå gatan."

"Wilhelm vill icke genera dig, när du kommer i dina fina kamraters sällskap, det vet du. Och hvad det beträffar att dela med dig, så vet du äfven, huru litet han behöfver, på den bana han valt och med lust och glädje egnar sig åt. Gör du så äfven med din. Jag har allt ändå en liten sparstyfver öfver åt Wilhelm, då han skall blifva sin egen."

Under detta samtal hade fru Ek och hennes fosterson kommit hem. Robert uppställde sina böcker på en liten bokhylla och såg dervid med tindrande ögon på det der befintliga förrådet. Hastigt vände han sig om, skyndade till sin fostermoder, fattade hennes hand och kysste den häftigt.

"Nej, mamma, jag skulle icke kunna lefva om jag icke finge läsa. Jag skall fortsätta att studera, för att en gång visa mig värdig mammas godhet och omtanka. Kommer jag blott på gymnasium, så blifver det väl bättre och roligare än de sista åren varit i skolan. Mina föräldrar vill jag aldrig tänka på eller bekymra mig om, de förtjena det icke."

"Tänk icke illa om dina föräldrar, Robert, eller döm dem hårdt", varnade fru Ek. "Hvarken du eller jag känna motiverna till deras handlingssätt och Herren ensam tillkommer det att döma. Minns det, om du på din bana genom lifvet skulle möta dem."

Roberts ögonbryn sammandrogos hotande och han skakade på hufvudet; hans eljest erkänt goda fattningsgåfva tycktes svika honom inför denna lärdom, men han sade ingenting.

TJUGONDE KAPITLET.

Hemming dör.

En dag någon tid derefter inträdde i boden hos fru Ek en åldrig, men snyggt klädd qvinna. Nigande och inställsamt frågade hon, om det var fru Ek, hon hade äran att tala med och då detta bejakades, bad hon att få sätta sig, ty hon hade något mycket viktigt att meddela och vore för gammal och klen för att kunna blifva stående länge.

"Jag har gått ända från Munklägersgatan", tillade hon.

Detta var väl i och för sig icke lång väg, men för den till

ären komma kunde den vara tröttande nog och fru Ek framsatte en stol, undrande hvad den obekanta kunde hafva att säga henne. Det arbetade i dennas skrynkliga anlete på ett sätt som röjde, att en hel hop tankar trängdes i hennes huvud och hon icke rätt visste huru hon skulle börja.

Slutligen sade hon:

“Känner fru Ek en för detta korporal vid lifgardet till häst, som heter Hemming?”

“Nej, jag har icke den äran!”

“Hå, äran är väl icke stor“, menade den gamla, “men jag trodde ändå att frun kände honom åtminstone till anseendet, som man säger, eftersom han, der han ligger, oupphörligt vändas och önskar tala med frun.“

“Med mig!“ utbrast fru Ek, förundrad. “Det var besynnerligt... en alldeles obekant person! Men tillåt mig fråga: Hvem skulle min fru vara?”

“Kors, ursäkta, jag skulle väl vara fru Lindberg vet jag!“ svarade gumman. “Min man var tryckerikonstförvandt. Det var en så liten och snäll man, så det kan frun aldrig tro. Vi lefde riktigt som ett par turturdufvor. Men se'n han dog, Gud signe honom, der han ligger, tog jag mig före att till mitt och barnens uppehälle hålla rum för logerare och äfven sedan barnen blefvo större och kommit ut i verlden, har jag fortsatt dermed. I många år bodde jag vid Beridarebangatan, och på den tiden var den stackars Hemming bokhållare hos den rike grosshandlaren Jern.“

“Grosshandlaren Jern!“ upprepade fru Ek, som nu blef uppmärksam.

“Ja, känner frun honom?“ frågade fru Lindberg. “Han var mycket rik då, men den greflige mågen har nog sedan förlössat de fångar arma, som man säger. Men det var ju icke derom jag skulle tala“, fortfor hon, sökande med ett slags kraftansträngning ändra sin tankegång, “utan det var om Hemming, stackare! Han hade på den tiden allt ett godt öga till mamsell Jern, men inte ville hon något vid den fattige bokhållaren, inte, hon ville blifva grefvinna! I sin förtviflan tog han till gardet och der var han i tio år, sedan har han försörjt sig med att skriva och föra böcker åt handverkare och andre, ärlig och ordentlig har han alltid varit och punktlig med hyran också.“

Den gamla hemtade andan. Fru Ek ihågkom en lifgardist, som hon tillföre ofta sett stanna utanför boden och betrakta Robert och äfven en gång frågat henne om honom. Skulle det kunnat vara densamme, om hvilken den gamla frun talade, och han skulle varit Roberts morfaders forndne bokhållare? Hon ville fråga en hel hop, men hon hejdade sig, besinnande det onyttiga, ja, måhända skadliga i att låta den talträngda gumman ana, huru

mycket saken intresserade henne. Hon sade därför så kallsinnigt det var henne möjligt:

“Hvad skulle jag kunna göra för den der Hemming?”

“Ack jo, kära fru, han är så illa sjuk och medtagen och har visst icke långt kvar och därför har han oupphörligt bedt mig att få tala vid frun, innan sin hädanfärd. Ena gången säger han, att han har en viktig hemlighet att meddela frun och en annan gång påstår han, att han måste fråga frun om något, som ligger honom så tungt på hjertat, att han ej kan dö, utan att komma till visshet. Mig vill han icke säga något hvarken om det ena eller det andra och jag tyckte det var så tokigt att gå med sådana hemlighetsfulla bud till ett mig hittills obekant fruntimmer. Men i dag bad han mig åter, och det med tårar i ögonen. Jag har varit medlidsam i all min dar och därför tog jag Gud i hågen och gick hit. Hvad kan det vara, han vill frun?”

Denna fråga rörde att det var mindre medlidande än nyfikenhet, som förmått henne att gå den för hennes åldriga ben långa vägen till Hamngatan.

“Jag svärfvar i samma djupa okunnighet som fru Lindberg“, svarade fru Ek, “men är han verkligen så sjuk som frun säger, så vore det hjertlöst och oförlåtligt att neka en döende om ock aldeles obekant hans måhända sista bön.“

“Ack jo, det vore det visst. När kommer frun?”

“Tror frun att han lever till i afton?”

“Ja, det gör han visst, i synnerhet om jag säger honom, att frun skall komma.“

“Nå då skall jag komma i afton, sedan jag stängt boden. Saken intressar mig icke så mycket, att jag därför enkom vill försumma min rörelse.“

“Nej, det inser jag nog, då frun ju ingenting vet om saken“, medgaf fru Lindberg, som icke kunde dölja ett uttryck af misstroende och sviken väntan, hvaråt fru Ek hade rätt roligt, sedan den andra efter mycken kruserlighet aflägsnat sig. Hon skulle likväl icke sjelf varit qvinna, om icke, sedan hon sammanlagt hvad hon visste med hvad hon nyss hört, varit nyfiken, men hon intalade sig att det var för Roberts och icke för sin egen skull. Derför stängde hon, till de andra klädståndsfruarnes förvåning, boden långt tidigare än vanligt och begaf sig till Munklägersgatan. Hon inträdde i ett bofälligt trädhus, steg upp för tvenne trappor och befann sig å en vind, der hon tvekade hvilkendera af de tvenne der befintliga dörrar hon skulle bulka på. Då öppnades den ena af fru Lindberg sjelf, som bad fru Ek inträda. Rummet var synbarligen inredt åt gumman sjelf, ty der fanns blott en enda men ganska prydlig sängplats, samt dessutom en gammaldags bruklig fruntimmersbyrå med spegel, och åtskilliga andra äldre möbler och bohagsting.

“Välkommen, snälla fru Ek“, sade fru Lindberg. “Ursäkta att jag bor så ruskigt, men hyrorna äro så dyra, och de stackars logerarne hafva icke mycket att betala med och då blifver det ena efter det andra.“

“Huru är det med den sjuke?“ frågade fru Ek.

“Åh herre Gud, allt sedan jag sade honom att frun skulle komma, har han legat stilla och förnöjd som ett barn, så att jag verkligen kunnat tro att lifhanken flytt, om icke hans ögon och hela ansigte sett alldeles som förklaradt ut.“

“Är han ensam?“

“Nej, de andra logerarne äro hemkomna, men de äro tysta och stilla och dessutom skall jag följa med in, så skola de icke störa frun under samtalet med Hemming.“

Anbudet lika litet som logerarnes hemmavaro behagade fru Ek, som, om hon icke tog allt för mycket miste i sina gissningar, helst velat samtala med för detta bokhållaren-gardisten utan vitnen. På fru Lindbergs anmodan steg hon emellertid in i andra rummet, som var möbleradt med trenne sängar, ett tvättställe, hvilket alltså måste begagnas efter tur, samt några kistor och trenne stolar. I den ena sängen låg en blek, aftärd gestalt med grånadt hår och gråbruna mustacher, påminnande om militärer. Vid fru Eks åsyn flammade det till af glädje i de matta ögonen och han försökte sätta sig upp.

Fru Ek närmade sig honom och sade vänligt:

“Ligg stilla; jag ser att ni är mycket sjuk. Hvad kan jag göra för er?“

“Mottag en döendes sista men innerligaste tacksägelse för att ni hörsammade hans bön. Det skall blifva mig lätt att dö, när ovisshetens marter icke längre plåga mig.“

“Hvad önskar ni?“ frågade fru Ek ännu en gång.

Den döende sneglade bort till fru Lindberg och gissande hans önskan, som öfverensstämde med hennes egen, sade hon:

“Ack, jag har visst glömt min näsduk i fruns rum!“ Hon gjorde min att stiga upp från den stol, hvarpå hon satt sig bredvid Hemmings säng, men fru Lindberg ville visa sig uppmärksam och var redan på väg intill sig. Fru Ek, alltid beslutsam, framtog en bankotvåa, vände sig till den yngre af de båda logerarne och sade:

“Skaffa er och er kamrat några förfriskningar och laga att jag och den döende kunna få vara ensamme på en stund.“

Den tilltalade, en ung man med ett godlynt och klippskt utseende, visade sedeln för kamraten med en vink af hemligt förstånd och då fru Lindberg återkom med näsduken, infångade båda henne med förklaring, att de för aftonen icke ville gå ut och spisa, utan önskade hem åtskillig mat och dryck hvilken de bådo henne anskaffa, hvarjemte de inbjödo henne att deltaga i kalaset. Gumman

tycktes i början föga hågad att gå in derpå, men åsynen af sedeln, utsigten att kunna bespara sig kostnaden för sin egen aftonmåltid och måhända äfven att göra sig någon förtjenst på inköpen bevekade henne slutligen och hon stultade i väg, ty den goda frun hade nemligen ingen piga.

Den unge mannen fattade det enda bord som fanns i rummet och sade:

“Det är så svalt och friskt ute på vinden; vi spisa der. Det har jag gjort en gång förr.“

“Ja, bästa platsen är aldeles utanför dörren“, sade den andre, som tycktes förstå meningen och fattade ett par stolar. Nästa ögonblick voro de ute.

Fru Ek sökte och fann en rigel i dörren till gumman Lindbergs eget rum och sedan hon skjutit för denna, gick hon att åter taga plats hos den sjuke.

“Tala!“ sade hon. “Vi förblifva nu ostörda en stund.“

Hemming betraktade henne med ett uttryck af tacksamhet och beundran samt började:

“För hvarje gång jag under min gardisttid gick förbi er bod, fru Ek, och såg era begge gossar leka derutanför, måste jag stanna och betrakta dem. Den ene, den mörklagde, framkallade städse för min själ minnet af den ungdomsförvillelse, som vållat min olycka och min undergång. Första gången jag närmare kom att betrakta honom, drefs jag oemotståndligen in i boden för att fråga, om han var ert barn. Ni svarade mig sträft och på ett sätt, som visade det ni ansåg er icke vara mig någon sanning skyldig och ni hade måhända rätt. Emellertid erfor jag sedermera att den mörklockige gossen icke är ert barn utan ett fosterbarn, som ni haft i er vård allt sedan det föddes. Fru Ek, jag ligger här på min dödsbädd och har endast få dagar, måhända blott timmar kvar att lefva, jag besvär er derföre att skingra mig qvalfulla ovisshet och säga mig, uppriktigt hvems barn är gossen?“

Fru Ek dröjde med svaret, men då hon ju sjelf ville hafva visshet, huruvida Hemming, såsom hon börjat tro, var gossens fader, måste hon å sin sida gå så långt i öppen hjertlighet, som det af henne gifna och ofta nämnda löftet kunde medgifva, och hon svarade:

“Jag kunde säga, att jag vet det icke och jag visste det verkligen icke, då jag mottog gossen. Jag vet visserligen nu sedan några år tillbaka, hvem som är hans moder, men jag kan icke afslå en döendes bön, utan vill vara så tillmötesgående mot er, som det redan före hans födelse mig aftvingade aftalet tillåter. Må ni således oförbehållsamt säga mig, hvad ni vet, hoppas och tror och om ni är på rätt spår, skall jag icke motsäga er. Jag är förbjuden att tala, men icke att tiga.“

Fru Ek insåg sannolikt icke sjelf det något jesuitiska sätt,

hvarpå hon lika mycket af medlidande som af nyfikenhet kringgick det aflagda löftet.

Hemming tycktes samla sina tankar.

“Vid ett par och tjugo års ålder fick jag anställning på grosshandlaren Jerns kontor. Jag egde ingenting mera än min arbetsförmåga och de insigter jag förvärfvat i köpmanfacket och hvilka jag på allt sätt sökte föröka. Men jag var ung och förhoppningsfull och djerfdes slutligen kasta mina blickar på min rike principals sköna dotter. Ja, Alma var skön, men det bodde en dämonisk själ inom det tjusande omhöljet. Jag var för ung att kunna förqväfva eller ens dölja den förtärande låga hon upptändt hos mig, ville det måhända eller icke. Hon tycktes uppmuntra mig och en afton befann jag mig vid hennes fötter, bekännande min kärlek och bedjande om hennes. Stolthet och lidelse kämpade i hennes bröst, men af kärlek fanns icke ens en skugga i någon vrå af hennes hjerta. Jag var alltför blind att inse det då, och när mina ögon öppnades, var det försent. Aldrig var jag henne mera främmande, än just då jag trodde mig som fullständigast ega henne. Hon förbjöd mig att säga något åt sin fader, förr än hon sjelf tillstodde mig det. En dag trodde jag likväl, att min egen heder kräfde att jag gjorde det. Jag begärde hennes hand och fick afslag. Efter den dagen var Alma ej mera densamma och mera än en gång lät hon höra sin afsigt vara att aldrig gifta sig med en man af borgerlig härkomst. Då jag sökte erinra henne att enligt våra ömsesidiga löften vore jag redan hennes make inför Gud och borde alltså blifva det äfven inför menniskor, svarade hon föraktligt, att det var tvenne skiljda saker, som aldeles icke så nödvändigt behöfde höra i hop. Jag bäfvade, men hade icke mod att motsäga henne. En dag var hon försvunnen. Jag visste att hon skulle blifva moder och erbjöd mig inför hennes fader ännu en gång att gifta mig med henne för att, såsom jag trodde, rädda hennes heder samt gifva vårt barn ett namn, ett föräldrahem och en framtid. Jag blef afvisad och då jag vidhöll mitt yrkande för barnets skull, snöpligt afskedad. Jag uppsökte ännu en gång Alma, men hon förnekade både det förflutna och det närvarande, både mig och barn. Hon förnekade mig hvarje upplysning om detta och äfven att någonsin mera visa mig för hennes ögon eller tala om det som varit hade samt hotade att lemna rummet. Jag gick, utan att veta hvart. Dessa på hvarandra följande slag beröfvade mig all viljekraft och all verksamhet. Jag kunde endast tänka på barnet och under veckor och månader sökte jag det kring vägar och stigar, i torp och gårdar utom Norrtull, ty jag trodde mig veta att någonstädes derutom hade Alma vistats, då barnet föddes. Men förgäfves! Jag trodde att militärtjensten, om hvares stränghet man så mycket talat, skulle komma mig att glömma och emedan mina tillgångar började taga

slut, utan utsigt till ny anställning, något som jag knappt sökte eller önskade, så blef jag lifgardist. Tjensten kom mig visserligen att glömma det jag var menniska och gjorde mig till en långt mera viljelös varelse än den häst jag red. Men mitt barn, min olycka och dennas upphof kunde jag icke glömma. Jag såg henne stå brud, men min åsyn tycktes icke hos henne väcka någon annan känsla än förtrytelse. Jag har återsett henne sedan och likgiltigare kan hon icke blicka på den mask hon trampar, än hon låtit sin blick halka förbi mig. Nå ja, det är måhända bra så! I mina ljusare stunder har jag insett att, om jag aldrig lärt känna henne, jag kanske nu skulle varit en man i samhället så ansedd som någon, men att om jag ock blifvit hennes make, skulle jag likväl nedsjunkit till samma ömkliga varelse som jag nu är. Utsliten efter tio års trägen tjänstgöring på gardet, tog jag afsked i förhoppning att med små behof kunna reda mig samt finna hvila och lugn. Sjuklig var jag redan, då jag lemnade tjensten, icke har jag heller haft tillgångar till den medicin och vård jag behöft. Ett bröstlidande, som jag ådragit mig, har mer och mer förvärrats och jag skall snart finna lugn och ro för alltid. Jag egde det måhända redan nu, om jag blott haft visshet om mitt barns öde!“

Han såg med innerligt frågande blick på fru Ek, som med tårar i ögonen afhört honom. Hon nickade blott och sade:

“Fortsätt!“

“Då jag fick veta,“ fortfor Hemming med allt svagare röst, “att den mörklockige gossen icke var er son och att ni förut varit bosatt ett stycke utom Norrtull, sökte jag intala mig att han var mitt barn. Jag hörde er en gång kalla honom Robert och då jag icke kunde ega honom sjelf, ville jag åtminstone ega hans namn. Se här!“ Han blottade högra armen och visade namnet Robert i blåa och röda versal-bokstäfver tatuerad på densamma. “Jag har sedermera sett honom,“ fortfor han, “alltid väl klädd och hurtig med sin bokväska på ryggen och jag vet att han går i Klara skola. Har han håg för studier?“

“Robert har alltid visat lust för att läsa,“ svarade fru Ek; “han blifver gymnasist i höst och sedan student. Om helsa och krafter stå mig bi, skall jag hädanefter som hittills göra för honom hvad i min förmåga står, för att han på hvilken bana han än väljer må kunna bryta sig fram till en ansedd plats i samhället. Vill han det ej utan nedsjunker i svaghet och håglöshet eller till något ännu värre, må han sjelf ansvara därför. Jag har emellertid uppfyllt den moderspligt jag åtog mig mot honom.“

“Vet han hvem som är hans moder?“ frågade Hemming med en viss tvekan.

Fru Ek dröjde ett ögonblick; derpå svarade hon med fast röst:

“Robert är min fosterson!“

“Tack, ädla, aktningsvärda fru Ek, jag har förstått och förstår er fullkomligt,” sade Hemming. Han framtog några gulnade papper och fortfor: “Då han en gång får veta sin börd och det skall han ju få, så lemna honom dessa gamla bref. De blifva hans enda fäderne- och sannolikt äfven modernearf och förskrifva sig från den tid, då hans moders hycklade kärlek lade grunden till mitt lifs olycka. Haf tack ännu en gång fru Ek, tusenfaldigt tack både för att ni kom och för allt hvad ni gjort för det föräldralösa barnet. På jorden är jag i sanning icke värd så mycket som ett skott krut, men Kristus sade ju, att inför hans fader äro alla lika och i fullaste förtröstan att blifva bönhörd beder jag därför: Gud välsigne er!” Han nedsjönk i bädden och fortfor mycket sakta: “På många och långa år har jag inte känt sådant lugn, sådan frid i mitt inre, som jag känner i denna stund. Inga plågor, ingen oro! Jag är endast trött, mycket trött!” Han tillslöt ögonen och redan halfsofvande hviskade han likt ett barn: “God natt!”

Fru Ek aftorkade sina tårar, jemkade den tarfliga hufvudkudden till rätta, svepte täcket om den sofvande, måhända döende och beredde sig att gå. Hon hade under samtalet med Hemming hört en häftig dispyt på vinden och upprepade ryckningar på mellandörren och kunde således antaga, att fru Lindberg skulle vara mycket förbittrad öfver att hon icke fått vara inne och höra på och sålunda stilla sin nyfikenhet. Det gällde alltså att förekomma ett utbrott af denna förbittring. Fru Ek öppnade därför varsamt dörren till förstugan, bad de båda männen undanflytta bordet, hvilket de genast gjorde, och då hon varseblef fru Lindberg, hvars skrynkliga ansigte fått en stark skiftning i rödt, hårörande lika mycket af trakteringen som af harmen, stannade hon på tröskeln och lade fingret på munnen.

“Jag måtte säga —“ började fru Lindberg hvasst, men afbröts genast af fru Ek, som sade halft hviskande:

“Han sofver derinne. Om denna sömn är till lif eller död, vet jag icke, men jag beder både frun och herrarne vara så tysta och stilla som möjligt, på det ingenting måtte störa honom. Det är det minsta man kan göra för den, om hvilken lifvet och döden kämpa. Och, fru Lindberg,” fortfor hon vänd till denna, “segrar döden, så torde fru Lindberg underrätta mig derom. Jag skall gerna i någon mån bidraga att gälda kostnaderna och besvären vid hans begrafning.”

Den gamlas ansigte ljusnade något vid detta löfte.

“Det behöfs nog, ty han har minsann icke mycket att låta begrava sig med,” var gummans något egendomligt uppställda svar. “Men frun sade ju, att frun icke kände honom?”

“Jag är mycket bekant med en af hans närmaste anhöriga,” svarade fru Ek, “och därför vill jag göra något för honom. Jag

rår icke för, om det blifver den sista tjensten en medmenniska kan göra andra, ty jag har verkligen icke känt honom förr än nu.“

Den unge logeraren hade emellertid varit inne i rummet. Han kom nu nästan på tå åter ut på vinden.

“Nu kommer visst den gamle lifgardisten till Gud ändå,“ sade han med ett försök att skämta. “Det hörs knapt att han andas och långt är det mellan hvarje andedrag och så ser han så lycklig ut, som om han redan vore i sjunde himlen.“

“Frid vare med honom! God natt!“ sade fru Ek, helsade och gick. Under nedgåendet hörde hon huru fru Lindberg salvelsefullt protesterade emot att Hemming skulle kunna blifva salig, hvilket den unge logeraren bestämdt påstod, tilläggande det han trodde, att blott grällystna och nyfikna menniskor “hörde fan till“. Huru gumman Lindberg upptog denna personliga anspelning, förblef likväl fru Ek obekant, ty hon ville icke stanna i trappan för att lyssna.

Dagen derpå underrättade samme logerare fru Ek att Hemming afidit under natten, man visste ej rätt när, emedan den slummer, hvori han fallit qvällen förut, obemärkt öfvergått till dödens hvil. Han skulle begravas följande söndag å Nya kyrkogården. Fru Ek underrättade sig om tiden och lemnade till begrafningshjelp ett belopp, som kom den unge mannen att studsa, sågande att Lindbergskan skulle “sko sig“ deraf alltför mycket. Han lofvade likväl, att han och hans rumskamrat skulle så godt sig göra lät, hafva ögonen på henne.

Söndagen derefter inställde fru Ek sig på kyrkogården åtföljd af sina båda gossar och bevistade Hemmings jordfästning, som skedde i den allmänna linien och jemte henne endast öfvervars af den förutnämnde unge logeraren. Då ceremonien var slut, helsade han fru Ek och gick. Hon dröjde för att för framtiden taga ett märke på grafstället och sedan hon trodde sig hafva funnit det i riktningen af ett par närbelägna större gravvårdar lemnade äfven hon med gossarne den ofantliga dödsåkern.

TJUGONDEFÖRSTA KAPITLET.

Aflöjanden.

Ungefär fem år derefter återfinna vi Robert Ek i ett enkelt studentrum inom Svartbäcksröten i Upsala. Liggande på sängen, iförd en ganska anspråkslös nattrock, synes han sysselsatt med att med all makt plugga i sig innehållet af en tjock boklunta, som att dömma af de deri befintliga planscherna måtte afhandla anatomi. Rummets inredning består för öfrigt endast af ett fyrbent bord, som sannolikt får göra tjänst både som skrif-, mat- och arbetsbord, en byrå som stöder sig förtroendefullt mot väggen, en bokhylla, några stolar med målade träsisar och ett temligen primitift tvättställ. Lyxen af en soffa har han icke velat bekosta sig, ty den skulle han måst hyra särskildt. En toiletspegel, hvilken fått plats å den bakfotlösa byrån, har han deremot förhyrt för att hafva något, hvori han vid behof kunde taga sin yttre människa i betraktande. Robert ämnar blifva läkare och sedan han bestämt sig för denna bana, arbetar han med all magt derpå. Hans fostermoders ord att hans tillgångar med omtanka och sparsamhet skola kunna räcka till hans tjugufemte år, har sperrat honom till att uppbjuda all sin förmåga för att innan denna tidpunkt hafva afslutat sin kurs och erhålla förordnande och praktik, som kunna bereda hans utkomst. Han är derföre ock redan känd för den mest exemplariske student inom Svartbäcken och då någon kamrat vill med sina vänner glädja sig öfver ett anländt "rek" var Robert den siste som uppsöktes, ty man vet att det kostar mera möda, än med ett halft dussin andra, att få honom ifrån boken, men man sökte honom ändock, ty man visste att en gång väl utkommen, var han den glade bland de glada, men på samma gång alltid den mest sansade, som förmådde stilla den snobbige, hejda den öfverdådige och taga vara på den öfverlastade, när de öfrige hade fullt göra att taga vara på sig sjelfva. Det öfverlägsna i hans natur, som redan i skolan utöfvat ett sådant välde på hans kamrater och gjort honom till deras ledare lika mycket, när det gällde täflan i fullgörande af lärarens fordringar i de särskilda skolämnena, som i opposition mot dessa samma lärare, då deras förfarande icke öfverensstämde med hans åsichter, gjorde sig fortfarande gällande. Numera fullt medveten af denna makt, begagnade han sig deraf med en urskiljning och försigtighet, som var långt öfver hans år, men som lät ana, hvad han ock sjelf trodde, att han, den dag han framträdde, skulle kunna draga till sig och

beherrska menniskorna samt leda dem efter sina syftsmål, hvarengom både rikedom och en ansedd ställning i samhället en gång skulle blifva hans. Derföre arbetade han nu oförtrutet med risk att stundom blifva kallad "pedant", ty han visste, att han endast behöfde visa sig för att jäfva detta ord. Hans yttre påminde i intet hänseende om läsvurmen; det röjde ej heller den ystre från skoltvånget frie ynglingen, utan snarare redan den ledige, på sig sjelf och andra uppmärksamme verldsmannen.

Steg hördes i förstugan och Robert blickade med en min af undran och missnöje mot dörren, det syntes att han icke gerna ville blifva störd. Men då dörren upplästs och en medelålders väl- och alvarsamt klädd qvinna inträdde och vände mot honom sitt något väderbitna men välvilliga anlete, bortkastade han boken, störtade ur sängen och omfamnade henne, gladt och oförställt utropande:

"Mamma!"

Med beundran och stolthet blickade fru Ek upp på den högväxte, manligt sköne ynglingen, som sedan de första helsningarne voro undanstökade, hjälpte henne af med hatt och kappa och nödgade henne att taga plats på sängen, beklagande att han icke skaffat sig en soffa, så att han kunnat bereda sin moder en värdig sittplats

"Åh, det är rätt bra som det är," påstod fru Ek i det hon jemkade sig till rätta, "jag sitter bättre här än på den hårda bänken i deligensen."

"Men hvad i herrans namn," frågade Robert, "har kunnat förmå mamma att gifva sig ut och åka så här midt i vårbrytningen, då väderleken ännu är ostadig och marken knapt bar?"

"Ja, ja," medgaf fru Ek, "våren är senare i år, än han var för tju guett år sedan!"

"Om mamma ändå kommit till första maj," fortfor Robert, "så hade mamma kunnat fått något roligt här, men nu vet jag icke hvad jag skall hitta på."

"Det behöfs heller icke," påstod fru Ek, "huru skulle det se ut om du komme ut här i sällskap med klädstånds gumman? Dina vänner skola endast skratta åt dig."

"Mina vänner känna både mamma och mig från det jag gick i skolan. De skratta icke och ingen annan heller skall göra det," sade Robert beslutsamt. "Men," fortfor han, "jag är ännu lika slug öfver anledningen till den angenäma öfverraskningen af mammas besök."

"Du är i dag tju guett år!" sade fru Ek högtidligt.

"Ja, jag vet väl det, och jag vet också att jag ännu icke är annat än mammas matröte, medau Wilhelm..."

"Gör dig nu igen intet ondt samvete deröfver," afbröt fru Ek, "det har jag sagt dig så många gånger, då du kommit på det

kapitlet. Wilhelm har nu varit gesäll i nära två år och vill ut att se sig om i världen, om på utlandets verkstäder finnes mera att lära än här hemma. Jag har nödgat honom att dröja tills han blefve myndig. Nå, allt det der vet du förut. I sommar, så snart han excerat beväring, bär det af. Men icke skall min son vandra landsvägen utefter med ränseln på ryggen som en annan landstrykare! Jag har aflagt en liten sparstyfver, som jag tror skall räcka både till Köpenhamn och Berlin, de städer som han säger sig framför allt önska besöka. Sitt uppehälle skall han väl kunna förtjena med sitt arbete.“

“Förtjena med sitt arbete,” upprepade Robert. “Det är just det jag icke kan . . .”

“Jag vill icke höra på dig vidare,” utbrast fru Ek otåligt. “Afsluta du din kurs, som du kallar det, och du torde sedan på en dag kunna förtjena mera än din bror på en månad, så du behöfver icke vara afundsjuk.“

“Nej mamma, det är visst icke afundsjuka . . .”

“Nå ja, jag förstår dig fullkomligt!” tröstade fru Ek. “Men låt mig tala om, hvad som fört mig hit på din tjuguförsta födelsedag.“

“Ack ja, mamma, låt höra!”

“Du har mera än gång, sedan du började förstå, att du endast var min fosterson, frågat efter dina föräldrar och jag har svarat, att jag icke var berättigad att säga dig det förr än du uppnått myndig ålder. Du har det från i dag och jag är nu beredd att tala.“

Med alla tecken till häftig sinnesrörelse gick Robert fram och tillbaka på golvet.

“Hvad skall jag få höra!” mumlade han. Slutligen satte han sig på sängen, fattade fru Eks hand, såg henne varmt och väntansfullt i ögat och sade:

“Tala, mamma, jag ber!”

“Det var förleden månad tjuguet år sedan,” började fru Ek, “då jag en dag stod på Hötorget såsom jag gjort så många gånger både förr och sedan. Jag hade med mig några ägg och litet granris och viskor. Vi voro ju så fattiga. Min man var nyligen död och min mor och jag måste uppbjuda allt för att kunna behålla torpet, så att vi åtminstone hade tak öfver hufvudet för oss och Wilhelm, som då var blott några månader gammal. Bäst jag stod der, fick jag se en medelålders herre med smalt ansigte, hvass näsa och röda polisonger, hvilken betraktade mig så skarpt, att jag blef både ond och rädd. Slutligen kom han fram till mig och frågade hastigt: 'Känner ni mig?' — 'Nej!' svarade jag sanningsenligt och tänkte fråga, om han kände mig, eftersom han såg så noga på mig, men jag hann icke, ty hans frågor följde så häftigt på hvarandra: 'Hvar är ni hemma?' — 'Under Hesselby

i Spånga socken.' — 'Huru långt är det dit?' — 'Tre fjerdingväg.' — 'Är ni gift?' — 'Nej jag är enka.' — 'Har ni barn?' — 'Ja, en gosse.' — 'Huru gammal är han?' — 'På femte månaden.' — 'Ger ni sjelf honom di?' — 'Hå, kors,' undrade jag, 'hvem skulle annars göra't?' — 'Godt,' sade han, 'vill ni taga ett fosterbarn?' Då jag dröjde med svaret, tillade han: 'Ni skall få så tillräckligt betalt, att ni kan försörja ert eget barn med på detsamma!' Jag tänkte på vår fattigdom och svarade: 'Åh ja, min mor kan ju se efter det så väl som mitt, när jag är i arbete.' — 'Jaså,' sade han, 'er mor lefver, då är det nödvändigt att jag talar med henne också. Dessutom måste jag se, huru ni har det der hemma. Har ni skjuts?' frågade han lika hastigt som allt det öfriga. 'Nej, jag har burit hit min säck och mina korgar sjelf till staden,' svarade jag. 'Jag väntar er med häst och åkdon utom Norrtull och följer med er hem,' sade han. 'Här har ni litet handpenningar.' — Han stack en sedel i min hand och då jag såg upp, var han borta. Jag tyckte sedeln brände i handen och enfaldig och skrockfull, som man alltid är på landet, tänkte jag kasta bort den, men den var så stor att jag icke på en hel månad kunde få så mycket för granris och ägg och jag läste böner och gjorde andra konster öfver den i tanke att, om den var af den onde, skulle den förvandla sig till en spån eller ett löf. Men den var och förblef en sedel. Slutligen gick jag in i en bod och vexlade den, och då jag hade andra penningar, kände jag mig betydligt lugnare. Då jag sålt ut, begaf jag mig på hemvägen med mina toma korgar och mycket riktigt, när jag kom bortom Frösunda backe, satt den obekante herrn der i en schäs. Jag tänkte larfva förbi, men han ropade an mig, tillsade mig att binda mina korgar bakpå schäsen och sätta mig upp bredvid honom. Jag lydde ovilkorligen och då han åter satte hästen i gång sade han kort: 'Visa nu blott, hvart jag skall köra!'"

Fru Ek gjorde en liten paus. Robert satt i andlös väntan på fortsättningen. Otaliga frågor trängdes på hans läppar, men han visste att när hans fostermoder någon gång ville berätta något, så ville hon göra det fullständigt utan att blifva afbruten och han teg.

"Då vi kommo hem," fortfor fru Ek, "besåg han genast både storstugan och köket och vindskammaren. Han synade sängkläderna och ref om i vaggan och sade slutligen liksom för sig sjelf: 'För att vara så fattigt, är här ganska snyggt, med litet mera tillgångar bör här kunna bli bra.' Derpå frågade han oss, om vi kunde biträda vid en förlossning utan att tillkalla barnmorska. Min mor svarade att på landet får man ofta hjälpa sig sådan förutan och att hon flera gånger biträdt vid sådana tillfällen. Då sade han, att han skulle föra till oss ett ungt fruntimmer som snart vore i behof af en sådan hjälp och att barnet sedan skulle

stanna hos oss. Han skulle betala rikligen, men han fordrade att vi skulle iakttaga obrottslig tystnad, ty alltsammans skulle förblifva en hemlighet, som ingen mera än vi och han någonsin i världen skulle få erfara. Han hade fått syn på vår gamla bibel på hyllan öfver fönstret i storstugan. Den tog han ned, framtog och räknade, så vi sågo det, några sedlar lika stora som den jag fått af honom på torget, lade dem bredvid bibeln på bordet och frågade, om vi på bibeln ville aflägga en sådan tysthetsed, som han ämnade förestafva och om vi trodde oss kunna hålla en sådan ed. Min mor vardt rädd, men jag såg, Gud förlåte mig, mest på penningarne, och det gaf mig mod, så att jag svarade att, om det icke skulle bereda våra själars förderf, så voro vi villiga att både aflägga eden och äfven hålla den. Han svarade, att det aldrig kunde ådraga en människa hvarken timlig eller evig olycka att hålla en ed, men väl att bryta den. Det kunde vi ingenting invända emot och förklarade oss villiga att gå eden, men jag frågade likväl om icke ens det blifvande barnet någonsin skulle få veta något om sin börd. Han såg skarpt på mig och svarade: 'Blifver det en gosse, så må han, då han blifver myndig få veta så mycket ni sjelf då vet.' Derefter började han uppläsa den del af Mathei evangelium tjugufemte kapitlet, som handlar om yttersta domen, hvarvid han lade särskild vikt vid orden: 'Hvad I hafven gjort en af dessa mina bröder, det hafven I ock gjort mig', samt lät oss vid vår salighet lofva att angående honom sjelf, det unga fruntimret, det blifvande barnet eller dess fader aldrig besvara några frågor af hvem de än framställdes och huru de än voro beskaffade samt sjelfva heller aldrig under hvad förevändning det vara måtte i denna sak göra några frågor eller anställa några spaningar eller forskningar. Det var en både högtidlig och hemsk stund, som jag aldrig glömmmer."

Minnet deraf tycktes ock öfverväldiga fru Ek, så att hon måste hemta sig något innan hon kunde fortsätta.

"Han gick sedan med oss upp på vindskammaren, der han önskade, att det unga fruntimret skulle inlogeras. Han föreskref noga, huru der skulle inredas för hennes mottagande samt att det borde vara i ordning redan om ett par dagar. Det penningebelopp han lemnat på bordet i storstugan, trodde han skulle räcka och vi skulle i alla händelser få mera, då han komme med det unga fruntimret. Derpå sade han helt kort adjö och for. Min mor och jag sutto en lång stund och stirrade på hvarandra. Alltsammans förekom oss som en dröm, men penningarne på bordet vitnade om verkligheten. Vi började redan följande dagen anskaffa hvad den obekante föreskrifvit, men ehuru vi köpte åtskilligt mera, som vi visste behövas och som naturligtvis icke en karl kan förstå, så gick icke hälften af summan åt. Sedan

dröjde det likväl trenne veckor, utan att något hördes af och vi visste icke hvad vi skulle tänka. Men en dag, då jag åter stod på Hötorget kom den okände herrn till mig och hviskade: "Är allt i ordning? I qväll komma vi!" Jag hann icke svara förr än han var borta. Om qvällen regnade det och åskan gick alldeles förfärligt, så jag trodde de icke skulle komma, men de infunno sig likväl under natten. Fruntimret var ungt, knapt tjugo år, och mycket vackert, men jag tyckte likväl att hon såg stygg ut och det var hon äfven. Hon kallade den obekante herrn för 'pappa' och blef på hans tillsägelse genast uppförd på vindskammaren. Han lemnade ännu mera penningar, påminde om vårt löfte att tiga och icke fråga eller forska, hvarefter han åkte sin väg. Följande natt föddes du!"

Robert hade med spänd uppmärksamhet afhört henne. Under ett djupt andedrag trängde ovilkorligen ur hans bröst utropet:

"Min mor? Hvem var min mor?"

"Hon förnekade från första ögonblicket både din tillkomst och din tillvaro", svarade fru Ek. Derpå berättade hon i få ord det samtal hon haft med Alma dagen efter Roberts födelse och det löfte hon straxt derpå aflagt vid hans vagga, ett löfte, som hon å sin sida sedan gjort allt för att sätta honom i stånd att infria. "Efter få dagar", fortfor hon i sin berättelse; "var mamsellen, vi kallade henne alltid så, fullkomligt återställd, men hon lemnade icke sitt rum, ej heller frågade hon efter dig och efter det besked vi fått, vågade vi icke göra några vidare påminnelser. Då hennes far återkom, hade han ett kort enskildt samtal med henne på kammaren, hvarefter båda kommo utför trappan. Mamsellen, klädd endast som till en promenad, gick ut på gårdsplanen, der hon satte sig på det lilla sätet, som du måhända ännu minnes, fans vid grinden. Herrn steg intill oss i storstugan, sade att han var ganska nöjd med oss och med hvad vi gjort, lemnade mera penningar samt en anvisning att på kommerserådets E:s kontor vid Skeppsbron hvarje kvartal lyfta en viss summa till och med den första april 1850. 'Då', sade han, 'är han femton år och bör kunna försörja sig sjelf!' Under tiden hade min mor upptagit dig ur vaggan och ställt sig vid fönstret, men då mamsellen fick se det, såg hon så bistert på gumman, att denna helt skräm skyndade derifrån. Herrn påminde oss ännu en gång, hvad vi lofvat, sade att han skulle gå ut att promenera litet med sin dotter, som ju icke varit utom dörren på mera än åtta dagar, helsade kort som alltid, gick ut på gården, bjöd sin dotter armen, hvarefter båda gingo ut genom grinden och på den vägen blefvo de."

"Hvad!" utbrast Robert i en ton af sviken väntan. "Fick då mamma aldrig veta hvilka de voro?"

"Jag sporde sedan", fortfor fru Ek utan att låta störa sig af afbrottet, "likväl utan att fråga, ty derifrån afhöll mig mitt gifna

löfte, att de blifvit sedde vid Jerfva gå ombord på roddbåten som gick deremellan och Stallmästaregården. Mamsellen hade således förmått att till fots gå den långa vägen ända till Jerfva, men hon var en både andligen och lekamligen styfsint qvinna. På årtal hörde eller såg jag intet hvarken af henne eller hennes fader. Min mor dog, I haden vuxit upp och började tarfva skolundervisning. Jag ville hålla icke blott det löfte jag gifvit din morfar, utan äfven det jag aflagt vid din vagga, då din moder försköt dig. Jag flyttade in till Stockholm och öppnade klädmäklerirörelse för att försörja mig och Wilhelm. Han och du kommo i skolan och nu röjde sig i ert inre samma olikhet som alltid anmärkts i ert yttre. Medan du slukade allt flere och allt större skolböcker och lärdomen, såsom dina lärare redan då sade, flög i dig, arbetade Wilhelm med svett och möda att få i sitt hufvud det ringa mått af kunskaper, fattigskolan kunde meddela. Det skulle måhända gjort mig sorg, om jag tillika icke sett er fortfarande vara så innerligt fästade vid hvarandra. Hvad den ene fick skulle den andre hafva med och hvad jag gjorde för den ene måste jag ock göra för den andre. Det var i synnerhet du som alltid liksom nu senast i dag föreskref detta och desto mera älskade jag dig. Wilhelm hade allt ifrån första stund I kunden stödja fot under er, villigt gifvit dig försteget och du, ehuru yngre, tog det utan att likväl förhäfva dig öfver honom. Du visade ock alltid mera trygghet och fyndighet i att finna dig i och komma ur sådana äfventyrligheter som sådana småttingar kunna råka ut för, men aldrig lemnade du Wilhelm i sticket. Den största sorgen bereddes er, då jag satte er i skilda skolor. Wilhelm lugnade sig snart, då han fick veta att han skulle slippa med att läsa långt mindre än du, men du var ond på både honom och mig; på honom, därför att han såsom du sade, "icke ville lära sig något" och på mig, emedan du påstod att jag ej tillät det. Det var först efter flera dagar och långa öfverläggningar er emellan, som I kommen på det klara och då kommo I båda till mig och bådo om förlåtelse för det i kifvats. Man talar om att gråta af glädje och det gjorde jag verkligen i den stunden. En kort tid förut hade jag återsett din mor."

Robert spratt till, men fru Ek tryckte mildt hans hand och han fortfor att tiga.

"Salig kung Karl Johan höll sitt sista lustläger på Ladugårdsgärdet. Under storparaden på midsommarsdagens eftermiddag, hvem får jag se, om icke mamsellen, som jag alltid i mina tankar benämnde din moder. Hon satt stolt och förnäm vid sidan af en gammal ordensprydd herre, i ett lysande ekipage alldeles i närheten af den kungliga kortegen. Jag frågade, icke hvem *hon* var utan hvem den gamle mannen var och man svarade mig att han var en greve Riddersköld. Ja, man sade mig ännu mera, man

sade att han för penningars skull gift sig med en grosshandlare Jerns dotter och att denna mamsell Jern tagit honom endast för att blifva grefvinna. Jag gick följande dagen till grefve Ridder-skölds hus, bad att få tala med grefvinnan, sade henne att jag var klädmäklerska samt önskade köpa aflagda kläder. Jag hade icke misstagit mig, det var hon. Rösten hade blifvit ännu mera skärande, dragen ännu hårdare och skarpare, men jag kände likväl eller kanske just derföre igen henne. Hon ville vara stolt och förnäm, men hon förekom mig endast högfärdig och dryg. Hon visade mig på dörren som om jag varit en tiggerska. Jag neg och gick, men quarlemnade i tysthet en del af en näsduk, som hon glömt i torpet, när hennes fader hemtade henne derifrån. Här är återstoden.“

Hon lemnade Robert ett stycke af en fin premiärlärftsnäsduk, som syntes hafva varit märkt med bokstäfverna A. J., hvilka jemte dithörande ornering voro afklippta på midten.

Robert hade stigit upp. Han betraktade näsduken synbart endast för att kunna samla sina tankar. Slutligen sade han med en röst, hvars skärpa kom hans fostermoder att spritta till:

“Detta fragment behåller jag, men jag erkänner aldrig och under inga omständigheter denna moder. Eger hon barn i sitt gifte och jag må, under hvilka förhållanden det vara måtte, sammanträffa med dem under min bana genom lifvet, skall jag aldrig erkänna dem som syskon eller ens i det aflägsnaste hänseende befryndade med mig. Mamma är min moder och Wilhelm är min broder; jag känner icke och vill icke känna någon annan slägt.“

“Grefvinnan har tvenne barn“, sade fru Ek; “jag såg dem äfven, och jag har återsett dem sedan många gånger. Det ena är en gosse, med ljust hår och blå ögon alldeles som Wilhelm, men för öfrigt drag för drag påminnande om sin mor och om dig. Det andra barnet är en flicka; hon är ännu icke fullvuxen. Hon är mörklagd som du, men så vacker som jungfru Maria, hvilken jag en gång på en auktion såg på en taffa, som man sade mig vara målad af en mycket stor italiensk målare, hvars namn jag nu glömt. Den blef också fasligt dyr, öfver tusen riksdaler, men så var det också excellenser och patroner som bjödo öfver hvarandra. Men“, återtog hon ånyo upptagande det förra samtalsämnet, och såg med bedjande blickar på fostersonen, “Robert, Robert, jag kan icke begära, att du skall älska dessa barn, men du får icke hata dem, du har ingen rättighet, intet skäl dertill, de hafva ingen del i hvad deras moder brutit mot dig. Du får icke hata dem, du får icke taga dig någon annan hämnd än den, hvartill jag vid din vagga invigt dig. Endast den vore ädel och Gudi behaglig. Handlar du annorlunda, medan jag lefver skall sorgen döda mig och är jag död, skulle jag icke finna ro i min graf.“

Robert hade vändt bort sitt ansigte och vred sig oroligt un-

der den hand hans fostermoder lagt på hans arm. Slutligen fästade han på henne en blick, så flammande att den och hans bleka stela drag kom henne att bäfva.

“Må aldrig denna grefvinna eller hennes barn korsa min väg, ty då krossar jag dem! Bäst är för oss alla att våra banor aldrig komma i hvarandras närhet! Lefver grefven?” tillade han lugnare.

“Nej,” svarade fru Ek, “han dog för ett par, tre år sedan och fick en mycket storartad begrafning, men dermed tycktes och den ståt de fört vara slut, ty grefvinnan lemnade sin eleganta våning vid Drottninggatan och flyttade jemte barnen hem till sin far. Men Robert”, fortfor hon enträget, “du har aldrig hittills gjort mig någon sorg. Mätte du icke härefter göra mig den värsta och komma mig att ångra det jag icke tog denna hemlighet med mig i grafven!”

“Var trygg, mamma”, sade han lugnande, “hvad än må hända, skall det aldrig i första hand bero på mig, och det skall aldrig hvarken inför Gud eller menniskor kunna tillräknas mamma eller mig.”

“Jag förstår dig icke riktigt”, sade fru Ek, “men jag hoppas att dina gerningar icke måtte komma att strida mot den mening jag önskar finna i dina ord och som du så väl känner.”

“Mamma nämnde grefvinnans far”, sade Robert undvikande, “grosshandlaren Jern, det var ju så han hette, lefver han ännu?”

“Ja”, svarade fru Ek, “men han är nu en gammal af åren böjd man. Då han var ute hos mig vid torpet såg han så rask och duktig ut, att han verkligen kunde sägas göra skäl för namnet. Men då jag åter såg honom var han redan helt annorlunda. Jag gick nemligen efter mitt första och enda besök hos grefvinnan direkte till honom under samma föregifvande. Han kände lika litet igen mig som hon, men jag igenkände honom genast, ehuru polisongerna grånat och näsan blifvit ännu tunnare och hvassare. Han har sedan åldrats ännu mera, ty dotter och måg lära gör honom icke ringa bekymmer och hans förmögenhet skall för dera skull under årens lopp icke obetydligt sammankrympt.”

“Gör han affärer ännu?” frågade Robert.

“Hm...” undrade fru Ek. “Jaså, jag förstår. Jo, han har kontoret kvar och en bokhållare, så nog har han affärer, men man har sagt att han är alldeles för utlevad för att kunna följa med sin tid. Men du frågar icke efter din far!”

“Jo, mamma, den frågan låg mig på tungan, då jag i stället råkade fråga efter grosshandlaren Jern”, svarade Robert och ett drag af godlynthet flög öfver hans anlete. “Hvad är min far?”

“Han är död!” svarade fru Ek.

Robert blef åter allvarsam.

“Om det är en lycka eller olycka för honom”, sade han, “må

jag afgöra, sedan jag hört hvad mamma vidare kan meddela mig om honom.“

Fru Ek berättade nu om sina båda sammanträffanden med Hemming, om dennes redogörelse för Alma Jerns förhållande till honom och för hans öden sedan hon förskjutit honom, om huru han instinktmässigt trott sig i Robert återfinna sin son, samt om hans död och begrafning.

“Du minnes“, tillade hon, “måhända en jordfästning å nya kyrkogården för snart sex år sedan, hvilken du, jemte Wilhelm och mig bevistade en söndagseftermiddag...“

“Ah“, afbröt Robert, “det var min far, som då jordades! Vid himlen, anade jag icke något sådant, synnerligast af mammans hemlighetsfulla sätt att icke vilja besvara mina frågor och mammans uppmaning till mig att söka fästa grafvens läge i mitt minne, så att jag kunde återfinna den!“

“Jag gjorde det sjelf äfven“, svarade fru Ek, “och för att underlätta det för dig, har jag låtit uppsätta derå ett litet kors med namnet Hemming.“

“Mamma tänker då på allt och ombesörjer allt!“ utropade Robert med rörelse. “Alltså var det min far“, fortfor han. “Jag kan ej annat än lyckönska honom till att hafva lidit ut. Han synes mig hafva varit god men svag, och derföre blef han en slumpens lekboll liksom han varit hennes... Mamma“, afbröt han, “nämnde om några papper, som han lemnat mamma. Upplysa eller bevisa de något?“

“Ingenting. Här äro de. Du må granska dem sjelf.“

Robert mottog af sin fostermoder de gulnade papper hon erhållit af Hemming på hans dödsbädd. Robert bläddrade genast ifrigt i dem. De voro likväl intet annat än lösa lappar, sådana älskande i ett obehägnadt ögonblick pläga sticka i handen på hvarandra, då de icke kunna utbyta ord eller lägga dem på något öfverenskommit ställe samt innehållande endast ett klockslag, ett namn på en mötesplats eller på sin höjd några få ord samt saknande både adress och underskrift och sålunda, i händelse de skulle råka i orätta händer, icke lemnande någon ledning eller upplysning och ännu mindre bevisning. Dessa voro visserligen dagtecknade, men det hade verkställts af en annan hand, antagligen Hemming och dessa data utvisade, att de omfattade en tidpunkt af nära ett år. Roberts panna mörknade och hans blick blef hotfull. Slutligen sade han med tillkämpadt lugn:

“Jag behåller dessa papper, mamma. Min faders minne vill jag behålla i vördnad och hans graf vill jag återse. Jag skulle gerna göra det genast, men jag kan icke utan skada lemna Upsala under pågående föreläsningar och sedan har jag tentamen, men derefter skall jag icke förspilla en minut för att skynda till nya kyrkogården. Detta var verkligen för mig en märkvärdig dag, ja

minst lika märkvärdig, som i dag för tjuguet år sedan. Tack, moder," fortfor han, omfamnande henne, "Gud välsigne och löne mamma för allt hvad mamma gjort och tänkt för mig, för all mig bevisad godhet och allt öfverseende, hvaraf jag nu ännu tydligare än någonsin inser att jag förtjenat långt mindre än som kommit mig till del. Och när jag tänker på all den omtanka, alla de besvär mamma under dessa många och långa år haft och ännu har för min skull, svindlar jag vid försöket att uppfatta vidden af min tacksamhetsskuld. Ja, den är än större än jag nyss anade!" utbrast han plötsligt. "För sex år sedan sade mamma mig, att de penningar, mamma erhållit till min uppfostran, skulle räcka i ännu tio år och nyss att all vidare betalning upphörde, när jag uppnått femton års ålder. Då mamma således sedan dess underhållit mig på egen bekostnad, så har jag ju ändå rätt, att Wilhelm . . ."

"Robert, säg icke mera!" afbröt fru Ek. "Annan lön eller tacksamhet begär jag icke och vill icke ens mottaga, om den bjöds mig, än att du blifver en bra och samhällsnyttig människa, en skicklig och omsorgsfull läkare, eftersom du nu en gång valt denna bana. Icke heller må du tro att du kostat mig något, ty 'de be-lopp jag årligen erhöllo, voro så rikliga, att jag kunde aflägga något för tiden efter det de skulle upphöra. Ännu finnes en summa öfver för de närmaste åren. Den är insatt å Stockholms enskilda bank; här är depositionsbeviset. Du är nu myndig att sjelf råda öfver dig och ditt gods. Tag det, det är ditt!"

Hon räckte honom ett papper, men han sköt det mildt tillbaka och brast i tårar, i det han knäföll framför henne:

"Nej mamma, förblif min kassaförvaltare, som mamma hittills varit. Det är endast mammas omsorg och sparsamhet som skapat denna summa!"

Följande dagen, som var en söndag, stannade fru Ek i Upsala och Robert begagnade tillfället att visa henne stadens märkvärdigheter och framförallt domkyrkan. Men jemte denna egde Upsala ännu då en annan märkvärdighet, den ingen resande försummade att taga i betraktande. Det var konditor Forss. Robert förde derföre sin fostermoder till dennes schweitzeri på söndags-eftermiddagen för att dricka kaffe. Den lille mannen med den gällt skrällande rösten, de långa korkskrufsligt vridna lockarne, det pigaktigt draperade förklädet och den långa, en fruntimmers-rock liknande pigeschen förekommo fru Ek vidriga och ehuru hon fann det ganska förståndigt, att han aldrig som uppapperskor anställde andra än sådana till både utseende och fasoner för ungdomen minst tilldragande exemplar, han kunde öfverkomma, påstod

hon ändock, att mannen hade endast påfunnit ett visserligen något ovanligt men likväl godt sätt att, trots den trånga lokal, han innehade, och den knapphändiga uppässningen, skaffa sig kunder i massa genom att lägga an på folks nyfikenhet och lättrogenhet. Och i denna öfvertygelse lät hon icke rubba sig.

På måndagsmorgonen återvände hon till Stockholm, hvarvid Robert, för att så länge som möjligt få vara tillsammans med den älskade och värderade fostermodern, icke blott afhemtade henne i det logis han på lördagskvällen anskaffat åt henne, utan äfven gjorde henne sällskap till fots ett godt stycke utanför slottstullen, tills diligensen upphann dem, då fru Ek tog plats deri och afreste.

TJUGONDEANDRA KAPITLET.

Promotionen.

Åter hade ett par år förflutit. Det var en herlig dag i slutet af Maj månad. En väldig skara studenter och upsalaboer trängdes vid ångbåtshamnen och skaror af resande anlände med de tätt efter hvarandra landande ångbåtarna. Det förestod magister-, eller som det numera kallas filosofie doktors-promotion i lärdomsstaden och såsom vanligt vid dessa tillfällen på den tiden tillströmmade resande i massa för att öfvervara lagerbekransningen och öfriga högtidligheter. Och det var denna gång icke blott vänskap eller frändskap till de nye *artium litterarum magistri* eller till den stora mängden af studerande, icke heller blotta nyfikenheten, som samlade dessa skaror; äfven 'royantens imposanta emblemer' hade utöfvat sin dragningskraft på den kungliga svenska royalismen, ty hertigen af Östergöthland, sedermera konung Oskar II, hade redan förut på dagen anländt jemte sin gemål, och till lärdomens dignitärer slöto sig nu en hel hop af statens. Skådelystnaden hade således fått ännu ett retmedel och dess verkan röjdes tydligen af de fullpackade ångbåtarna.

På stranden stod bland andra äfven Robert Ek. Han hade inbjudit sin fostermoder att äfven infinna sig, men hon hade invändt att promotionen intresserade henne föga, då han icke var bland de promoverade och hon menade i sin anspråkslöshet, att hon skulle taga sig alltför tärfligt ut vid all den prakt och herrlighet hon hört plägade utvecklas vid sådana tillfällen, och hon

visste alltförväl att hennes gosse icke af något skulle låta sig afhållas från att föra henne omkring öfverallt, presenterande henne som sin moder. Hon afslog derföre och Robert kunde icke inför sig förneka att han var glad öfver detta afslag, ehuru han påminde sig att denna glädjekänsla var otacksam och både honom och hans fostermoder ovärdig. Vid hans sida stod en ljuslagd tjugoårig yngling med ett beskedligt, för att icke säga enfaldigt, men tillika stolt, om just icke nobelt uttryck i sitt ansigte, hvilket allt detta oaktadt företedde en förvånande likhet med Roberts. Denna likhet hade ock året förut, då den unge mannen nyss blifvit student, föranlett ett egendomligt uppträde å Stockholms nationssal. Nykomlingar och äldre studenter skyndade som vanligt att formera bekantskap med hvarandra och då Robert och hans ljushåriga gengångare derunder mötts, hade båda studsat och de kringstående hade med förvåning och undran blickat på dem båda. Robert hade ögonblickligen påmint sig sin fostermoders yttrande om grefvinnan Ridderskölds andre sons likhet med honom och den flammande blick, hvarmed han öfvergöt den nye kamraten innebar något så hemskt och hotande, att denne generad, nästan rädd, ville draga sig tillbaka. Någon skyndade att presentera:

“Grefve Erik Riddersköld . . . medicine kandidaten Robert Ek!”

Nu var isen bruten. Robert, som genast sansat sig, var åter den ledige och okonstlade studenten och sökte från denna stund uppbjuda all sin förmåga att intaga den unge mannen till sin fördel och såmedelst kunna beherrska honom. Grefve Erik, hos hvilken hans moder sökt inpränta så mycket bördshögmod det varit henne möjligt, sträfvade visserligen till en början mot det inflytande Robert sökte utöfva på honom, men hans karaktär var för svag att hålla ut i längden, synnerligast som han i Robert fann en god rådgifvare just i sådant som efter hans begrepp bäst kunde förmå att inför andra uppehålla anseendet af hans nobla börd och värdighet. Robert blef hans mentor både i studier och i umgängeslivet. Grefve Erik, som var lika god som svag, erkände öppet att han genom Roberts ledning under det gångna året i Upsala lärt mera än under två, tre af de föregående och, hvad ännu mera var, han hade långt bättre förstått och uppfattat hvad han lärt och han vidgick äfven att, när det i umgänget gällde för honom att uppträda värdigt sitt namn och sina anor, Robert alltid var den som förstod anvisa honom rätta tillfället och stunden, då det kunde ske med bästa effekt och största framgång. De båda unga männen voro nu oåtskiljaktiga, sedan ett par svaga försök grefven gjort att emancipera sig från honom och reda sig på egen hand utfallit illa och han äfven öfvervunnit det misshag, som han till en början känt, då deras likhet kommit en och annan, som icke närmare kände dem, att förmoda det de voro bröder. Äfven i ekonomiskt hänseende var Robert hans föresyn. Ty då de belopp grefvinnan

Riddersköld sände sin son alldeles icke skulle varit tillräckliga till det lysande lefnadssätt hon samtidigt manade honom att föra, rådde Robert honom vitt i det dagliga lifvet iakttaga den största sparsamhet och icke visa sig synnerligen ute eller bland kamrater, för att, när så erfordrades, kunna uppträda med så mycket större glans. Och Robert öfvervakade äfven att detta råd följdes.

Båda stodo nu väntande den ångbåt, hvarmedelst grefvinnan Riddersköld och hennes dotter skulle anlända. Robert skulle således för första gången sammanträffa med dem och det var derföre han erfor denna känsla af glädje öfver att hans fostermoder icke velat infinna sig, ehuru denna känsla icke var honom rätt behaglig. Ändtligen anlände ångbåten, passagerarne strömmade i land och se der! Grefve Erik skyndade mot tvenne fruntimmer, ett äldre mörklagdt med skarpt markerade drag och högdragen hållning och ett yngre, en tjugusande uppenbarelse, mörklagd äfven hon, men med anletsdrag så älskliga och intagande som konstnären älskar att skildra på duken när han vill framställa himmelens englar eller madonnan själf. Grefvinnan helsade sin son mycket ceremoniöst, medan den unga flickan deremot helt okonstladt lät honom sluta sig i sina armar. Robert hade långsamt närmat sig; hans och grefvinnans blickar möttes och den senare ryckte ovilkorligen till som om hon stått inför en fiende eller en fara. Grefve Erik såg sig nu om och då han varseblef sin vän, vinkade han åt honom att komma närmare samt presenterade:

“Min mor . . . min syster Bertha . . . min vän Robert Ek, som jag emellanåt omnämnt i mina bref till mamma.”

De båda antagonisterna, ty såsom sådana ansågo de redan hvarandra, betraktade hvarandra ännu ett ögonblick med spänd uppmärksamhet. Derefter gjorde Robert en djup och oklanderlig bugning för grefvinnan och en dito för dottern, hvarvid han gaf denna senare en blick af så varm och innerlig beundran, att hon småleende nedslog ögonen. Grefvinnan var på vägen till logiet ytterst fåordig. Namnet Ek hade gjort henne bekymmer alltifrån det hon första gången läst det i sonens bref. Hon trodde sig minnas att vid en tilldragelse i hennes lif, på hvilken hon eljest aldrig ville tänka eller ens någonsin tänkte, hade hon hört en qvinna nämnas vid detta namn. Hon hade frågat sin fader för första och enda gången på tjugufyra år, om denna qvinna. Det dröjde länge innan den gamle kunde få klart för sig hvem hon åsyftade, men då han uppfattade det, svarade han sträft att han visste ingenting om henne, tilläggande att han ångrade hela tillställningen, ty Hemming hade visst icke blifvit honom en så dyr måg som grefven varit. Grefvinnan, som alltid affekterade en synnerlig ömtålighet för sin afidne mans minne, protesterade häftigt mot att hennes fader vågade ens tänka, ännu mera säga något så förklenande om honom, och gubben Jern, som af gammalt visste

att han i ordstrid med sin dotter alltid kom till korta, teg visligen och ihärdigt. Hon hade skrivit till sin son och frågat om hans väns anhöriga och grefve Erik hade svarat att, så vidt han visste, hade Ek blott sin moder, hvilken vore klädmäklerska i Stockholm. Denna uppgift ledde hennes tankar tillbaka på den besynnerliga klädmäklerskan, hvilken en gång inträngt till henne och, ty någon annan kunde det icke vara, kvarlemnade den sönderklippta näsduken, hvilken hon icke för sig sjelf kunde neka att hon, grefvinnan, en gång varit egarinna utaf. Då hon nu i sina tankar sammanlade det ena med det andra och såg den högväxte ståtliga unge mannen med hans omiskänliga likhet med hennes Erik, bäfvade hennes hjerta. Men det var icke några verkare känslor som rörde sig derinom; det var harm och förtrytelse öfver att den förmodan, som denna sammanställning föranledde, blott alltför mycket gränsade till visshet. Visste den unge mannen något? Hvad betydde den hotfulla och genomträngande blick, hvarmed han betraktat henne? Hvarföre hade han slutit sig till hennes son, så att de syntes oåtskiljaktige? Hon hade likväl städse sökt inprägla hos sin son, att han aldrig skulle inlåta sig med någon ofrälse och likväl hade han låtit fånga sig af denne, så att han betraktade och bemötte honom icke blott såsom jemnlige utan som en ledare och föresyn. Hon hade varnat sin son redan tillföre för honom och hon skulle göra det ännu allvarligare redan denna dag; hennes modershjerta anade intet godt för hennes älskling, hennes hopp, om denne fortfarande skulle blifva i tillfälle att göra honom beroende af sig. Men hon ville icke förråda, att hon fruktade denne obscure person, såsom hon betecknade Robert, hon ville åtminstone i hans närvaro iakttaga en ligkiltighet gent emot honom som om han icke funnes till i hela universum.

Under dessa tankar och med detta beslut anlände hon till logiet, der hon genast med son och dotter inträdde i de för henne beställda rummen, utan att taga vidare notis om Robert eller gifva grefve Erik tillfälle att med denne utbyta några ord till afsked. Inkommen lät hon, medan hon afkastade reskläderna, sonen förstå, att hon vore trött af ångbåtsfärden och ville tillbringa aftonen tillsammans med sina barn samt tycktes icke höra hvad grefve Erik hade att förtälja om en af honom och Robert tilltänkt utflykt jemte moder och syster i det fria på den herrliga majaftonen. I stället började hon ett föredrag om adelns företrädesrättigheter, om dess medlemmars skyldighet att icke försumma eller eftergifva någon af desse, om börd och anor samt att de ofrälse ursprungligen voro adelns trälar och det skulle de enligt naturens ordning blifva ännu en gång, ehuru en förvänd samhällsordning nu till en tid lät dem yfvas öfver en frihet, som de icke kunde bruka och som just derföre icke vore deras. Det tillhörde derföre hvarje adelsman att hålla sig obesmittad af hvarje beröring med dem.

Den unge grefven tyckte det var underligt att höra sådant af sin mor, om hvilken han ju visste, att hon sjelf var af ofrälse börd och dessutom hade han genom Robert och vistelsen vid akademien i allmänhet erhållit ganska vidsträckta vyer om frihet och menniskorätt, om hvilkas tillvaro han tillföre icke haft någon aning, men hvilkas riktighet hans goda och menniskovänliga hjerta icke tillät honom att bestrida eller betvifla. Han var likväl icke van att motsäga modern och han teg eller yttrade sig vid hennes direkta frågor blott i allmänna ordalag, men såväl af dessa som af hans ansigtsspel gissade hon, att han icke instämde i hennes påstående och desto ifrigare blef hon att förfäktas och bevisa dem, sökande lägga honom på hjertat att hon fordrade det synnerligast han icke borde svika sitt stånd genom att i ringaste afseende vika från de lärdomar hon gifvit honom.

Sålunda förflöt aftonen och den unge grefven som väntat sig så mycket nöje af sin moders och systems besök, kände sig djupt nedslagen och var fullkomligt öfvertygad att ingen student i Upsala stad, icke ens någon menniska derstädes nödgades tillbringa en så pinsamt tråkig och långträdig afton som han.

Robert hade qvarstått en stund sedan dörren stängts efter grefvinnan och hennes båda barn. Huru skulle han tolka hennes obehagade beteende? Var det endast högmod och deraf följande ringaktning mot honom, den ofrälse? Hade hon då glömt, att hon sjelf ursprungligen icke var något annat? Eller anade eller måhända visste hon, att han var hennes förnekade och förskjutne son, och var denna föraktfulla köld endast en fortsättning af den strid hon fört mot hans tillvaro allt ifrån livets första yttring inom honom? Måhända hade hon, honom och hans fostermoder ovetande, icke förlorat honom ur sigte för att så mycket säkrare kunna krossa honom, om han trädde i hennes väg. Nå väl, han var redan förut beredd att upptaga striden med henne. Han ville se denna onaturliga moder, denna stolta, jernhårda qvinna förkrossad för sina fötter. Han egde redan hennes son i sitt våld, återstod nu att söka vinna hennes dotter för att genom dem båda kunna hämnas på henne.

Under dessa tankar hade han vandrat framåt gatan utan att se upp på de personer som skyndade förbi honom, då han vid ett hörn sammanstötte med en af Oscar Arpis bästa tenorer.

“Grubblar du på spekulativ eller medicinsk antropologi“, utbrast tenoren så snart han hemtat sig från stöten.

Robert fick en idé.

“Är du engagerad för serenad i afton?“ frågade han.

“Jag kunde vara engagerad för tio, om jag ville, men jag vill icke, ser du. Jag har redan afslagit fem.“

“Nå, än de andra fem?“

“Ah, de komma nog!“

“Då engagerar jag dig, och mig ger du icke afslag!”

“Det vore tusan!”

“Nej!”

Tenoren besinnade sig ett ögonblick; derpå sade han:

“Hvem skall ha serenaden?”

“Ridderskölds syster.”

“Är hon vacker?”

“Hon är hänförande skön!”

“Är du förlobt?”

“Ja, öfver öronen!”

“Du var då den förste som svarat mig uppriktigt! Jag skall komma. Hvilka blir det mera?”

“Du är den förste jag ännu vidtalat. Derföre måste du skaffa sju tenorer till. Jag skall skaffa sju basar; sjelf blir jag den åttonde.”

“Sexten sångare... en hel kör!” utropade tenoren.

“Jag skulle vilja hafva hela allmänna sången!” försäkrade Robert.

“Anfakta dig, du är, som du sade, kär utaf alla krafter. Nå väl, jag skall göra hvad jag kan.”

Vännerna åtskildes sedan de aftalat tid och ställe. På utsatt timma inställde sig tenoren, men han hade icke lyckats uppfånga mera än fem andra, medan Robert verkligen kom med sju basar. Partiet var således icke lika, men Robert, alltid beslutsam, hade hört sång ljuda å en närbelägen restaurant. Han skyndade dit och återkom efter några minuter med icke mindre än fem sångare. Partiet var således icke heller nu lika, men det hjälptes dermed att några fingor på sin lott att endast sekundera, och efter någon intonation ljud i fulla toner Schuberts herrliga sång: ‘Genom natten sången klingar, älskade, till dig!’ Derpå följde von Zeipels ‘Slumra hulda i det dunkla höga’ samt slutligen Atterboms af Hæffner komponerade: ‘Hulda Rosa! fjäriln frågar etc.’

Omedelbart vid de första tonerna hade grefvinnan och hennes dotter skyndat till fönstret och helsat sångarne, den förra med en min, som hon ville göra majestätisk och nedlåtande, liksom om hon helsat undersåter, den senare med en ljuf förvirring, som ökades då hon varseblef Robert och gjorde henne ännu mera tillbedjansvärd. Sångarne sågo det och hänförda deraf framrullade tonerna varmare, herrligare än måhända någonstädes under denna på serenader rika afton. Äfven grefvinnan varnade efter en stund Robert och vände sig till sin bakom henne stående son, hvilken hon ända hittills qvarhållit hos sig, med frågan, hvem som tillställt serenaden, hvarpå denne sanningsenligt svarade att han icke visste det. Han förteg visserligen, det han trodde den vara Roberts tillställning och dess storslagenhet kom honom att antaga det med visshet, ty han visste att Robert icke var den som plägade göra

något till hälften. Grefvinnan anade detsamma och styrktes deri, då hon efter de två första sångerna såg sångarne rådföra sig med Robert, om de skulle sjunga mera och hvad. Hon sköt Bertha från fönstret, stängde det med häftighet och nedfällde rullgardinen. Grefve Erik sökte hejda henne med erinran, att det var alltför ohöfligt gjort, men grefvinnan invände vårdslost att sådan der ofrälse mobb, som störde nattron för välborna personer väl icke vore så finkänsliga. Grefve Erik tyckte likväl att detta gick för långt och sade, att han ej heller ville längre störa sin moders nattro, samt att han skulle återkomma följande förmiddag för att föra henne och sin syster till kyrkan, der de borde vara redan klockan nio för att få någorlunda god plats å läktaren, tog kort godnatt, hvarvid system, som tycktes förstå honom och visst icke gillade moderns bördshögfärd, varmt tryckte hans hand och hviskade några ord om sin tacksamhet för sången, medan modern ropade efter honom, det hon hoppades att han icke skulle bry sig om eller sällskapa med "skrikhalsarne" derute. Denna förmaning till trots tackade han, väl utkommen, sångarskaran lifligt både å sin moders och systems vägnar samt framförde särskildt till Robert den senares tacksägelseord. Robert frågade om icke Erik hade någon helse-ning från grefvinnan och hvarföre rullgardinen fälldes så oförmoddadt, men derpå hade Erik icke något svar, utan inbjöd sångarne att följa med och dricka ett glas hos Taddens, hvilka några tack-samt antogo medan andra beklagade, att de måste afslå, ty de voro redan engagerade å andra håll. Otaliga voro nemligen denna afton serenaderna i Upsala och sångare funnos som deltog i tolf å femton stycken, ja flera och toner klingade mångenstädes ännu långt efter midnatt. Den slutsats Robert drog deraf att hans fråga lemnades obesvarad kom hans ögon att blixtra af harm.

På vägen till Taddens frågade Robert grefve Erik, om han skaffat sin mor och syster biljetter till kyrkan, hvilket han bejakade med tillägg att han redan lemnat dessa. Robert fullföljde:

"Nå, än till botaniska trädgården i morgon eftermiddag, till gillebalen i morgon qväll och till konserten i öfvermorgon."

"Sådana ämnade jag anskaffa i afton", svarade grefve Erik, "men mamma har ju uppehållit mig med prat alltifrån det hon kom och i morgon torde det vara svårt att få några."

"Omöjligt, min bror, i fråga om balen, ty de äro redan ut-sålda. Men medan du satt hos din mamma har jag skaffat biljetter till både det ena och det andra. Här äro de."

"Du är min räddare!" utropade grefve Erik lifligt omfamnande Robert på öppna gatan. "Du tänker då på allt! Men för allt hvad du gjort för mig, har jag icke gjort och vet icke hvad jag kan eller skall göra för dig."

"Jo, du kan förbereda din syster, att jag önskar dansa första valsen med henne i morgon afton."

“Det skall du få, så framt du icke är förekommen af någon annan, innan jag hinner tala med henne derom,” försäkrade grefve Erik i detsamma de inträdde i källarsalen.

Grefve Erik tillät icke Robert att vara wolthäter, utan requirerade sjelf in den ena omgången dryckesvaror efter den andra och drack sina gäster flitigt till. Robert log sardoniskt, då han såg den på Eriks panna uppstigande flammande rodnaden och hörde kyparen efter kalasets slut uppsummera ett icke obetydligt antal riksdaler riksmünt till det belopp, som redan var påfördt grefve Riddersköld och hvilket allt denne vidkändes. Något senare sågs han med lallande tunga och osäkra steg, stödd på Roberts arm, vandra till sin bostad.

Följande förmiddag samlades stater och kårer samt till promotionen inbjudna gäster å Gillets stora sal, der äfven hertigen af Östergötland infann sig åtföljd af en hofmarskalk och en adjutant. Klockan tio aftågade de derifrån i procession till domkyrkan, och direkt upp på den i choret uppförda parnassen. Kyrkklockorna ringde, vid domkyrkans ingång stod en honnörsvakt ur Uplands regemente och vid uppgången till parnassen en dito bestående af tolf man ur studentbeväringen. Hertigen och hertiginnan af Östergötland, hvilken liksom hennes gemål tagit plats deruppe, hade såsom uppvaktning vid sina stolar tvenne korporaler ur samma beväring samt en af marskalkarne, hvilka senare samtligen voro försedda med röda om lifvet knutna, långt nedhängande silkesskärp, till tecken af deras egenskap af värdar, hvilket gaf dem fullt upp att göra både vid placeringen i kyrkan och senare vid promotionsmiddagen samt studentkonserten. Bland dessa befanns äfven Robert Ek.

Till höger och venster om parnassen voro läktare uppförda för de damer, som erhållit inträdeskort till dem och hvilka redan på morgonen formerat kö utanför kyrkan. En sådan kö får man i sanning sällan skåda. Der hade äfven grefvinnan Riddersköld stått jemte sin dotter och den förra var i hög grad förtörnad på sin son, att han ej på annat sätt beredt henne tillträde till läktaren, utan att hon nödgades stå der och “trängas med hopen”. Grefve Erik var emellertid icke der och hon måste svälja sin förtret. Kommen på läktaren tillfredsställes hon likväl i någon mån af den framstående plats hon der erhållit. Dessa läktare företedde i öfrigt den mest tjusande anblick genom den mängd unga, blomstrande, högtidsklädda nordens tärnor som befann sig å den.

Promotionen inleddes i vanlig ordning med sång efter hvars slut professorn, sedermera statsrådet F. F. Carlson, som var pro-

motor, höll föredrag om historiens betydelse och helsade tvenne närvarande jubelmagistrar. Derefter lagerkrönte han, under det kanonskott aflossades utanför, först sin egen hjessa och sedan de tvenne vördnadsvärda jubelmagistrarne, på hvilkas hvitnade hjessor den grönskande lagern tog sig lika egendomligt som vacker ut. Efter dem framträdde magistrarne en och en och erhöll kransen och magisterringen. Derunder sjöng kören: 'Fram, nu vinkar dig segertonen' etc. och sedan den siste blifvit krönt, lyckönskades de samtliga af promotor.

Sedan primus bland magistrarna besvarat magisterfrågan, framträdde ultimus och hembar damerna sin och sina kamraters hyllning i synnerligen anslående verser, af hvilka må anföras de trenne sista.

Blif, Sveriges qvinna, som du var och är,
Högsinnad, varm och from — det är din heder,
En hvar ej passar allt. hvad mängden bär,
Men alltid passa fosterländska seder.

Var fri och stark, men ej en docka blott,
Som dränkes i vältlighetens floder,
Och älska blott, hvad som är sundt och godt,
— Med smicker fostras icke kraftens moder.

Då skall en manlig stam väl hålla kärt
Att med en manlig bragd din kärlek vinna,
Ty blott "det starka är det sköna värdt"
Och skönast är för oss vår svenska qvinna.

Promotor höll ytterligare tal till åtskilliga af de förnämsta närvarande och till hedersgästerna, hvarefter processionen nedgick i kyrkan, der predikan hölls, och efter dess slut till Consistorium Akademicum, der den åtskildes för att ungefär en half timma senare, klockan mellan 3 och 4 eftermiddagen, åter samlas till ett antal af omkring tvåhundrafyrtio personer vid det vidsträckta festmiddagsbordet i orangerisalen uti botaniska trädgården. Förutom hertigen sågs der akademiekanslern greve G. A. Sparre, det sedermera minst sagdt sorgligt ryktbara statsrådet Hamilton, statsrådet Malmsten, landshöfding von Krämer, amiral Annerstedt, biskop Annerstedt, Hofmarskalken von Beskow med flere af samtidens främste män. Bland de siste och helsad af ett jublande sorl inställde sig den åldrige Elias Fries bland sina blommor och gamla vänner. Efter deserten höllos tal och föreslogos skålar, beledsagade af sånger, det ena som det andra hotande att räcka mera

än länge, men det tog likväl verkligen slut och de festande begåfvo sig ut i trädgården, der ett stort antal besökande synnerligast fruntimmer inställt sig. Vid de med punschglas rikt garnerade borden höllos ännu mera tal och förelogos ytterligare skålar och slutligen kringburo de nya magistrarna i triumf både hertigen och kansler, statsråden och rektor Beckman, professorer och — magister primus.

Robert Ek, för hvars skeptiska sinne dessa ovationer föreföllo lika ovärdiga dem som gåfvo dem som dem, som mottogo dem, hade aftagit sitt röda skärp och begifvit sig derifrån. Han stod likväl åter iförd detsamma senare på qvällen i gillesalen, då grefvinnan Riddersköld och hennes dotter inträdde. Grefvinnan måste till sitt stora missnöje låta honom beledsaga sig till sin plats, hvilken var en af de främste och af Robert serskildt reserverad åt henne. Under vägen yttrade han till fröken Bertha, några ord om första valsen och mera med blick än ord bekräftade hon att hennes broder, såsom han ock under dagens lopp berättat Robert, hållit sitt löfte och att hon gifvit sitt bifall. Då denna vals uppspelades framträdde Robert derföre med upplyftadt hufvud, stolt och segerviss och bjöd chevaleriskt bugande fröken Bertha handen, hvilken hon rodnande och leende mottog och innan grefvinnan hann att rätt besinna sig vore de inne i den yrande hvirfveln. Hon hade velat qvarhålla Bertha, hon ville störta efter för att rycka henne ur den unge mannens armar, som, vid det han dansade förbi med dottern, kastade på modern en sådan blick af stolthet, förakt och ovilja, att denna ovilkorligen studsade tillbaka. För Bertha blef denna vals vid den ståtliche, eldige unge mannens arm en af dessa danser, hvaraf minnet ofta följer en qvinna genom hela lifvet samt stundom är bestämmande för hela dess kommande riktning. Skälvande af hänförelse lika mycket som af ansträngning, återfördes Bertha till sin plats, der Robert i höfviska ordalag betygade henne sin tacksamhet. O, huru gerna hade hon icke velat försäkra, det hon kände sig lika tack skyldig honom, men det bäfvande hjertat, den böljande barmen nekade henne att tala. Den blick hon gaf Robert sade likväl mera än ord; den sade honom att blott han icke glömde sig sjelf, skulle hon, hvar han än träffade henne i lifvets skiften, vara hans. Grefvinnan gaf heller icke sin dotter tid att sansa sig, ty hon steg upp och sade helt kort, utan att låtsa om Robert.

“Kom Bertha och låtom oss gå!”

Robert följde obesväradt efter och då han en stund senare sammanträffade med greve Erik, som utkom ur buffeten, samt frågade efter sin mor och syster, svarade Robert kallt:

“Dem hjälpte jag nyss på med shawlarna derute i tamburen; din mor mädde visst illa, ty hon talade icke ett enda ord.”

“Och det säger du så kallsinnigt!” utbrast greve Erik. “Du

som förut i dag, då jag sade dig resultatet af mitt budskap till Bertha, icke kunde finna ord att uttrycka dig nog entusiastiskt. Du stannar helt glömsk kvar för att utöfva din qvinnotjusningsförmåga på andra." Han såg sig omkring. "Här finnas", tillade han, "godt om föremål, som följa dig med välvilliga och beundrande blickar."

"Till bevis på", svarade Robert, i det han löste af sig skärpet, "att för mig finnes ingen annan qvinna i hela universum än Bertha Riddersköld, går jag nu hem och stänger mig inne med mina böcker likt larven i sitt skal, för att en gång kunna flyga fullfärdig derur. Säg din syster det, då du träffar henne. Promotionsfestens sol har nedgått för mig."

Med en blick af saknad till buffeten sade greve Erik:

"Jag går också härifrån!"

Då de kommo utanför grefvinnans logis och ljus lyste derinne, gick greve Erik ditin, medan Robert fortsatte sin väg hemåt.

På Eriks fråga till sin moder, hvarföre hon lemnat balen och om hon icke mätte väl, svarade hon, att hon ämnade packa in för att genast följande morgon begifva sig med första ångbåt från ett ställe, der sådant kunde hända henne, såsom att på förmiddagen nödgas stå i kö och trängas med, Gud vet hvilka, och på aftonen vara utsatt för påflugenheten hos en så obskur person som den der Ek. Då Erik sökte taga sin väns parti, frågande huruvida denne mot henne eller Bertha brustit i en kavaljers pligter, svarade grefvinnan med att förbjuda sin son allt vidare umgänge med Ek, hotande, att om han icke lydde och om han icke snart avslutade sina studier, så att han kunde taga officers- eller embetsmanssexamen, skulle hans underhållspenningar indragas, hvarpå hon sade honom ett kort godnatt. Greve Erik lät henne förstå, att han var fullkomligt belåten med hvad han hört samt skulle sentera det efter dess värde. Nu ville han icke längre störa, hvarföre han gick.

Följande morgon inställde han sig likväl och följde mor och syster till ångbåten. Vid ett tillfälle, då modern aflägsnat sig ett par steg ifrån dem, framförde han Roberts helsning till Bertha hvarvid han kände huru hennes hand darrade, der den hvilade på hans arm. Tveksamt såg hon sig omkring för att upptäcka Robert, men först sedan ångbåten lagt ut, varseblef hon honom stående ytterst på kajen, höfviskt helsande, medan det uttryck af tillförsigt som röjdes i hans drag, tycktes säga: "Vi återse hvarandra!"

Hon hviftade till svar derå med sin näsduk, för att ögonblicket derefter dölja sitt glödande ansigte i densamma.

TJUGONDETREDJE KAPITLET.

Den unge läkaren.

Ungefär ett år derefter erhöi Robert underrättelse, att hans fostermoder häftigt insjuknat. Han skyndade till Stockholm, der han fann henne redan liggande för döden. En våldsam förkylning hade kastat henne på sjuksängen och hennes kraftiga natur, som tillföre knapt afvetat hvad sjukdom ville säga, var såsom träffad af blixten. Hon kände inga plågor, men krafterna aftogo märkbart och oupphörligt, medan döden ofvisligen trädde allt närmare. Läkarekonsten såg det och stod rädlös. Vid dödsbädden stodo son och fosterson, båda djupt rörda. Wilhelm hade nu blifvit en man, såväl som Robert, men olikheten dem emellan var större än någonsin. Wilhelm var undersätsig, hans yttre anspråkslöst, hans rörelser och hans ord besvärade, men om man derigenom såg, att man hade för sig en handtverkare, så såg man ock, att det var en man af redbarhet och heder, en prydnad för sitt stånd, på hvars ord man kunde lita och hvars handslag var af mera värde än mången annans ed. Efter tvenne års resor i utlandet hade han återkommit och med egna besparingar och sin moders understöd uppsatt vid Malmskilnadsgatan en till en början liten skomakareverkstad, den han likväl snart måste utvidga, ty han erhöi inom kort för ordhållighet och godt arbete ett renommé, som på de få förflutna månaderna sedan han började, förskaffat honom kunder i mängd. Vid återseendet af fosterbrodern hade han stått tveksam, huru och om han vågade närma sig denne, men Robert kom honom så okonstladt och öppen hjertigt till mötes, att all tveksamhet å Wilhelms sida försvann och brodersbandet, något lossadt genom år och skilda banor, tycktes återknutet lika fort som tillföre.

Fru Ek behöll sans och medvetande till det sista. Mången god förmaning gaf hon ännu fosterbröderna på vägen genom lifvet. Hon manade dem att städse hålla samman, ty Guds vägar äro underbara och omständigheter kunna alltid inträffa, som göra den enes råd och bistånd behöfligt för den andre. Särskildt uppfordrade hon Robert, att icke svika de förhoppningar hon hyste om honom, att icke hon aflagt vid hans vagga och hvarom hon satt honom i kännedom, då han uppnått myndig ålder.

Robert dolde sitt ansigte i den döendes hufvudkudde, lika mycket för att intet drag måtte förråda det giftiga hat, som kokade

i hans inre, som för att dölja det han, huru smärtsamt det än var honom, måste ännu på sin fostermoders yttersta, hyckla inför henne, men han hvarken kunde eller ville förqväfva den fiendskap, som just ifrån hans myndighetsdag allt mera tagit magt öfver honom mot grefvinnan Riddersköld, hennes far och hennes barn. Fru Ek tycktes i detta ögonblick ana något sådant, ty hon höjde sig från kudden och sökte med sina redan kallnande händer upplyfta hans hufvud för att skåda honom i anletet, men hon sjönk genast tillbaka med utropet:

“Min Gud, mitt bröst!”

Ansträngningen hade varit för häftig. Robert fattade en å bordet bredvid sängen stående medicinflaska, men då han hunnit derur fylla en tesked och vände sig om att föra den till hennes läppar, utandades den goda, redbara och pligttrogna qvinnan sin sista suck.

Robert störtade på knä vid sängen.

Fjorton dagar derefter var Robert åter i Upsala. Han hade begrafvit sin fostermoder, hade i samråd med sin fosterbroder låtit uppsätta en värdig vård på hennes graf. Han hade besökt Hemmings graf, å hvilken han äfven låtit uppsätta en visserligen enkel men dock större minnesvård, än det lilla korset, hans fostermoder ditsatt. Han hade der käunt sig frestad att aflägga ett heligt löfte om hämnd på dem, som gjort hans fader olycklig och förskjutit honom sjelf. Han ville likväl lika litet göra ett sådant löfte som afgifva det hans moder äskat, att han skulle bevisa dessa människor godt, och han stannade nu som tillförene vid det hädiska beslutet: Gifver försynen dem i min hand, så må de darra!

Med stormande ifver arbetade han på licentiatexamen, tog denna samt lemnade Upsala för alltid och tog sin vistelseort i Stockholm, der han lyckades erhålla anställning som underläkare vid en af dess många sjukvårdsanstalter. Men han behöfde äfven praktik för sitt uppehälle, och han skaffade sig bostad vid Beridarebangatan för att vara Riddersköldska familjen närmare.

Men en ung läkare är ofta en ganska olycksalig varelse. Han känner inom sig den gudomliga kallelsen, han känner att, vid all bristfällighet hos vetenskapen, hans själ likväl icke förblifvit alldeles tom, han drifves af en brinnande håg att verkande och gagnande träda ut i lifvet, han har förtroende till sig sjelf, men det fattas andras förtroende till honom. Menniskorna vilja botas eller icke botas endast af bepröfvade läkare och besinna sällan att det fordras läglighet för att blifva bepröfvad. Mången ung läkare är vid sjuksängen långt mera uppmärksam, varsam och omsorgsfull

än en gammal, som låter slö slentrian gälla för erfarenhet och förutfattadt omdöme för skarpblick.

Valet af läkare är för de flesta en smaksak och *de gustibus non est disputandum*. Derföre utfalla omdömena om dem så olika. Detta fick äfven Robert erfara genom ett samtal på en subskriberad assemblé i Berns salong, mellan några personer hvilka alldeles icke kände honom, något som bevisar att han ännu icke hunnit blifva en bekant, mycket mindre en berömd läkare.

“Hvem har ni till husläkare?” frågade en herre till sin granne.

“Doktor P.” var svaret. “Han är mycket anlitad.”

“Men“, invände den förre, “han är allt för mycket upptagen för att hafva tid att rätt höra på någon och kan derföre knapt vårda sina sjuka, så som det egnar en samvetsgrann läkare. Jag är ingen vän af alltför mycket anlitade läkare.”

“Icke jag heller“, inföll nu en tredje, “men jag skulle icke heller förmå mig att antaga en läkare, som ännu icke erhållit synnerlig praktik. Jag är belåten med Doktor L.”

“I mitt tycke är han för gammal“, sade en fjerde. “Han förmår icke mera att följa med sin vetenskaps framsteg. Jag föredrager unga läkare, som hafva lärt det nyaste och förstå att med energi använda det. Derföre har jag doktor K. till husläkare; han är visserligen en ung, men en mycket bildad man, som jag icke nog kan rekommendera.”

“Förlåt“, inföll en femte, “enligt min åsigt är han icke blott för ung och genast färdig att tillämpa hvarje nyhet, han får tag uti, utan äfven för lärd och derföre mer läkare efter teori än praktik.”

“Jag tål deremot icke dessa inkarnerade praktikanter“, påstod en sjette, “som alldeles icke vilja veta af någon teori. De hängifva sig gerna åt slentrianen och veta icke det minsta om vår tids forskning.”

“Såå, ni skulle kunna anförtro ert lif åt en man, som genast är beredd att behandla er efter nyaste systemet?“ sade den närmast föregående talaren. De nuvarande unga läkarne äro mera belletrister än läkare; slå sig på kritik och glömma att läkarens bestämmelse icke är att kritisera utan att bota. Då prisar jag min gamle läkare; han är sträng empiriker och håller sig noga vid hvad den nyktra erfarenheten gifver vid handen. Man säger visserligen, att han saknar all filosofi, alla kunskaper som utmärka den bildade läkaren, att han är något uppbrusande och icke visar den ringaste artighet, men med artighet botar man icke. Han är skicklig i sin konst och lycklig i sina kurer och mera behöfves icke.”

“Ni talar visst om doktor L. Tillåt äfven mig säga ett ord om honom. Jag är alldeles förtjust i honom. Han plågar ingen

med frågor fram och tillbaka, utan gör saken kort och hans snabba ordinationer vitna om geni och praktisk takt. Jag hade förut Doktor J. till husläkare, men han hade den olyckliga vanan att stanna hos en i timal, och ville veta den sjukes hela lefnadshistoria, innan han kom sig före att skriva ett recept. Af sådant hålles man i en förskräcklig spänning som ofta är pinsammare än sjelfva sjukdomen.“

“Jag är icke af er åsigt“, sade en annan mycket alvarligt. “Jag kan visserligen icke gilla, om läkaren för länge resonerar fram och åter och gör af den sjuke en anklagad, samt så länge uppskjuter att ordinera något till dess det är försent. Men er läkare griper alltför hastigt till pennan; han betraktar den sjuke som en fästning, hvilken man icke kan bestorma nog tidigt eller nog kraftigt. Äfven har han det felet att han föreskrifver idel dyr medicin. Visserligen skola apothekarne äfven lefva — men han går likväl på för rasande.“

“Jag ber om förlåtelse“, var ännu en genast färdig att motsäga, “jag tror att ni går något för långt. Vill ni, att er läkare gör såsom doktor G. plägar? Han föreskrifver aldrig annat än billiga läkemedel. Hos mig ordinerade han till och med huskurer, som jag icke för mitt lif kan tåla. Man vinner ingenting derpå, om icke på sin höjd att få ligga sjuk längre. Äfven har han det felet att i tid och evighet låta en fortsätta med samma medicin. Det blifver tråkigt i längden och väcker tvifvel om hans skicklighet, när man ser honom göra så ringa omvexling. — Min förra läkare hade det motsatta felet att alltför hastigt byta om medicin och föreskref ibland flera slag på samma dag. Sådant utvisar ett osäkert famlande. Äfven utmålade han till och med den minsta åkomma såsom farlig. Hans ifver och obeslutsamhet förmådde mig att i stället anlita doktor F. och med honom är jag rätt belåten. Man säger visserligen att han tager allting för lätt, att han är för djerf, men hans mod inger förtroende till honom och hans skicklighet. Ej heller drager han ut konvalescensen i längden, såsom vissa läkare, hvilka plåga en med efterkur och diet så länge, att man alldeles icke kommer från deras förmynderskap. I sin öfverdrifna stränghet kunna de låta en stackars konvalescent försmäktas, utan att unna honom ens ett glas vin.“

“Men ni vill väl icke“, utbrast en herre af myndigt utseende, “att en läkare alldeles icke skall förbjuda sina patienter något. Så gör professor R.; han tillåter sina sjuka nästan allt och hvad är följden af detta vekhjertade undseende? Jo, de missbruka det och äta och dricka sig åter sjuka. Derföre fick äfven min vän, expeditionssekreteraren M., nyligen ett lifsfarligt recidiv. Jag gjorde läkaren förebråelser för hans medgörlighet, men han utskrattade mig och sade: “det förstör honom icke!“ Han är verklig oborstad i sitt uppförande. Han är ock redan för rik och

bryr sig icke om huru vida han har patienter eller icke, och ännu värre, han frågar icke efter om de äro rika eller fattiga. Jag har derföre förlorat allt förtroende för honom och anlitar numera doktor E. Man säger om honom såsom en förebräelse, att han föredrager de rika framför de fattiga och att han är hvarken barn- eller fruntimmersläkare. Men såsom sådan behöfver jag honom icke, och jag har Gud ske lof råd att betala hans besök. Jag må tillstå att med mig hafva alltid hans kurer lyckats, och lycka är hufvudsaken för läkaren.“

Robert hade hört nog; han armbågade sig bort från de stränge kritikasternas närhet. Hvad de sagt var i öfrigt redan intet nytt för honom. Han visste, att den läkare som vet finna sig i sina patienters nycker, att skona deras fördomar, ja till och med att hylla dem, vanligen i deras ögon gäller för en charmant, älsklig, vänlig och intressant man och rekommenderas som sådan öfverallt. Men det kan aldrig falla en redlig läkare in att gifva efter för allmänhetens fördomar så till vida, att de sjukas välfärd blifver lidande derpå. Och Robert ville vara en redlig läkare och hans kalls pligter gällde för honom mera än allmänhetens omdöme.

Robert gick hem.

Det förestod honom inom kort en ännu svårare pröfning än den honom vederfarits på balen, en pröfning, som dess värre varade i flera veckor.

Under hans mottagningstimmar en förmiddag inträdde en livréklädd betjent med landtligt utseende och lemnade honom en biljett, hvori han anmodades att besöka ett sjukligt fruntimmer från Östergötland, som hört doktor Ek nämnas såsom en ung och nitisk läkare, hvarföre hon hoppades det bästa af att komma under hans behandling. Hon tecknade sig enkefru Åkerfäldt på Kåleberg och bodde som resande på hotell Frankfurt, i trappa upp.

Livréet, det fina hotellet, några antydningar i biljetten och benämningen 'hennes nåd', som betjenten gaf sin matmoder vid Roberts frågor om henne, lät honom icke tvifla på, att hans blifvande patient var begåfvad med denna världens goda. Man må icke le, om Robert kände en viss belåtenhet dervid. En ung läkare har vid början af sin bana nästan uteslutande att göra med mindre bemedladt folk, som ofta alldeles icke, alltid blott sparsamt kan gälda läkarens besvär, och Robert var likt mången annan beroende af sina inkomster för sin existens, synnerligast som han ville vara med i verlden, synas och blifva bemärkt, för att kunna blifva anlita ännu mera, äfven i högre kretsar. Han svarade derföre betjenten att han skulle straxt efter sin mottagningstimmas slut infinna sig hos fru Åkerfäldt.

Robert trodde sig böra uppträda med en viss ståt i det renomméerade hotellet och inför den rika adliga enkan, hvarföre han gjorde omsorgsfull toilett och lät hos sin hyrkusk eftersända ett

bättre åkdon än den enkla droska han vanligen plägade begagna. Åkdonet höll inom kort inför hotell Frankfurts port, der Robert tillsade kusken att vänta och skyndade uppför trappan. Nästa ögonblick befann han sig inför ett elegant klädt medelålders fruntimmer, hvilket mottog honom temligen stolt, ehuru han presenterade sig såsom den der hon förmodade skulle rädda hennes lif. Hennes ansigte hade det spända uttryck och den bleka orena färg, som vanligen förekommer hos hysteriska, och den sjukdomshistoria, som hon med ovanlig rörlighet i tungan föredrog, bekräftade ganska snart denna diagnos. Hon led af denna mångformiga nervsjukdom, af hvilken läkaren lider nästan lika mycket sjelf som den sjuke, emedan han, ur stånd att lindra den senares lidanden, är dömd att ständigt höra nya klagovisor, hvilka han måste besvara med nya löften om hjälp.

Robert underrättade sig om den sjukas lefnadsordning och fordrade, om någon bättring skulle komma, att hon borde iakttaga en ändamålsenlig diet. Men någon reform i fråga om mat och dryck ville hon icke veta af, utan påstod helt rörd, att hennes enda vederqvickelse för så mycket plågor, som hon hade, bestod i att tillfredsställa sin smak och sin aptit, och detta nöje skulle ingen läkare i världen förmå henne att afstå ifrån. Om hon velat blifva botad på det sättet, hade det kunnat ske hemma, och af de äldre läkare hon förut haft, men nu hade hon rest till Stockholm och uppsökt en som hon hört omtalas såsom den der helt nyligen börjat praktisera, i förhoppning att icke i honom finna någon pedant. Robert sökte förmå henne till en mera naturlig indelning af tiden för sömn och vaka, emedan hon icke plägade gå till hvila förr än efter midnatt och sedan sofva långt fram på förmiddagen. Men icke heller derpå ville hon ingå, utan påstod att om qvällarne mädde hon bäst och försäkrade, att hon aldrig tilläte en läkare göra någon ändring i hennes lefnadsordning, emedan enhvar måtte sjelf af erfarenhet bäst veta, hvad som vore nyttigt eller skadligt. Nu vore hon plågad af hufvudvärk och den ville hon framförallt hafva afhjelpat.

Robert skref en lugnande mixtur och gick.

Då han följande förmiddag infann sig, låg hans patient ännu till sängs och mottog honom med mörk min och utan att besvara hans helsning.

“Har hennes nåd sofvit godt i natt?” frågade han deltagande.

“Sofvit!” upprepade hon hånande. “Jag har icke fått en blund i mina ögon.”

“Åh, jag beklagar; har icke hufvudvärken gifvit sig?”

“Den är värre än någonsin!” svarade hon vresigt.

“Min mixtur har alltså icke gjort någon nytta!” sade Robert tveksamt.

“Jag skulle väl vara död nu,” svarade hon med ett ilsket skratt, “om jag tagit ännu en sked af er medicin!”

“Huru då?” frågade Robert bestört.

“Det måste varit gift deri,” påstod hon, “ty jag hade knappt tagit en half sked deraf, så tilltog hufvudvärken, sedan jag ätit middag, så förskräckligt, att jag var nära att förlora medvetandet.”

“Men, nådig fru,” sade Robert nära att sjelf blifva konfys, “ni hade ju hufvudvärk redan förut och . . .”

“Bäste herr doktor,” afbröt hon, “denna medicin passar aldeles icke för mig; ni måste ordinera något annat.”

Robert anhöll om skrifattiralj och medan han sammanvek papperet, sade den älskvärda sjuka:

“Jag har glömt säga er, att jag aldeles icke kan fördraga *Valeriana*; äfven hoppas jag att ni förskonar mig från det afskyvärda *Ara foetida*; Hoffmans droppar äro mig förfärligt vidriga och opium dödar mig om jag blott får känna lukten . . .”

Robert lofvade med en tyst suck att icke ordinera något af de vedervärdiga medikamenterna. Han föreskref en helt oskyldig mixtur, endast afsedd att icke såra hennes smakorgan, som tycktes vara starkt utbildad, och i förhoppning att vinna hennes välvilja. Då han gick, bad hon honom enträget, “att icke glömma bort henne utan för all del återkomma samma dag.”

Då han på aftonen ånyo besökte den sjuka, satt hon, såsom det tycktes, helt utmattad i en ländstöl och hade för sig en ringa kvarlefva af en gåsleferpastej, vid hvars åsyn Robert fick en betänklig min, som kom den stackars sjuka att klagande utbrista:

“Ack, min Gud, jag kan icke mera fördraga någon slags mat; allt bekommer mig lika illa! Hvad tror ni om gåsleferpastej? Det är väl den oskyldigaste föda man kan få!”

Robert ville svara, men den sjuka återtog:

“Apropå, bäste doktor, var det icke *ipeacuanha* i det, som ni ordinerade i förmiddags?”

Robert försäkrade motsatsen och frågade förundrad, huru hon kommit på den tron.

“Jag fick för en stund sedan så ondt, så ondt,” sade hon med bedröfvad min, “som om jag fått in *ipeacuanha*, och det började göra verkan.”

Robert tänkte på gåsleferpastejen, men sade i stället leende:

“Hennes nåd utvecklar en så förtrogen bekantskap med farmakopeen, att . . .”

“Ja,” afbröt hon, i det hon tog sig ännu ett quantum af pastejen, “jag tror mig förstå något på läkemedel, så att jag låter icke så lätt lura mig.”

“Det är ej heller någon som vill det!” invände Robert stött.

“Nå, jag menade just icke er,” försäkrade hon. “Min bror är förmyndare för en yngling, som redan öfver ett år varit elev

på filialapoteket hemma i vår socker, och af honom har jag fått veta åtskilligt. Tag er bara i akt!" tillade hon, grinande det vänligaste hon förmådde och förtärde sista återstoden af pastejen.

Dagligen förnyades sådana scener, dagligen ville Robert förklara för den obildade qvinnan att hon kunde få skaffa sig sjelfva böfveln till läkare, och likväl höll han ut. Han tyckte sig hafva bemärkt, att hans besök på hotell Frankfurt verkligen gånge honom anseende och ökade hans praktik. *Cunt quo itur*, de gå dit man går, gäller i hvarje yrke och kanske mest i läkarens. Menniskorna antaga att den som har mångas förtroende äfven förtjenar mycket förtroende, och sålunda ökas anlitandet och förtroendet. Det är ofta händelsen att en läkares rykte står i omvänt förhållande till hans värde och att den mest sökte läkaren alltid är en god verdensman, men icke alltid en skicklig praktikus.

TJUGONDEFJERDE KAPITLET.

Den gamle läkaren.

Efter fem veckors resultatslös behandling lät fru Åkerfäldt Robert en dag veta, det hon af någon blifvit tillrådd att anlita medicinalrådet E., och efter de verkligen underbara kurer, som man berättat henne om denne utomordentlige man, hvarjemte han bestämdt förklarats vara en af sin tids främste diagnostiker, brann hon af nyfikenhet att göra hans bekantskap.

"Vi förblifva i öfrigt goda vänner som förut, bäste doktor," tillade hon förtroligt. "Ni fortfar att sköta mig, blott ni är så god och verkställer medicinalrådets föreskrifter." Såsom bevis på sitt stora förtroende för Robert anmodade hon honom att sjelf underrätta medicinalrådet, det hon önskade, att han måtte besöka henne.

Robert tvekade, men befarande att den gamla qvinnan skulle gifva någon falsk och för honom ofördelaktig tydning åt ett afslag, så gick han in derpå, och följande förmiddag inställde han sig i medicinalrådets väntsal. Då denna redan förut var uppfylld af hjälpsökande, fick han god tid att se sig omkring. Hans eget enkla väntrum föreföll honom som en torparstuga mot detta. Här låg en dyrbar matta på golvet, oljefärgstaflor betäckte väggarna, på ömse sidor om en väldig trymå stodo vaser af kararamarmor,

och de tunga gröna sidengardinerna bredde en mild dager öfver det praktfulla, vällyktdoftande rummet. Ett antal sjuka väntade otåligt på det ögonblick, då de skulle få företräde hos den åldrige, berömde läkaren. I soffan satt en officer med ett imponerande yttre och hvars gula, nästan mörka ansigtsfärg jemte det dystra, nästan hätska uttrycket i hans blick förrådde ett djupt liggande underlifslidande. Bredvid honom stod en smärt civillklädd man med smalt bröst och ljust hår, hvilken ofta hostade och, tagande det upphostade i sin näsduk, med rädd min betraktade de blodstrimmor som visade sig deri.

“Huru står det till, herr ryttmästare?” frågade den civile. “Är ni något bättre. Har Medevi bekommit er väl?”

“Medevi har gjort mig lika liten nytta i år, som Söderköping och Ronneby tillförene,” svarade ryttmästaren vresigt. “Min sjukdom är oförändrad; jag plågas dag och natt, och det värsta är att min matsmältning är aldeles förstörd, att den lättaste föda förorsakar mig häftiga plågor. Derföre är ock mitt lynne så nedstämdt, att jag är färdig att när som helst skjuta mig för pannan.”

“Gud bevars för sådant,” utbrast den andre, “men hvad säger medicinalrådet om er sjukdom?”

“Han försäkrar, att jag lider af en förhårdnad i lefvern, hvilken måste vara mycket hårdnackad, då alla hittills använda medel varit gagnlösa. Jag har i snart tre månader begagnat en och samma medicin, af hvilken medicinalrådet lofvat mig den bästa verkan, men ända till denna stund har all sådan uteblifvit. Men huru står det till med er? Huru har Strömstadssejouren utfallit?”

“Mycket bra!” svarade den andre. “Jag har den ypperligaste aptit, är alltid vid godt lynne och skulle vara lycklig, om jag blott kunde slippa den fatala hostan, som oroar mig derföre att den stundom medför blodspottning, som redan ett par gånger öfvergått till verklig blodstörtning. Medicinalrådet lugnar mig med den försäkran, att min åkomma härrör af hämmorrhjder, som kastat sig på bröstet, och skall både snart och grundligt blifva botad. De piller, som jag för närvarande begagnar, bekomma mig väl och jag vill nu blott fråga, om jag skall fortsätta med dem.”

Robert hade med uppmärksamhet åhört detta samtal och af den civiles yttre och uppgifter kommit till den öfvertygelsen, att han led af ohjelpig lungsot. I hopp att kunna inhämta något, bad han den lungsigtige om tillåtelse att få se hans recept. Till sin förvåning fann han det bestå af en blandning hettande medicamenter, hvilka han i detta fall skulle ansett fullkomligt olämpliga. Han afhöll sig emellertid från att yttra denna åsigt, och en blick på den lysande omgifningen lät honom inse, af huru mycket högre värde den gamle läkarens insigter voro mot hans.

Det var nu ryttmästarens tur att inträda, och det dröjde icke många minuter innan han kom tillbaka, harmset betraktande ett

stycke papper, som han höll i handen. Den höga ståtliga gestalten, som tycktes i sin bästa ålder förtäras af ett smygande ondt, väckte Roberts deltagande och han närmade sig med förfrågan, hvilka förhoppningar medicinalrådet gifvit honom.

“Han affärdade mig som vanligt mycket fort,” svarade han upprörd, “och detta“ — han tydde på receptet — “är allt hvad han efter några flyktiga frågor gaf mig. Jag har icke varit här på åtta dagar,” tillade han. “Jag hade noggrant förberedt mig att kunna meddela honom allt, som syntes mig viktigt för en läkare, så mycket mera som han äfven vid mina föregående besök affärdat mig lika hastigt som i dag. Men han afbröt mig med försäkran, att han fullkomligt kände mitt tillstånd, och medan jag ännu talade, skref han detta recept, som han lernade mig med en ganska otvetydig min, att jag kunde gå min väg.”

Tankfull mottog Robert receptet och huru stor var icke hans förvåning, då han fann det vara på håret lika med det den lung-sigtige visat honom. Tigande och med en bugning återlemnade han detsamma. Den erfarenhet han gjorde i den gamle läkarens väntsal var så intressant, att han afstod sin inträdestur åt ett par andra sjuke och dröjde. Ett vid ett fönster stående fruntimmer hade sedan en stund ådragit sig hans uppmärksamhet. Det låg något oändligt rörande i den värtaliga grekiska profilen och så mycken ädel värdighet i hela gestalten, att han icke kunde motstå sin önskan att börja ett samtal med henne.

“Ni synes med otålighet,” sade han artigt, “afvakta det ögonblick, då ni kan få tala med medicinalrådet. Jag vill gerna afstå min företrädesrätt, emedan jag icke har brådtom.”

“Min herre, ni är mycket god,” svarade fruntimret med välklingande stämma; “jag tackar er och antager ert anbud. Min man,” fortfor hon, “lider, som jag befarar, af ett organiskt fel i mågen. Vi äro bosatta i Vestmanland och hafva rest hit till Stockholm, på det min man skulle kunna tillita medicinalrådet, som ju allmänt säges vara den ypperste läkare. Men ehuru vi varit här i tio veckor, hafva hans plågor icke minskats. Medicinalrådet har blott ett par gånger sjelf besökt min man och skickar vanligen i sitt ställe en ung läkare, eller rättare medicine kandidat, som genom sitt ovänliga och högdragna uppförande alldeles förlorat min mans tillit. Derföre är jag nu här för att på det enträgnaste bedja medicinalrådet taga min man under sin personliga behandling.”

Nu var det hennes tur att blifva insläppt. Äfven hon affärdades på några minuter. På det smärtsammaste upprörd och med tårar i ögonen utkom hon i väntsalen.

“Ni synes hafva erhållit ringa tröst, min fru,” sade Robert till henne.

“Jag har blifvit behandlad på ett verkliggen upprörande sätt,”

svarade hon i det hon sökte hämma sina tårar. "Medicinalrådet låt mig veta, att det är honom omöjligt att sjelf besöka alla sjuka och att den läkare, som representerar honom hos min man, förtjenar det mest obetingade förtroende. Jag svarade honom, att min stackars man, blott genom det stora rykte medicinalrådet hade som läkare, föranlåtits att resa hit, att min man har att förfoga öfver endast inskränkta tillgångar, hvilka nu efter nära tre månaders vistelse här äro i det närmaste slut, och att, så skicklig medicinalrådets ställföreträdare än må vara, har min man likväl kommit hit endast för att söka medicinalrådets personliga råd och vård och ingen annans."

Robert var ganska nyfiken att få höra medicinalrådets svar på dessa skäl och väntansfullt frågade han:

"Och hvad besked gaf medicinalrådet?"

"Han kunde, sade han, icke gå från sina en gång fattade grundsatser; vid det stora antal sjuka, som anlidade honom, var det honom nödvändigt att till somliga sända andra läkare i sitt ställe, hvilka det likväl ålåge att inför honom aflägga samvetsgranna redogörelser. För öfrigt, tillade han mycket förtrytsamt, vore det honom omöjligt att insätta en ny mage på min man. Om medicinalrådet med detta föga valda yttrande ville förklara, att han anser min man obotlig, så hade han efter mitt förmenande lika väl kunnat meddela mig denna nedslående underrättelse för tre månader sedan som i dag, så der i förbigående..."

Robert tryckte den olyckliga fruns hand och inträdde nu i sin tur icke utan sinnesrörelse i den gamle läkarens mottagningsrum.

Han satt med ryggen vänd mot dörren vid ett dyrbart skrifbord och rundt omkring omgifven af lika dyrbara fysikaliska och meteorologiska instrumenter, synbart beräknade, liksom allt det öfriga, på att imponera. Ehuru han ganska väl hörde, att någon inträdde, rörde han sig icke för att taga någon notis derom. Efter någon stunds väntan hörde Robert honom likväl framsäga ett egendomligt betonadt:

"Kom närmare!"

Robert nalkades, presenterade sig och väntade att såsom kollega blifva bemött med någon uppmärksamhet, men derpå fick han vänta, ty den gamle vände sig icke och sade helt torrt, utan att se upp:

"Hvad vill herrn?"

Robert beherrskade sig så godt han kunde och svarade:

"Jag behandlar sedan någon tid ett fruntimmer, som redan förut anlitat andra läkare, men utan framgång. Hon hoppas nu att ni genom er vidsträckta erfarenhet skall kunna bereda henne någon lindring i hennes lidanden. — På hennes anmodan har jag infunnit mig här, för att bedja er besöka henne och godhetsfullt bestämma tiden, när ni kan göra det."

“Hvad fattas menniskan?” frågade den gamle eskulapen och riktade för första gången sin blick på Robert.

Aldrig hade denne sett sådana ögon — blicken kunde verkligen kallas genomborrande och tycktes tränga ända till själens innersta djup. Under det hans anletsdrag voro skrynkliga och slappa och icke hade något annat uttryck än ålderdomens, talade hans ögon med en kraft och ett uttryck, som man måste beundra.

“Jag nästan fruktar att nämna fruntimrets sjukdom,” svarade Robert med en axelryckning, “och jag förmår det knapt. Den torde närmast betecknas såsom hysteri, medan äfven symptomter förefinnas, som låta antaga ett organiskt fel i underlifvet, utan att jag emellertid kan närmare bestämma det angripna organet.”

“Jag vet det!” sade den gamle läkaren i afgörande ton och Robert förvånades icke litet öfver detta svar. Han hade under flera veckor med största uppmärksamhet skött den sjuka, utan att kunna erhålla visshet öfver hennes gåtlika sjukdoms natur. Derföre syntes honom den gamle läkarens: “Jag vet det”, efter de ganska flyktiga konturer han angifvit, såsom en ganska märkvärdig diagnos.

Den paus som uppstod genom Roberts förlägenhet afbröts af den gamle i det han sade:

“Har den sjuka mycket bekymmer, mycket att tänka på?”

“Visserligen,” svarade Robert; “hon har tidigt blifvit enka med sju barn och har naturligtvis haft och har ännu bekymmer nog för deras uppfostran.”

Den gamle eftersinnade ett ögonblick och sade:

“Jag är verkligen nu så sysselsatt, att jag måste draga i betänkande att åtaga mig flera patienter. Ni vet för öfrigt ganska väl, huru litet vår konst förmår uträtta mot en så långt framskriden åkomma. Sköt ni er patient som ni kan! Jag måste verkligen låta det anstå med att öka mina hopade göromål genom onyttiga sjukbesök.”

“Förlåt, herr medicinalråd,” svarade Robert, “att jag förnyar min anhållan om ert bistånd. Redan ert namn, som öfverallt nämnes med beundran, skall verka underbart på min patient och ni vet huru mäktigt det psykiskt upplyftande inverkar på nervsjuka. Min patient talar med sådan vördnad, ja, hänförelse om er, att jag icke vågar återkomma med ett afslående svar.”

“Huru gammal är er patient?” frågade läkaren med en honom egendomlig modifikation i rösten och icke utan ironi.

“Hon är närmare femtio år,” svarade Robert.

“Låt henne gifta sig,” sade den gamle skrattande; “det hjälper.”

“Herr medicinalråd,” invände Robert i det äfven han log, “fruntimret har anlitat mig såsom läkare och icke såsom äktenskapsmäklare.”

“Nå väl,” svarade han förtrytsamt, “jag kan icke åtaga mig hennes behandling.”

Robert hade väntat att den gamle läkaren skulle afböja de smickrande utlåtelseerna om hans personlighet eller åtminstone röja någon tacksamhet för dem; men han tycktes upptaga dem såsom ett honom ovilkorligen tillkommande rökoffer och fortfor i samma buttra ton:

“Jag måste verkligen bedja er förskona mig derifrån, ty jag har viktigare göromål än att åhöra en hysterisk kvinnas klagolåt. Man kan hos sådana sjuka uträtta något endast derigenom att de åtnjuta den omsorgsfullaste vård i sin omgivning, och då genom ogynnsamma förhållanden och knappa ekonomiska omständigheter, de första villkoren för en lycklig kur saknas, så —“

Robert afbröt:

“Hvad det beträffar, herr medicinalråd, så kan ni vara fullkomligt lugn. Min patient eger jemte en större egendom i Östergötland, betydlig förmögenhet och är beredd att göra de största uppoffringar för sin helsa. Hon bor på hotell Frankfurt i första våningen och medför egen betjening, så att alla föreskrifter kunna på det punktligaste blifva verkställda.“

Medan Robert talade riktade den gamle läkaren en af sina egendomliga blickar på honom och hörde mycket uppmärksamt på, till dess denne talat ut

“I morgon middag klockan ett, bästa kollega“, sade han derpå mycket vänligt, “skall jag infinna mig på hotel Frankfurt och det skall glädja mig mycket att då finna er hos *vår* patient, som jag gerna skall stå till tjänst med mina råd.“ Vid dessa ord steg han upp, tryckte Roberts hand och ledsagade honom mycket förekommande ända till dörren, som han höll öppen, till dess Robert lemnat väntsalen.

“Store Gud“, tänkte Robert, då han åkte derifrån, “man kan med visshet antaga denne gamle läkares årsinkomst till tjugutusen riksdaler och deröfver och likväl låter han bestämma sig i sitt handlingssätt af utsigten till en lumpen penning.“ Huru ofta hade icke Robert i sina ensamma stunder klagat öfver det förnedrande och likväl i hans ställning oundvikliga, att för sina bemödanden, som tagit hela hans kunskap och tankekraft i anspråk, uppfyllt hela hans hjerta och för sin tvivelaktiga framgång marterat honom med oro och själsspänning, nödgas taga kontant betalning. Och denne man, som att dömma af hans affallna utseende redan stod med en fot i grafven, hade mammon så kär, att han med förekommande artighet egnade en rik patient sina tjänster, medan han vägrade sitt bistånd åt den som nämnde sig fattig.

Redan klokan half ett följande dag var Robert på hotell Frankfurt hos sin patient, som med största otålighet väntade den gamle läkaren. Robert hade förberedt sig till att med några ord redogöra för sjukdomens förlopp och för den regime, han dittills följt. Han hoppades att medicinalrådet skulle å sin sida uppgifva

de idéer, efter hvilka han ville att regimen skulle ändras och var öfvertygad om att det tekniska verkställandet skulle, såsom ju ock var i sin ordning, öfverlemnas åt honom.

Några minuter efter klockan ett stannade medicinalrådets vagn utanför hotellet och fru Åkerfäldt gick honom till mötes ända till dörren — en ära, som aldrig vederfarits Robert. Den gamle läkaren förde henne till soffan och tog plats vid hennes sida. Robert ville andraga sin väl genomtänkta sjukdomshistoria, men den gamle tog så föga notis derom och fortsatte sitt med patienten anknutna samtal så lifligt, att Robert efter ett par misslyckade försök tvangs att tiga.

Robert hade god tid att iakttaga medicinalrådets uppförande, hvilket verkligen var förvånande anlagt på att ingifva förtroende. Han var ytterst förbindlig ja galant. Med sin fasta djupt trängande blick betraktade han oafbrutet patienten, som genom denna uppmärksamhet kände sig lika smickrad som lugnad. På ett fint men mycket bestämdt sätt afskar han hennes talförhet och med största säkerhet frågade han efter symptom, som han med visshet kunde förutsätta. Han vann hennes förtroende fullständigt, då han utan ringaste inskränkning godkände hennes lefnadsvanor och sedan han underrättat sig om de af henne begagnade läkemedel, skref han ett recept utan att fästa ringaste afseende vid Roberts närvaro. Han ville just aflägsna sig och hade redan tagit ett par steg mot dörren, då fru Åkerfäldt sade att hon någon tid äfven begagnat homöopatisk medicin. Ett bittert hån öfverfor den gamle Eskulapens vittrade, nästan förlamade drag och han försäkrade mycket alvarligt, att han ofta iakttagit sådana bröstplågor, hvaraf hon led, såsom följder af homöopatiska medels begagnande. Fruen invände visserligen, att det var flera år sedan, hon lät behandla sig homöopatiskt, men den gamle läkaren lät henne mycket bestämdt veta att homöopatiska doser verka förvånande länge efteråt!

Robert måste ovilkorligen le vid detta påstående och varseblifvande det, sade medicinalrådet sakta i det hon fattade hans hand:

“Drager hon oss vid näsan, så göra vi henne samma tjänst!” Och så rekommenderade han sig. Detta var de enda ord han under hela förhandlingen ställt till Robert.

Denne kände att han spelat en mycket tarflig roll och ansåg det icke löna mödan att dölja sin förtret. Han hade visserligen hört ett och annat om det oförskämda sätt, hvarpå medicinalrådet plägade behandla både yngre och äldre kolleger, men ett så groft försummande af all hänsyn hade Robert icke väntat. Fru Åkerfäldt egde fin känslighet nog att genom ökad uppmärksamhet gifva honom någon upprättelse, och då han gick, bad hon honom enträget att återkomma följande dag. Han gjorde så och samman-

träffade äfven då med medicinalrådet, som sade sig vara oändligt glad öfver att återse honom och meddelade att hans många göromål icke tilläto honom hädanefter bestämma någon viss timma att besöka deras patient, så att de kunde sammanträffa hos henne. Efter hvad som förefallit föregående dagen var Robert rätt förvånad öfver detta drag af höflighet.

Då medicinalrådet gått, berättade fru Åkerfäldt, att han talat med mycket beröm om Robert. Han hade försäkrat, att denne var en ganska flitig ung man, som satt mycket vid sina böcker; skada blott, hade han sagt, att boklig visdom icke duger till mycket vid sjuksängen. Han hade emellertid uttalat den förhoppning, att Robert efter några års erfarenhet vid denna tid sannolikt skulle lära inse det falska i teorierna och då blifva en ganska både omytyckt och duglig läkare. Det inses lätt att detta mera än tvetydiga beröm icke var egnadt att öka patientens förtroende för Robert.

Under de följande veckorna sågo Robert och medicinalrådet icke hvarandra och den förre erfor endast af patienten de anordningar den senare fann för godt att vidtaga. Men fru Åkerfäldt sjelf tycktes snart inse, att ett säkert uppträdande och en skarp blick icke äro tillräckliga att bota en gammal hysteri. Sedan hon i tvenne månader begagnat medicinalrådets förträffliga medikamenter, bland hvilka äfven varit den blandning, hvarmed han undfagnat både ryttmästaren och den lungsigtige, var hon lika sjuk som förut. En underrättelse från hemorten, som gjorde hennes närvaro derstädes ofördrojligen nödvändig, gaf henne välkommen anledning att afbryta kuren, utan att afvakta den nya regim som medicinalrådet under de närmaste dagarne ämnade sätta i verket. Hon lemnade Robert ett bref och bad honom, att, med ursäkt för hennes hastiga afresa, personligen framlemna det till medicinalrådet. Det skall sannolikt förvåna att han ingick derpå, men en ung läkare har blott en önskan — den att vara sysselsatt och för denna får allt annat vika. Robert visste att ett stort antal af hans kolleger lugnt fördrogo den gamle läkarens inpertinenta behandling, och genom hans protektion småningom erhållit praktik, då de till en början visat sig belåtna med de smulor som föllo från den mäktige herrns bord. Det var visserligen Robert tungt att förneka sig sjelf och hela sin natur, men han öfvertog likväl uppdraget för att icke aldeles träda i medicinalrådets minnes bakgrund.

En förmiddag fram på vintern stod han åter i dennes väntsal. Denna gång hade han kommit tidigt och efter en kort väntan var han den förste som fick inträda i mottagningsrummet.

“Kom närmare!” ljöd det som vanligt och då Robert gjorde det, blef han mycket höfligt mottagen med frågan.

“Hvarmed kan jag vara er till tjänst?”

Robert berättade att hans, medicinalrådets patient, skyndsamt måst lemna Stockholm och gifvit honom i uppdrag att framföra hennes ursäkt och uttrycken af hennes tacksamhet. Han framlemnade dervid brefvet och sedan den gamle läkaren med erfaren kännarehand klämt och bockat på detsamma och hört knastrandet af sedlar deri, reste han sig uppifrån stolen och sade med ett sarkastiskt leende:

“Verkligen ett mycket intressant fruntimmer! Jag beklagar rätt mycket att hon redan måst lemna oss och jag är er ganska förbunden herr kollega, för det ni förskaffade mig hennes angenäma bekantskap!”

Med en mycket förbindlig min följde han Robert till dörren och rekommenderade sig hos honom på det ifrigaste.

TJUGONDEFEMTE KAPITLET.

Aktiebolaget Cyklopen.

En natt kort efter det första besöket, hos fru Åkerfäldt blef Robert väckt med anmodan att skyndsamt infinna sig hos grosshandlaren Jern, som häftigt insjuknat. Grosshandlaren Jern! Han hade väntat och hoppats något dylikt för att vinna inträde i detta hus, hvilket eljest var och skulle förblifvit hermetiskt slutet för honom. Han hoppades tillika att, hvad som än träffat grosshandlaren, det icke med lämplig behandling skulle vara lifsfarligt och hans första besök derstädes derigenom äfven blifva det sista. Skyndsammare än någonsin kom han i kläderna, och erfor derunder af budet, en ung tjenstflicka, att grefvinnan Riddersköld nyss förut väckt henne med tillsägelse att skyndsamt tillkalla en läkare, utan att nämna någon viss, och då hon visste att doktor Ek bodde i närheten, hade hon ringt på hos honom.

Robert var nu klädd. Han stack en sedel i flickans hand, hvilket tycktes både förvåna och glädja henne, hvarefter båda skyndade den korta vägen till Jerns hus. Då Robert inträdde i dennes sängkammare, satt grefvinnan Riddersköld vid sängen, syselsatt med att lägga kalla omslag på den sjukes hjessa. Den bestörtning och harm hon kände vid Roberts åsyn röjdes tydligt i hennes ansigte och hon störtade upp med en min som om hon velat visa honom åter på dörren. Men en blick på hennes sjuke

far och möjligen en farhåga att Robert, åberopande sin pligt som läkare, skulle, sedan han en gång tillkallats, äfven kvarstanna, kom henne att besinna sig och hon lemnade sjelf rummet utan att säga ett ord.

Robert underkastade genast den gamle mannen en noggrann undersökning och fann honom träffad af en till slag sig närmande affektion på hjernan, medan de inre delarne befunnos i ett i förhållande till hans höga ålder temligen normalt tillstånd. Robert beslöt att uppbjuda allt, hvad hans vetande, förmåga och ihärdighet kunde uträtta för att rycka den åldrige mannen undan dödens redan höjda lie och såmedelst göra honom sig förbunden. Han ansåg det vara försynen, som nu förde den gamle i hans våld och det tillkom derföre honom att med alla till buds stående medel kvarhålla honom. Han bade sagt att om någon af dessa menniskor, som förskjutit honom, komme i hans väg, skulle han krossa dem. Han ansåg sig för sin del hafva gjort intet för att möta dem, men försynens hand hade låtit dem komma till honom och i sitt, honom sjelf förbländande hat, såg han deri försynens vilja, att han skulle hämnas. Och just derföre fick den gamle icke dö nu; han skulle räddas för att veta hvem som beredde hans ofärd och hvarföre det skedde.

Robert grep sig derföre genast med all energi an att återkalla de på den letargiska sömnens vingar flyende lifsandarne och när morgonen grydde, såg han sin möda, sin skicklighet lönade dermed att den gamle återkommit till full sans och redighet med obehindrad förmåga att tala och röra sina lemmar, men matt och svag efter det stormande angreppet af dödens kalla hand. Förändrad blickade han på den unge, honom obekante läkaren, han ville tala och fråga, men Robert förbjöd det på ett så värnadsfullt sätt och i en så förtroendeväckande ton, att den gamle villigt fogade sig deri. Han bad blott att få se sin dotter och dotterdotter. Bertha inställde sig genast. I varma, hjertliga ordalag tackade hon Robert för sin morfaders räddning och Robert betygade den glädje han synnerligast för hennes skull kände öfver att han lyckats. Den sjuke såg med en viss undran den förtroelighet som tycktes råda mellan de båda unga och som rörde, att de redan voro bekanta för hvarandra, men, lydig den unge läkarens förmaning, teg han. Grefvinnan dröjde och Robert tog afsked sedan han ännu en gång förmanat till lugn och tystnad både af och kring den sjuke, hvaröfver Bertha åtog sig att vaka.

Huru påkostande det än var för grefvinnan att se och tala med Robert, insåg hon likväl att hon icke utan att framstå i en alltför stötande dager kunde låta honom gå utan att tacka honom. Hon trädde honom derföre till mötes i salen och började i väl valda ordalag en barang, som just derigenom rörde att den icke kom från hjertat. Robert afbröt henne ock straxt med att helt

sträfft säga henne, det han för den sjukas lif gjorde en hvar ansvarig som i ringaste hänseende oroade eller ens störde honom, hvarpå han med en kort helsning aflägsnade sig. Han befarade med skäl att grefvinnan skulle söka begagna den gamles svaghet för att förmå honom att för den behandling hans sjukdom vidare fordrade anlita en annan läkare och såmedelst åter utestänga Robert. Denne ville icke utsätta den gamle för en sådan storm förr än han åter fått någorlunda krafter att uthärda den och Robert vunnit det insteg hos honom, som han eftertraktade. Grefvinnan var hans förklarade fiende, det visste han och han föraktade att söka vinna henne, tvertom ville han öfverallt trotsigt träda henne till mötes och så äfven i detta fall.

På denna och följande dagen återkom Robert och såg med en glädje som han icke behöfde dölja, huru grosshandlarens krafter ökades med hvarje dag. Ofta satt han långa stunder samspråkande med den gamle, som var förnöjd öfver hans aktningfulla språk, hans hurtiga uppträdande och den lefnadsfriska uppfattning af lifvet, som han utvecklade. Bertha var vanligen inne under dessa stunder och då, såsom det ibland hände, den gamle inslumrade, då möttes Roberts och Berthas händer och blickar och ord hviskades om kärlek och tro, som förrådde att han redan vunnit hennes hjerta. Han hade ock straxt efter sin bosättning i Stockholm sammanträffat med henne i sällskapslifvet och Bertha hade, okonstlad och förtroendefull, såsom qvinnan alltid är i sin första kärlek, kommit honom till mötes, beklagande den bittra ovilja hennes moder hyste mot honom, och hvilken hon genom sin hängifvenhet sökte godtgöra. Hvar grefvinnan och hennes dotter sedermera visade sig ute i sällskapslifvet — och det var icke mycket, ty den umgängeskrets, hvori hon under grefvns listid intvingat sig, hade efter hans död åter i det närmaste slutits för henne — sökte Robert vara i den senares närhet. Han hade ock derföre infunnit sig på den ofvannämnda assambléen i viss förhoppning att der träffa Bertha, men grefvinnan hade anländt på samma gång som han, sett honom inträda och genast återvändt hem, utan att derför gifva något skäl. Det var likväl ingen misstanke mot dottern, utan endast hennes hat mot Robert, som dref henne att undvika honom. Derföre lade hon intet hinder för deras sammanvaro i sin faders sjukrum, öfvertygad att hennes dotter efter de läror hon sökt inpräglad hos henne, icke, såsom hon sade, skulle glömma sig. Sjelf nekade hon likväl på det bestämdaste att närvara under doktors besök. Måhända tänkte hon ock på möjligheten att doktorn ju kunde förälska sig i hennes sköna dotter och deraf en dag förmås att begära hennes hand, då hon blefve i tillfälle att gifva honom ett förkrossande afslag. Sådant stod likväl ännu i vida fältet och hon åtnöjde sig med att genom att undvika all samvaro

med honom visa honom sitt förakt. Robert såg och kände det och hans hat och hämdlystnad stegrades deraf.

En dag då Robert återkom och grosshandlaren redan var så återställd att han kunde sitta uppe i sin ländstol, började han halft skämtande:

“Hvad har doktorn gjort min dotter grefvinnan“, han kallade henne alltid så, “emot, eftersom hon aldrig kan finna sig i samma rum som ni?”

“Jag har sett det och är mycket olycklig deröfver“, svarade Robert.

“Åh, intet lönar det sig att vara olycklig för så litet“, invände Jern. “Qvinfolken äro alltid så konstiga. Så gammal jag är, har jag aldrig lärt att rätt förstå dem. Men de pläga vara lätta att förmå byta om åsichter blott man kan hitta på rätta sättet.”

“Grefvinnan undviker mig tyvärr så ihärdigt“, klagade Robert, att hvarje försök i det hänseendet omöjliggöres för mig.”

“Nå stor sak deri!“ sade Jern. “Jag är glad, så länge doktorn vill titta till mig, ty en mera treflig och stadgad ung man har jag knapt påträffat i min dar. Bertha bjuder visst till att roa mig, men hon går till väga, som hon förr gjorde med sina dockor och då somnar jag vanligen.”

“Fröken Berthas bemödanden förtjena allt erkännande!“ påstod Robert.

“Så kallt ni säger det der“, undrade Jern. “Man skulle kunna tro att ni är qvinnohatare?”

“Nej“, invände Robert, “men greve Ridderskölds dotter står alldeles för högt för mig, att jag, en ofrälse, skulle våga tänka och tala om henne som en jemnlige.”

“Kors, hvad ni talar likt min dotter, grefvinnan“, sade Jern. “Det skulle gladt henne och gjort henne försonligare stämd mot er, om hon nu hört er.”

“Det var dess värre icke så lyckligt!“ beklagade Robert.

“Vet ni, doktor“, återtog Jern, “min dotter, grefvinnan, har flera gånger sedan jag kom på bättringsvägen yrkat, att jag skulle göra upp affären med er och låta vår vanlige husläkare sköta mig, till dess jag blefve riktigt frisk. Ja, hon har redan skickat mig den fjanten på halsen ett par gånger, men jag lät honom förstå, att han skulle få sitt arvode oafkortadt, utan att behöfva göra sig besvär denna gången och så fjantade han i väg. En fjanter är han“, fortfor Jern, “som jag antagit endast på min dotter grefvinnans yrkande, men så krusar han och bugar han också för nådig grefvinnan och kysser henne på hand. Men hvarthän så brådt?”

Robert hade fattat sin hatt.

“Jag kan icke bära grefvinnans ovilja och orsaka söndring mellan far och dotter“, sade han.

“Åh, så farligt är det icke“, försäkrade Jern. “Jag bryr mig föga om, hvad hon pratar och jag skulle insjukna ännu häftigare, om ni nu ginge och icke komme igen och derföre anhåller jag, att ni er pligt som läkare likmätigt fortfarande besöker mig. Min vård och min helsa fordra det.“

Robert begärde icke bättre, men han sade:

“Jag måste likväl nu aflägsna mig, ty tiden lider och jag har flera sjukbesök att göra. Men jag skall med er tillåtelse och enligt er önskan återkomma, om icke så ofta som hittills, så likväl långt oftare, än jag vill tro att er helsa gör det nödvändigt.“

“Jag får väl finna mig deri och tacka vackert för det; jag vet att ni är bestämd i hvad ni säger.“

Robert gick.

Den gamle Jern förteg för honom det hans dotter, för att såsom hon hoppades lättare förmå sin fader att afskeda den unge läkaren, antydt, att han möjligen kunde vara Hemmings son. Den gamle hade dervid spruttit till och frågat, om hon hade bevis. Då hon måst medgifva, att hon saknade sådana, hade Jern suckat och sagt det vara skada, ty edge han visshet i detta hänseende, så vore han villig att åtminstone enskildt erkänna dottersonen, förmenande sig skola hafva långt mera heder af denne än af den andre med grefvetiteln och det granna namnet och som ännu icke var mera än student och måhända aldrig skulle blifva annat samt blott kostade penningar. Grefvinnan ångrade fast försent, att hon gjort denna antydan, hvaraf hon väntat en alldeles motsatt verkan, hvarföre ock hennes faders ord väckte hennes harm. Till en början gaf hon detta luft i påståenden, att det syntes det hennes fader började blifva barn på nytt, då han genom sådana yttranden förrådde att han alldeles glömt det förflutna och allt hvad deraf betingats eller dermed stode i sammanhang, men hon beherskade sig åter och bad bevekligt, att fadern icke, genom att göra doktorn några frågor, måtte väcka dennes misstankar och föranledas att göra genfrågor och forskningar, hvilka, huru de än utföllo likväl alltid kunde gifva anledning till förtal.

Jern invände att en fråga till doktor Ek om hans föräldrar och anhöriga ju icke kunde vara af någon misstanke väckande beskaffenhet, men grefvinnan, som med skäl befarade, att en sådan fråga just kunde framkalla sådana svar och bevis, som hennes fader nyss önskat, aftvang honom genom sin enträgenhet löftet att lika litet hädanefter som hittills i samtal med doktor Ek eller någon annan fråga eller säga något, som kunde syfta åt denna sak. Jern besinnade ock, huru det kunde vara att måla hin på väggen, som man säger, genom att beröra denna gamla, såsom han trodde, längesedan begrafna hemlighet och doktor Ek vore en så bra karl och hade en så god framtid för sig att intetdera kunde blifva bättre, om han ock befundes vara och erkändes såsom grosshand-

laren Jerns dotterson. Han höll derföre sitt till dottern gifna löfte, men på dennas fortsatta yrkande, att han äfven skulle afskeda doktor Ek såsom läkare, ville han ej höra. Han menade, att då han gjort henne ett medgifvande, var han äfven berättigad till ett sådant, nemligen att få mottaga den intressante unge mannen, och, trots grefvinnans försök till protest blef det dervid.

Robert återkom och litet emellan och mottogs alltid med förnöjelse af den gamle grosshandlaren, hvars siffertorra sträfhets tycktes försvunnen med sjukdomen, i det han visade en hvar en välvilja och ett undseende, som tillföre varit honom främmande.

“Hör doktor“, sade han en dag till Robert, “hvad skall jag göra med min dotterson, att han måtte blifva en man som ni.“

“Min erfarenhet är ringa“, svarade Robert synbart beredd på frågan, “jag har fått följa min böjelse och derföre är jag hvad jag är. Något vitsord deröfver är jag icke kompetent att afgifva.“

“Jo, det är ni det“, påstod Jern, “men min dotterson grefve Eriks böjelse tyckes endast vara att göra skulder, och låta sin morfar betala dem ty oss emellan sagdt, hans fader egde aldrig något och det är jag, som får bekosta hans studier, hvilka aldrig taga slut.“

“Men“, invände Robert medlande, “han har ju icke varit mera än tre år i Upsala.“

“Nå, skulle det icke vara nog“, inföll den gamle uppbrusande, “för att aflägga någon examen som åtminstone kunde utvisa val af någon viss bana. Nej, hans böjelse tyckes som jag redan sagt endast vara skuldsättning.“

“Det var besynnerligt“, undrade Robert, “när vi voro kamrater, räckte hans apanage godt till.“

“Jag vet“, vidtog Jern, “både genom hans bref och honom sjelf, att I voro goda vänner och tillsammans på många äfventyr i Upsala. Då räckte penningarne verkligen alltid till och han begärde aldrig extra tillskott. Nu har jag förhöjdt terminsanslaget och likväl får jag göra extra utbetalningar litet emellan, för att rädda honom från bysättning, som skulle afbryta hans kurs, såsom han kallar det. En tocken der ungtupp har ingen kurs alls“, tillade den gamle köpmannen ringaktande.

Robert utbredde sig öfver vännen i detta negativa beröm, som, framhållande godhet, svaghet, vänfasthet och sällskaplighet, är värre än direkt tadel för slöaktighet, rummellusta och glömska af allt annat än för andefattiga och tidsödande nöjen. Jern harmades och menade att man kan vara allt det der utan att vara ett penningesäll.

“Var han icke god och vänfast och hvad det allt hette, när ni var i Upsala?“ frågade han.

“Ack jo, det var han visst“, svarade Robert, “en bättre vän

kan ingen ha än Erik Riddersköld var för mig under min senare studietid.“

“Nå, då kan han vara god och värfast för samma pris nu med“, sade Jern vresigt; “och jag skall lära honom det genom att knyta handen om pungen. För öfrigt tror jag mig veta, att ni var mera hans vän än han var er.“

Robert såg förundrad på Jern, som om han önskat förklaring öfver detta påstående, men Jern ombytte samtalsämne.

“Doktor“, sade han, “ni talade häromdagen om det nymodiga bolagsväsendet på ett sätt, som gjort mig nyfiken derå. Jag är en gammal man, som måhända icke alldeles följt med min tid. Jag skulle vilja draga mig från affärerna, hvilka allt mera börjar öfvergå mina krafter att fortsätta och med det kapital, jag bärgat undan det hafveri min afidne måg anställde derå, tillförsäkra mina dotterbarn en årlig inkomst, naturligtvis ju större ju bättre. I en bank vore visserligen temligen säkert, men sådana gifva endast fem, högst sex procent och såsom ni sade mig, finnes det aktiebolag, som lemna dubbelt och ännu mera i utdelning. Ni är ung och på samma gång begäfvad med långt öfver edra år gående insigter och redig uppfattning af saker och förhållanden. Ni kan sannolikt gifva mig ett godt råd i denna sak.“

Robert dolde under ögonlocken den blyxt, som ville framskjuta ur hans ögon. Det frö han utsått hade således verkligen och redan börjat gro; nu gällde det att bringa det till utveckling och mognad. Han svarade, att han visserligen icke vore affärsman och därför visst icke kunde se och utveckla aktiebolagsväsendet ur en sådan synpunkt. Han ville blott såsom grundprincip framhålla det enkla faktum, att med ju större kapital en bruks- eller fabriksrörelse sättes i verket och ju större verksamhet den omfattar, ju större blifver afkastningen af hvarje deri insatt hundratal riksdaler och att till verkligt stora industriella företag sådana nutiden fordrar för att på världsmarknaden kunna utställa täflan med utlandet sällan en enskild person eger tillräckliga tillgångar och den eller de, som kunna ega penningar och kredit nog, förstå icke saken eller sakna förmåga att leda den. Ett aktiebolag bildas då, penningar sammanströmma från skilda håll och många händer och aktieegarne utse bland sig till affärens ledare eller disponent den skickligaste och förfärnaste utan afseende på hans större eller mindre aktiekapital.

Detta tema utvecklade Robert med synnerlig vältalighet, uppgaf bolag som årligen lemnat tjugo procent och derutöfver och hvars aktier därför också endast stodo att få till priser mångdubbelt öfver nominalbeloppet och framhöll äfven den omständigheten att genom bolags bildande med aktier à 100 riksdaler och derunder per stycke möjliggjordes äfven för mindre bemedlade att kunna deri insätta sina besparingar och erhålla sin andel af för-

tjensten. Men då han såg den gamle penningdryge mannen dervid mulna, skyndade han att tillägga, att de mindre bemedlade aldrig kunde komma att inverka å bolagets angelägenheter, ty vid omröstningar å bolagsstämma eger en hvar en röst för hvarje aktie och de som hafva de flesta aktier blifva således alltid de beslutande. Jerns anlete klarnade åter, då han insåg att det endast var för att draga till sig penningar som aktieprisen sattes så låga och att personerna betydde intet. Allt som Robert fortgick i sin skildring, tindrade Jerns ögon lifvigare och han frågade, hvilket eller hvilka bolag som voro de säkraste och mest vinstgivande. Dertill svarade Robert att han för tillfället icke kunde lemna bestämd uppgift, hvarjemte han erinrade att sådana bolagsaktier stodo så högt i pris, att afkastningen för tillträdande köpare understeg betydligt dessa som tillkom dem, hvilka varit med ifrån början och betalt aktierna efter nominalbeloppet. Han rådde derföre Jern att icke ingå i ett redan varande bolag, utan i något nytt, som kunde förete goda och bestämda utsigter.

Jern förklarade rådet vara godt och sade sig vilja följa det, beklagande blott att han efter sin sjukdom ännu icke kunde gå ut och på börsen eller mäklarekontoren inhemta anvisningar och underrättelser. Robert erinrade, att då ett bolags aktier utbjudas på börsen eller genom mäklare är bolaget vanligen redan i full verksamhet och aktiernas pris alltid stegradt öfver nominalbeloppet. Han åtog sig att anskaffa uppgifter och upplysningar om bolag, som kunde vara under bildande, samt meddela Jern dem och kunde hans råd då äfven gagna denne, så stod han helt och hållet till Jerns förfogande. Denne var helt förtjust öfver detta uppoffrande anbud, tackade Robert på det hjertligaste samt bad honom då han gick att snart återkomma.

Robert Ek tycktes hafva rufvat på och redan till en del förberedt en plan, hvori han åsyftade att insnärja Jern. Han uppsökte egaren till en utom Stockholm belägen mekanisk verkstad, som med byggnader, maskiner och tillhörande jord kunde vara värd femtio tusen riksdaler riksmünt, men på grund af konjunkturena värderade egaren dem till hundra tusen samma münt. Till detta pris och med två månaders anstånd för köpeskillingens erläggande köpte Robert verkstaden som den befanns och med allt hvad dertill hörde. Med köpekontraktet på fickan inställde han sig hos en sedan till Amerika afviken börsvinglare Rask med förslag att denne skulle öfvertaga verkstaden och bilda ett bolag för densammans drifvande. Rask gick in derpå, tillkallade tvenne med honom lika sinnade vänner, Asker och Falk, och dessa fyra tillsammans stiftade nu maskinfabriksaktiebolaget 'Cyklopen'. Förslag till bolagsordning uppsattes. Maskintillverkning uppgafs såsom bolagets ändamål. Maskiner kunna vara både stora och små, från tekök till lokomotiver, men för att den blifvande styrelsen

och disponenten skulle hafva så mycket friare händer, var det icke skäl uti att gå så mycket i detalj. Aktiekapitalet bestämdes till femhundra tusen riksdaler, fördeladt på aktier å ett hundra riksdaler och ställda till viss man. De fyra herrarne tecknade sig för ett hundra tusen riksdaler vardera, konstituerade sig såsom interimstyrelse, valde Asker till ordförande och Rask till disponentdirektör; de båda öfriga fungerade som ledamöter. En lysande prospekt utfärdades, trycktes och kungjordes i tidningarne, lofvande guld och gröna skogar och visande med långa och många värtaliga rader af siffror att bolaget skulle komma att afkasta allra minst tjugo procent. Långt deröfver antyddes såsom varande att med visshet påräkna, men inbjudarne ville icke genom att lofva mera spänna de blifvande aktieegarnes sangviniska förhoppningar för högt. Aktiebref, litograferade med granna orneringar på finaste papper erbjödös allmänheten å vissa uppgifna tider och ställen att tillösa sig, bolaget presenterades på börsen, några välvilliga hjälpere satte mot dusör aktierna i gång derstädes och i allmänna rörelsen. Stiftarne sparade naturligtvis icke på kostnaderna för att få en så lysande och lofvande affär i gång — och lyckades. Inom tvenne månader hade verkstadens egare fått till fullo betalt för densamma, mera än hälften af aktieantalet var utsåldt och då stiftarne utfärdade kallelse till aktieegarne att sammanträda till konstituerande bolagsstämma tillkännagäfvö de omedelbart derefter till protokollet att de sålt sina aktier och såmedelst utträdde ur bolaget.

Då bolagsmännen sammankommo blef första frågan efter interimstyrelsen, men då det upplystes att dess ledamöter icke längre vore bolagsmän fick dervid bero och man tog i stället ihop med förslaget till bolagsordning. Denna blef illa kalfatrad; ingen tog dess stadganden i försvar och ny interimstyrelse tillsattes för att utarbeta ett nytt förslag. Då detta framlades på en följande stämma, beslötos åtskilliga ändringar och omredigeringar och då det slutligen antogs på en tredje stämma, befanns likväl ingen vara belåten med detsamma i sin helhet. Man ville likväl icke dröja längre med att sätta affären i verksamhet för att ju förr ju hellre utfå de utlofvade dividenderna. Till lön åt disponenten ansgos tiotusen riksdaler, ett belopp som mången tyckte vara för ringa; åt kassören fem tusen och åt förste bokhållaren tre tusen. De stora aktieegarne röstade på hvarandra och styrelsens ledamöter kommo snart underfund med att, hvad de förstodo, men icke var det maskinfabrikation. Det blef derföre nödvändigt att antaga en verkmästare, hvars lön efter mycket jemkande bestämdes till två tusen riksdaler. Hvad som fanns af aktiekapitalet åtgick till nya och större verkstäders uppförande och arbetsmaskiners anskaffande, så att då arbetet slutligen skulle begynna, måste kredit anlitas för att erhålla materialer och medel till arbetarnes veckoaflöningar,

hvilka likväl, lika mycket af sparsamhet som af omtanka för dem, att de icke skulle blifva öfvermodiga eller slösande, nedsattes till det minsta möjliga. Aktierna funno ingen vidare afsättning, deras utbudande besvarades med axelryckningar. Innehafvarne sökte likväl trösta sig och hvarandra med att företaget var ju så lofvande och prospekten var ju så bestämd i sina uppgifter, att om blott företaget komme riktigt i gång, och det var det ju nu, skulle det nog lemna den förslagsvis beräknade utdelningen och mera dertill.

Och så förgick någon tid.

Doktor Ek hade skickat herr Asker med goda instruktioner och exemplar af prospekten till grosshandlaren Jern och den gamle köpmannen hade tagit saken i öfvervägande, men begärt betänketid. Då Ek härnäst besökte honom, frågade han denne ifrigt om det nya bolaget och Ek började hålla loftal deröfver, anförande såsom bevis på både hvad förtroende han satte till detsamma och hvad förtroende det förtjenade, att äfven han tagit aktier deri, samt rådde Jern att, om det verkligen vore hans afsigt att förvandla sin förmögenhet i aktier, kunde han icke finna ett bolag, som hade solidare framtid än *Cyklopen*. Den gamle köpmannen tvekade ännu, ty saken syntes honom ny och oviss just derigenom att den var ställd på framtiden. Principen för hans affärer hade alltid varit temligen enkel: att köpa en vara der den kunde fås för billigaste pris och sälja den der den var dyr och sålunda i förväg kunna noggrant beräkna behållningen. Blankorytteriet och börsjobberiet i bränvin och spanmål hade alltid varit honom en styggelse och han kunde icke undgå att finna något af jobberi i aktieväsendet, som likväl då ännu icke lät ana den svindel, som sedan uppstod. Men hans tillit till läkaren, som räddat hans lif, var så stor, att han på dennes inrådan beslöt att inlåta sig på ifrågavarande bolagsaffär och då Asker nästa gång återkom, tog Jern till dennes förbluffelse aktier för hela sin kapitalförmögenhet och blef sålunda en af de största aktieegarne. Hans helsotillstånd hindrade honom att bevista bolagsstämmorna, till hvilka han lemnat Robert en å innehafvaren ställd fullmakt, som denne, utan att omtala det han icke var bolagsman, mottog och lemnade åt en af Asker anskaffad person. För öfrigt visste Jern icke annat om bolaget, än hvad Robert och en och annan af stiftarne insmugglad och af denne bekräftad tidningsnotis berättade.

Och så till vida var allt bra.

TJUGONDESJETTE KAPITLET.

Vid helsobrunnen.

För Robert Ek började nu frukterna mogna af de frön hans hämndlystnad och hat mot Jern och Riddersköldska familjen utsått. Han hade visserligen aldrig uppgjort någon egentlig hämndplan, men han hade ihärdigt fullföljt sitt beslut att till deras skada begagna hvarje medel som tillfället och omständigheterna kunde gifva honom vid handen, utan att han vore den som skapat eller framkallat detta tillfälle eller dessa omständigheter. Genom upprättande af bolaget Cyklopen och den gamle Jerns indragande deri var han säker om, att denne inom kort skulle vara fullkomligt ruinerad, ett slag som väl borde verka förkrossande på den åldrige och till sin helsa ganske svage mannen. Skulle han likväl mot all förmodan förmå bära det med jemmod, blefve alltid tidsnog att finna någon tillfällighet som lämpade sig att lägga sten på börda.

Robert ämnade krossa grefvinnan genom hennes barn och han var i detta hänseende målet ganska nära. Grefve Erik, för hvilken han under deras sammanvaro i Upsala alltid framhållit nöjet, njutningen och lasten i dess mest förledande gestalter, men på samma gång genom sitt inflytande hindrat honom att öfverlemna sig deråt så, som han åtrådde, hade, öfverlåten åt sig sjelf, sedan Robert flyttat till Stockholm, blindt följt lockelsen och frestelsen. Robert visste dels genom Jerns yttranden, dels genom bref från Upsala, att Erik Riddersköld helt och hållet försummade sina studier, tillbragte dagarne å värdshuset och nätterna i speliggen eller bland lastbara qvinnor och ansågs såsom den mest sjunkna varelse vid akademien. Till en början hade grefve Erik varit mäktig glad öfver att fullkomligt få råda öfver sig sjelf och icke vid sin sida ega en sådan mentor som Robert Ek hade varit för honom. I sina bättre stunder, och dessa började redan återkomma allt mera sällan, då han sjelf såg huru det bar utföra för honom, önskade han Robert likväl tillbaka, ty sjelf saknade han all kraft att rycka upp sig. Han skref till Robert och klagade sin nöd, men denne svarade honom endast i allmänna ordalag samt beklagade sig vara alltför upptagen att kunna resa till Upsala och taga hand om honom. Detta senare uttryck sårade grefve Erik, som förmenade sig hafva skrifvit endast till en vän och hvarken önskade eller behöfde en förmyndare. Robert instämde deri uti sitt svar och grefve Erik låtsade icke vidare i sina bref om att han icke kunde sköta sig

sjelf. En dag, det var på våren 1861, tillskref han likväl Robert ännu en gång, begärande hans råd och hjälp. Grefve Erik sade sig icke vilja komma till Stockholm i harmen öfver att hans morfader nedsatt hans underhållspenningar och vägrat att betala hans skulder, medan hans moder, till hvilken han vändt sig med begäran om hennes bistånd, svarat med gillande af sin faders handlingssätt och manade sin son att aflägga examen, så att han kunde lemna akademien, då morfar sannolikt skulle blifva god igen och ställa det ena som det andra till rätta. Grefve Erik förklarade sig likväl nu vara mindre än någonsin 'upplagd' för examen, och andra skäl för hans kvarvaro i Upsala förefunnos äfven. Skulderne måste i alla händelser betalas, innan han kunde komma derifrån. De voro s. k. hedersskulder, d. v. s. hufvudsakligen åsamkade på spel.

Han förtrodde Robert att hans störste fordringsegare var en på den tiden beryktad öfverliggare och medikofilare vid namn Lindqvist, hvilken en längre tid, utan att vederbörande hade någon aning derom, höll en verklig spelklubb i Upsala och dit Robert fört grefve Erik ett par gånger, utan att i detta som i andra fall låta honom erhålla mera än en försmak af spelets retelser. Han hade sedermera på egen hand varit så mycket flitigare der, och då hans penningar tagit slut, dels lånat, dels spelat på kredit, så att han nu hos den värde medikofilaren häftade i skuld för en ganska betydlig summa, för hvilken denne hotade att bysätta honom, synnerligast om han gjorde någon min af att lemna Upsala, utan att betala eller lemna säker borgen därför.

Han bad nu Robert på det bevekligaste att denne måtte befria honom ur den snara, han iråkat, genom att sjelf göra honom till sin gäldenär antingen medelst att kontant inlösa hans reverser eller ock, emedan Lindqvist önskade hela skuldens sammansläende i en revers, teckna sin borgen derpå.

Robert såg af detta bref, att grefve Erik var temligen nära undergångens brant och det öfverensstämde icke med hans åsigtter att draga honom derifrån. Han svarade därför, det hans tillgångar och inkomster voro alldeles för små, för att han skulle kunna anskaffa en så stor summa, som erfordrades kontant; ej heller trodde han, att herr Lindqvist skulle anse hans borgen för vederhäftig, då denne antagligen visste det han, Robert, icke egde enskild förmögenhet och ganska lätt kunde göra sig underrättad om beloppet af hans lilla underläkarelön och hvad hans nyss började praktik ansågs kunna inbringa. Han gillade att blott en revers utställdes på hela skulden, men bad Erik söka att derå såsom borgen anskaffa något annat namn, för hvilket Lindqvist hade mera obetingadt förtroende; sådant, menade Robert, borde icke vara svårt för den kändt och erkändt rike grosshandlaren Jens dottersson. Sedan denna affär vore arrangerad, tillade han,

kunde greve Erik med lugnare sinne återtaga sina studier och möjligen till hösten blifva färdig med sin examen. Det blefve sedan tids nog att tänka på skuldsedelns inlösen och skulle Erik ej heller då förmå det, så förblefve Robert likväl alltid hans vän och broder.

Detta bref var hållet i en strängt förmanande anda och utan hvarje förebräelse eller tillvitelse. Det måste anses såsom skrifvet af en äldre vän till en yngre, möjligen som af en god far till sin son. Huru Erik följde rådet och hvad resultatet blef deraf och af ett meddelande, som Robert någon tid derefter lät genom annan person göra Lindqvist, att Jern vore betydande aktieegare i bolaget Cyklopen, skulle snart visa sig.

Den kärleksintrig Robert Ek inledt med Bertha Riddersköld nalkades ock sin mognad. Sedan han numera icke så ofta besökte Jerns hus, stodo de genom en förtrogen och väl betalad tjenarinna i ständig brevexling med hvarandra. Varmhjärtad och älskande som hon var kunde han redan anse henne som sitt säkra byte, hvilket det endast återstod att sätta sig i besittning af. Det fattades blott ett lägligt tillfälle dertill och Robert beslöt att bereda ett sådant, äfven nu sökande för sig sjelf ådagalägga att, om hvad han företoge lyckades, så var det icke hans utan försynens vilja.

Robert sökte sig i denna afsigt förordnande som brunnsintendent under sommaren vid *** brunns- och badanstalt, och då han erhållit det, aftalade han med Jerns husläkare för att försona och vinna denne, att han skulle öfvertaga Roberts praktik under dennes bortovaro. Derefter förehöll han Jern, utan att nämna sitt förordnande, att denne för sin helsas skull alltför väl behöfde en liten brunnssejour, med thy åtföljande ombyte af luft och omgivning. För att likväl icke komma alldeles bland främmande menniskor kunde Jern ju medtaga sin dotter grefvinnan och fröken Bertha. Jern var icke ovillig att gå in derpå, men ville först tala vid sin dotter. Grefvinnan menade föraktligt att doktor Eks ordination icke vore något att rätta sig efter och ville rådföra sig med husläkaren. Denne, i sin tur tillfrågad, tillstyrkte lifligt brunnsresan och sålunda blef denna beslutad. Grefvinnan ville likväl icke komma till brunnen ensamt såsom sin faders sällskap, utan uppgjorde parti med en med hennes afidne man beslägtad friherrlig familj och sålunda anlände man till brunnsorten. Med synnerlig belåtenhet fann Jern sig der mottagen af doktor Ek, medan dennes dervaro väckte liflig harm hos grefvinnan. Hon skulle gerna lemnat stället genast, men till en sådan brådstörtad återfärd fanns ingen rimlig anledning, utan skulle framkallat en

måhända ohjelpig brytning med den friherrliga familjen, som sannolikt skulle högelingen förtörnats öfver en sådan kapris, och denna familj var en af de få, hvarmedelst hon ännu sammanhörde med den högre societeten. Hon fann således nödvändigt att stanna, men hon föresatte sig att hålla den unge läkaren på så långt afstånd som möjligt. Afmätt och ringaktande besvarade hon hans helsning och sökte genom lifligt samtal med sin far och Bertha afvända deras uppmärksamhet från honom. Berthas blick, som Robert lyckats uppfånga, röjde likväl den ljufva bäfvan hon kände vid sammanträffandet med honom, och bemärkande så väl det ena som det andra log han sardoniskt i det han vände sig till andra nyanlända brunnsgäster.

Rangskilnaden vid denna helsobrunn var om möjligt större än vid någon annan, och den aristokratiska kretsen af brunnsgäster var långt mera sluten än annorstädes, i det till och med brunnsläkaren var utestängd från densamma. Robert såg deri grefvinnan Ridderskölds verk, men det var honom en mera likgiltig sak, som han hämnades med att, då de aristokratiska damerna sökte hans råd för sina verkliga eller inbillade åkommor, behandla dem med öfverlägsenhet och köld. Detta var eljest icke Roberts vana gent emot patienter, hvarföre han ock eljest af alla var berömd för sin vänlighet, sin välvilja och sina trägna omsorger.

Berthas kärlek ersatte ock Robert rikligen för det tillbaksättande han röntte från hennes moders och dennas likars sida. Grefvinnan var nöjd, då Robert var förvisad ur hennes närhet och i sitt högmod såg hon icke eller ville icke se, hvad hvarje fördomsfri och rättänt moder långt för detta bordt upptäckt, att hennes dotters hjerta var fånget. Men de som sågo det voro de lummiga träden i brunnsparken och i den närbelägna skogen, der Robert och Bertha svärmade i de ljusa, ljumma sommarnätterna. Men träden tego, och blefvo de sedda af andra älskande, som voro ute i samma ärende, så tego äfven de i förhoppning om samma återtjenst.

Så försvann en månad och något mera, då grefvinnan, som tyckt sin dotter vara väl mycket morgonsömnig på senare tiden, en natt smög sig in i hennes rum för att se, hvarmed hon sysselsatte sig i stället för att sofva och — fann henne icke. Korsande armarne öfver bröstet, satte hon sig på en stol invid dörren för att vänta. Bertha dröjde länge, men hon kom likväl slutligen. Tyst som en ande sväivade hon in. Åsynen af modern var nära att komma henne att digna till golvet, likväl mera af förvåning än af förskräckelse, ty hon sansade sig straxt och mötte lugnt moderns vilda blickar. Denna, som haft tid att besinna sig och insett att hvarje vredesutbrott endast skulle framkallat skandal inom brunnshotellet och göra saken ohjelpig, åtnöjde sig med att med af raseri skälfvande röst fråga:

“Hvar har du varit?”

Bertha teg och besvarade lika litet denna som den följande frågan:

“I hvems sällskap har du varit?”

Grefvinnan tog nu med höjd hand ett steg mot sin dotter, men af samma skäl, hvarföre hon undertryckt sin röst, lät hon handen åter sjunka och med en blick mot den gryende morgonen sade hon blott:

“Vi resa i dag!”

Dermed lemnade hon rummet.

Detta var ett åskslag för Bertha, ty Robert hade lofvat att just denna dag framställa sitt frieri inför hennes morfader, och nu dignade hon verkligen till golfvet. Huru förmå modern att stanna åtminstone öfver denna dag? Hon kände sin moders jernhårda envishet och visste att hvarje ord, äfven den mest ödmjuka bön i motsatt syftning till ett af henne fattadt beslut, var henne ett skäl mera till dess genomdrivande. Sedan hon något sansat sig, skref hon med darrande hand en biljett till Robert, hvori hon underrättade honom om den förestående resan och bad honom innan dess skynda till hennes morfader. Denna biljett lade hon bland andra papper i en bordslåda för att på morgonen sända den till sin adress genom den förtrogna tjenarinnan, hvarefter hon skyndsamt aflädde och lade sig.

Grefvinnan deremot sof icke, utan vandrade betagen af harm fram och tillbaka i sitt rum. Att hon skulle resa, det var afgjort. Men huru göra det utan att väcka uppseende? Plötsligen fick hon en idé. En ångbåt passerade stället straxt på förmiddagen på väg till Stockholm. Det måste låta sig göra att intala fadern att jemte henne och Bertha göra en utflygt till något af de ställen ångbåten under vägen skulle passera. Man behöfde för en sådan färd icke göra någon synnerlig inpackning och öfriga reseffekter kunde man ju sedan eftersända. En gång väl kommen ombord var det likväl icke hennes afsigt att landstiga någonstädes utan fortsätta färden direkt till Stockholm samt derifrån genom bref meddela den friherrliga familjen och genom denna det öfriga brunnssällskapet, att Bertha insjuknat under resan, att ingen möjlighet förefunnits att vända tillbaka eller på annat sätt erhålla hjälp, att resan derföre fortsatts och att Bertha fortfarande vore sjuk. Med sin gamle husläkares tillhjälp hoppades hon kunna tvinga Bertha att hålla sig till sängs fjorton dagar eller så bortåt och dermed vore saken hjälpt.

Besluten att före afresan icke lemna sin dotter ur sigte, gick grefvinnan efter ett par timmars hvila in i hennes rum, bläddrade misstänksamt bland hennes böcker och papper, fann biljetten, som Bertha skrivit på morgonen, sönderref den utan att ens taga kännedom om innehållet, väckte Bertha, kvarstannade hos denna,

medan hon klädde sig och medtog henne sedan in till sig, medan hon sjelf gjorde toalett. Derefter lät hon underrätta sin far, att hon önskade tala vid honom. Den gamle Jern kom och hade ingenting att invända mot en tur till D., utom det att den kom väl hastigt på. Detta var likväl intet skäl, som kunde förmå grefvinnan att afstå från förslaget och frampå förmiddagen sågs hon jemte sin far och sin dotter infinna sig vid ångbåtshamnen, berättande för en hvar att grosshandlaren ville söka någon omvexling i det för honom enformiga lifvet vid brunnsorten och derföre förmått henne och hennes dotter att göra honom sällskap till bekanta från Stockholm, som nyligen aflyttat för sommaren till D. Grosshandlaren såg förvånad upp vid denna osanning, men en protest deremot på sjelfva ångbåtskajen skulle endast gjort honom löjlig och utsatt honom för att sedermera få en skarp lexa af sin dotter. Han var sedan långt tillbaka van att låta henne hållas och hade funnit det vara bäst, om han ville hafva trefnad och lugn. Och så bar det af.

Ett par dagar derefter kom bref till den friherrliga familjen om den nödtvungna Stockholmsresan och om Berthas iråkade och fortfarande sjukdom, samt anmodan att hennes och hennes dotters vid brunnsorten kvarvarande effekter måtte tillsändas henne, emedan det såge hopplöst ut för henne att kunna komma i tillfälle att återvända under sejouren. Innehållet af detta bref utspreds snart bland brunngästerna och kom äfven för Roberts öron. Den hastiga afresan och Berthas lika hastiga insjuknande förundrade honom visserligen, men han hade föga lust att bry sin hjerna dermed och han gjorde det icke heller. De nattliga promenaderna hade visserligen roat honom, men han hade vunnit sitt syftemål med dem och redan känt en viss olust vid tanken att möjligen nödgas hålla ut ända till sejourens slut.

TJUGONDESJUNDE KAPITLET.

Hämnden.

Det var på senhösten samma år. Tidigt en morgon erhöll doktor Ek anmodan att infinna sig hos grosshandlaren Jern, som angeläget önskade tala med honom. På Eks fråga om grosshandlaren vore sjuk, svarade budbärerskan, att hon icke kunde säga

det; grosshandlaren önskade endast mycket ifrigt att doktorn måtte komma till honom. Ek vände sig bort för att dölja ett leende och svarade att han skulle infinna sig. Han gjorde det och fann Jern uppskakad, förskrämd, med rödt uppdrifvet anlete och färdig att hvilket ögonblick som helst duka under för en slagattack.

“Doktor, doktor!” ropade han mot den inträdande, i det han med skälfvande händer framhöll en tidning. “Det kan väl i Guds namn icke vara sannt, hvad här står?”

Robert Ek såg genast att det var ett exemplar af en aftontidning för föregående dagen, hvori i en längre uppsats omförmäldes, att bolaget Cyklopen blifvit på borgenärers yrkande försatt i konkurstillstånd, att detta länge varit väntadt, emedan aktierna, som till en början genom ovärdiga och å den svenska värdepappersmarknaden ovanliga konstgrepp uppdrifvits högt öfver pari, så snart dessa upphört fallit oerhördt och nu voro värda lika med noll, att hela aktiekapitalet långt för detta varit åtgånget, att styrelsen endast genom lån mot in-teckning i bolagets fastigheter samt mot egen och enskilda aktieegares borgen hållit affären uppe, och att detta nu befunnits omöjligt vidare, sedan bolagets derigenom åsamkade skulder uppgingo till mera än det dubbla beloppet af dess tillgångar. Uppsatsen slöt med några beklagande ord för de lurade aktieegarne och skarpt klander öfver dem som begagnat sig af det i Sverige då ännu temligen nya och i sig sjelf ovilkorligen nyttiga aktieväsendet för att bedraga sina medmenniskor.

“Det är till punkt och pricka sanning!” svarade Robert Ek kallt.

“Står intet att rädda af aktiekapitalet?” klagade Jern.

“Nej!”

“Men bolagets fastigheter?” fortfor Jern.

“De äro in-tecknade långt öfver värdet och ni vet ju att prioriterade fordringar utgå främst.”

“Jag vet det, men jag har så svårt att vilja tro på min olycka i dess helhet. Finnes då ingen tillgång att gälda de lån, bolaget upptaget mot revers.”

“Dem få borgersmännen betala!” sade Ek i fortfarande samma kalla ton.

Den gamle dignade under dessa på hvarandra följande slag.

“Jag har äfven gått i borgen för en betydande summa”, sade han qvidande. “Måste jag äfven förlora den?”

“Ja!”

“Jag är då bragt till tiggars-täcken; man skall taga från mig allt, mitt hus, mina möbler, ända intill min säng, hvori jag likväl hoppats få dö!”

“Åh, ni kan nog dö ändå?” påstod Ek.

“Doktor, doktor!” utbrast den gamle med slocknande röst. “Hvarföre talar ni till mig så der kallt och sträft? Hvarföre

lockade ni mig in i denna olycksbringande affär? Var det er afsigt att dermed bringa mig, gamle redbare köpman, att vandra hädan som en skälm och bedragare och fattigare än ett fattighjon?"

"Ja!" svarade Robert skonslöst.

"Ni måste vara en djefvul i människogestalt!" utfor Jern med en sista kraftansträngning. "Hvad har jag gjort er, att ni gjort mig detta? Hvem är ni?"

"Herr grosshandlare Jern!" sade Robert med ljungande blick och ton och hans höga gestalt tycktes växa ännu högre. "Mins ni er fordne bokhållare Hemming? Mins ni det barn, åt hvilket er dotter, den sedermera så stolta grefvinnan Riddersköld, gaf lifvet i det ensliga torpet i Spånga socken och hvilket I både förnekade och försköt allt ifrån dess födelsestund, lemmande det i för er främmande händer, på samma gång I bragte olycka och undergång öfver dess fader. Jag är Hemmings och er dotters son!"

Den gamle sjönk tillintetgjord, nästan döende tillbaka i stolen. Robert gick.

Några timmar senare berättades det i staden att den gamle grosshandlaren Jern, af grämelse öfver en betydande förlust, som det ramlade bolaget Cyklopen ådragit honom, fått slag och affidit. Ryktet visste äfven berätta om att hans dotterson, hvilken sedan två à tre år tillbaka studerade i Upsala, derstädes åsamkat sig betydliga skulder; man talade äfven om falska borgensförbindelser. Men man visste likväl icke huruvida underrättelsen om det ena eller det andra kommit till Jerns kunskap, innan denne affidit och såmedelst påskyndat hans hädanfärd.

Samma dag på qvällen satt Robert Ek i sin bostad, rökande en cigarr och tänkande på greve Erik och de kringlmygande ryktena, om hvilkas uppkomst och fortplantning han alltför väl visste sig hafva under vänskapens och deltagandets mask bidragit. Då inrusade plötsligt greve Erik sjelf. Han var blek och hans drag förrådde ångest och förvirring; hans hår och kläder voro i oordning och smutsen icke blott på hans skodon utan äfven långt upp på hans byxor förrådde, att han gått till fots på landsvägen i ohyggligt våglag. Han stängde omsorgsfullt dörren och störtade

mot Robert, som emellertid stigit upp, och i det han ifrigt omfattade denne utropade han:

“Ek, broder Ek, hjälp mig, rädda mig!”

Ek såg på honom förströdt.

“Är du sjuk? På hvad sätt?” frågade han.

“Jag är icke sjuk!” utbrast grefve Erik. “Jag är olycklig, förtviflad! Jag fruktar att hvarje ögonblick blifva arresterad!”

“Hvad har du då gjort?” frågade Robert lugnt.

Grefve Erik såg sig omkring, som om han fruktat någon lyssnande och sade med en ton som han ville göra hviskande, men som i stället öfvergick till ett förtviflans skri:

“Jag har skrivit falsk borgen!”

“Är det mitt namn du skrivit?” frågade Robert, som om han befarat det.

“Ack nej!” svarade den olycklige, gående fram och tillbaka, vridande händerna. “Jag har skrivit — —”

Robert bjöd honom en cigarr.

“Sätt dig lugnt ned och berätta!” uppmanade han.

Erik sköt tillbaka cigarrlådan.

“Lugn!” utbrast han. “Huru skulle jag kunna vara lugn? Jag har icke varit det, sedan jag skref den olycksaliga skuldsedeln!” Han kastade sig på en stol. “Då jag i våras skref till dig och bad dig om hjälp i min redan då förtviflade ställning, skref jag äfven till min morfar och bönföll hos honom i de mest bevekliga ordalag att betala mina skulder, utan att jag likväl uppgaf summan. Jag hoppades att han skulle betäcka åtminstone en del deraf, då jag lättare skulle erhålla prolongation på det öfriga, utan att nödgas för gubben redogöra för hela beloppet eller anskaffa borgen. Men han svarade mig med ett kärft bref, deri han helt kort förklarade att han icke ämnade utbetala ett enda öre utöfver det månatliga anslaget. Jag skref då till min mor med begäran att hon måtte söka inverka på honom, men äfven henne hade jag ej vågat förtro hela den bedröfliga sanningen och hon svarade mig, att gubben förblef döf för alla hennes anmaningar, hvarföre hon måste tillstyrka mig att till mina skulders betalande göra besparingar på anslaget, så vidt det kunde ske utan att märkbart upphöra att lefva efter mitt stånd. Hon skickade mig likväl derjemte ett par hundra riksdaler, men hvad förslag det i mina skulders ginungagap. De kommo icke ens dit, utan åtgingo till ‘löpande utgifter’, som det heter på köpmansspråket. Jag frågade den gemene Lindqvist, om han ville antaga din borgen. Besynnerligt nog sade han detsamma om din oantaglighet, som du sjelf skrivit till mig. Äfven andra, som jag anmodade, och hvilka voro villiga att skriva på, ogillade han och de, han sade sig vilja gilla, vägrade, då jag derom framställde förslag till dem. Derjemte sade både Lindqvist och de, att min morfar gett sig in i ett bolag, der han sannolikt icke

skulle återfå en skilling af sina insatta penningar. Deraf förstod jag ingenting, men jag skref likväl till morfar derom. Han svarade, att jag icke skulle lägga mig i hans affärer, utan sköta mina egna; du hade rådt honom att ingå i bolaget och det vore fullkomligt solidt. Nå, det bekymrade mig icke; min egen ställning gaf mig hufvudbry nog. Du hade skrivit, att jag skulle 'anskaffa' ett namn för hvilket Lindqvist hade fullt förtroende. En dag ingaf mig djefvulen den tanken att deri låg ett råd, att jag skulle skriva det sjelf. Jag studsade till en början tillbaka, men denna idé förföljde mig och efter en ytterligare påminnelse af Lindqvist, dukade jag under därför. Jag skref den der lika rike som snåle östgöten Åkerfäldts namn; du minns ju honom. När han kom till Upsala, slog han sig på juridiken, för att, som han sade, en gång blifva justitiestatsminister, men då han skulle tentera första gången, fick han det besked att han i framtiden kunde blifva ett godt länsmansämne. Han var likväl för högmodig att förstå detta *unsilium abeundi*, utan är kvar i Upsala än. Lindqvist anade sannolikt rätta förhållandet, då jag lemnade honom papperet, ty han log på ett vidrigt sätt, men han sade ingenting och jag återfick mina gamla reverser. Nu var det likväl alldeles slut med mitt lugn. Jag var ju en förfalskare, en förbrytare; du och morfar hade gjort mig dertill. Jag gittade icke resa hem under sommarferien, ehuru mamma skref att min syster var sjuk, utan jag uppehöll mig hos en vän i Gestrikland, der vi fördrefvo tiden med att ströfva omkring i skogarne och dessemellan med att dricka och spela kort på hans förmögne faders gård eller på något af de många bruken inom socknen. Endast punschen förmådde i någon mån tysta min sinnesoro. Men när jag återkom till Upsala och tiden gick utan att något ondt hördes af, började jag tro att ingen fara var på färde. Då kommer Lindqvist i dag på morgonen och säger att han fått telegram om, att det förbannade bolaget kullbytterat, att min morfar vore fullständigt ruinerad och att om jag icke skaffade penningar innan klockan tio i förmiddags skulle han uppvisa reversen för Åkerfäldt. "Nekar han för sin namnteckning", tillade han vildt, "så skall här blifva en annan dans!" Hvar och huru skall jag kunna anskaffa penningar? Åkerfäldt skulle naturligtvis neka och jag skulle sannolikt redan innan middagen vara gripen som en brottsling. Jag beslöt fly, men huru och hvar? Om jag tog skjuts på gästgivaregården, skulle det genast bemärkas och min affärd måhända stäckas. Jag gick ut, som om jag endast ämnat taga mig en promenad och när jag vandrade ut genom Slottstullen, förekom det mig som om det redan högljudt spörjdes efter mig på alla stadens gator. Mitt enda och sista hopp stod och står till dig. Jag har tillryggalagt den långa vägen dels åkande med bönder dels till fots och nu är jag här. Robert, hjälp mig, rädda mig!"

Robert Ek lemnade honom tigande en aftontidning, der det i en kort notis berättades om grosshandlaren Jerns död och att enligt ingånget telegram dennes dotterson, greve Erik Riddersköld vore mera än missstänkt för att hafva skrivit falsk borgensförbindelse samt försvunnit från Upsala.

Greve Erik satt en lång stund såsom bedöfvad af detta ytterligare slag. Slutligen sade han:

“Hvarföre tiger du, Robert? Har du då intet råd, ingen hjälp för mig?”

“Nej!”

“Du har ju alltid varit min vän, min bästa och ende oegennyttige vän! Huru kan du genom ett så kallsinnigt afslag lemna mig åt mitt öde?”

“Jag kan ingenting göra för dig,” gentog Robert. “Denna notis’ tillvaro bevisar, att du redan är per telegraf efterlyst. Ditt signalement finnes alltså i Stockholmspolisens händer och hvar du visar dig skall förste bästa konstapel, i hvars väg du kommer, genast arresteras dig.”

“Jag vet det!” stammade greve Erik. “Men kan du icke gömma mig här hos dig?”

“Man skall sannolikt uppspana dig här och det skulle i sanning vara föga hedrande för mig, att jag sökt dölja en brottsling. Ej heller skulle du alltid kunna stanna här och . . .”

“Men det har ju för många lyckats att komma öfver till Amerika,” afbröt greve Erik i sin hopplöshet, “och en gång väl ditkommen . . .”

“Så blefve du der gripen och återförd,” svarade Robert kallt, “äfvén om du hade någon utväg att komma dit. Jag ser åtminstone ingen sådan.”

Greve Erik förde händerna genom sitt ljusa hår och betraktade Robert med själlös blick.

“Hvad skall jag då göra för att undgå vanära och fängelsestraff?” stönade han.

“Det borde du besinnat innan du blef förfalskare!” svarade Robert.

“Ha, jag förstår dig!” utropade greve Erik, i det han sprang upp. “Genom att slunga emot mig denna förnedrande benämning uppdrager du en skiljemur oss emellan och antyder, att du icke vill hafva något med mig att skaffa. Ditt eget samvete, om du eger något, hvilket jag nu betviflar, skall likväl säga dig, att du eger icke så liten andel i min olycka. Jag satte derföre mitt sista hopp till dig och trodde ej att du så obesväradt skulle bortkasta den vänskapens mask du alltid visat mig.”

“Det var ingen mask,” genmälte Robert Ek, “det var verklighet. Men med förbrytaren vill jag, såsom du sjelf säger, ingenting hafva att skaffa.”

“Du vill således icke bistå mig?” frågade den olycklige ännu en gång.

“Nej, emedan hvarje bistånd är omöjligt!”

“Förbannelse öfver dig! Mätte mitt blod komma öfver ditt hufvud!” utropade grefve Erik i yttersta förtviflan. Hans blick hade lurande hvilat på en bred dissektionsknif, hvilken jemte andra instrumenter låg på ett bord. Nu grep han denna, fattade sin hatt och rusade på dörren. Robert gjorde en åtbörd att skynda efter honom, mindre måhända för den olyckliges egen skull, än för att icke förlora knifven. Men han hejdade sig och återtog sin plats.

Följande förmiddag fanns ännu ett lik i Jerns hus. Hans dotterson hade hemförts död af ett långt och djupt sår i underlifvet. Den unge grefven hade anträffats i döende tillstånd ligande i parken vid Bellevue. Till en början hade man velat tro, att han blifvit mördad, men då det omförmäldes att han begått förfalskningsbrott och knifven efter något letande blifvit funnen endast få alnar från det ställe der den döende låg och antagligen blifvit omedelbart efter gerningen bortkastad, antogs såsom tillförlitligt att han tagit sig sjelf af daga. Under hemforslandet till sin moder hade han affidit och der satt nu vid hans lik den stolta grefvinnan, hvilken vid olyckspostens mottagande hvarken med ord eller tonfall förrådt någon sinnesrörelse, blott för att icke gifva den plebejska hopen något, såsom hon förmenade, henne ovärdigt skådespel. Hon satt der nu nedböjd och skälfvande, men med tårlösa ögon, sökande att dechiffrera ett med blyertspenna och synbart osäker hand skrifvet papper, som hon funnit i en af den dödes fickor. Sorg och harm vexlade under läsningen oupphörligt i hennes drag. Skriften lydde:

“Nu då jag står färdig att uppgöra min räkning med lifvet, ser jag klart, huru jag blifvit dragen och lockad till randen af den afgrund, hvori jag nu störtat. Robert Ek visade mig lastens förledande gestalter, men höll mig tillbaka för att jag, då han lemnade mig på egen hand, skulle åter uppsöka dem och så mycket lättare duka under för frestelsen. Han lärde mig slösa, visserligen med iakttagande dessemellan af vissa sparsamhetsprinciper, dem jag likväl varit för svag att vidhålla. Han visste nog att det

skulle blifva händelsen! Han inledde mig i skuldsättning, visserligen alltid med anmaning, att dervid icke gå längre än att krediten kunde regleras med följande månadsanslag. Men då man en gång kommer in på detta sluttande plan, bär det snart ohejdadt utföre. Ingen nekade den rike grosshandlaren Jerns dotterson kredit. Villigt försträckte mig den skurkaktige Lindqvist penningar mot hög ränta, till dess han hade mig helt och hållet i sina klor. Öfverensstämmelsen mellan dennes ord och Eks bref borde redan då upplyst mig att de drefvo gemensamt spel, för att bringa mig i olycka och på fall. Lindqvist synes likväl mera hafva varit verktyg, ehuru han trodde sig handla för egen räkning. Jag skref Åkerfäldts namn i hopp att vinna tid, men min morfar blef ruinerad, Lindqvist hotade att uppvisa reversen med det falska namnet och jag flydde. Jag begaf mig till Robert, i hvilken jag ända till det ögonblicket trodde mig ega en verklig vän. Han behandlade mig med hårdhet och hån och nekade mig hvarje hjälp eller bistånd. Mina ögon öppnades och jag insåg, att han ifrån första stunden af vår bekantskap endast åsyftat min olycka och undergång. Hvarföre? Hvad har jag gjort honom emot? Jag måste dö, ty jag kan och får ej lefva vanhedrad. Denne man, som på det mest djefvulskt oförklarliga sätt fick makt med mig och nu endast lemnar mig valet mellan straffångens cell eller sjelfmördarens graf... måtte icke han, som äfven djerfts kasta sina blickar på Bertha, lyckas neddraga äfven min syster till vanära och död!"

Papperet saknade underskrift, men grefvinnan visste dock alltför väl att det var hennes arme sons dödsklagan. Han anklagade Ek, såsom den der systematiskt drifvit honom till brott och sjelfmord. Han befarade, att äfven Bertha kunde blifva Eks offer. Och det var ju Ek, som inlockat hennes egen fader i denna bolagsaffär, som medfört hans ruin och död. Ek och alltid Ek! Hvem var då denne man, som tyckts hafva svurit hennes familjs undergång? Männe han verkligen var... Och hade han äfven såsom den döde befarade snärjt Bertha i sitt nät? Med ens stod nu klart för grefvinnan en hel hop omständigheter, som hon tillföre icke velat se eller tro på. Berthas nattliga promenader vid badorten, hennes ihärdiga tystnad öfver hvad hon dervid företagit, hennes sorg öfver att så oförmodadt återvända till Stockholm, det synnerliga intresse hon alltid visade, då talet föll på doktorn, den trånsjuka, hvaraf hon led på senaste tiden. Var han den grefvinnan befarade och hade Bertha varit nog svag och glömsk att låta bedåra och förleda sig af honom, så kunde deraf icke blott uppstå skandal, hvilken hon mindrè fruktade, emedan hon af egen erfarenhet visste, att sådan genom beslutsamhet och försigtighet kunde undvikas, utan en kärlekshandel mellan dessa båda innebure något så fasaväckande att till och med hennes stolta, föga af religionen berörda själ ryggade tillbaka vid tanken derpå. Sammanskrynklande

papperet steg hon upp blek, med skälvande läppar och hämmad andedrägt. Fullt beslutet att skaffa sig fullständig visshet, kastade hon ännu en blick på liket och tog vägen till sin dotters rum.

TJUGONDEÅTTONDE KAPITLET.

Hämnden (forts.).

Då Robert Ek ett par dagar derefter på aftonen hemkom från ett sjukbesök, fann han en qvinlig gestalt sittande i sin trappa. Gestalten sprang vid hans åsyn upp och kastade sig i hans armar, utropande:

“Ack, Robert, Robert, så får jag då äntligen återse dig. O, hvad jag har längtat efter denna stund! Jag är mycket olycklig!”

“Fröken Riddersköld här, och så sent!” sade Robert i kallt artig ton. “Hvarmed kan jag vara till tjänst?”

“Hvarföre så främmande?” bad den unga qvinnan. “Har du då alldeles glömt och öfvergifvit mig?”

“Huru skulle jag kunna glömma vår ljufva sammanvaro i somras?” genmälte Ek. “Men stig in, så får jag höra, hvad du kan hafva att meddela mig!”

Han öppnade dörren och förde henne in i ett inre rum, der hon utmattad och med en suck nedsjönk på en soffa. Ek tände på en lampa och vid det han vände sig om mot Bertha, kunde han icke återhålla en åtbörd af förvåning öfver hennes aftärda och lidande utseende. Bertha tycktes ana hans tankar, ty hon sade:

“Ack, icke sannt, jag ser förfärlig ut! Du kan aldrig mera älska mig!”

“Hvad har hänt?” frågade Ek.

Bertha drog djupt efter andan och betraktade honom forskande, som om hon i hans anletsdrag velat finna något mera medlidande än som röjdes i hans ord, men de voro orörliga och hon brast i gråt.

Ek teg en stund. Slutligen tycktes han blifva otålig och sade: "Sansa dig och berätta! Måhända jag kan göra något för dig eller åtminstone gifva dig ett godt råd."

"Du kan göra allt för mig!" utbrast Bertha sträckande sina händer mot honom. "Utan dig eger jag numera ingen annan tillflykt än döden och grafven! Då mamma i somras så oförmodadt förde mig från *** tillbaka till Stockholm, tvang hon mig straxt vid hitkomsten att lägga mig till sängs och sade åt alla som kommo på besök, att det var min hastigt på en utflykt iråkade sjukdom, som föranledt vårt återvändande före brunnsterminens slut. Ack, du vet icke att, när jag återkom från vårt sista möte i brunns-parken, satt mamma väntande på mig i mitt rum. Hon var förfärlig att skåda! Jag trodde att hon skulle slå mig. Jag teg och lät henne rasa ut. Då hon gått, skref jag en liten biljett till dig, men jag kom ej i tillfälle att afsända den, ty mamma väckte mig sjelf på morgonen och lemnade mig sedan icke ett ögonblick ur sigte. Af att ligga till sängs, sedan vi hemkommit, och af sorg och längtan blef jag verkligen sjuk, men vår gamle husläkare sade blott: 'Det går väl öfver'. Mamma anade eller snarare visste nog allt, ehuru jag icke sagt något, men äfven hon teg och betraktade mig blott med bistra blickar och hade endast hårda ord för mig. Hvad jag längtade och hoppades, att du skulle komma åtminstone efter brunnstidens slut om ej förr. Men veckor och månader förgingo och du afhöordes icke. Jag hoppades likväl ännu, ty jag älskade dig för mycket för att tro, det du skulle svika och öfvergifva mig. Jag vet, att du ett par gånger på hösten besökte morfar, men då höll mamma mig alltid aflägsnad, så att jag icke kunde få träffa eller ens se dig. Då morfar dött, sade mamma att du ruinerat och mördat honom, och då jag ville taga dig i försvar för sådana förfärliga beskyllningar, råkade hon i raseri öfver, huru jag ens vågade nämna ditt namn eller i ringaste mån antyda att du var en mig bekant person. I förrgår morgon, en stund efter det min stackars brors lik blifvit hemfördt, kom mamma in till mig, förfärligare, mera olycksbådande än någonsin. Hennes drag voro till oigenkänlighet förvidna och hennes röst var hes. Hon visade mig ett papper, hvarå hon sade att Erik skrifvit det du vore den som lockat honom till slöseri och skuldsättning, tubbat honom till brott och hetsat honom till sjelfmord, hvarjemte han yttrade farhåga, att du äfven skulle neddraga mig i olyckans afgrund. Jag greps af fasa och ångest och för första gången insmög sig hos mig ett tvifvel öfver dig, i hvilken jag alltid älskat att se och tänka mig all mensklig godhet personifierad. Jag nedsjönk på knä inför henne och bekände allt, hör du, Robert, allt. Hon teg och afhöorde mig uppmärksamt och orörlig, men då jag omtalade, att du lofvat att blifva min make och att jag ännu vore öfvertygad, att du skulle komma att begära min hand, kanhända ock

redan gjort det, ehuru mamma mig ovetande afvisat dig, vände hon sig bort och tryckte händerna mot sitt bröst. Jag har aldrig sett min moder gråta, men nu utbrast hon likväl i tårar. Hennes vrede lade sig likväl icke, ty med samma hårda ton som förut sade hon: 'Om han kommit till mig i denna afsigt, skulle jag verkligen afvisat honom, men han har ej gjort det och han gör det icke heller, ty han vet sannolikt tillräckligt för att inse, att ett giftermål mellan er båda är omöjligt både inför Gud och människor.' Hvad betydde detta? Hvad menade hon? Det svindlade för mina ögon och jag nedsjönk afdånad. Då jag åter kom till medvetande, låg jag på soffan. Jag måtte hafva legat länge afsvimnad, ty vid bordet satt jemte mamma vår husläkare. De voro fördjupade i ett samtal och märkte icke mitt uppvaknande. Min mor yrkade att få veta hela sanningen utan omsvöp och efter något betänkande sade doktorn att jag var . . . Ack, Robert, jag kan icke uttala det förskräckliga ordet!"

Bertha dolde sitt djupt rodnande ansigte i händerna.

"Sade doktorn, att du var i grocess?" frågade Ek, skratande.

Bertha sprang upp; det var icke mera blygseln utan harmen, som kom hennes kinder att glöda.

"Har du verkligen hjerta att håna mig, sedan du bragt skam och olycka öfver mig?" utbrast hon. "Är du då, såsom min mor sedan sade åt mig, ett vidunder, utslungadt från afgrunden till skada för vårt timliga och eviga väl?"

"Din mor vet väl, att jag icke har något så apokalyptiskt ursprung," svarade Robert. "Hvad sade hon om doktorsnors välvilliga meddelande?"

"Hon tycktes vara beredd derpå," sade Bertha, "och hade sannolikt sin plan redan färdig, ty hon fordrade, att doktorn, som hon antog redan förut upptäckt detta, skulle heligt försäkra, att han icke förrådt det för någon och ej heller framdeles skulle göra det. Och doktorn bedyrade vid sin aflagda embetsed både det ena och det andra. Derefter gick han. Mot sin vana var mamma tyst och sluten, men hon skref och telegraferade och i dag på eftermiddagen sade hon mig att hon med första lägenhet ämnade afsända mig till Dalbolund uppe i Vermlands finnskogar, der salig morfar har släktingar. Och der skall jag stanna till dess . . . ack, du förstår mig nog, älskade Robert!"

"Det är ganska förståndigt af fru grefvinnan!" sade Robert gillande.

"Huru kan du säga så?" frågade Bertha förebrående. "Kom med mig hem! Säg min mor, att du vill upprätta min heder genom att gifta dig med mig. Må hon säga nej, jag följer dig ändå. Må hon vilja skicka bort mig, jag stannar likväl. Jag är och förblifver din brud!"

“Mitt råd är likväl,” sade Robert kallt, “att du utan invändning finner dig i fru grefvinnans anordningar.”

“Huru?” utbrast Bertha gråtande. “Vill du svika dina löften och eder och öfvergifva mig? Vill du icke gifta dig med mig?”

“Din mor hade rätt,” förklarade Robert bestämdt, “då hon sade, att ett äktenskap oss emellan är omöjligt.”

“Hvarföre icke?” utbrast Bertha. “Hvad är detta för hemlighet? O, jag är gränslöst olycklig!” Hon vred förtviflad sina händer. Ek steg upp.

“Jag skall följa dig hem till din mor,” sade han kallt; “hon torde sakna dig och det är icke rådligt att du så sent går ute ensam.”

Den arma flickan, som gerna trodde, hvad hon önskade, borttorkade genast sina tårar och sade lifligt:

“Du följer med mig hem! Ack, Robert, hvad du är god! Men hvarföre skrämma mig så, som du gjort?”

Ek svarade icke. Utkomna på Mäster-Samuelsgatan började Bertha tala om sin glädje och moderns blifvande öfverraskning, samt frågade Ek, huru han tänkte förfara, om hon vidhölle sitt nekande. Ek svarade helt kort:

“Jag har ingenting att förhandla med fru grefvinnan, utan ämnar endast följa dig till din port.”

Bertha var som träffad af blixten. Hon såg det ljusnande hopp, hvaråt hon nyss hängifvit sig, förbytas i kolsvart natt. Hon stod orörlig ett ögonblick. Derpå slet hon sin arm från hans, uppgaf ett gällt, förtviflans skri och skyndade framåt gatan. Ek hastade efter, men besinnande, hvilken för honom obehaglig effekt det skulle göra, om han blefve sedd förföljande en ung skrikande qvinna på gatan, gick han långsamt efter. Han såg Bertha vika af om hörnet, och då han vid framkomsten till Jernska husets port icke kunde upptäcka någon skynt af henne, antog han, att hon der ingått och, utan att vidare bekymra sig om den arma bedragna flickan, återvände han hem.

Följande morgon inträdde skomakaremästaren Wilhelm Ek till sin fosterbroder. Wilhelm hade blifvit en man, som synbart kände sitt eget värde, men likväl satte en ära uti att vara den enkle

okonstlade handtverkaren, som medveten af sina pligter mot samhället och sina medmenniskor och städse villig att uppfylla dem, icke behöfde framhålla sig sjelf för att blifva bemärkt och erhålla andras erkännande. Förhållandet mellan fosterbröderna hade alltid varit godt och väfnast såsom i deras barndom, och lifligt skyndade därför äfven nu Robert mot honom. Men han studsade tillbaka inför fosterbroderns stränga, allvarliga och förebrående anlete.

“Hvarföre har du bragt olycka och vanära öfver fröken Riddersköld?” frågade Wilhelm dystert.

Robert spratt till.

“Hvad vet du derom?” frågade han.

“Jag vet allt!” svarade Wilhelm i förkrossande ton. “Jag vet, att du förstått vinna den stackars flickans kärlek, jag vet, att du förfört henne och att hon nu under sitt hjerta bär följden af sin vanära och jag vet, att du lockat henne från dygdens väg med löften, som du visste, att du icke kunde hålla, om du ock ville det.”

Allt mera träffad frågade Robert:

“Huru vet du det?”

“Ditt förfarande mot fröken Riddersköld eller skälet till omöjligheten af ett äktenskap mellan er?”

“Både det ena och det andra,” svarade Robert tonlöst.

“Näväl, jag vill svara dig på båda frågorna. Till den första hör att jag i går afton kom från bostadsföreningens sammanträde, då jag vid Nybron såg ett ensamt fruntimmer skynda nedåt hamnen. Vid skenet af en gaslykta såg jag ett skönt men blekt ansigte, som hos mig framkallade en obeskriflig beklämning. Jag påskyndade mina steg och såg henne ett ögonblick knäböja på kajen. Då hon hörde någon komma bakom sig, störtade hon upp och jag hann just lagom fram för att fatta henne i kläderna och hindra henne att kasta sig i vattnet. Det var Bertha Riddersköld. Hon gjorde häftigt motstånd, men jag lade handen på hennes mun och sökte intala henne, att jag var en person, för hvilken hon kunde hafva fullt förtroende, utan att det blefve missbrukadt och som icke hade någon annan tanke än hennes välfärd. Hon stretade emot och sade, att hennes välfärd vore för alltid förlorad, och då jag sade henne, att jag skulle föra henne hem, ville hon slita sig ifrån mig och skrek, att hon tusen gånger hellre ville dö än återvända till sin mor. Jag ville emellertid på hvad vilkor som helst ha henne ifrån hamnen och Gud må veta hvad jag sade allt för att förmå henne att följa mig derifrån, men slutligen lyckades det. Jag förde henne till en skomakarenska Rönberg vid Norrlandsgatan, hvilken jag känner såsom en hedersgumma af ungefär samma skrot och korn som min mor var. Fru Rönberg blef mycket öfverraskad, men sedan jag i korthet upplyst henne om förhållandet, fattade hon det snart och tog på det välvilligaste hand om fröken. Sedan denna under gummans vänliga ord och

behandling sansat sig, berättade hon oss sitt sorgliga öde. O, hvilken historia! Robert, huru har du kunnat handla så mot din moders dotter?"

"Hvad kommer det dig vid?" frågade Robert uppbrusande.

Wilhelm betraktade honom med ett uttryck af undran, som kom honom att nedslå ögonen.

"Kort innan jag reste till utlandet," svarade han, "gaf min moder mig i korthet förtroende om din härkomst och sade, att hon låtit dig följa din håg för vetenskapen, på det du skulle blifva en man, hvilken din slägt, om den en gång lärde känna dig, skulle blygas öfver att hafva förskjutit. Något hat mot denna slägt finge du ej hysa eller någon hämnd utöfva. Gjorde du det, så öfverlemnade hon dig åt Guds straff. Ännu på sitt sista manade hon dig ju till försonlighet. Hon såg icke det hätska uttrycket i ditt ansigte dervid, men jag såg det och bäfvade, ty jag känner din starka karaktär, som icke vet af något hinder, vid hvad du föresätter dig. Och hvad som nu skett, visar att jag hade skäl att bäfva. Gamle Jerns död och unge Ridderskölds sjelfmord äro sannolikt äfven ditt verk. Jag vet det visserligen icke, men jag kan tryggt antaga det som säkert, då du kunnat förfara så fasansfullt brottsligt mot fröken Riddersköld."

"Jag har aldrig uppsökt dem, men försynen har sändt dem i min väg och jag har straffat dem!" svarade Robert stolt.

"Tala icke så, Robert!" bad Wilhelm. "Det är hädiskt, ty det tillkommer endast Gud att straffa. Blevne dina gerningar kända, skulle en hvar blygas för dig. Och om min moder stode upp ur sin graf och såge, hvad du gjort skulle hon med sorg och grämelse återvända dit. Den vanära du bragt öfver fröken Riddersköld skilja min moder och dig för evigt."

"Du synes serskildt intressera dig för fröken Riddersköld!" sade Robert med en lätt anstrykning af gäckeri.

"Nå väl, ja!" svarade Wilhelm utan att ändra en min. "Jag älskar henne!"

"Ha, broder", utbrast Robert, i det han slog sig för pannan, "säg icke så! Du skulle dermed bereda mig ångrens qual för hela mitt lif."

"Ja, jag älskar henne!" fortfor Wilhelm. "Jag har älskat henne länge. Icke så som skulle jag egt något hopp att någonsin ega henne eller ens våga närma mig henne för att låta henne ana min kärlek. Jag blickade upp till henne såsom katoliken till sitt helgon eller till madonnan, och jag ville troget och förteget älska henne så i hela min lefnad, samt alltid föra en vandel värdig denna kärlek. Kan du ana mina känslor, då jag i går afton erfor att hon, hvilken jag betraktade snarlikt som en engel, blifvit neddragen och besudlad i stoftet?"

Robert hade häftigt upprörd gått fram och tillbaka på golvet. Nu framträdde han till Wilhelm och sade, räckande denne handen.

“Icke anade jag, att jag med min hämnd skulle träffa dig. Broder, kan du förlåta mig?”

Wilhelm svarade, utan att mottaga den erbjudna handen:

“Icke dömmar jag dig; det göra dina gerningar och Gud! Men jag känner djupt och smärtsamt att det band som hittills förenadt oss är slitet för alltid. I det förflutnas namn, vid minnet af min moder, som äfven var din, fordrar jag likväl, att du icke måtte blifva förrädare mot dig sjelf och berömma dig af hvad du gjort!”

“Jag måtte sjunkit djupt i din tanke“, sade Robert, dragande efter andan, “då du tror dig, att behöfva ifrågasätta något sådant.”

“Jag vill icke hafva ett undvikande utan ett öppet svar!” sade Wilhelm med bestämdhet.

“Nåväl, jag svär dig“, svarade Robert, “att jag blifver ingen förrädare hvarken mot dig eller mig sjelf. Men du måste hafva en särskild anledning att sätta sådant i fråga.”

“Fröken Riddersköld vet sannolikt ingenting om sin släktkap med dig“, sade Wilhelm med eftertryck, “och hon bör skonas från att någonsin erfara den. Det är mitt ena skäl. Det andra är att jag har en plan att upprätta, hvad du brutit, om den arma vill gå in derpå.”

“Du!“ utbrast Robert. “På hvad sätt?”

“Jag har redan i dag varit hos grefvinnan Riddersköld. Först genom att inskicka mitt kort, på hvars baksida jag med tillhjälp af den lilla kunskap jag under min vistelse i Berlin och München inhemtade i tyska språket tecknade, att jag hade något att meddela om hennes dotter. Jag gjorde mig denna möda för att icke förråda något för pigan, som anmälde mig. Då jag kom in, satt grefvinnan i en ländstol, hög, rak och orörlig, endast de brinnande blickar hon riktade på mig röjde de våldsamma känslor, som rörde sig inom henne. Jag berättade, hvad som händt och frågade till slut, om jag finge hemföra hennes dotter till henne. Tigande hade hon afhört mig, men nu svarade hon mig med en röst så skärande, att den ännu ljuder för mina ögon: “Jag har icke mera någon dotter; jag hade en, men hon har flytt mitt hus för att uppsöka sin förförare, sin morfaders och sin broders mördare! Hennes vidare öden komma mig icke vid!“ Hon vinkade med handen och jag gick. På hitvägen upprann hos mig den tanken, att, om fröken Riddersköld, som nu står ensam och öfvergifven af alla här i sitt fosterland, vill följa mig till Amerika, så skall jag emigrera, gifta mig med henne och adoptera barnet. Bland de massor af menniskor, som strömma till den aflägsna vestern att der finna uppkomst eller undergång, skola vi blifva en försvinnande bråkdelen, om hvars gångna öden, ingen skall hafva tid eller lust att bekymra sig, medan här hemma ett giftermål mellan skoma-

karen och den födda grefvinnan är en omöjlighet eller åtminstone blifver en anledning till aldrig i vår lefnad slutande undran, squaler och förtal.“

“Tror du, att Bertha skall gå in derpå?” frågade Robert med varmt deltagande.

“Hon skall hafva en svår strid att kämpa med sin kärlek till dig, men hennes kvinliga stolthet skall uppresa sig mot det sätt, hvarpå du stötte henne tillbaka i går afton. Och då nu äfven hennes moder förnekar henne, skall hon inse, att hvarje vilkor för hennes tillvaro här upphört. Hvarom icke“, tillade han beslutamt, “så reser jag ensam. Jag måste bort från skådeplatsen för krossade illusioner, svikna förhoppningar och slitet brodersband!“

“Wilhelm“, sade Robert röd, “du är bra mycket bättre meniska än jag! Mottag försäkran om min varmaste tacksamhet, mina hjertligaste välönskningar. Jag trodde en gång att hämnden skulle blifva ljuf. Jag hade rufvat derpå alltifrån den stund, jag visste att jag icke var din moders son. Nu har den alstrat endast olycka, utan att bereda mig någon tillfredsställelse. I stället har den beredt mig den största sorg, derigenom att ett af dess slag så uppskakande träffat dig. För mig blomstrar ingen lycka mera på jorden! Om jag lefver, sker det endast för att ångra hvad jag brutit. Om jag stannar i Sverige, är det blott derföre, att jag lika litet skulle finna sinneslugn annorstädes! Broder! Vid din moders minne som jag välsignar, vid vår vänskap, som jag alltid skall sakna, besvär jag dig: räck mig ännu en gång din hand!“

Wilhelm såg honom fast i ögat och räckande honom handen sade han:

“Broder, jag beklagar och förlåter dig. Farväl!“

Han gick lemnande Robert ensam ett rof för den häftigaste sinnesrörelse. Den sorg han tillfogat fosterbrodern, för hvilken han, oaktadt deras så olika begåfning och skilda banor, likväl alltid hyst den mest oskrymtade tillgifvenhet, skakade honom i hans själs innersta djup. Minnet af den ädla redbara fostermodern framstod äfven inför honom. Han tyckte sig se henne, icke hotande och fördömande, utan sorgsen och beklagande, alldeles så som den nyss bortgångne fosterbrodern. Ångren öfver att han ej egnat sitt lif åt den värdiga hämnd, hvartill hon invigt honom, grep honom nu med ens och ju skarpare den intryckte sina taggar i hans hjerta, framstod för honom i ett slags afgrundslik be-lysning och omgifven af nattsvarta skuggor, det gräsligt brottsliga i den hämnd han tagit. Och var det ens någon hämnd? Var det måhända icke blott en kedja af upprörande nedrighet och brott? Dessa frågor stodo nu på en gång med eldsdrag för hans inre syn. Han sökte bortresonera ångern genom att för sig upprepa de skäl han trott sig ega till dessa gerningar, hvaröfver samvetsqualen nu så förkrossande tyngde honom till

jorden. Men huru obetydliga och tillika vidriga och ovärdiga föreföllo honom icke nu dessa skäl? Och hvad hade han åsyftat? Att krossa den onaturliga moder, som allt ifrån hans födelsestund förskjutit honom, att få se henne gråtande och qvidande vid sina fötter och då kunna skonslöst bortstöta henne.

Hade han ernått det?

I detta ögonblick hörde han steg i väntrummet utanför sitt mottagningsrum. I tanke att det var en hjälp- och rådsökande, drack han ett glas vatten för att sansa sig, tog plats vid sitt skrifbord och sökte sätta sig in i sitt kall som läkare.

“Stig in!” ropade han.

Dörren öppnades och — grefvinnan Riddersköld stod inför honom.

Hon hade märkbart åldrats på några dagar. Anletet hade blifvit om möjligt mera magrare och skarpare än förr, det svarta håret hade grånat, men de bruna ögonen flammade af en förtärande glöd. Stel och rak framsteg hon till den unge läkaren och fästade på honom sin genomträngande blick.

“Herr doktor, vet ni hvem jag är?” frågade hon med en onaturligt skärande röst.

“Hyarmed kan jag vara grefvinnan Riddersköld till tjänst?” frågade Ek i något gäckande ton.

“Jag var ännu för få dagar sedan enkegrefvinnan Riddersköld“, svarade hon med samma egendomliga stämma, “den såsom rik ansedde grosshandlaren Jerns enda arfvinge och jag egde tvenne barn i ungdomens blomstrande vår. Jag är nu en fattig, barnlös qvinna, och jag har blifvit det genom er.“

Ek uppfattade genast situationen. Grefvinnan var ej den qvinna, som ville erkänna sig besegrad, huru hårdt hon än blifvit träffad. Hon hade kommit till honom för att visa honom det. Hennes okuffiga högmod kom henne att vilja synas stor i sorgen och lidandet och hennes städse jernfasta viljekraft var ännu nog stark att dervid bistå henne. Kunde icke Ek med det slag, han besparat åt henne, öfverrumplande förkrossa henne, så vore hela ändamålet förfeladt med de gerningar, hvaröfver ångren nu qualde hans själ.

Han framtog ur en låda i sitt skrifbord ett papper och det stycke af en näsduk, som hans fostermoder lemnat honom på hans tjugondeförsta födelsedag och sade:

“Dessa papperslappar äro det enda arf jag erhållit efter min fader, hvilken genom er och er fader störtades i förnedring och afled i nöd. Denna näsduk, hvaraf ni redan för sjutton år tillbaka återbekom hälften, befanns qvarglömd i det ringa torpet i Spånga socken, der jag första gången såg dagens ljus. Har ni förstätt mig fru grefvinna?”

Grefvinnan betraktade papperen och näsduksstycket ett ögonblick utan att ändra en min. Derpå sammanvek hon och stoppade alltsammans i klädningsfickan med ett lugn, som kom Ek att skälfva af harm och sviken väntan.

“Ja fullkomligt!” svarade hon. “Jag hade ju sjelf endast olycka och förnedring att befara alltifrån det ögonblick ni röjde första tecknet af er tillvaro. Kunde jag då annat än hata både er och er far? Jag beslöt befria mig från er båda och jag gjorde det. Er tillvaro har alltid ingifvit mig en fasa som från första stunden väckte och underhöll min förbittring. En aning om kommande olyckor föresväfvade mig, så ofta något påminde mig om er. Ni gäldade hat med hat, och det var er rättighet, men för att tillfredsställa ert, har ni icke bäfvat tillbaka för ohyggliga brott. Nu icke blott hatar jag er! Brodermördare, blodskändare!” utropade hon, i det hon sträckte den knutna handen mot Ek. “Jag förbannar dig!”

Oböjd som hon kommit och nu derjemte triumferande gick hon ut.

TJUGONDENIONDE KAPITLET.

Slutet.

Robert hade sammansjunkit i stolen. Han var den öfvervunne. Detta faktum lät icke af något bortresonera sig. Han skulle nu velat ge sitt lif om han kunnat göra det gjorda ogjordt. Han störtade upp och började oroligt vandra fram och tillbaka på golfvet. En patient inkom och berättade en lång sjukdomshistoria. Ek hörde honom icke, svarade honom icke. Mannen gick nedslagen åter ut och berättade, hvad som vederfarits honom samt att doktorn såg så ‘underlig’ ut. Den som var närmast i tur sökte nu inkomma i mottagningsrummet, men fann dörren stängd. Ek hade riglat den innanför. Några gingo genast sin väg, andra dröjde

och berättade för dem som sedan ankommo att doktorn stängt sig inne och icke mottog någon, hvaröfver man naturligtvis förundrade sig. Att han var hemma, det visste man, han kunde ju höras. Men hvad förehade han? Det lät så besynnerligt. Stundom tycktes han röra sig häftigt för att i nästa ögonblick vara aldeles tyst och stundom ljöd det som en blandning af gråt och skratt.

Derinne kämpade Ek en förtviflans kamp med samvetsqualen. Då bågaren är bräddad behöfves det ju blott en droppe till, för att den skall flöda öfver. Fosterbrodern hade iskänkt den bräddfull åt honom; brygden var visserligen icke dennes utan Roberts egen och hans moders förbannelse blef droppen deri. Hans förstånd började förvirras, hans hjerna omtöcknades. Han ansåg, att han lika litet som hans moder nyss, behöfde erkänna sig öfvervunnen. Han var ju en man och borde äfven förhålla sig som en sådan. Plötsligt öfvergick denna tanke till öfvertygelsen, att han verkligen vore den i och genom sin hämnd segrande och han kände en oemotståndlig lust att jubla deröfver. Han gaf äfven efter för denna lusta i det han började hoppa och dansa på golfvet, utstötande läten som hvarken voro gråt eller skratt men likväl hade något af båda. Det var dessa ljud som trängde ut i väntrummet och ökade oron derstädes. En af Robert Eks vänner från hans Upsalalid och anställd i kungl. majestäts kansli befann sig äfven bland de väntande. Anande att det icke stode rätt till, sökte han sig på en annan väg in i Eks mottagningsrum. Några af de besökande följde honom. Der stod den unge läkaren hoppande jemnfota på sitt skrifbord med tårar på kinden och ett förvridet löje på läpparne och afslitande sig kläderna, upprepade han litet emellan under hemskt ljudande skrattparoxysmer:

“Jag har hämnats!”

Den unge embetsmannen sökte genom tilltal återkalla den olycklige till sans, men förgäfves. Han lät då tillkalla en annan läkare och en polistjensteman. Då de ville förmå honom att lemna bordet, gjorde han häftigt motstånd och endast genom ett par handfasta karlars bitråden lyckades man få honom derifrån. Han tycktes icke igenkänna någon af dem som omgäfvö honom, icke ens sin egen fosterbroder, som äfven blifvit tillkallad. Han slog efter honom liksom efter hvarje annan, som närmade sig honom, alltsedan man icke längre ville tillåta honom att fortsätta med att dansa och hoppa.

Redan på middagen samma dag affördes den unge nyss så förhoppningsfulle läkaren till Konradsberg.

Han var vansinnig!

Sedan Robert Ek der framlefvat någon tid under omväxlande anfall af raseri och vilda utbrott af hämnedglädje, träffades han af en hjernförlamning, som gjorde honom till en själ- och viljelös varelse, hvilken i allt måste handteras som ett spädt barn, och detta fortfor till dess döden ändtligen gjorde ett slut på hans tillvaro, utan att han dessförinnan kom till sans och medvetande af den förnedring, hvori hans orätrådiga och hänsynslösa hämndlystnad mot hans onaturliga moder försatt honom.

Denna moder fanns redan då ej heller mera till. Den själsansträngning, hvarmed grefvinnan Riddersköld under de på hvarandra följande olyckorna, spelat den starka, inför ödets slag oböjda qvinnan, måste slutligen slappas. Den aftärda kroppshyddan förmodade hon från samma ögonblick icke längre hålla uppe och hon nedlades på sjukbädden, som äfven blef hennes dödsbädd. Då hon kände sitt slut nalkas, önskade hon ännu en gång återse Bertha. Denna kom, åtföljd af Wilhelm Ek. Vid åsynen af den döende, henne deltagande och välvilligt betraktande modern kastade hon sig gråtande på knä vid sängen. På moderns vänliga frågor berättade hon öppen hjertigt huru Wilhelm räddat henne, huru god han var, och huru han föreslagit henne, att följa honom till Amerika som hans maka och att hon, som ju var utblottad på allt och kände sig öfvergifven af alla, tacksamt antagit detta anbud. Hon bad likväl nu om sin moders tillåtelse; det skulle smärta både Wilhelm och henne så djupt om hennes moder skulle vilja skilja dem åt. I det fria Amerika skulle ingen fästa sig vid den bördstitel hon haft i sitt fosterland och före sitt giftermål. Resan skulle anträdas, så snart Wilhelm afslutat alla de anordningar som en sådan färd gjorde nödvändiga, och hvarmed han redan gjort början. Att den företogs midt i vintern, betydde föga, man skulle ju snart vara under varmare breddgrader.

Bertha hade talat så varmt och förhoppningsfullt och hennes moder hade åhört henne med ett sådant uttryck af uppmuntran och välvilja, att Bertha sedan mången gång försäkrade, det hon aldrig trott sin moder mäktig till så mycken godhet som låg deri, tilläggande, att om hon tillforene någonsin varit så sannt moderlig

mot Bertha som i denna stund, skulle denna aldrig gifvit vika för frestelsen att bedrifva en olycksbringande kärleksintrig bakom hennes rygg.

Grefvinnan Riddersköld tycktes hafva förgätit hela det aristokratiska högmod, som besjälat henne under större delen af hennes föregående lefnad. Hon bad sin dotter förlåta den hårdhet, hon visat henne, gillade lifligt den tillämnade afflyttningen till Amerika, der friheten och jemnligheten icke vet något om de band som börd och rang pålägga det sociala lifvet i Europa. Hon räckte Wilhelm sin kalla, redan af döden fattade hand, tackade honom på det hjertligaste för den godhet han visat hennes arma Bertha, förklarade sig veta det han var en behjertad och redbar man, åt hvilken hon nu, sedan ståndsfördomarnes irrsken icke mera förvillade hennes blick, långt hellre anförtrodde sin dotter, än åt en man af så kallad börd, lade de båda ungas händer tillsammans och välsignade dem med en andakt som ingen skulle tilltrott den tillförene så skeptiska och i religiöst hänseende så kallsinniga qvinnan. Derefter bad hon dem att stanna hos henne, till dess döden tillykt hennes ögon, hvilket väl icke kunde dröja länge, samt bad Bertha läsa något gudligt för henne. Bertha, som med förundran och glädje åhört sin moder, hvilken förekom henne alldeles förändrad, såg sig om efter en andaktsbok och då hon ej fann någon sådan, riktade hon sin blick på Wilhelm. Denne föreslog genast att tillkalla en prest, och efter något besinnande gaf grefvinnan sitt bifall. Wilhelm gick och återkom efter en stund med en värdig prestman, som egde människokänedom och derjemte förmåga att i kraft af den förra kunna äfven utöfver handboken framsäga religionens sanningar på ett sätt, som ovilkorligen måste finna vägen äfven till det mest förhärdade hjerta och bringa det att i ödmjukhet och tro söka Herrans nåd.

Följande förmiddag hade grefvinnan Riddersköld slutat sin vandring genom lifvet.

En månad derefter lemnade Wilhelm och Bertha Sverige och togo vägen öfver Bremen till Amerika, der de nedslogo sina bopålar i en af de städer, som med dittills aldrig känd eller anad hastighet uppväxte vid pacifikbanans stationer. Trofast stodo de vid hvarandras sida under den strid för tillvaron, som de till en

början hade att utstå, men snart välsignades deras möda. Wilhelm gjorde sig äfven der snart bemärkt för heder och redbarhet, något som just icke var synnerligen att finna bland den lösa befolkning som från alla håll sammanströmmat. Med anseendet och förtroendet växte äfven inkomsterna och efter några år kunde de räkna sin förmögenhet till tusental dollars i fastigheter eller goda statspapper. Flere blomstrande barn uppväxte omkring dem. Den äldste var Robert Eks son, hvilken med faderns håg för studier förenade moderns vekhet. Wilhelm hade på honom öfverflyttat den kärlek, han en gång hyst för sin fosterbroder, och gossen visste icke af någon annan fader än honom. Robert Eks namn hade aldrig blifvit nämnt af Wilhelm eller Bertha ifrån den dag hans olyckliga öde blef dem bekant.

Äfven kommunen ville tillgodogöra sig Wilhelms rättrådighet och sätta hans förmåga på prof. Detta utföll gynnsamt och vid de nya valen till statens legislatur 1876 väckte Wilhelms kandidatur ingen motsägelse och han var en af de få som blef enhälligt vald.

Men vi återvända till Sverige för att se oss om efter ett par bipersoner i dessa skildringar, hvilka läsaren möjligen kan hafva glömt, emedan de jembörelsevis föga hafva ingripit i händelsernas gång, men hvilkas öde likväl förtjenar omnämnas — nemligen muraren Westerbergs och makarne Nordströms.

Alla dessa hafva för längesedan vandrat ur tiden.

Den vackra, men fåkunniga och för grannlåt svaga fru Nordström fann sig en dag öfvergifven af sin löjtnant, emedan han funnit henne för dyr och — för otrogen. En kapten på andra gardet efterträdde honom, men eftersökt, som hon var för sin skönhet, svek hon denne ännu oblygare än den förre, och sålunda kommen på lastens sluttande plan, hade hon redan fyra år efter branden i Wagnerska huset länge stått på den allmänna prostitutionens hemska lista och bodde i ett hybble på ett s. k. "kaffehus" i Skottgränd vid Österlånggatan. Men i den mån hon sjönk, hade hennes förstånd mognat och hon önskade att komma ur sin förnedring; tyvärr saknade hon förmåga eller snarare utväg dertill. En sotaregesäll vid namn Asklöf, som gjort hennes bekantskap och hört hennes önskan i detta hänseende samt kände sig dragen

till henne både af hennes ännu temligen bibehållna yttre och de goda sidor han trodde sig upptäcka hos henne, erbjöd sig att gifta sig med henne. Constance lofvade att vara honom huld och trofast, tillgifven och sparsam, och skulle sannolikt af tacksamhet äfven hållit ord. Men hon var ännu icke skild från sin man. För att förmå denne till att bevilja skiljsmessa, uppsökte Asklöf honom. Nordström, som trodde tillfället vara inne att ännu en gång kunna göra 'ett godt kap', fordrade femhundra riksdaler för sitt bifall. Då Asklöf förklarade det vara omöjligt för honom att anskaffa en sådan summa, sade Nordström tvärt nej och hvarje skäl, hvarje föreställning, äfven de mest bevekliga, besvarade han med sitt vanliga:

“Hon må gå för min räkning!”

Asklöf måste återvända till Constance med detta sorgliga afslag. Hon råkade i förtviflan öfver sin mans nedrighet att vilja kvarhålla henne i denna förnedring, hvori hon likväl egentligen genom hans förvällande sjunkit, och önskade sig döden. Asklöf var djupt nedslagen öfver det öofverstigliga hinder, som uppställde sig mot hans tilltänkta giftermål med henne, och emedan menniskan vanligen häftigast åtrår hvad hon ej kan ernå, hängaf han sig alltmera åt den öfvertygelsen att han icke kunde lefva utan henne. Snart delade han hennes dödstankar. Och en morgon, då en af de andra qvinnorna på kaffehuset inkom i Constances rum, låg denna död i sängen och Asklöf satt hopsjunken på sängkanten likaledes död. Båda hade skjutit sig i munnen med terzeroler, laddade med löst krut, hvarigenom ingen skada eller vanställning uppkommit utvärtes å deras hufvuden eller ansigten. Det s. k. politiet tog de båda olyckligas döda kroppar om händer och nedgräfdde dem i Stadshagen på Kungsholmen.

Nordström hade förmodligen i det längsta hoppats att kunna utpressa penningar af Asklöf, och när han erfor dennes och sin hustrus död, utbrast han i förbannelser öfver att hon, såsom han sade, ända i det sista bedragit honom och åsamkat honom förluster. Han hade ju, sade han, kunnat göra en god affär och ännu en gång komma sig upp, om hon ej, blott för att skada honom, tagit lifvet af sig. Sjelf blef han kort derefter såsom lättning och lösdrivare intagen på Dillströms då nyligen uppsatta arbetsinrättning, men det var icke Nordströms sak att arbeta och i förtrytelse öfver att nu nödgas göra det, befanns han en dag hafva hängt sig i inrättningens vedhuggeri.

Det kom en dag då regering och riksdag erinrade sig att det ännu kunde finnas i lifvet en skara i nöd och fattigdom lefvande åldringar af de hundratusen ynglingar, hvilka en till begreppet om sin makt förvirrad enväldskonung, omgifven af trolösa rådgifvare, kallat till fosterlandets försvar och hvilka en korrumpierad förvaltning lät till största delen omkomma af svält och köld, utan att se skymten af en fiende. Efter femtio års förlopp anslog riksdagen en årlig summa att fördelas mellan de kvarlevande af det fordnalandsvärdet. Det blef icke mycket på man, men likväl en välkommen nödhjelp för de arme, der de efter en hård kamp för lifvet hamnat i back- och fattigstugorna. Endast ett fåtal funnos som icke voro i behof af detta understöd. Bland dessa var muraren Westerberg. Ehuru han i tidningarne läste kungörelsen om, hvarest amorterung till erhållande af detta understöd skulle inlemnas, brydde han sig ej derom. En dag blef han uppkallad till ett af statens embetsverk, der man välvilligt förelade honom, liksom man gjorde med många andra, hvilka icke kunde skriva, ett exemplar till en sådan ansökning med anmodan att underskrifva densamma. Westerberg genomläste skriften mycket noga, återlemnade den och sade:

“Det finnes sannolikt många af mina fordnakamrater i landtvärnseländet, som behöfva detta understöd bättre än jag. Gif det åt dem. Jag eger en liten sparstyfver och kan dessutom ännu sköta mursleven, väl icke med samma kraft som fordom, likväl med tillräcklig fart för att kunna lifnära mig. Modorna, svälten och kölden på Holmen i Bohuslän och min vid Leipzig sönderskjutna axel kunna dessutom icke gäldas med penningar.”

Expeditionschefen, blefven uppmärksam af Westerbergs ord, gjorde honom några frågor om hans deltagande i 1813 års krig, lät honom aftaga rocken och visa sitt ärr, tittade i några framför honom liggande papper, runkade på hufvudet, tillsade honom att återkomma om några dagar och nickade vänligt åt honom till afsked. Då Westerberg återkom blef han tillfrågad om sin tjänstgöring vid Vendes artilleriregemente och om sitt afsked derifrån. Westerberg redogjorde omständligt för allt; man tittade åter i några papper och nickade denna gång belåtet, hvarefter en närvarande generalsperson å konungens vägnar fästade det då nyligen instiftade svärdstecknet på hans bröst. Denna oförväntade hedersbevisning jemte de enkla men värdiga krigareord generalen ställde till honom, förvirrade alldeles den gamle muraren och hans rörelse var nära att qväfva honom. Slutligen utkommen i förmaket brast han i gråt. En välvillig person frågade “huru det var fatt med gubben”. Westerberg pekade på svärdstecknet:

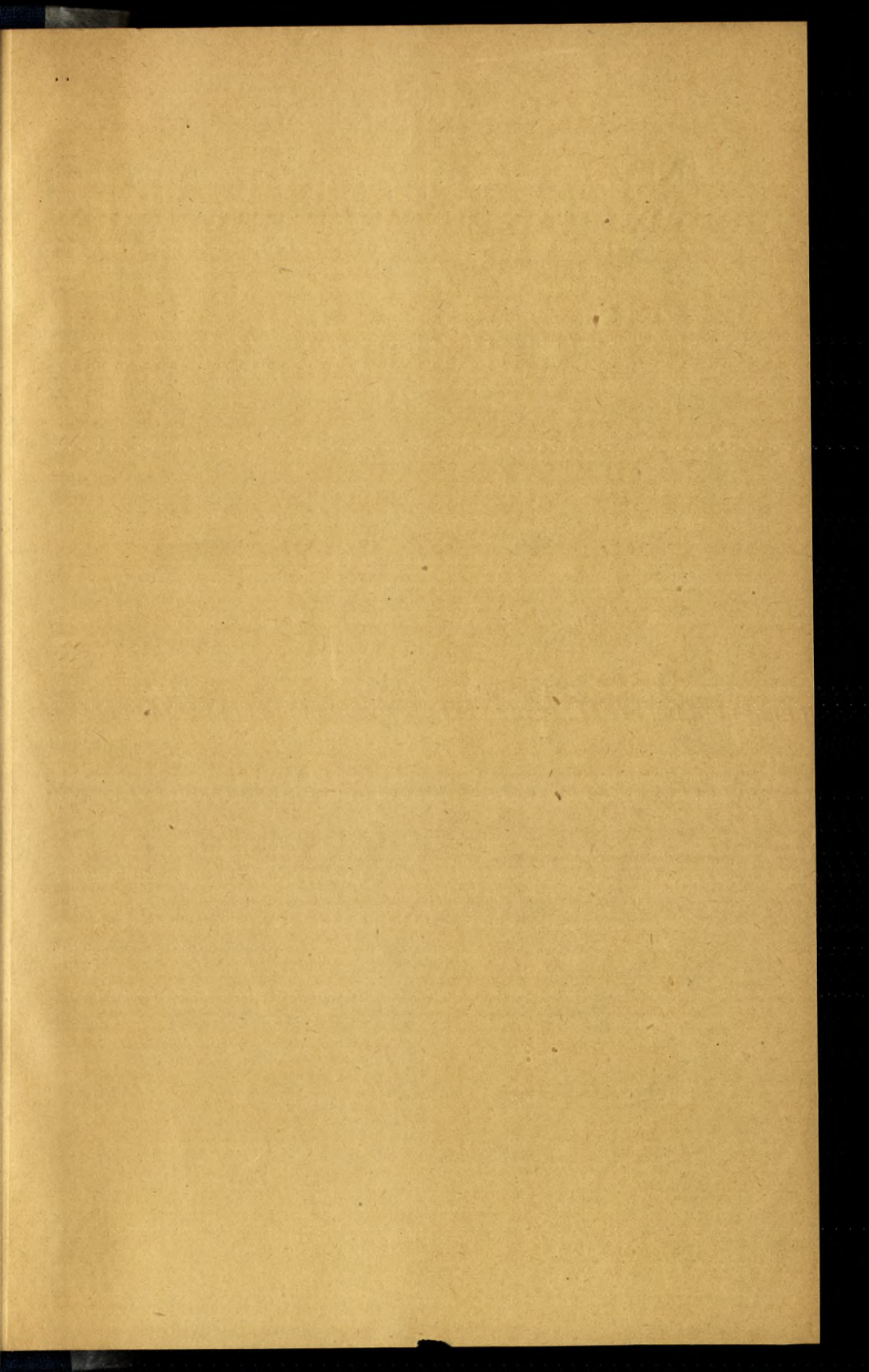
“Jag fick detta nyss derinne,” svarade han buttert, “och det är just det som kommer mig att gråta likt en käring!”

Då han få år derefter slutat sitt jordiska dagsverke, sågs svärdstecknet fästadt på hans likkista, som bars till grafven af yngre yrkesbröder, hvilka alla voro ense derom att:

“Det var en gammal hederlig kärngubbe, sådana det är ondt efter och kommer att alltmera blifva det!”

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

ANMÅLAN.

NYA ROMANBLADET

började i Mars månad att utgifvas i hufvudstaden med ett nummer i veckan om 16 sidor stor oktav. Hvarje nummer är illustrerad af fram-tående artist.

Nya Romanbladet kommer att innehålla ett urval af de aldra bästa, mest intressanta och spännande romaner af in- och utländska författare. Början göres med en utmärkt roman kallad

Brott och Hämd,

af den franske förf. *Xavier de Montepien*, som i skarpa färger skildrar Paris' skuggsidor. Efter denna spännande roman kommer att i detta nya Romanblad intagas en för dagen skriven roman, kallad *Irländarne*, af den spirituelle franske författaren *Elie Berthet*, som här i hjerta färger skildrar de sorgligt ryktbara ställningar och förhållanden på Irland, som äro orsaken till den nu derstädes pågående s. k. agrariska rörelsen, hvilken upprört hela Britanien och väckt deltagande och uppmärksamhet öfver hela den bildade verlden. På det att Nya Romanbladet må kunna köpas af en och hvar, är priset ställt så lågt, som endast **10 öre** pr nummer, hvilket i förhållande till det goda, glättade papperet och de fina illustrationerna samt det i allo värdefulla innehållet, måste medgifvas vara utomordentligt billigt, och är således denna tidskrift utan jämförelse den billigaste af alla i Sverige utkommande.

GRATIS

Utdelas dessutom vid årets slut för hvarje fullt tusental prenumeranter Ett tusen femhundra kronor, så att om prenumeranternas antal blir 50,000, kommer att bland dem fördelas genom offentlig dragning i December 1881:

Kronor 75,000 Kronor.

enligt prospekt.

För NYA ROMANBLADETS kontant gratispremier är hos Stockholms Handtverksbank säkerhet deponerad för **15,000 kr.** Tafvelpremierna och böckerna finnas å Expeditionens kontor.

Extra Gratispremier i eleganta clotpermar till Nya Romanbladet erhålla alla som i Stockholm direkt prenumerera å Expeditionen med 4 kr. eller i landsorten å närmaste postkontor eller hos någon kommissionär med 4 kr. 50 öre för detta år.

J. W. Svensson, Stockholm, Vesterlånggatan 58.

Svenskt Novell-Bibliotek,

anmäles härmed till subscription för 1881. Häftena utkomma för hvarje Lördag.

Subscriptionen är bindande för en serie af 52 häften. Hvarje häfte innehåller 2 ark oktav och lennas till subscriber för

25 öre häftet.

Svenskt Novell-Bibliotek kommer att innehålla ett urval af svenska och utländska författares bästa arbeten. Början göres med den allmänt aktade författaren *Maximilian Axelssons* täcka berättelse

LITMASKERADEN, en intressant skildring ur Stockholmslivet.

Såsom gratispremier utdelas till alla subscriber

En större Oljetryckstafla,

(52×65 cm. stor) insatt i en elegant rikt ornamenterad och förgylld ram, af svensk tillverkning, lika med de förevisade profven, hvilken premie utdelas med 52:a häftet.

Afven ega subscriberna att i stället välja

Tvenne mindre Oljetryckstaflo,

likaledes insatta i ornamenterade och förgyllda ramar (40×47 cm. stora), hvar af den ena premien erhålles vid 40:de och den andra vid 52:a häftets utlösnings.

Hvarje häfte betalas vid emottagandet med 25 öre; förskottsbetalning mottages ej

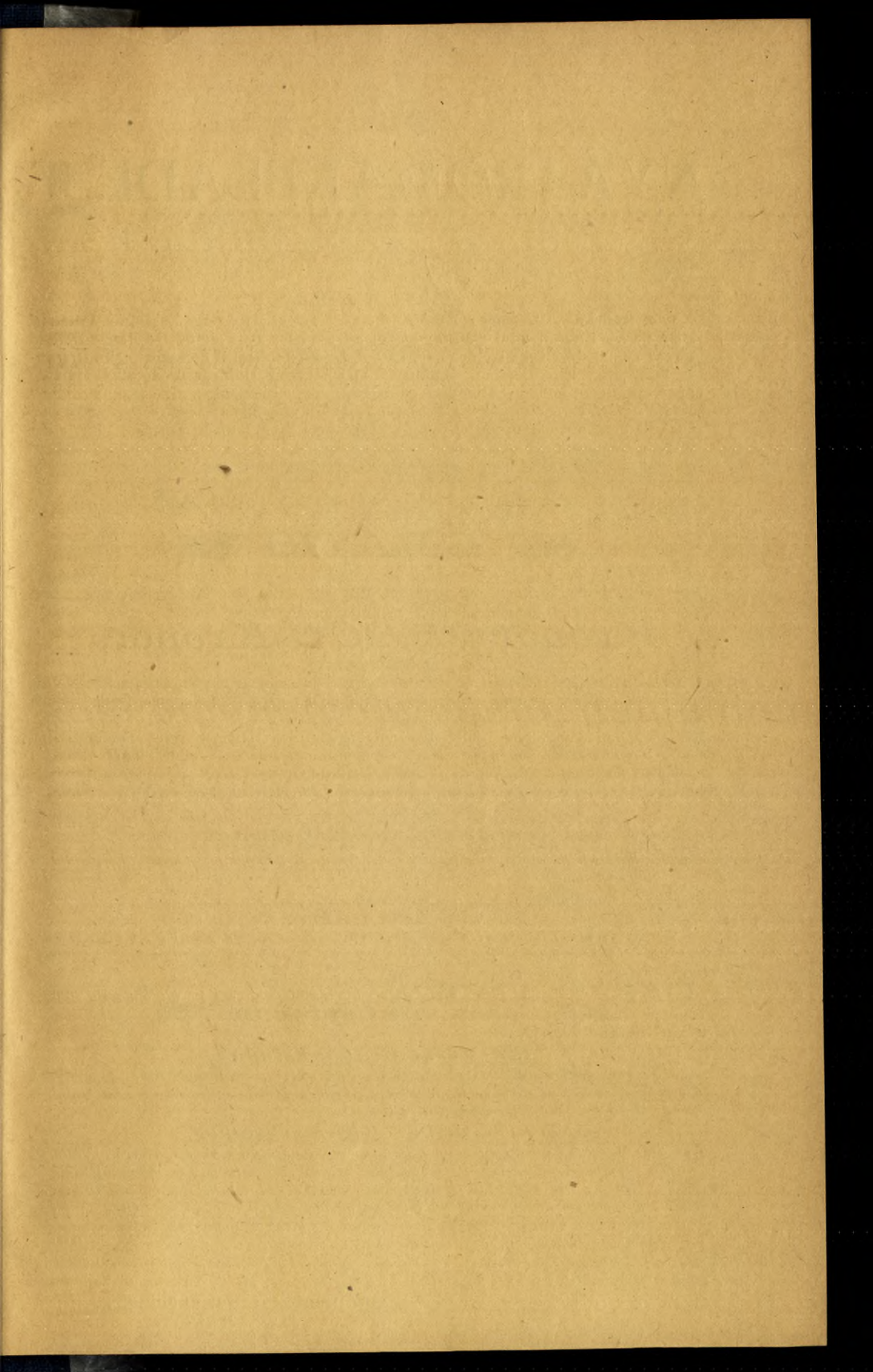
Subscribernsamlare ega på inga villkor att emottaga likvid för mera än de tre första häftena För ömrat än hvad här utlofats ansvaras icke.

Redbara kommissionärer antagas mot hög provision.

OBS. Enskilda personer (ej kommissionärer), som vilja åtaga sig att samla subscriber, erhålla det 7:de exempläret gratis jentte premier, då 6 subscriber samlat.

Expeditionen af Romanbibliotek.

gen. J. W. SVENSSON.

ANMÅLAN.

NYA ROMANBLADET

började i Mars månad att utgifvas i hufvudstaden med ett nummer i veckan om 16 sidor stor oktav. Hvarje nummer är illustrerad af framstående artist.

Nya Romanbladet kommer att innehålla ett urval af de aldra bästa, mest intressanta och spännande romaner af in- och utländska författare. Början göres med en utmärkt roman kallad

Brott och Hämd,

af den franske förf. *Xavier de Montepien*, som i skarpa färger skildrar Paris' skuggsidor. Efter denna spännande roman kommer att i detta nya Romanblad intagas en för dagen skriven roman, kallad *Irländarne*, af den spirituelle franske författaren *Elie Berthet*, som här i bjerta färger skildrar de sorgligt ryktbara ställningar och förhållanden på Irland, som äro orsaken till den nu derstädes pågående s. k. agrariska rörelsen, hvilken upprört hela Britanien och väckt deltagande och uppmärksamhet öfver hela den bildade världen. På det att Nya Romanbladet må kunna köpas af en och hvar, är priset ställt så lågt, sem endast **10 öre** pr nummer, hvilket i förhållande till det goda, glättade papperet och de fina illustrationerna samt det i allo värdefulla innehållet, måste medgifvas vara utomordentligt billigt, och är således denna tidskrift utan gensälgelse den billigaste af alla i Sverige utkommande.

 GRATIS

utdelas dessutom vid årets slut för hvarje fullt tusental prenumeranter Ett tusen femhundra kronor, så att om prenumeranternas antal blir 50,000, kommer att bland dem fördelas genom offentlig dragning i December 1881:

Kronor 75,000 Kronor.

enligt prospekt.

För NYA ROMANBLADETS kontant gratispremier är hos Stockholms Handtverksbank säkerhet deponerad för **15,000 kr.** Tafvelpremierna och böckerna finnas å Expeditionens kontor.

 Extra Gratispremier i elegant clotpermar till Nya Romanbladet erhålla alla som i Stockholm direkt prenumerera å Expeditionen med 4 kr. eller i landsorten å närmaste postkontor eller hos någon kommissionär med 4 kr. 50 öre för detta år.

J. W. Svensson, Stockholm, Vesterlånggatan 58.

Svenskt Novell-Bibliotek,

anmäles härmed till subscription för 1881. Häftena utkomma för hvarje Lördag.

Subscriptionen är bindande för en serie af 52 häften. Hvarje häfte innehåller 2 ark oktav och lemnas till subscriber för

25 öre häftet.

Svenskt Novell-Bibliotek kommer att innehålla ett urval af svenska och utländska författares bästa arbeten. Början göres med den allmänt aktade författaren *Maximilian Axelssons* täcka berättelse

L.I.K.M.A.S.K.E.R.A.D.E.N., en intressant skildring ur Stockholmslivet.

 Såsom gratispremier

utdelas till alla subscriber

En större Oljetryckstafsa,

(52×65 cm. stor) insatt i en elegant rikt ornamenterad och förgylld ram, af svensk tillverkning, lika med de förevisade profven, hvilken premie utdelas med 52:a häftet. Afven ega subscriberna att i stället välja

Tvenne mindre Oljetryckstafslor,

likaledes insatta i ornamenterade och förgyllda ramar (40×47 cm. stora), hvaraf den ena premien erhålles vid 40:de och den andra vid 52:a häftets utlösning.

 Hvarje häfte betalas vid emottagandet med 25 öre; förskottsbetalning mottages ej.

 Subscribernsamlare ega på inga villkor att emottaga likvid för mera än de tre första häftena. För annat än hvad här ullofsats ansvaras icke.

Redbara kommissionärer antagas mot hög provision.

OBS. Enskilda personer (ej kommissionärer), som vilja åtaga sig att samla subscriber, erhålla det 7:de exemplet gratis jemte premier, då 6 subscriber samlats.

Expeditionen af Romanbibliotek.

gen. J. W. SVENSSON.